

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΠΜΣ Εφαρμοσμένης Οικονομικής
Τμήμα Οικονομικών Επιστημών
Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

**Εισαγωγές συμβατικών οπλικών συστημάτων από τα μέλη
της ευρωπαϊκής ένωσης κατά την περίοδο 1991-2021: μια
ανάλυση των μεταβολών και των τάσεων**

του

Αντώνιου Θεοδοσίου Παπαδόπουλου

Επιβλέπων: Καθηγητής Χρήστος Κόλλιας

ΒΟΛΟΣ 2023

Υπεύθυνη Δήλωση

Βεβαιώνω ότι είμαι ο συγγραφέας αυτής της διπλωματικής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της, είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στη διπλωματική εργασία. Επίσης έχω αναφέρει τις όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε αυτές αναφέρονται ακριβώς είτε παραφρασμένες. Επίσης βεβαιώνω ότι αυτή η διπλωματική εργασία προετοιμάστηκε από εμένα προσωπικά ειδικά για τις απαιτήσεις του προγράμματος μεταπτυχιακών σπουδών στην Εφαρμοσμένη Οικονομική του Τμήματος Οικονομικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας.

Αντώνιος Παπαδόπουλος
Βόλος, Ιανουάριος 2023

Ευχαριστίες

Η Διπλωματική εργασία αφιερώνεται στην οικογένεια μου και ιδιαίτερα στην σύζυγο μου Καλλιόπη, η οποία με στήριξε σε όλη την διάρκεια των μεταπτυχιακών σπουδών...

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Υπεύθυνη Δήλωση	- 1 -
Ευχαριστίες	- 2 -
Περίληψη / Abstract	- 6 -
Κεφάλαιο 1	- 10 -
Εισαγωγή	- 10 -
Κεφάλαιο 2	- 12 -
Θεωρητικό Πλαίσιο Συμβατικών Οπλικών Συστημάτων	- 12 -
2.1 Ορισμός των Συμβατικών Οπλικών Συστημάτων	- 12 -
2.2 Συνθήκη Εμπορίου Συμβατικών Όπλων του Ο.Η.Ε (ATT)	- 13 -
2.3 Treaty on Conventional Armed Forces in Europe (CFE Treaty).....	- 14 -
2.4 Η Κατοχή Συμβατικών Οπλικών Συστημάτων ως «Υπαρξιακή Ανάγκη» των Κρατών.....	- 16 -
2.5 Εισαγωγές Συμβατικών Οπλικών Συστημάτων	- 18 -
2.5.1 Αντισταθμιστικά Ωφελήματα	- 20 -
2.5.2 Παράγοντες που Επηρεάζουν τις Δαπάνες του Αμυντικού Τομέα.....	- 22 -
2.5.3 Παράγοντες που Επηρεάζουν την Διαδικασία Επιλογής Συμβατικών Οπλικών Συστημάτων	- 23 -
Κεφάλαιο 3	- 27 -
Ευρωπαϊκή Ένωση και Κοινή Ευρωπαϊκή Άμυνα	- 27 -
3.1 Ιστορική Αναδρομή της Διεύρυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης	- 28 -
3.2 Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας	- 28 -
3.2.1 Political and Security Committee (PSC)	- 31 -
3.2.2 European Union Military Committee (EUMC)	- 32 -
3.2.3 Politico-Military Group (PMG)	- 32 -
3.2.4 Security and Defense Directorate (SECDEFPOL)	- 33 -
3.2.5 Integrated Approach for Security and Peace Directorate (ISP)	- 33 -
3.2.6 European Union Military Staff (EUMS)	- 34 -
3.2.7 Military Planning and Conduct Capability (MPCC).....	- 34 -
3.2.8 European Defense Agency (EDA)	- 34 -
3.3 Capability Development Plan (CDP)	- 35 -
3.4 Permanent Structured Cooperation (PESCO).....	- 36 -
3.5 Coordinated Annual Review on Defence (CARD)	- 38 -
3.5.1 Δομή Λειτουργίας της CARD.....	- 39 -

3.5.2	Σημεία Εστίασης της CARD	- 40 -
3.6	EU's Defence Technological and Industrial Base (EDTIB).....	- 40 -
3.6.1	PADR (Preparatory Action on Defense Research)	- 42 -
3.6.2	EDIDP (European Defense Industrial Development Programme)	- 42 -
3.6.3	European Defense Fund (EDF).....	- 44 -
3.7	EPF (European Peace Facility)	- 45 -
3.8	EU Strategic Compass.....	- 46 -
3.9	Αποτίμηση των Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων και Δομών στον Αμυντικό Τομέα.....	- 46 -
Κεφάλαιο 4.....		- 48 -
Μεθοδολογική Προσέγγιση και Ερευνητικά Ερωτήματα		- 48 -
4.1	Πηγές Παροχής Δεδομένων και Αξιοπιστία.....	- 48 -
4.1.1	UNROCA (United Nations Register of Conventional Arms)	- 49 -
4.1.2	National Reports.....	- 50 -
4.1.3	CRS (US Congressional Research Service)	- 51 -
4.1.4	WMEAT (World Military Expenditures and Arms Transfers).....	- 52 -
4.1.5	SIPRI (Stockholm International Peace Research Institute)	- 52 -
4.2	Επιλογή Μεθόδου και Αιτιολόγηση.....	- 58 -
4.3	Επιλογή Χρονικής Περιόδου και Γεωγραφικής Περιοχής	- 59 -
4.4	Ερευνητικά Ερωτήματα.....	- 59 -
Κεφάλαιο 5.....		- 61 -
Ανάλυση Δεδομένων και Απάντηση Ερευνητικών Ερωτημάτων		- 61 -
5.1	Ανάλυση μεταβολών των εισαγωγών οπλικών συστημάτων από τις χώρες της ΕΕ ...	- 62 -
5.1.1	Αυστρία	- 63 -
5.1.2	Βέλγιο	- 66 -
5.1.3	Βουλγαρία.....	- 69 -
5.1.4	Γαλλία.....	- 72 -
5.1.5	Γερμανία	- 75 -
5.1.6	Δανία	- 79 -
5.1.7	Ελλάδα.....	- 83 -
5.1.8	Εσθονία.....	- 87 -
5.1.9	Ηνωμένο Βασίλειο	- 90 -
5.1.10	Ιρλανδία.....	- 94 -
5.1.11	Ισπανία.....	- 97 -

5.1.12	Ιταλία	- 101 -
5.1.13	Κροατία.....	- 104 -
5.1.14	Κύπρος.....	- 107 -
5.1.15	Λετονία	- 110 -
5.1.16	Λιθουανία	- 113 -
5.1.17	Λουξεμβούργο	- 116 -
5.1.18	Μάλτα.....	- 118 -
5.1.19	Ολλανδία.....	- 121 -
5.1.20	Ουγγαρία.....	- 124 -
5.1.21	Πολωνία.....	- 126 -
5.1.22	Πορτογαλία.....	- 130 -
5.1.23	Ρουμανία.....	- 134 -
5.1.24	Σλοβακία.....	- 137 -
5.1.25	Σλοβενία	- 139 -
5.1.26	Σουηδία.....	- 143 -
5.1.27	Τσεχία.....	- 146 -
5.1.28	Φινλανδία.....	- 149 -
5.2	Επίδραση των ασκούμενων πολιτικών της ΕΕ στον τομέα των εισαγωγών συμβατικών οπλικών συστημάτων	- 153 -
5.2.1	Εισαγωγές Συμβατικών Οπλικών Συστημάτων και Κοινή Ευρωπαϊκή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας.....	- 153 -
5.2.2	Ενοποιημένη Ευρωπαϊκή Αμυντική Βιομηχανία και Εισαγωγές Οπλικών Συστημάτων από τις Χώρες της ΕΕ	- 156 -
5.3	Προβλεπόμενη τάση του τομέα των εισαγωγών συμβατικών οπλικών συστημάτων..	- 158 -
5.3.1	Γεωπολιτικός και Γεωστρατηγικός Παράγοντας.....	- 158 -
5.3.2	Οικονομικός Παράγοντας.....	- 159 -
5.3.3	Συμμαχικός Παράγοντας	- 160 -
5.3.4	Πολιτικός Παράγοντας.....	- 161 -
Κεφάλαιο 6	- 163 -
Συμπεράσματα	- 163 -
Βιβλιογραφία	- 166 -
Παραρτήματα	- 170 -

Περίληψη

Η διασφάλιση της επιβίωσης, μιας πρωταρχικής ανάγκης του ανθρώπου, τον οδήγησε πριν μερικές χιλιάδες χρόνια στην δημιουργία ομάδων, καθότι αντιλήφθηκε ότι με αυτό τον τρόπο αύξανε τις πιθανότητες επιβίωσης του. Τα σύγχρονα κράτη αποτελούν μια συνέχεια αυτής της πρακτικής, διότι διαμέσου αυτών, ο σύγχρονος άνθρωπος εξασφαλίζει την εκπλήρωση των βασικών του αναγκών, με την ασφάλεια και την ελευθερία να είναι κάποιες εξ αυτών. Οι ένοπλες δυνάμεις κάθε χώρας αποτελούν τον κύριο φορέα μέσω του οποίου επιτυγχάνεται αυτή η αποστολή και όσο πιο ισχυρές είναι, τόσο πιο αποτελεσματικά εκτελούν την αποστολή τους. Μία καθοριστική παράμετρος της εξίσωσης που καθορίζει την ισχύ των ενόπλων δυνάμεων είναι οι κατοχή σύγχρονων και αποτελεσματικών οπλικών συστημάτων. Οι χώρες μπορούν να καλύψουν την ανάγκη αυτή είτε μέσω της εγχώριας παράγωγής (για τις χώρες που διαθέτουν την κατάλληλη αμυντική βιομηχανία) είτε μέσω των εισαγωγών. Η Ευρωπαϊκή ήπειρος αποτέλεσε εδώ και αιώνες πεδίο συνεχών και αιματηρών αντιπαραθέσεων, όπου χάθηκαν χιλιάδες ανθρώπινες ζωές και έθνη βρέθηκαν υπό την δαμόκλειο σπάθη άλλων επιθετικών και αναθεωρητικών εθνών, θέτοντας εν αμφιβόλω ακόμη και την ίδια την ύπαρξη τους. Πρώτη ηλιαχτίδα ειρήνης διαφάνηκε μετά το 1991 και την πτώση της ΕΣΣΔ, με την κατάσταση όμως να μεταβάλλεται μετά από μια σχετική περίοδο ηρεμίας προς το χειρίστο.

Η διπλωματική εργασία αυτή εξετάζει και αναλύει τους παράγοντες που επηρέασαν και διαμόρφωσαν τις εισαγωγές οπλικών συστημάτων από τις χώρες της ΕΕ την περίοδο 1991-2021, ποιες ήταν οι ασκούμενες πολιτικές της ΕΕ (ως ένωση κρατών) για την διασφάλιση της ασφάλειας των πολιτών της και πως αυτές επηρέασαν την εξέλιξη των εισαγωγών, ποιο ήταν το μερίδιο των ευρωπαϊκών αμυντικών βιομηχανιών καθώς και ποιες πολιτικές άσκησε η ΕΕ έτσι ώστε να τις ενισχύσει, ενώ τέλος επιχειρείται με βάση τα τωρινά δεδομένα μια πρόβλεψη της μελλοντικής τάσης των εισαγωγών οπλικών συστημάτων.

Η μέθοδος που χρησιμοποιείται είναι η επεξεργασία και απεικόνιση των δευτερογενών δεδομένων που αντλούνται από την βάση δεδομένων του SIRPI, με ταυτόχρονη ποιοτική ανάλυση των χαρακτηριστικών τους. Τα αποτελέσματα αυτής της ανάλυσης καταλήγουν στο ότι η ΕΕ έχει να διανύσει ακόμα πολύ δρόμο έτσι ώστε να επιτύχει την πολυπόθητη κοινωνική πέρα από την οικονομική ενοποίηση, επιδιώκοντας κυρίως την αλλαγή της νοοτροπίας των ίδιων των κρατών τα οποία θα πρέπει να αντιμετωπίσουν την ΕΕ ως ένα φορέα μέσω του οποίου μπορούν να διασφαλιστούν τα δικαιώματα και οι ανάγκες

όλων των ευρωπαϊών πολιτών και όχι ως ένα μέσο προώθησης και επιβολής των εθνικών τους συμφερόντων. Οι εισαγωγές οπλικών συστημάτων των κρατών κινήθηκαν με διαφορετικές «ταχύτητες», αναλόγως των απειλών και των ανησυχιών ασφαλείας που αντιμετώπισαν ως εθνικές οντότητες και όχι ως μέρη ενός ευρύτερου συνόλου, παρουσιάζοντας μεγάλες ανομοιομορφίες. Οι προσπάθειες για την πολυσυζητημένη ενοποίηση του αμυντικού βιομηχανικού τομέα ξεκίνησαν αρκετά καθυστερημένα, ενώ σχεδόν σε όλο το φάσμα της εξεταζόμενης χρονικής περιόδου, οι χώρες επιδίωκαν πρωτίστως την αύξηση του εθνικού και όχι του ευρωπαϊκού βιομηχανικού μεριδίου.

Abstract

Ensuring survival, a primary human need, led him a few thousand years ago to create groups, as he realized that in this way he increased his chances of survival. Modern states are a continuation of this practice, because through them, modern man ensures the fulfillment of his basic needs, with security and freedom being some of them. The armed forces of each country are the main carrier, through which this mission is achieved, and the stronger they are, the more effectively they carry out their mission. A determining factor in the equation that determines the strength of the armed forces is the possession of modern and effective weapon systems. Countries can meet this need either through domestic production (for countries with an adequate defense industry) or through imports. The European continent has been for centuries a field of continuous and bloody confrontations, where thousands of human lives were lost and nations found themselves under the Damocles sword of other aggressive and revisionist nations, putting even their very existence in doubt. The first ray of peace appeared after 1991 and the fall of the USSR, but the situation changed for the worse after a relative period of calm.

This thesis examines and analyzes the factors that influenced and shaped the imports of weapons systems from the EU countries in the period 1991-2021, what were the policies of the EU (as a union of states) to ensure the security of its citizens and how these affected the evolution of imports, what was the share of the European defense industries as well as what policies the EU implemented in order to strengthen them, while finally, based on the current data, a prediction of the future trend of weapons system imports is attempted.

The method used is the processing and visualization of the secondary data drawn from the SIRPI database, with a simultaneous qualitative analysis of their characteristics. The results of this analysis conclude that the EU still has a long way to go in order to achieve the desired social as well as economic integration, mainly seeking to change the mentality of the states themselves which will have to deal with the EU as an through which the rights and needs of all European citizens can be secured and not as a means of promoting and enforcing their national interests. State's weapons system imports moved at different "speeds", depending on the threats and security concerns they faced as national entities rather than as parts of a larger whole, showing wide disparities. Efforts towards the much-discussed integration of the defense industrial sector started rather late, while almost across the

spectrum of time, countries primarily seeked to increase the national rather than the European industrial share.

Κεφάλαιο 1

Εισαγωγή

Η εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία τον Μάρτιο του 2022 αποτέλεσε την πρώτη διεξαγωγή πολέμου στην Ευρωπαϊκή Ήπειρο μετά τον ΄Β Παγκόσμιο πόλεμο και θα μπορούσε να ειπωθεί ότι «ξύπνησε» τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης από τον λήθαργο στον οποίον βρίσκονταν. Μετά την πτώση της Σοβιετικής Ένωσης το 1991 και την κατάργηση του διπολισμού, όπου από την μία πλευρά υπήρχε η Σοβιετική Ένωση με τους συμμάχους της και από την άλλη ο δυτικός κόσμος, αναπόσπαστο κομμάτι του οποίου αποτελούσαν οι περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, δημιουργήθηκε η εντύπωση ότι και η τελευταία μεγάλη απειλή είχε εξαλειφθεί και ότι οι κοινωνίες θα μπορούσαν πλέον να πορευτούν σε ένα διαφορετικό κόσμο, απαλλαγμένο από τον φόβο του πολέμου. Οι ηγέτες των χωρών στην πορεία του χρόνου αν και αναγνώριζαν την ύπαρξη της Ρωσικής απειλής θεωρούσαν (αβάσιμα όπως αποδείχτηκε) ότι θα μπορούσαν να την κατευνάσουν εφαρμόζοντας στις μεταξύ τους σχέσεις την «ιδεαλιστική» προσέγγιση, όπου μέσω των αυξημένων οικονομικών συναλλαγών θα εξασφαλιζόταν η ειρήνη. Ακόλουθο της συγκεκριμένης πολιτικής ήταν η μείωση των δαπανών του τομέα της άμυνας, καθώς θεωρούταν πλέον ότι οι εν λόγω πόροι θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν αλλού μιας και η ειρήνη είχε σχεδόν εξασφαλιστεί. *«Μετά τον Ψυχρό Πόλεμο συρρικνώσαμε τις στρατιωτικές μας δυνάμεις σε δυνάμεις Μπονσάι¹»,* ανέφερε ο ευρωπαίος επίτροπος Ζοσέπ Μπορέλ, περιγράφοντας σε μία μόνο πρόταση την επικρατούσα κατάσταση πριν την έναρξη του πολέμου στην Ουκρανία.

Η εξασφάλιση της αμυντικής ικανότητας μίας χώρας έναντι δυνητικών αντιπάλων καθώς και οι προάσπιση των εθνικών συμφερόντων σε όλα τα πλάτη και μήκη της Γης προϋποθέτει την ύπαρξη ισχυρών ένοπλων δυνάμεων. Οι ισχυρές ένοπλες δυνάμεις προϋποθέτουν την εξασφάλιση ικανού αριθμού συμβατικών οπλικών συστημάτων, γεγονός το οποίο αποτελεί σταθερή και συνεχής επιδίωξη όλων των κρατών και επιτυγχάνεται είτε μέσω της εγχώριας παραγωγής των αμυντικών βιομηχανιών, είτε μέσω της εισαγωγής τους από τρίτες χώρες. Όσον αφορά τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπάρχουν χώρες οι οποίες παράγουν μόνες τους τα αναγκαία οπλικά συστήματα καθώς και χώρες που σχεδόν αποκλειστικά εισάγουν, παρουσιάζοντας με αυτό τον τρόπο μία μεγάλη διασπορά στον τρόπο πρόσκτησης των αναγκαίων οπλικών συστημάτων. Το μέγεθος των πόρων που οι χώρες

1 Μπονσάι: Μικρά Ιαπωνικά Φυτά.

δαπανούν παρουσιάζει επίσης μεγάλη διασπορά λόγω των διαφορετικών στρατηγικών και γεωπολιτικών προκλήσεων που η κάθε μία αντιμετωπίζει, όπως θα αναλυθεί και παρακάτω.

Στόχος αυτής της διατριβής είναι να μελετηθούν επακριβώς οι τάσεις και οι μεταβολές που έχουν διαδραματιστεί στον τομέα των εισαγωγών συμβατικών οπλικών συστημάτων από τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης την χρονική περίοδο από το 1991 και έπειτα, προσπαθώντας ταυτόχρονα να γίνει αιτιολόγηση – σύνδεση με τις πολιτικές, οικονομικές και στρατηγικές εξελίξεις που πιθανόν να τις επηρέασαν. Στο σημείο αυτό πρέπει να τονιστεί ότι στις χώρες της ΕΕ που μελετώνται, περιλαμβάνεται και το Ηνωμένο Βασίλειο, καθότι το μεγαλύτερο μέρος της εξεταζόμενης περιόδου αποτελούσε μέλος της ΕΕ. Η προστιθέμενη αξία αυτή της διατριβής και η καινοτομία της είναι ότι προσπαθεί να συνδέσει τις ποσοτικές μεταβολές με τα ποιοτικά συστατικά τους και να οδηγήσει στο συμπέρασμα στο ποια είναι η προοπτική διακύμανσης τους καθώς και αν υπάρχει τρόπος να μετριαστεί το απαιτούμενο συνολικό αθροιστικό κόστος λειτουργώντας από κοινού ως Ευρωπαϊκή Ένωση.

Στο Κεφάλαιο 2 γίνεται αναφορά στο θεωρητικό πλαίσιο που διέπει την αγορά των συμβατικών οπλικών συστημάτων, στους παράγοντες που επηρεάζουν την ανάγκη ύπαρξης των συμβατικών οπλικών συστημάτων για την διασφάλιση της αμυντικής ικανότητας των χωρών, των παραγόντων που επηρεάζουν την αύξηση ή μείωση των εισαγωγών καθώς και των παραγόντων που επηρεάζουν την επιλογή της χώρας – πωλητή από την οποία θα γίνει η εισαγωγή των όπλων. Στο Κεφάλαιο 3 γίνεται αναφορά στην κοινή ευρωπαϊκή άμυνα και των θεσμών – φορέων που διέπουν την λειτουργία της και επιτελείται μία προσπάθεια επεξήγησης του πως η κοινή ευρωπαϊκή πολιτική άμυνας επηρεάζει την εισαγωγή των οπλικών συστημάτων από τις χώρες της ΕΕ. Στο Κεφάλαιο 4 αναφέρονται επακριβώς τα ερευνητικά ερωτήματα καθώς και γίνεται ανάλυση της μεθοδολογίας που πρόκειται να ακολουθηθεί. Στο Κεφάλαιο 5 γίνεται ανάλυση των δεδομένων, τα οποία αντλούνται από τον Διεθνή Οργανισμό Ειρήνης της Στοκχόλμης (SIPRI) και εξάγονται τα αποτελέσματα της ανάλυσης, ενώ τέλος στο Κεφάλαιο 6 γίνεται εκτενής αναφορά στα συμπεράσματα που αφορούν τις μεταβολές και τις τάσεις στον τομέα των εισαγωγών των οπλικών συστημάτων από τις χώρες της ΕΕ και αναδεικνύεται το τι καινοτόμο έχει να προσφέρει αυτή η διατριβή.

Κεφάλαιο 2

Θεωρητικό Πλαίσιο Συμβατικών Οπλικών Συστημάτων

2.1 Ορισμός των Συμβατικών Οπλικών Συστημάτων

Η κατηγορία των συμβατικών όπλων περιλαμβάνει μία ποικίλη γκάμα όπλων, που είναι ίσως πιο εύκολα να προσδιοριστεί ως προς το τι δεν είναι (πυρηνικά, χημικά και βιολογικά όπλα, τα αποκαλούμενα ως όπλα μαζικής καταστροφής) παρά για το τι είναι. Περιλαμβάνουν συσκευές που είναι ικανές να προκαλέσουν τραυματισμό και θάνατο μέσω εκρηκτικών, κινητικής ενέργειας και εμπρηστικών μηχανισμών. Ως τέτοιες συσκευές, ορίζονται (χωρίς να περιορίζονται) τα πολεμικά οχήματα (π.χ. τεθωρακισμένα), πολεμικά ελικόπτερα, μαχητικά αεροσκάφη, πολεμικά πλοία, ελαφρύς και βαρέως τύπου ατομικός οπλισμός, νάρκες κατά προσωπικού και οχημάτων, μη επανδρωμένα οπλισμένα αεροσκάφη, συστοιχίες πυραύλων, βαλλιστικά όπλα, πυρομαχικά κ.α.

Ο Χάρτης του ΟΗΕ δεν απαγορεύει στα κράτη μέλη του να κατέχουν και να χρησιμοποιούν συμβατικά όπλα όταν αυτό γίνεται σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο οι όροι «έλεγχος όπλων» και «περιορισμοί όπλων» χρησιμοποιούνται συχνότερα από τον «αφοπλισμό» όταν αναφέρονται στα συμβατικά όπλα. Ορισμένα συμβατικά όπλα, ωστόσο, μπορεί να προκαλέσουν εύλογη ανησυχία και προβληματισμό ως προς τις επιπτώσεις που μπορεί να προκαλέσουν στους ανθρώπους είτε λόγω του τρόπου χρήσης, είτε λόγω του σχεδιασμού τους που τα καθιστά ασυμβίβαστα με το διεθνές ανθρωπιστικό δίκαιο. Οι πρώτες προσπάθειες αντιμετώπισης τέτοιων ανησυχιών έγιναν ήδη τον 19ο αιώνα. Ένα πιο πρόσφατο παράδειγμα νομικά δεσμευτικών κανονισμών και περιορισμών στη χρήση συμβατικών όπλων είναι η Σύμβαση του 1980 για τις απαγορεύσεις ή τους περιορισμούς στη χρήση ορισμένων συμβατικών όπλων που μπορεί να θεωρηθούν ότι είναι υπερβολικά επιβλαβή ή ότι έχουν αδιάκριτα αποτελέσματα, τα οποία καλύπτουν τα ακόλουθα: μη ανιχνεύσιμα θραύσματα, νάρκες, παγίδες, εμπρηστικά όπλα, εκτυφλωτικά όπλα λέιζερ και εκρηκτικά υπολείμματα πολέμου.

Ορισμένα συμβατικά όπλα, όπως οι νάρκες κατά προσωπικού ή τα πυρομαχικά διασποράς, είναι εγγενώς αδιάκριτα και προκαλούν απαράδεκτη ανθρωπιστική βλάβη. Για αυτούς τους λόγους τα κράτη συμφώνησαν για την πλήρη απαγόρευση και εξάλειψή τους, όπως στην περίπτωση της Σύμβασης του 1997 για την απαγόρευση της χρήσης, αποθήκευσης, παραγωγής, μεταφοράς, καθώς και την καταστροφή ναρκών κατά προσωπικού. Παρόμοια με το πνεύμα της Σύμβασης κατά των ναρκών κατά προσωπικού

είναι η Σύμβαση του 2008 που αφορά την απαγόρευση των πυρομαχικών Διασποράς.

Προσπάθειες για επαρκή ρύθμιση άλλων ζητημάτων συμβατικών όπλων, όπως τα εκρηκτικά όπλα σε κατοικημένες περιοχές, οι αυτοσχέδιοι εκρηκτικοί μηχανισμοί καθώς και τα πυρομαχικά, εξετάζονται σε πολλά πολυμερή φόρουμ, συμπεριλαμβανομένης της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ. Η πιο γνωστή συνθήκη που ρυθμίζει τις αρχές εμπορίας των συμβατικών όπλων είναι η Διεθνής Συνθήκη Εμπορίου Όπλων των Ηνωμένων Εθνών (Arms Trade Treaty / ATT), αντικειμενικός σκοπός της οποίας είναι να μην καταλήξουν συμβατικά όπλα σε «λάθος χέρια». Η ανωτέρω συνθήκη έχει υπογραφεί και επικυρωθεί από τα κοινοβούλια όλων των κρατών – μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

2.2 *Συνθήκη Εμπορίου Συμβατικών Όπλων του Ο.Η.Ε (ATT)*

Ένα άλλο θέμα που πρέπει να ξεκαθαριστεί είναι ότι για την εισαγωγή - αγορά συμβατικών όπλων από μια χώρα υπάρχουν κάποιες θεμελιώδεις προϋποθέσεις οι οποίες πρέπει να τηρούνται έτσι ώστε να δοθεί άδεια εξαγωγής από την κυβέρνηση της χώρας – εξαγωγέα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η κυβέρνηση των ΗΠΑ, όπου η αμερικανική έγκριση πώλησης προς τρίτες χώρες είναι αναγκαία, στο πλαίσιο της νομοθεσίας ITAR (US International Traffic in Arms Regulations), η οποία απαγορεύει την πώληση όπλων και οπλικών συστημάτων αμερικανικής προέλευσης ή με αμερικανικής προέλευσης συστήματα σε συγκεκριμένες χώρες². Οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο σύνολο τους έχουν επικυρώσει στα αντίστοιχα κοινοβούλια τους την Συνθήκη Εμπορίου Όπλων του ΟΗΕ, η οποία ρυθμίζει – θέτει μία σειρά από ζητήματα και κανόνες. Πριν από την έγκριση της Συνθήκης Εμπορίου Όπλων (ATT) τον Απρίλιο του 2013 από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών, δεν υπήρχε παγκόσμιο σύνολο κανόνων που να διέπει το εμπόριο συμβατικών όπλων. Το ATT έθεσε ισχυρά διεθνή πρότυπα για να βοηθήσει τις κυβερνήσεις να αποφασίσουν εάν θα εγκρίνουν ή όχι τις μεταφορές όπλων. Προβλέπει συνεργασία και την παροχή βοήθειας – τεχνογνωσίας προς τις χώρες, έτσι ώστε να αναπτύξουν επαρκή ρυθμιστικά συστήματα και ασφαλή αποθέματα όπλων. Η υιοθέτηση της Συνθήκης για το Εμπόριο Όπλων αποτέλεσε σημείο καμπής στις προσπάθειες της διεθνούς κοινότητας να ρυθμίσει το παγκόσμιο εμπόριο συμβατικών όπλων και να προωθήσει την ειρήνη και την ασφάλεια. Η εν λόγω συνθήκη αφορά όλα τα σημαντικά οπλικά συστήματα, όπως άρματα

² Οι ΗΠΑ είχαν αρνηθεί αρχικά την πώληση πυραύλων SCALP στην Αίγυπτο λόγω του γεγονότος ότι ένα εξάρτημα του όπλου ήταν αμερικανικής κατασκευής. Τελικά δόθηκε έγκριση, αλλά κατόπιν τούτου η γαλλική MBDA (κατασκευαστής του πυραύλου) ανταποκρινόμενη σε απαίτηση του γαλλικού υπουργείου άμυνας, αναζήτησε και τελικώς αντικατέστησε το αμερικανικής προέλευσης εξάρτημα, έτσι ώστε να μην δεσμεύεται πλέον στο μέλλον.

μάχης, οπλισμένα οχήματα μεταφοράς προσωπικού, πυροβολικό, μαχητικά αεροσκάφη, επιθετικά ελικόπτερα, πολεμικά πλοία, πύραυλοι και φορητά όπλα και ελαφρά όπλα, καθώς και τα πυρομαχικά. Θέτει επίσης απαγορεύσεις μεταφορών συμβατικών όπλων, οι οποίες θα μπορούσαν να παραβιάσουν τα εμπάργκο όπλων του Συμβουλίου Ασφαλείας ή να χρησιμοποιηθούν για τη διάπραξη πράξεων γενοκτονίας, εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας ή εγκλημάτων πολέμου. Ορίζει τα κριτήρια αξιολόγησης των εξαγωγών, όπου τα κράτη θα πρέπει να αρνηθούν μια εξαγωγή εάν υπάρχει ο «υπέρτατος κίνδυνος» ότι τα όπλα ενδέχεται να χρησιμοποιηθούν για να επηρεάσουν αρνητικά την ειρήνη και την ασφάλεια, να υπονομεύσουν το διεθνές ανθρωπιστικό δίκαιο για τα ανθρώπινα δικαιώματα, να διευκολύνουν την τρομοκρατία, το οργανωμένο έγκλημα και την φυλετική βία. Αν και αυτό το τμήμα της συνθήκης δεν αφορά άμεσα τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (καθότι δεν υπάρχουν τέτοια ζητήματα), αυτό που τις αφορά άμεσα είναι ότι δεσμεύονται να αναπτύξουν ένα σύστημα ελέγχου των εξαγωγών και των εισαγωγών και δεσμεύονται να υποβάλλουν αναλυτικές εκθέσεις σχετικά με το τρέχον ρυθμιστικό τους σύστημα και τις πραγματικές εισαγωγές και εξαγωγές όπλων τους. Το τελευταίο αποτελεί πολύ σημαντικό γεγονός για την αξιοπιστία των δεδομένων που αντλούνται και θα χρησιμοποιηθούν για να απαντηθούν τα ερευνητικά ερωτήματα της εν λόγω διατριβής.

2.3 *Treaty on Conventional Armed Forces in Europe (CFE Treaty)*

Η Συνθήκη για τα Συμβατικά Όπλα στην Ευρώπη (CFE) αποτέλεσε αντικείμενο διαπραγμάτευσης κατά τα τελευταία χρόνια του Ψυχρού Πολέμου και αναφέρεται συχνά ως «ο ακρογωνιαίος λίθος της ευρωπαϊκής ασφάλειας». Η συνθήκη, που υπογράφηκε στις 19 Νοεμβρίου 1990, εξάλειψε το συντριπτικό ποσοτικό πλεονέκτημα της Σοβιετικής Ένωσης στα συμβατικά όπλα στην Ευρώπη, θέτοντας ίσα όρια στην ποσότητα των αρμάτων μάχης, των τεθωρακισμένων οχημάτων μάχης, του βαρέως πυροβολικού, των πολεμικών αεροσκαφών και των επιθετικών ελικοπτέρων που θα μπορούσαν να αναπτυχθούν μεταξύ του Ατλαντικού Ωκεανού και των Ουραλίων από τις δυνάμεις του NATO και το Σύμφωνο της Βαρσοβίας αντίστοιχα. Η Συνθήκη CFE σχεδιάστηκε για να αποτρέψει τη συγκέντρωση δυνάμεων σε οποιαδήποτε συμμαχία για μια επίθεση τύπου Blitzkrieg³, η οποία θα μπορούσε να προκαλέσει τη χρήση πυρηνικών όπλων ως απάντηση.

³ Blitzkrieg είναι ένας όρος που χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια μέθοδο επιθετικού πολέμου που έχει σχεδιαστεί για να επιφέρει ένα γρήγορο, εστιασμένο χτύπημα σε έναν εχθρό χρησιμοποιώντας κινητές δυνάμεις με δυνατότητα ελιγμών, συμπεριλαμβανομένων τεθωρακισμένων τανκς και αεροπορικής υποστήριξης. Μια τέτοια επίθεση οδηγεί ιδανικά σε μια γρήγορη νίκη, περιορίζοντας την απώλεια στρατιωτών και πυροβολικού.

Τα μέλη της CFE υπέγραψαν μια συμφωνία αναπροσαρμογής το 1999 για να ανανεώσουν τη δομή της συνθήκης ώστε να αντικατοπτρίζει τη δημιουργηθείσα κατάσταση μετά τη διάλυση του Συμφώνου της Βαρσοβίας και την επέκταση του NATO. Η προσαρμοσμένη συνθήκη προβλεπόταν να τεθεί σε ισχύ όταν όλα τα κράτη-μέλη επικύρωναν τη συμφωνία, κάτι που ωστόσο δεν συνέβη με αποτέλεσμα η αρχική συνθήκη να παραμένει ακόμα σε ισχύ. Οι ΗΠΑ και οι εταίροι τους στο NATO αρνήθηκαν να επικυρώσουν τη νέα συνθήκη έως ότου η Ρωσία συμμορφωθεί με τα νέα όρια όπλων και με τις δεσμεύσεις που είχε αναλάβει τόσο στην Τελική Πράξη CFE, όσο και ενώπιον του οργανισμού για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ), συμπεριλαμβανομένων και των δεσμεύσεων της να αποσύρει τα όπλα και τις στρατιωτικές τις δυνάμεις (που περιορίζονται βάσει της συνθήκης) από τη Γεωργία και τη Μολδαβία.

Το 2002, η Μόσχα δήλωσε ότι είχε εκπληρώσει τα όρια των όπλων της προσαρμοσμένης συνθήκης. Το NATO αποδέχτηκε αυτόν τον ισχυρισμό αλλά επανέλαβε ότι η Ρωσία έπρεπε να εκπληρώσει τις δεσμεύσεις της όσον αφορά τη Γεωργία και τη Μολδαβία προτού τα κράτη του NATO επικυρώσουν την προσαρμοσμένη συνθήκη. Επικαλούμενη τη συνεχιζόμενη καθυστέρηση της έναρξης ισχύος της προσαρμοσμένης συνθήκης, η Ρωσία εξέδωσε δήλωση στις 12 Δεκεμβρίου 2007 αναστέλλοντας την εφαρμογή της Συνθήκης CFE (Η συνθήκη δεν περιέχει διάταξη για αναστολή, μόνο απόσυρση). Αν και το Κρεμλίνο σημείωσε ότι δεν έχει σχέδια για συσσώρευση όπλων, δήλωσε επίσης ότι πλέον δεν θα δεσμευόταν από τα όρια της συνθήκης. Παρά τις σποραδικές προσπάθειες για να γεφυρωθεί το χάσμα, στα μέσα του 2011 οι συνομιλίες σταμάτησαν καθώς η Ρωσία δεν επιθυμούσε να συμμορφωθεί με τους όρους της αρχικής συνθήκης CFE, ενώ σε απάντηση το Υπουργείο Εξωτερικών των ΗΠΑ ανακοίνωσε σε δελτίο τύπου στις 22 Νοεμβρίου 2011 ότι η Ουάσιγκτον δεν θα συμμορφώνεται πλέον με ορισμένες υποχρεώσεις βάσει της Συνθήκης CFE που αφορούσαν άμεσα τη Ρωσία, θέτοντας το μέλλον του συμφώνου σε σοβαρή αμφιβολία. Τελικά στις 10 Μαρτίου 2015, η Ρωσία ανακοίνωσε την απόσυρση της από την συμφωνία.

Οι επιπτώσεις της παύσης της συμφωνίας στο τομέα των εισαγωγών οπλικών συστημάτων ήταν ότι ενώ πριν τηρούταν κάποια ισορροπία όσον αφορά το συμβατικό οπλοστάσιο των χωρών άρα και δεν υπήρχε ανάγκη εξισορρόπησης της ισχύς του αντιπάλου με αγορές νέων όπλων, πλέον απελευθερωνόταν ο τομέας αυτός, γεγονός το οποίο θα μπορούσε υπό προϋποθέσεις να οδηγήσει σε νέα κούρσα εξοπλιστικών ανταγωνισμών.

2.4 Η Κατοχή Συμβατικών Οπλικών Συστημάτων ως «Υπαρξιακή Ανάγκη» των Κρατών

Ένα αρχικό ερώτημα που πιθανόν να απασχολήσει τον αναγνώστη της παρούσας διατριβής είναι αν όντως τελικά είναι απαραίτητη η κατοχή – αγορά συμβατικών οπλικών συστημάτων από τις χώρες της ΕΕ ή απλά αποτελεί ένα κατάλοιπο των προηγούμενων δεκαετιών και ότι πλέον δεν υφίσταται λόγος για την ύπαρξη τους. Η εν λόγω ένσταση ακούγεται όλο και περισσότερο από μια μερίδα ανθρώπων της ευρωπαϊκής κοινότητας, οι οποίοι θεωρούν ότι οι πόροι που δαπανώνται για την αγορά – εισαγωγή των οπλικών συστημάτων είναι αχρείαστοι και ότι τα χρήματα αυτά θα έπρεπε να δαπανώνται σε άλλους τομείς. Ο λόγος που παρατηρείται το φαινόμενο αυτό είναι ότι πολύ απλά ο μέσος άνθρωπος τείνει να ερμηνεύει μόνο το περιβάλλον στο οποίο ζει στο παρόν, αγνοώντας το παρελθόν και μη μπορώντας να προβλέψει το μέλλον, είτε λόγω ελλιπούς θεωρητικού υπόβαθρου, είτε λόγω ιδεολογικών πεποιθήσεων. Πριν το ξέσπασμα του πολέμου στην Ουκρανία το 2022, ο μέσος ευρωπαίος πολίτης θεωρούσε το ενδεχόμενο της ένοπλης σύρραξης στον ευρωπαϊκό χώρο (μιλώντας ως ευρύτερη γεωγραφική περιοχή) ως ένα πολύ μακρινό ενδεχόμενο (με την εξαίρεση των πολιτών κάποιων χωρών όπως π.χ. η Ελλάδα οι οποίες καλούνται να αντιμετωπίσουν γείτονες χώρες εκτός ΕΕ που εφαρμόζουν αναθεωρητική πολιτική). Τα γεγονότα ωστόσο μετά την εισβολή της Ρωσίας και την εκτόξευση απειλών εκ μέρους της όχι μόνο εναντίον της Ουκρανίας αλλά και εναντίον οποιασδήποτε χώρας τολμήσει να σταθεί εμπόδιο στα επεκτατικά της σχέδια, ήρθαν να απορρίψουν στην πράξη την εν λόγω ένσταση. Η πολεμική ενέργεια της Ρωσίας ταρακούνησε την Ευρώπη, τόσο τους πολίτες αλλά και τις κυβερνήσεις των κρατών, με αποτέλεσμα χώρες όπως η Γερμανία η οποία ξόδευε ελάχιστα για την άμυνα της ως ποσοστό του ΑΕΠ (1,53% για το 2021 παρά τις πιέσεις που δεχόταν κατά καιρούς από τις ΗΠΑ για την τήρηση του στόχου του ΝΑΤΟ στο 2%) να ανακοινώσει εκτάκτως ένα εκτεταμένο πρόγραμμα αναβάθμισης του υφιστάμενου συμβατικού οπλοστασίου της ύψους 100 δισεκατομμυρίων ευρώ (έναντι 47 δισεκατομμυρίων το 2021)⁴. Παράλληλα, η αποστολή συμβατικών όπλων από τις χώρες της ΕΕ προς την Ουκρανία δημιούργησε την ανάγκη αντικατάστασης τους, είτε μέσω εγχώριας παραγωγής, είτε μέσω εισαγωγής από άλλες χώρες.

Σε έναν ιδεατό κόσμο, όπου δεν θα υπήρχαν ένοπλες συγκρούσεις και οι διενέξεις μεταξύ των κρατών θα λυνόταν με ειρηνικό τρόπο μέσω των διεθνών δικαστηρίων, τότε και

4 <https://www.reuters.com/business/aerospace-defense/germany-hike-defense-spending-scholz-says-further-policy-shift-2022-02-27/> , πρόσβαση στις 25/10/2022.

μόνο τότε τα συμβατικά όπλα δεν θα ήταν χρήσιμα. Δυστυχώς, το παγκόσμιο σύστημα είναι δομημένο κατά τέτοιο τρόπο όπου δεν υπάρχει κάποια ανώτερη ευρέως αποδεκτή παγκόσμια δύναμη, η οποία θα μπορούσε να εκδικάσει τις διαφορές μεταξύ των κρατών και να εγγυηθεί ότι οι αποφάσεις του θα εφαρμοστούν από τα αντίδικα μέλη. Ακόμα και ο ΟΗΕ σαν παγκόσμιος οργανισμός που είναι ευρέως αποδεκτός από σχεδόν το σύνολο των χωρών και δημιουργήθηκε με απώτερο σκοπό την διασφάλιση της ειρήνης, βρίσκεται πολλές φορές έρμαιο των συμφερόντων των μονίμων μελών του Συμβουλίου Ασφαλείας (οι οποίες έχουν και το δικαίωμα της αρνησικυρίας σε οποιαδήποτε απόφαση του), αποφασίζοντας πολλές φορές με βάση τα εθνικά τους συμφέροντα και όχι με βάση του τι είναι δίκαιο βάσει νόμων, κανόνων και αποφάσεων του διεθνούς δικαίου. Οι αποφάσεις που λαμβάνονται σε επίπεδο της ολομέλειας του ΟΗΕ δεν έχουν πάντα δεσμευτική εφαρμογή για τα κράτη, τα οποία αποφασίζουν αν θα τις υιοθετήσουν ή όχι ακόμα και αν αυτές έχουν ληφθεί με ευρεία πλειοψηφία. Τα διεθνή δικαστήρια δεν μπορούν να εκδικάσουν υπόθεση αν δεν υπάρχει σύμφωνη γνώμη και των δύο χωρών με ταυτόχρονη διασφάλιση ότι οι αποφάσεις του θα γίνουν σεβαστές, ενώ πολλές φορές οι αρμοδιότητες τους επικαλύπτονται, με αποτέλεσμα κάποιες χώρες να αναγνωρίζουν τις αποφάσεις που εκδίδουν και κάποιες άλλες όχι. Συνοψίζοντας, θα λέγαμε (αν μπορεί να επιτραπεί η έκφραση) ότι επικρατεί μία παγκόσμια «αναρχία». Για να γίνει πιο εύκολο αντιληπτό στον αναγνώστη, αν τα ανωτέρω γεγονότα τα φέρναμε στο επίπεδο της εύρωστης λειτουργίας του κράτους, θα ήταν σαν να υπήρχε ένας πολύ προβληματικός νομικός και δικαστικός τομέας, όπου οι ίδιοι οι πολίτες θα μπορούσαν να επιλέξουν κατά περίπτωση αν θα εφαρμόσουν κάποιον νόμο ή αν θα αποδεχτούν την απόφαση του δικαστηρίου σε υπόθεση που τους αφορά. Αυτό το χάος επικρατεί στο σύνολο των διεθνών σχέσεων όπου δεν ισχύει πάντα αυτό που είναι δίκαιο, με τα παραδείγματα που μπορούν να παρατεθούν να είναι πάμπολλα. Καταλήγουμε λοιπόν δυστυχώς στην διαπίστωση ότι στις διεθνείς σχέσεις υπερισχύει κατά περίπτωση το «δίκαιο του ισχυρού». Το πώς λογίζεται ένα κράτος ως ισχυρό ή όχι αποτελεί προϊόν πολλών συνδυαζόμενων μεταβλητών (π.χ. εύρωστη οικονομία) οι οποίες όμως όλες καταλήγουν – συντελούν στην ύπαρξη ισχυρών ενόπλων δυνάμεων, γιατί ως γνωστό *«πόλεμος είναι η συνέχιση της πολιτικής με άλλα μέσα»* (Karl von Clausewitz, 1780-1831). Κάνοντας μία αναδρομή στο παρελθόν, μπορεί να διαπιστωθεί με ευκολία ότι η απουσία ισχυρών ένοπλων δυνάμεων θέτει σε κίνδυνο την ίδια την ύπαρξη του κράτους. «Χωρίς Μαραθώνες δεν χτίζονται Παρθενώνες» μία διαπίστωση επίκαιρη αν αναλογιστούμε την τύχη της Αθηναϊκής Δημοκρατίας στην περίπτωση που δεν είχε καταφέρει να κερδίσει τους Πέρσες εισβολείς το 490 π.χ. Η ύπαρξη ισχυρών ένοπλων δυνάμεων αποτελεί συνδυασμό αρκετών μεταβλητών αλλά το πιο δομικό στοιχείο αποτελεί

ίσως η εξασφάλιση επαρκούς και ποιοτικού αριθμού συμβατικών όπλων. Η πρόσκτηση αυτών των όπλων μπορεί να γίνει είτε με εγχώρια εθνική παραγωγή, είτε με εισαγωγή από τρίτες χώρες ή από συνδυασμό των δύο όπως θα αναλυθεί παρακάτω.

2.5 *Εισαγωγές Συμβατικών Οπλικών Συστημάτων*

Ανάμεσα στα δύο στάδια, της αμιγούς εθνικής παραγωγής και της αμιγούς εισαγωγής οπλικών συστημάτων, υπάρχουν και ενδιάμεσα στάδια όπως αναφέρει ο Ayres (1983) και τα οποία είναι τα παρακάτω:

- i. Αμιγώς εισαγωγή και συντήρηση των οπλικών συστημάτων.
- ii. Εισαγωγή του οπλικού συστήματος με εγχώρια συντήρηση και επισκευή.
- iii. Απόκτηση άδειας από τον εξαγωγέα για εγχώρια παραγωγή μέρους του αμυντικού υλικού. Κατασκευή της υποδομής και των γραμμών παραγωγής που απαιτεί σημαντική υλικοτεχνική βοήθεια και ειδικευμένο επιστημονικό προσωπικό από τον εξαγωγέα.
- iv. Έναρξη της παραγωγής με εγχώρια συναρμολόγηση εισαγόμενων εξαρτημάτων και υποσυστημάτων.
- v. Εγχώρια συναρμολόγηση των υποσυστημάτων από εισαγόμενα εξαρτήματα.
- vi. Παραγωγή των εξαρτημάτων από εισαγόμενες πρώτες ύλες.
- vii. Εγχώρια παραγωγή πρώτων υλών.
- viii. Ολική εγχώρια παραγωγή αμυντικού υλικού που περιλαμβάνει εγχώριο σχεδιασμό, πρώτες ύλες και μεταποίηση.

Το ιδανικό για κάθε κράτος θα ήταν να παράγει μόνο του όλα τα αναγκαία οπλικά συστήματα χωρίς να χρειάζεται να δαπανά πόρους για την εισαγωγή τους αποφεύγοντας ταυτόχρονα άλλους περιορισμούς χρήσης. Ωστόσο, η εγχώρια παραγωγή όπλων προϋποθέτει την ύπαρξη εγχώριας αμυντικής βιομηχανίας. Η κατηγορία όμως των συμβατικών όπλων καλύπτει μια τεράστια γκάμα μέσω των οποίων για την παραγωγή τους απαιτούν διαφορετικό επίπεδο τεχνογνωσίας, άλλη τεχνογνωσία είναι απαραίτητη για την παραγωγή σφαιρών και μη κατευθυνόμενων βομβών και άλλη η παραγωγή μαχητικών αεροσκαφών. Για ποιο λόγο όμως τα κράτη επιλέγουν την εισαγωγή των οπλικών συστημάτων ενώ μία τέτοια επιλογή είναι θεωρητικά οικονομικά ασύμφορη και δεν φροντίζουν να φτάσουν στο επιθυμητό επίπεδο να κατασκευάζουν τα πάντα μόνες τους; Ο λόγος είναι καθαρά οικονομικός – τεχνολογικός και εξαρτάται από την πολυπλοκότητα του οπλικού συστήματος. Για να αποκτηθεί η απαιτούμενη τεχνογνωσία για την κατασκευή π.χ. σφαιρών, απαιτείται μικρό

κόστος επένδυσης και συνάμα μικρή χρονική περίοδος ανάπτυξης. Σε πιο περίπλοκα όμως οπλικά συστήματα, τα απαιτούμενα ποσά που θα έπρεπε να δαπανηθούν για να αποκτηθεί η τεχνογνωσία κατασκευής τους θα ήταν πολύ μεγαλύτερα από αυτά που απαιτούνται για να αποκτηθούν από μία ξένη χώρα. Επίσης θα απαιτούνταν μεγάλο χρονικό διάστημα το οποίο σε συνδυασμό με τις ανελαστικές απαιτήσεις των ενόπλων δυνάμεων δεν μπορεί να γίνει αποδεκτό, ενώ τα αποτελέσματα της παραγωγής δεν θα ήταν τα αναμενόμενα καθότι σε ένα τέτοιο εγχείρημα πάντα παρουσιάζονται προβλήματα τα οποία μπορούν να καθυστερήσουν ή ακόμα και να αναβάλουν την εκτέλεση του προγράμματος, «εξαναγκάζοντας» τα κράτη στην απευθείας εισαγωγή των απαιτούμενων οπλικών συστημάτων.

Η πλήρης εξάρτηση των κρατών από τρίτες χώρες για την εξασφάλιση των απαιτούμενων οπλικών συστημάτων μπορεί να τροποποιηθεί με την απόκτηση της απαιτούμενης τεχνογνωσίας μέσω των συμφωνιών ανάληψης βιομηχανικού έργου από τις εγχώριες αμυντικές εταιρίες – βιομηχανίες. Η συμφωνία που θα υπογραφεί τελικώς ανάμεσα στον εισαγωγέα και τον εξαγωγέα θα προσδιορίσει το επίπεδο του έργου – τεχνογνωσίας που θα δοθεί στην αμυντική βιομηχανία της χώρας – εισαγωγέα. Όπως γίνεται ευκόλως αντιληπτό, καμία χώρα δεν θέλει να μεταβιβάσει την τεχνογνωσία που έχει αποκτήσει επενδύοντας χρόνο και χρήμα, αλλά αυτός είναι και ο λόγος που γίνονται διαπραγματεύσεις έτσι ώστε να επιτευχθεί η συμφωνία (ανάγκη πώλησης οπλικών συστημάτων για την λειτουργία της αμυντικής βιομηχανίας του εξαγωγέα – μεταφορά τεχνογνωσίας στον εισαγωγέα). Ορισμένες χώρες θέτουν ως απαραίτητο κριτήριο αγοράς ενός οπλικού συστήματος την μεταφορά τεχνογνωσίας από την χώρα εξαγωγέα. Αυτό κάποιες φορές γίνεται αποδεκτό και κάποιες άλλες όχι, η πολιτική αυτή όμως έχει προκύψει από τον μακροπρόθεσμο σχεδιασμό της αμυντικής πολιτικής της χώρας, η οποία σε βάθος χρόνου στοχεύει στην πλήρη ανεξαρτητοποίηση της χώρας από την ανάγκη εισαγωγής οπλικών συστημάτων, ακόμα και των πιο εκλεπτυσμένων. Στον αντίποδα, όταν μία χώρα δεν εφαρμόζει μακροπρόθεσμο σχεδιασμό για την κάλυψη των επιχειρησιακών της αναγκών, βρίσκεται συνήθως σε μειονεκτική θέση καθότι οι ανελαστικές απαιτήσεις δυσχεραίνουν την διαπραγματευτική ισχύ της χώρας μη κατορθώνοντας να αποκομίσει το βέλτιστο δυνατό από την εισαγωγή - αγορά του οπλικού συστήματος (μεταφορά τεχνογνωσίας, καλύτερες τιμές, κ.τ.λ.).

2.5.1 Αντισταθμιστικά Ωφελήματα

Τα αντισταθμιστικά ωφελήματα (ΑΩ) αποτελούν έναν ακόμα τρόπο έμμεσης επιστροφής ενός μέρους των χρημάτων που δαπανά η χώρα – αγοραστής για την αγορά οπλικών συστημάτων και αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι των συμφωνιών που επισυνάπτονται. Εφαρμόζονται από το σύνολο σχεδόν των κρατών παγκοσμίως (κυρίως από τα πιο μικρά) και αφορούν σε ένα σύνολο ανταποδοτικών πράξεων, που πραγματοποιούνται από τον ξένο προμηθευτή ή τη χώρα του (προς τον αγοραστή ή τη χώρα του), ως αντιστάθμισμα για κάθε συγκεκριμένη αγοραπωλησία. Ένας από τους στόχους των ΑΩ είναι η δημιουργία καταλλήλων συνθηκών που θα επιτρέψουν την ανάπτυξη της βιομηχανίας του αγοραστή και ειδικότερα στη:

- Σταδιακή απεξάρτηση των εγχώριων αναγκών από τις πηγές του εξωτερικού.
- Ανάπτυξη της εγχώριας βιομηχανίας με την παροχή υλικών ή/και υπηρεσιών και μέσω συμπαραγωγών, διείσδυση στις διεθνείς αγορές.
- Δημιουργία νέων διαύλων εισροής επενδυτικών κεφαλαίων και εξοικονόμηση συναλλαγματικών πόρων.
- Αύξηση των ευκαιριών απασχόλησης του εγχωρίου επιστημονικού, τεχνικού και εργατικού δυναμικού.
- Βελτίωση της τεχνολογικής υποδομής της εγχώριας βιομηχανίας εξαιτίας των περιορισμένων δυνατοτήτων έρευνας και ανάπτυξης.
- Δημιουργία συνθηκών ανάπτυξης του πολλαπλασιαστικού παράγοντα της δαπάνης της προμήθειας.

Ως αντισταθμιστικό ωφέλημα θεωρείται η εκτέλεση από τον ξένο προμηθευτή μίας ή και περισσότερων εκ των παρακάτω συναλλαγών:

- Παροχή σύγχρονης τεχνολογίας/τεχνογνωσίας στην εγχώρια βιομηχανία, συνοδευόμενη από υποκατασκευαστικό έργο.
- Παροχή εκπαίδευσης και τεχνικής υποστήριξης, συνοδευόμενη από υποκατασκευαστικό έργο.
- Δημιουργία άμεσων επενδύσεων με μορφή εισαγωγής συναλλάγματος για αύξηση του κεφαλαίου μιας υπάρχουσας βιομηχανικής επιχείρησης ή για την ίδρυση μιας νέας.
- Παροχή προϊόντων / υπηρεσιών υψηλού τεχνολογικού ενδιαφέροντος στην εγχώρια βιομηχανία, δηλαδή παραγωγικός εξοπλισμός, εξοπλισμός και μέσα ποιοτικού ελέγχου, ειδική μηχανοργάνωση κ.ά.

- Ανάθεση υποκατασκευαστικού έργου σε εγχώριες βιομηχανίες και δημιουργία εξαγωγών εγχωρίων βιομηχανικών προϊόντων/υπηρεσιών.

Η πολιτική ΑΩ διαφοροποιείται ανάλογα την πολιτική του κάθε κράτους, με την διαφοροποίηση κυρίως να εντοπίζεται στο ύψος των συμβάσεων προμηθειών, στα ελάχιστα ποσοστά καθώς και στις προτεραιότητες των επιδιωκόμενων συναλλαγών. Συνήθως προτιμάται η προώθηση των εξαγωγών, η ανάληψη από τους ξένους προμηθευτές πρωτοβουλιών στο χώρο των επενδύσεων, η αύξηση των θέσεων εργασίας, η ίδρυση κοινών επιχειρήσεων και η απόκτηση συγκεκριμένης υψηλού επιπέδου τεχνογνωσίας. Έμμεσα επομένως, γίνεται προσπάθεια να επιταχυνθούν οι ρυθμοί οικονομικής ανάπτυξης και της ισχυροποίησης των εγχωρίων βιομηχανιών.

Στο κομμάτι των αντισταθμιστικών ωφελημάτων ωστόσο εντοπίζονται και δυσκολίες, με τις σημαντικότερες εξ αυτών να αφορούν τις ακόλουθες περιπτώσεις:

- Μη ανταγωνιστικό περιβάλλον με το συγκεκριμένο προμηθευτή να αποτελεί την μοναδική πηγή προμήθειας. Στις περιπτώσεις αυτές κατά κανόνα η προμήθεια είναι μεγάλη σε αξία και οι προμηθευτές έχουν πλεονέκτημα και δεν δείχνουν ενδιαφέρον για την παροχή ουσιαστικών ΑΩ.
- Κατανομή και διάθεση των Αντισταθμιστικών Ωφελημάτων. Υπάρχει μόνιμη επιθυμία των φορέων που δαπανούν για την προμήθεια να απορροφήσουν το σύνολο των ΑΩ που προέρχονται από τις προμήθειες που πραγματοποιούν, με το πρόβλημα να ενισχύεται και από το γεγονός, ότι οι προμηθευτικοί οίκοι του εξωτερικού, προτιμούν σαν εύκολη λύση να προσφέρουν προϊόντα και υπηρεσίες αφενός μεν για να ικανοποιήσουν τους αγοραστές και αφετέρου διότι η παροχή βιομηχανικών ΑΩ παρουσιάζει μεγάλη δυσκολία στην υλοποίηση.
- Σημαντική υστέρηση του προσωπικού του αγοραστή σε γνώσεις και εμπειρία συνδιαλλαγών σε σχέση με τους εκπροσώπους των εταιριών, με αποτέλεσμα να μην αποκομίζετε το μέγιστο δυνατό όφελος.
- Δυνατότητα ουσιαστικής απορρόφησης των ΑΩ. Λίγες είναι οι περιπτώσεις που το κατασκευαστικό έργο και η μεταφορά τεχνογνωσίας απορροφήθηκαν αποδοτικά από τους αποδέκτες και δημιούργησαν εξαγωγές στην διεθνή αγορά.

Με βάση τα αποτελέσματα από τη μέχρι σήμερα εφαρμογή των ΑΩ, μπορεί με βεβαιότητα να υποστηριχτεί ότι τα ΑΩ αποτελούν έναν από τους σημαντικότερους τρόπους ενίσχυσης της εγχώριας βιομηχανίας, κυρίως της αμυντικής.

2.5.2 Παράγοντες που Επηρεάζουν τις Δαπάνες του Αμυντικού Τομέα

Η αγορά/εισαγωγή συμβατικών οπλικών συστημάτων αποτελεί ίσως την πιο σημαντική και συνάμα κοστοβόρο παράμετρο των αμυντικών δαπανών ενός κράτους, ιδίως όταν αυτό δεν διαθέτει αξιόλογη εγχώρια αμυντική βιομηχανία. Στις δαπάνες άμυνας λογίζονται και τα κόστη εκπαίδευσης και αποζημίωσης του προσωπικού των ενόπλων δυνάμεων, τα κόστη συντήρησης και επισκευής των μέσων κ.α., ωστόσο λόγω του γεγονότος ότι αυτά παραμένουν σχεδόν σταθερά στην πορεία του χρόνου, όταν μεταβάλλεται το κεφάλαιο που διαθέτει ένα κράτος σε Στρατιωτικές Δαπάνες τότε μεταβάλλεται αντιστοίχως και το κεφάλαιο που διατίθεται για την εισαγωγή/αγορά των οπλικών συστημάτων. Οι παράγοντες που επηρεάζουν τις στρατιωτικές δαπάνες θα μπορούσαν αρχικά να κατηγοριοποιηθούν σε (Κόλλιας, 2017):

- Εσωτερικούς Προσδιοριστικούς Παράγοντες.
- Εξωτερικούς Προσδιοριστικούς Παράγοντες.

Επιπρόσθετα, οι στρατιωτικές δαπάνες θα μπορούσαν να αποτυπωθούν με την παρακάτω συνάρτηση (Κόλλιας, 2017): $\Sigma\Delta=f(\text{ΑΕΠ}\pm/\text{, ΠΟΛ}\pm/\text{, ΓΕΩΠΟΛ}\pm/\text{, ΣΥΜ}\pm/\text{,})$, όπως αναλύετε παρακάτω.

2.5.2.1 Εσωτερικοί Προσδιοριστικοί Παράγοντες

Αυτοί οι παράγοντες αφορούν αποκλειστικά και μόνο το κράτος χωρίς να επηρεάζονται από εξωγενείς παράγοντες. Οι δύο πιο σημαντικοί είναι το Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν (ΑΕΠ) της χώρας και το πολιτικό πρόσημο / πολιτικές πεποιθήσεις (ΠΟΛ) της εκάστοτε κυβέρνησης. Οι στρατιωτικές δαπάνες συνήθως καταλαμβάνουν κοντά στο 2% του ΑΕΠ των κρατών (χωρίς ωστόσο αυτό να είναι απόλυτο), και για αυτόν ακριβώς τον λόγο οποιαδήποτε μεταβολή του ΑΕΠ επιφέρει και αντίστοιχη μεταβολή των στρατιωτικών δαπανών. Εφόσον υπάρχει οικονομική μεγέθυνση και λαμβάνοντας υπόψη ότι τα υπόλοιπα ποσά των στρατιωτικών δαπανών όπως προαναφέρθηκε παραμένουν σχετικά σταθερά, τότε δίνεται δημοσιονομικός χώρος για την υλοποίηση εξοπλιστικών προγραμμάτων - αγορών. Αντίστοιχα, όταν υπάρχει οικονομική σμίκρυνση και λαμβάνοντας υπόψη πάλι ότι κάποιες δαπάνες είναι ανελαστικές, οδηγούμαστε αναγκαστικά στο πάγωμα της αγοράς οπλικών συστημάτων. Όσον αφορά το πολιτικό πρόσημο, η εκάστοτε κυβέρνηση αναλόγως της ιδεολογίας και των πεποιθήσεων της, δίνει αντίστοιχα περισσότερη ή λιγότερη βάση στις στρατιωτικές δαπάνες και τις μεταβάλλει αντιστοίχως.

2.5.2.2 *Εξωτερικοί Προσδιοριστικοί Παράγοντες*

Αποτελούν εξωγενείς παράγοντες ως προς το κράτος και επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό τις στρατιωτικές δαπάνες. Οι σημαντικότεροι είναι το Γεωπολιτικό – Στρατηγικό Περιβάλλον (ΓΕΩΠΟΛ) και οι Συμμαχίες (ΣΥΜ). Όσον αφορά το πρώτο, το περιβάλλον αυτό περιλαμβάνει τις αντίπαλες – εχθρικές χώρες, την απειλή της τρομοκρατίας και των ασύμμετρων απειλών, του υβριδικού πολέμου, τους στρατηγικούς στόχους του κράτους για την προάσπιση των δικαιωμάτων του και εκτός της επικράτειας του και τέλος της περιφερειακής σταθερότητας. Όσο πιο σύνθετο και ευμετάβλητο είναι αυτό το περιβάλλον, τόσο πιο αυξημένες είναι οι απαιτήσεις ύπαρξης ικανοποιητικού οπλοστασίου.

Οι συμμαχίες μπορούν να συμβάλλουν θετικά – ελαφρυντικά καθότι μέσω των συμφώνων αμοιβαίας αμυντικής συνδρομής, των συλλογικών συμμαχικών υποχρεώσεων καθώς και των ευνοϊκών γεωπολιτικών συμμαχιών, δημιουργείτε ένα περιβάλλον ασφάλειας το οποίο αποθαρρύνει τους δυνητικούς αντιπάλους του κράτους να κινηθούν εναντίον του και ταυτόχρονα αμυντικός εξοπλισμός ξένων – φίλων κρατών μπορεί να χρησιμοποιηθεί προς ίδιο όφελος μειώνοντας έτσι την ανάγκη αγοράς νέου αμυντικού εξοπλισμού. Ταυτόχρονα, οι καλές συμμαχικές σχέσεις μπορούν να προσφέρουν στο κράτος - εισαγωγέα καλύτερες τιμές αγοράς ή/και παροχή άλλων οικονομικών διευκολύνσεων από τα φίλια κράτη για την απόκτηση του αναγκαίου οπλοστασίου. Τα ιστορικά γεγονότα έχει δείξει ότι όποια χώρα βρέθηκε χωρίς συμμαχίες τελικά το πλήρωσε ακριβά, είτε με την απώλεια εδαφικών δικαιωμάτων είτε με την μείωση της εθνικής της κυριαρχίας.

2.5.3 *Παράγοντες που Επηρεάζουν την Διαδικασία Επιλογής Συμβατικών Οπλικών Συστημάτων*

Η επιλογή του είδους καθώς και της χώρας προέλευσης των συμβατικών οπλικών συστημάτων αποτελεί μία σύνθετη διαδικασία στην οποία εμπλέκονται πολλοί φορείς, τόσο στρατιωτικοί όσο και πολιτικοί με την τελική επιλογή πολλές φορές να μην είναι αυτή που έχει εισηγηθεί ο άμεσα εμπλεκόμενος χρήστης⁵. Μέσω της διαδικασίας αγοράς οπλισμού συντελείται και η λεγόμενη «διπλωματία των όπλων» όπου τα κράτη ενισχύουν τις διακρατικές του σχέσεις ή τις συμμαχικές τους υποχρεώσεις. Όπως έχει ήδη αναφερθεί προηγουμένως, η ανάγκη ύπαρξης ισχυρών ενόπλων δυνάμεων για την διασφάλιση της

⁵ Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η απόφαση επιλογής του νέου τύπου μαχητικού αεροσκάφους από την Ελληνική κυβέρνηση, η οποία και τελικά λήφθηκε σε καθαρά πολιτικό επίπεδο.
<https://www.tovima.gr/2008/11/24/archive/to-paraskinio-tis-agoras-toy-epomenoy-aiwna/>, πρόσβαση 26/10/2022.

αμυντικής ικανότητας της χώρας αποτελεί «υπαρξιακή ανάγκη», και η κατοχή συμβατικού οπλισμού αποτελεί έναν από τους πυλώνες του αμυντικού οικοδομήματος. Οι κατεξοχήν αρμόδιοι σε εκτελεστικό – επιχειρησιακό επίπεδο στους οποίους έχει ανατεθεί από το κράτος η αποστολή της διασφάλισης της αμυντικής ικανότητας της χώρας είναι οι στρατιωτικοί. Τα γενικά επιτελεία των ενόπλων δυνάμεων συγκεντρώνουν τις απαιτήσεις οπλισμού καθώς και εκτελούν μέσο – μακροπρόθεσμο σχεδιασμό των μελλοντικών απαιτήσεων. Στην συνέχεια αυτές μεταβιβάζονται στην αρμόδια πολιτική αρχή του κράτους και αναλόγως επιλέγονται τα προγράμματα θα εκτελεστούν.

2.5.3.1 Επιχειρησιακοί Παράγοντες

Αν και για τους περισσότερους φαντάζει ως το απόλυτο κριτήριο αγοράς οπλικών συστημάτων, η πραγματικότητα διαψεύδει τον εν λόγω ισχυρισμό, χωρίς όμως να χάνεται η βαρύτητα του. Τα στρατιωτικά επιτελεία εντοπίζουν τα κενά, τις ελλείψεις και κάνουν πρόβλεψη των μελλοντικών εξελίξεων καταρτίζοντας πίνακες όπου αναφέρουν αναλυτικά τις απαιτήσεις, χωρίς όμως να αναφέρονται σε συγκεκριμένο τύπο όπλου αλλά περιγράφοντας τα βασικά χαρακτηριστικά του. Αν και πολλές φορές η απαίτηση συνοδεύεται και με αντίστοιχη πρόταση ωστόσο αυτή σε καμία περίπτωση δεν είναι δεσμευτική. Στην συνέχεια η πολιτική μαζί με την στρατιωτική ηγεσία ιεραρχούν τις προτεραιότητες και κατόπιν λαμβάνοντας υπόψη κυρίως τα οικονομικά δεδομένα, κινούνται αναλόγως για την κάλυψη των αναγκών. Τέλος, κρίνεται σκόπιμο να αναφερθεί ότι υπάρχουν και περιπτώσεις όπου έχουν αποκτηθεί συστήματα μικρής επιχειρησιακής αξίας, τα οποία δεν αποτελούσαν επιλογές της στρατιωτικής ηγεσίας και έτεροι λόγοι οδήγησαν στην απόκτηση τους.

2.5.3.2 Οικονομικοί Παράγοντες

Το κόστος για να καλυφθούν οι απαιτήσεις των οπλικών συστημάτων στο σύνολο τους, συνήθως ξεπερνά κατά πολύ το διατιθέμενο κονδύλι του κράτους με αποτέλεσμα να επιτελείται ιεράρχηση και επιλογή για την κάλυψη των πιο σημαντικών. Αφού λοιπόν γίνει μία πρώτη επιλογή του είδους των όπλων που πρόκειται να αποκτηθούν, στην συνέχεια οι αρμόδιες επιτροπές ορίζουν τα επιθυμητά επιχειρησιακά χαρακτηριστικά του τύπου και καταρτούν πίνακες στους οποίους αναφέρονται οι τιμές πώλησης της κάθε εταιρίας ξεχωριστά (ακόμα και αν πρόκειται από την ίδια χώρα), δεδομένου ότι για ένα τύπο – είδος οπλικού συστήματος υπάρχουν διαφορετικές εταιρίες που το κατασκευάζουν. Για

παράδειγμα αν η απαίτηση είναι η αγορά νέου μαχητικού αεροσκάφος τότε υπάρχουν διάφοροι τύποι αεροσκαφών διαφορετικών χωρών (ΗΠΑ, Γαλλία κ.α.) αλλά και ανάμεσα στην ίδια χώρα διαφορετικές εταιρίες που το παρέχουν (F-16 αμερικανικής προέλευσης της Lockheed Martin, F-15 αμερικανικής προέλευσης της Boeing). Η αλληλουχία δηλαδή που ακολουθείται μέχρι στιγμής είναι:

- Επιχειρησιακή απαίτηση.
- Απόφαση κάλυψης της εν λόγω απαίτησης.
- Ορισμός επιθυμητών χαρακτηριστικών – κριτηρίων του όπλου.
- Οικονομική ιεράρχηση των οπλικών συστημάτων που πληρούν τις επιχειρησιακές προδιαγραφές.

Όταν ολοκληρωθεί και το τελευταίο στάδιο, τότε η απόφαση αγοράς του συστήματος ξεφεύγει από το επιχειρησιακό επίπεδο και περνάει στο στάδιο της πολιτικό-οικονομικής απόφασης.

Όσον αφορά το οικονομικό σκέλος, συντελείται στην συνέχεια συνεκτίμηση του απαιτούμενου κόστους με τα οικονομικά οφέλη που μπορούν να προκύψουν μέσω της ανάληψης βιομηχανικού έργου, μεταφορά τεχνογνωσίας, αντισταθμιστικών ωφελημάτων κ.α. τα οποία εκτιμώνται δεόντως και μπορούν να παίξουν καθοριστικό ρόλο στην εν τέλει επιλογή του οπλικού συστήματος, μη εξετάζοντας δηλαδή αποκλειστικά το κόστος της κάθε μονάδας αλλά με συνεκτίμηση και των λοιπών οικονομικών παραγόντων.

2.5.3.3 Πολιτικοί – Διπλωματικοί Παράγοντες

Όταν ολοκληρωθεί το τεχνικό κομμάτι της εξέτασης της κάθε προσφοράς, τότε υπεισέρχεται στην διαδικασία ο πολιτικός – διπλωματικός παράγοντας, ο οποίος πολλές φορές παίζει καίριο ρόλο στην τελική επιλογή. Παράγοντες όπως η δημιουργία ή η διατήρηση συνεκτικών δεσμών με σύμμαχες χώρες, οι συμμαχικές – συλλογικές υποχρεώσεις καθώς ακόμα και η «τιμωρητική» πολιτική έναντι εταιριών - χωρών οι οποίες είτε δεν υποστηρίζουν είτε αντιτίθενται στα εθνικά συμφέροντα του κράτους, διαμορφώνουν την τελική απόφαση επιλογής. Για παράδειγμα, οι ΗΠΑ έχουν θεσπίσει νόμο (CAATSA) σύμφωνα με τον οποίο αν κάποια χώρα αγοράσει οπλικό σύστημα από χώρα που αποτελεί αντίπαλο των ΗΠΑ, τότε αυτή η χώρα θα υποστεί συνέπειες που περιλαμβάνουν την απαγόρευση πώλησης νέων αλλά και υποστήριξης των ήδη αγορασμένων συστημάτων. Η εκπλήρωση των συμμαχικών – συλλογικών υποχρεώσεων καθώς και η διατήρηση των

συνεκτικών δεσμών είτε στα πλαίσια του NATO είτε στα πλαίσια της ΕΕ αποτελεί πάγιο επιχείρημα των δυτικών παραγωγών χωρών.

Η σχέση αυτή, στρατιωτικής και διπλωματικής συνεργασίας είναι αμφίδρομη, γεγονός που σημαίνει ότι μία αγορά ενός οπλικού συστήματος μπορεί να δημιουργήσει νέους δεσμούς ή να ενισχύσει τους ήδη υπάρχοντες και στο τέλος να επιβάλει την πολιτική – διπλωματική γραμμή της χώρας. Κατά την Ελληνο-Τουρκική κρίση του 2020 παρατηρήθηκε το φαινόμενο όπου ευρωπαϊκές χώρες διαμόρφωναν την πολιτική τους οδηγούμενη όχι από την ευρωπαϊκή κοινή τους σύνδεση - συνείδηση, αλλά με βάση τα εθνικά συμφέροντα που αποκόμιζαν από την στρατιωτική συνεργασία τους με την Τουρκία⁶. Το ανωτέρω καταδεικνύει την δεσπόζουσα θέση που κατέχει ο πολιτικός – διπλωματικός παράγοντας στην τελική επιλογή του οπλικού συστήματος από την χώρα εισαγωγέα.

2.5.3.4 *Τεχνολογικοί Παράγοντες*

Ο τεχνολογικός παράγοντας αν και είναι έμμεσα συνδεδεμένος με τον οικονομικό, μπορεί να αποτελέσει από μόνος του κριτήριο για την επιλογή αγοράς του οπλικού συστήματος. Η μεταφορά τεχνολογίας (όπως έχει ήδη αναφερθεί) αποτελεί για κάποιες χώρες σημαντική παράμετρο για να προχωρήσουν εν τέλει στην αγορά. Ο απώτερος στόχος είναι η απόκτηση τεχνογνωσίας έτσι ώστε να μπορέσει η χώρα να ανεξαρτητοποιηθεί στο μέτρο των δυνατοτήτων της. Η απόκτηση τεχνολογίας οδηγεί εν τέλει και σε οικονομική ωφέλεια καθώς αυτή η τεχνογνωσία μπορεί να χρησιμοποιηθεί και σε άλλους τομείς της οικονομίας.

Η ΕΕ έχει πολύ ανεπτυγμένο αμυντικό τομέα, ο οποίος δυστυχώς είναι κατακερματισμένος και προσανατολισμένος κατά τα εθνικά κριτήρια των κρατών – μελών, τα οποία ωστόσο σύμφωνα με μελέτες οδηγούν σε οικονομικές απώλειες σε σύγκριση με το αν υπήρχε συνεργασία. Η ίδρυση του EDIDP (Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Αμυντικής Βιομηχανικής Ανάπτυξης) όπως θα αναφερθεί και παρακάτω αποτελεί μία κίνηση της ΕΕ με σκοπό την ενοποίηση του αμυντικού βιομηχανικού τομέα και απώτερο στόχο την εμπέδωση του πνεύματος «αγοράζουμε – παράγουμε ευρωπαϊκά». Στο επόμενο κεφάλαιο αναλύονται διεξοδικά οι δράσεις της ΕΕ στον τομέα της ευρωπαϊκής άμυνας και αγοράς συμβατικού οπλισμού.

⁶ <https://www.tovima.gr/2020/09/04/opinions/ellinotourkiki-krisi-kai-eyropaiki-enosi/>, πρόσβαση 27/10/2022

Κεφάλαιο 3

Ευρωπαϊκή Ένωση και Κοινή Ευρωπαϊκή Άμυνα

Η Ευρωπαϊκή Ένωση οικοδομήθηκε με σκοπό τον τερματισμό των συχνών και αιματηρών συγκρούσεων που έφτασαν στην κορύφωσή τους στον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και άφησαν πίσω τους εκατομμύρια νεκρούς και τραυματίες. Στις 5 Μαΐου 1949 ιδρύθηκε το συμβούλιο της Ευρώπης το οποίο είχε ως σκοπό την προώθηση της δημοκρατίας και την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του κράτους δικαίου. Το 1950 ο Γάλλος υπουργός εξωτερικών παρουσίασε ένα σχέδιο βαθύτερης συνεργασίας και πρότεινε την συνένωση των βιομηχανιών άνθρακα και χάλυβα της Δυτικής Ευρώπης. Με βάση το σχέδιο Σούμαν, έξι χώρες (η Δυτική Γερμανία, η Γαλλία, η Ιταλία, οι Κάτω Χώρες, το Βέλγιο και το Λουξεμβούργο) υπογράφουν την συνθήκη για την κοινή διαχείριση της βιομηχανίας άνθρακα και χάλυβα. Με τον τρόπο αυτό, καμία χώρα δεν μπορεί να κατασκευάσει πολεμικά όπλα και να στραφεί εναντίον των άλλων, όπως συνέβη στο παρελθόν, αποτελώντας το πρώτο βήμα για τη διασφάλιση διαρκούς ειρήνης. Σε αυτό το σημείο κρίνεται σκόπιμο να τονιστεί ότι οι Ευρωπαϊκές χώρες διεξήγαγαν πολυετές και αιματηρούς πολέμους μεταξύ τους στην προσπάθεια να εξασφαλίσουν την πρωτοκαθεδρία ανάμεσα στις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες καθότι την περίοδο εκείνη δεν υπήρχε κάποια σοβαρή απειλή που να προέρχεται από άλλη ήπειρο. Με αυτό τον τρόπο υπήρχε η πεποίθηση ότι πλέον οι ευρωπαϊκές χώρες δεν θα πολεμούσαν μεταξύ τους και ότι θα εξαλείφονταν οι δαπανηροί εξοπλιστικοί ανταγωνισμοί. Λόγω της επιτυχίας της συνθήκης άνθρακα και χάλυβα, οι 6 ιδρυτικές χώρες επέκτειναν την συνεργασία τους και σε άλλους οικονομικούς τομείς. Η επισημοποίηση αυτής της συνεργασίας γίνεται με την υπογραφή της συνθήκης της Ρώμης το 1957, με την οποία ιδρύονται η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) και η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας. Θα μπορούσε να λεχθεί ότι ήταν μία πετυχημένη εφαρμογή του δόγματος του ιδεαλισμού στις διεθνείς σχέσεις, σύμφωνα με την οποία η δημιουργία και σύσφιξη των οικονομικών σχέσεων οδηγεί στην εξασφάλιση της ειρήνης (τουλάχιστον για την περίοδο που υπάρχει οικονομικό όφελος και για τις δύο χώρες). Ενώ όμως έχουν δημιουργηθεί οι προϋποθέσεις για την ειρήνη μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών, αναδύεται ο Ψυχρός Πόλεμος που διαιρεί την ήπειρο για περισσότερα από 40 χρόνια. Στις υποπαραγράφους που ακολουθούν γίνεται αρχικά μία σύντομη ιστορική αναδρομή της διεύρυνσης της ΕΕ, ενώ στην συνέχεια αναφέρονται οι μόνιμες πολιτικές και στρατιωτικές δομές που δημιουργήθηκαν έτσι ώστε να καταστεί ικανή η ΕΕ να αναλάβει πλήρως τις

ευθύνες της για τη διαχείριση κρίσεων και να ενεργεί ως παγκόσμιος παράγοντας ασφάλειας. Κλείνοντας το κεφάλαιο, επιχειρείται μία επεξήγηση του τρόπου που επηρεάζει η κοινή ευρωπαϊκή άμυνα την απόφαση των κρατών της ΕΕ στην αγορά των συμβατικών οπλικών τους συστημάτων.

3.1 Ιστορική Αναδρομή της Διεύρυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Στον αρχικό πυρήνα των 6 χωρών, ήρθαν να προστεθούν την 1^η Ιανουαρίου 1973 ακόμα τρεις χώρες, η Δανία, η Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο (το οποίο θα αποχωρήσει τελικά στις 31 Ιανουαρίου 2020). Την 1^η Ιανουαρίου του 1981 η Ελλάδα προσχωρεί στην ΕΟΚ αποτελώντας την 10^η χώρα της κοινότητας, ενώ την 1^η Ιανουαρίου 1986 η Ισπανία και η Πορτογαλία προσχωρούν στην ΕΟΚ αυξάνοντας τα μέλη της σε 12. Στις 9 Νοεμβρίου 1989 συντελείται η πτώση του τείχους του Βερολίνου, οπότε κατόπιν της ένωσης της Δυτικής με την Ανατολική Γερμανία, το ανατολικό τμήμα της χώρας προσχωρεί στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα τον Οκτώβριο του 1990. Αυστρία, Φινλανδία και Σουηδία αυξάνουν τον συνολικό αριθμό των χωρών σε 15 την 1^η Ιανουαρίου 1995, καλύπτοντας πλέον σχεδόν το σύνολο της Δυτικής Ευρώπης. Η μεγαλύτερη διεύρυνση συντελέστηκε την 1^η Μαΐου 2004 με την είσοδο 10 νέων χωρών, της Τσεχίας, Κύπρου, Λετονίας, Εσθονίας, Λιθουανίας, Ουγγαρίας, Μάλτας, Πολωνίας, Σλοβακίας και Σλοβενίας. Η Ρουμανία και η Βουλγαρία εισήλθαν την 1^η Ιανουαρίου 2007, ενώ τελευταία χρονικά χώρα αποτέλεσε η Κροατία την 1^η Ιουλίου 2013.

3.2 Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας

Η Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας (ΚΠΑΑ) δίνει τη δυνατότητα στην Ένωση να αναλάβει ηγετικό ρόλο στις επιχειρήσεις διατήρησης της ειρήνης, στην πρόληψη των συγκρούσεων και στην ενίσχυση της διεθνούς ασφάλειας. Αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της συνολικής προσέγγισης της ΕΕ για τη διαχείριση κρίσεων και βασίζεται σε πολιτικά και στρατιωτικά μέσα. Η κλίμακα και η πολυπλοκότητα των αλληλένδετων απειλών και προκλήσεων για την ασφάλεια που αντιμετωπίζει η ΕΕ υπερβαίνουν τις δυνατότητες ενός μεμονωμένου κράτους μέλους και για αυτό τον λόγο τα κράτη μέλη αποφάσισαν να συνεργαστούν στενότερα σε επίπεδο ΕΕ για να οικοδομήσουν μια ισχυρή Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας.

Η ιδέα μιας κοινής αμυντικής πολιτικής για την Ευρώπη χρονολογείται από το 1948 όταν το Ηνωμένο Βασίλειο, η Γαλλία και η Μπενελούξ⁷ υπέγραψαν τη Συνθήκη των Βρυξελλών. Η συμφωνία περιλάμβανε μια ρήτρα αμοιβαίας άμυνας που έθεσε τα θεμέλια για τη δημιουργία της Δυτικοευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ)⁸, η οποία παρέμεινε μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 1990 μαζί με το NATO το κύριο φόρουμ διαβουλεύσεων και διαλόγου για την ασφάλεια και την άμυνα στην Ευρώπη. Μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου και τις επακόλουθες συγκρούσεις στα Βαλκάνια, κατέστη σαφές ότι η ΕΕ έπρεπε να αναλάβει τις ευθύνες της στον τομέα της πρόληψης των συγκρούσεων και της διαχείρισης κρίσεων. Οι όροι υπό τους οποίους θα μπορούσαν να αναπτυχθούν στρατιωτικές μονάδες είχαν ήδη συμφωνηθεί από το Συμβούλιο της ΔΕΕ το 1992, ενώ τα αποκαλούμενα «Καθήκοντα του Petersburg⁹» ενσωματώθηκαν στη Συνθήκη του Άμστερνταμ του 1999. Επιπλέον, η θέση του Υπατου Εκπροσώπου για την Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας δημιουργήθηκε για να επιτρέψει στην Ένωση να μιλήσει με «ένα πρόσωπο και μία φωνή» για θέματα εξωτερικής πολιτικής.

Η Συνθήκη του Άμστερνταμ εγκρίθηκε από τα κράτη μέλη της ΕΕ τον Ιούνιο του 1997 και τέθηκε σε ισχύ τον Μάιο του 1999. Η Συνθήκη κωδικοποίησε μια σειρά από νέες δομές και καθήκοντα για την Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ) της ΕΕ και, παρόλο που δεν δημιούργησε μια κοινή αμυντική πολιτική, αύξησε πράγματι τις ευθύνες στους τομείς της διατήρησης της ειρήνης και του ανθρωπιστικού έργου, π.χ. δημιουργώντας στενότερους δεσμούς με τη ΔΕΕ.

Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κολωνίας το 1999, τα κράτη μέλη επιβεβαίωσαν εκ νέου τη βούληση της Ένωσης να αναπτύξει ικανότητες για αυτόνομη δράση, υποστηριζόμενη

7 Η Μπενελούξ ήταν μια οικονομική ένωση στη δυτική Ευρώπη που περιλάμβανε τρεις γειτονικές χώρες: το Βέλγιο, την Ολλανδία και το Λουξεμβούργο. Το όνομα διαμορφώθηκε από την αρχή του ονόματος της κάθε χώρας-μέλους (BE-NE-LUX).

8 Η Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση (ΔΕΕ) ήταν ένας διεθνής οργανισμός και μια στρατιωτική συμμαχία, επιφορτισμένη με την εφαρμογή της Τροποποιημένης Συνθήκης των Βρυξελλών (1954), η οποία αποτελούσε μια τροποποιημένη έκδοση της αρχικής συνθήκης των Βρυξελλών (1948) και ιδρύθηκε από επτά ευρωπαϊκά έθνη (Ηνωμένο Βασίλειο, Γαλλία, Βέλγιο, Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Ιταλία και Δυτική Γερμανία) στις 21 Οκτωβρίου 1954. Μετά το τέλος του ψυχρού πολέμου, τα καθήκοντα και τα θεσμικά όργανα της ΔΕΕ σταδιακά μεταφέρθηκαν στην Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η διαδικασία ολοκληρώθηκε το 2009, όταν μια ρήτρα αλληλεγγύης μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία ήταν παρόμοια (αλλά όχι πανομοιότυπη) με τη ρήτρα αμοιβαίας άμυνας της ΔΕΕ, τέθηκε σε ισχύ με τη Συνθήκη της Λισσαβόνας. Τα κράτη-μέλη της Τροποποιημένης Συνθήκης των Βρυξελλών, κατά συνέπεια, αποφάσισαν να τερματίσουν την εν λόγω συνθήκη στις 31 Μαρτίου 2010, με όλες τις δραστηριότητες του απέμειναν στη ΔΕΕ. Στις 30 Ιουνίου 2011, η ΔΕΕ διαλύθηκε και επίσημα.

9 Τα εν λόγω καθήκοντα αφορούν: ανθρωπιστικά καθήκοντα και καθήκοντα διάσωσης, καθήκοντα πρόληψης συγκρούσεων και διατήρησης της ειρήνης, καθήκοντα των μάχιμων δυνάμεων στη διαχείριση κρίσεων συμπεριλαμβανομένης της ειρήνης, κοινές επιχειρήσεις αφοπλισμού, καθήκοντα στρατιωτικών συμβουλών και βοήθειας και τέλος εργασίες σταθεροποίησης μετά τη σύγκρουση.

από αξιόπιστες στρατιωτικές δυνάμεις. Μια βασική εξέλιξη ήταν η συμφωνία «Berlin+» που παρείχε στην ΕΕ (υπό ορισμένες προϋποθέσεις) πρόσβαση σε πόρους και δυνατότητες του ΝΑΤΟ. Η συμφωνία Berlin Plus αναφέρεται σε ένα ολοκληρωμένο πακέτο ρυθμίσεων που οριστικοποιήθηκε στις αρχές του 2003 μεταξύ της ΕΕ και του ΝΑΤΟ, το οποίο επιτρέπει στην ΕΕ να κάνει χρήση των πόρων και των δυνατοτήτων του ΝΑΤΟ για επιχειρήσεις διαχείρισης κρίσεων υπό την ηγεσία της ΕΕ.

Το 2003 στον πρώην Υπάτο Εκπρόσωπο Javier Solana ανατέθηκε από τα κράτη μέλη να αναπτύξει μια στρατηγική ασφάλειας για την Ευρώπη. Το έγγραφο με τίτλο «A Secure Europe in a Better World», ανέλυσε για πρώτη φορά το περιβάλλον ασφαλείας της ΕΕ και εντόπισε βασικές προκλήσεις ασφαλείας και επακόλουθες πολιτικές επιπτώσεις για την ΕΕ. Η εφαρμογή του εγγράφου αναθεωρήθηκε το 2008.

Η Συνθήκη της Λισαβόνας τέθηκε σε ισχύ τον Δεκέμβριο του 2009 και αποτέλεσε ακρογωνιαίο λίθο στην ανάπτυξη της Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας (ΚΠΑΑ). Η συνθήκη περιλαμβάνει ρήτρα αμοιβαίας συνδρομής και αλληλεγγύης και επιτρέπει τη δημιουργία της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Εξωτερικής Δράσης (ΕΥΕΔ) υπό την εποπτεία του Υπάτου Εκπροσώπου της Ένωσης για θέματα Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας / Αντιπροέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Οι δύο διακριτές λειτουργίες της θέσης δίνουν στον Αντιπρόεδρο τη δυνατότητα να συγκεντρώσει όλα τα απαραίτητα περιουσιακά στοιχεία της ΕΕ και να εφαρμόσει μια «συνολική προσέγγιση» στη διαχείριση κρίσεων της ΕΕ. Η «Παγκόσμια Στρατηγική για την Εξωτερική Πολιτική και την Πολιτική Ασφάλειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης» που παρουσίασε η πρώην Αντιπρόεδρος Federica Mogherini τον Ιούνιο του 2016 έθεσε τα θεμέλια για την περαιτέρω ανάπτυξη της ΚΠΑΑ. Μια ολοκληρωμένη δέσμη μέτρων στους τομείς της ασφάλειας και της άμυνας καθορίστηκε στα τέλη του 2016 και αποτελείται από τρεις βασικούς πυλώνες:

- Νέους πολιτικούς στόχους και φιλοδοξίες για τους Ευρωπαίους να αναλάβουν μεγαλύτερη ευθύνη για τη δική τους ασφάλεια και άμυνα.
- Νέα χρηματοδοτικά εργαλεία για να βοηθήσουν τα κράτη μέλη και την ευρωπαϊκή αμυντική βιομηχανία να αναπτύξουν αμυντικές ικανότητες (Ευρωπαϊκό σχέδιο δράσης για την άμυνα).
- Προσδιορισμός και εκτέλεση συγκεκριμένων ενεργειών ως συνέχεια της κοινής δήλωσης ΕΕ-NATO που προσδιόρισε τομείς συνεργασίας.

Η εφαρμογή των τριών στοιχείων συνεχίζεται και θα ενισχύσει την ασφάλεια της Ένωσης και των πολιτών της. Η συνεχής εξέλιξη και προσπάθεια βελτίωσης της Κοινής Πολιτικής

Άμυνας και Ασφάλειας οδήγησε στην δημιουργία νέων πλαισίων συνεργασίας και δομών. Επιγραμματικά αυτές είναι:

- Επιτροπή Πολιτικής και Ασφάλειας (ΕΠΑ) / Political and Security Committee (PSC)
- Στρατιωτική Επιτροπή της ΕΕ / European Union Military Committee (EUMC)
- Επιτροπή Διαχείρισης Κρίσεων Πολιτικού (μη στρατιωτικού) Τομέα / Committee for Civilian Aspects of Crisis Management (CIVCOM)
- Πολιτικοστρατιωτική Ομάδα / Politico-Military Group (PMG)
- Διεύθυνση Ασφάλειας και Άμυνας / Security and Defense Directorate (SECDEFPOL.DMD)
- Διεύθυνση Ασφάλειας και Ειρήνης / Integrated approach for Security and Peace Directorate (ISP)
- Στρατιωτικό Επιτελείο της ΕΕ / European Union Military Staff (EUMS)
- Πολιτικός Σχεδιασμός και Ικανότητα Διεξαγωγής Επιχειρήσεων / Civilian Planning and Conduct Capability (CPCC)
- Στρατιωτικός Σχεδιασμός και Ικανότητα Διεξαγωγής Επιχειρήσεων / Military Planning and Conduct Capability (MPCC)
- Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας / European Defence Agency (EDA)
- Ευρωπαϊκό Κολλέγιο Ασφάλειας και Άμυνας / European Security and Defense College (ESDC)
- Ινστιτούτο Μελετών Ασφάλειας της ΕΕ / European Union Institute for Security Studies
- Δορυφορικό Κέντρο ΕΕ / European Union Satellite Centre

3.2.1 *Political and Security Committee (PSC)*

Η Επιτροπή Πολιτικής και Ασφάλειας είναι υπεύθυνη για την Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ) και την Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας (ΚΠΑΑ) της ΕΕ. Συνεδριάζει σε επίπεδο πρεσβευτών ως προπαρασκευαστικό όργανο για το Συμβούλιο της ΕΕ, ενώ οι κύριες λειτουργίες του είναι η παρακολούθηση της διεθνούς κατάστασης και η βοήθεια στον καθορισμό πολιτικών στο πλαίσιο της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ), συμπεριλαμβανομένης της ΚΠΑΑ. Προετοιμάζει μια συνεκτική απάντηση της ΕΕ σε μια κρίση και ασκεί τον πολιτικό έλεγχο και τη στρατηγική της κατεύθυνση.

3.2.2 *European Union Military Committee (EUMC)*

Ιδρύθηκε κατόπιν της απόφασης του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου την 22^α Ιανουαρίου 2001 και αποτελεί το ανώτατο στρατιωτικό όργανο του συμβουλίου. Η σύνθεση του περιλαμβάνει τους υπουργούς άμυνας των χωρών, οι οποίοι συνήθως εκπροσωπούνται από τους μόνιμους στρατιωτικούς αντιπροσώπους. Εκπροσωπείται επίσης σε όλες τις συνεδριάσεις του Συμβουλίου όταν πρόκειται να ληφθούν αποφάσεις με επιπτώσεις στην άμυνα. Αποτελεί το φόρουμ για στρατιωτικές διαβουλεύσεις και συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ στον τομέα της πρόληψης των συγκρούσεων και της διαχείρισης κρίσεων, καθώς και κατευθύνει όλες τις στρατιωτικές δραστηριότητες εντός του πλαισίου της ΕΕ, ιδίως τον σχεδιασμό και την εκτέλεση στρατιωτικών αποστολών και επιχειρήσεων στο πλαίσιο της Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας (ΚΠΑΑ) και την ανάπτυξη στρατιωτικών δυνατοτήτων. Με βάση τη συναίνεση, παρέχει στρατιωτικές συμβουλές και υποβάλλει συστάσεις στην Επιτροπή Πολιτικής και Ασφάλειας (PSC), ενώ παρέχει στρατιωτική καθοδήγηση στο Στρατιωτικό Επιτελείο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EUMS). Σε καταστάσεις διαχείρισης κρίσεων και κατόπιν αιτήματος της Επιτροπής Πολιτικής και Ασφάλειας (ΕΠΑ), το EUMC εκδίδει οδηγία έναρξης προς τον Γενικό Διευθυντή του EUMS (DGEUMS) για να παρουσιάσει στρατηγικές στρατιωτικές επιλογές, οι οποίες αξιολογούνται και προωθούνται στην ΕΠΑ, μαζί με στρατιωτική συμβουλή. Με βάση τη στρατιωτική επιλογή που επέλεξε το Συμβούλιο, το EUMC εγκρίνει μια Οδηγία Αρχικού Σχεδιασμού για τον Διοικητή Επιχειρήσεων.

3.2.3 *Politico-Military Group (PMG)*

Η Πολιτικό-Στρατιωτική Ομάδα (PMG) πραγματοποιεί προπαρασκευαστικές εργασίες στον τομέα της ΚΠΑΑ για την Επιτροπή Πολιτικής και Ασφάλειας και καλύπτει τις πολιτικές πτυχές των στρατιωτικών και πολιτικό-στρατιωτικών θεμάτων της ΕΕ. Προετοιμάζει τα συμπεράσματα του Συμβουλίου, παρέχει συστάσεις για την ΕΠΑ και παρακολουθεί την αποτελεσματική εφαρμογή τους. Συμβάλλει στην ανάπτυξη πολιτικής και διευκολύνει την ανταλλαγή πληροφοριών. Έχει ιδιαίτερη ευθύνη όσον αφορά τις εταιρικές σχέσεις με τρίτα κράτη και άλλους οργανισμούς, συμπεριλαμβανομένων των σχέσεων ΕΕ-NATO.

3.2.4 *Security and Defense Directorate (SECDEFPOL)*

Η Διεύθυνση Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας (SECDEFPOL) είναι η Διεύθυνση της ΕΥΕΔ¹⁰ που είναι υπεύθυνη για το συντονισμό και τη διαχείριση της συνολικής συμβολής της ΕΥΕΔ στην αντιμετώπιση εξωτερικών απειλών για την ασφάλεια και την υποστήριξη των προσπαθειών για την εφαρμογή της παγκόσμιας στρατηγικής της ΕΕ στον τομέα της ασφάλειας και της άμυνας.

Αυτό περιλαμβάνει εργασίες σε στρατηγικά ζητήματα και τομείς πολιτικής, όπως η ασφάλεια στον κυβερνοχώρο, οι υβριδικές απειλές, η θαλάσσια ασφάλεια, η καταπολέμηση της τρομοκρατίας, ο αφοπλισμός, η μη διάδοση και ο έλεγχος των εξαγωγών όπλων, καθώς και η εμπάθυνση της αμυντικής συνεργασίας. Απώτερος στόχος μέσω της ανάπτυξης πολιτικών και στρατιωτικών ικανοτήτων είναι η ενίσχυση του ρόλου της ΕΕ ως παρόχου ασφάλειας και άμυνας, που την καθιστά ικανή να αντιμετωπίσει τόσο μακροχρόνιες όσο και νέες απειλές κατά της ασφάλειας και να συμβάλει στην παγκόσμια ειρήνη και ασφάλεια. Η διεύθυνση αυτή είναι επίσης υπεύθυνη για την προώθηση εταιρικών σχέσεων σε θέματα ασφάλειας και άμυνας με τρίτες χώρες και διεθνείς και περιφερειακούς οργανισμούς (π.χ. ΟΗΕ, NATO, Αφρικανική Ένωση) και διαπραγματεύεται συμφωνίες με τρίτες χώρες για τη συμμετοχή σε αποστολές και επιχειρήσεις ΚΠΑΑ της ΕΕ. Αποτελείται από πέντε τμήματα:

- Τμήμα Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας (SECDEFPOL.1)
- Τμήμα Συνεργασιών και NATO Task Force (SECDEFPOL.2)
- Τμήμα Αντιτρομοκρατίας (SECDEFPOL.3)
- Τμήμα Αφοπλισμού – περιορισμού μετάδοσης και Ελέγχου Εξαγωγών Όπλων (SECDEFPOL .4)
- Τμήμα Διαστήματος (SECDEFPOL.5).

3.2.5 *Integrated Approach for Security and Peace Directorate (ISP)*

Η Διεύθυνση Ολοκληρωμένης Προσέγγισης για την Ασφάλεια και την Ειρήνη (ISP) διασφαλίζει τον αποτελεσματικό συντονισμό της απάντησης της ΕΕ σε όλες τις φάσεις της σύγκρουσης, από την έγκαιρη προειδοποίηση έως τον πολιτικό-στρατηγικό σχεδιασμό για τη διαχείριση κρίσεων και τη σταθεροποίηση, καθώς και για την ασφάλεια των πολιτών της ΕΕ σε ζώνες κρίσης κατά περίπτωση. Η ISP διασφαλίζει ότι η απάντηση της ΕΕ είναι

¹⁰ Η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης (ΕΥΕΔ) είναι η διπλωματική υπηρεσία της ΕΕ. Στόχος της είναι η συνεκτικότερη και αποτελεσματικότερη άσκηση της εξωτερικής πολιτικής της ΕΕ, προκειμένου να ενισχυθεί η θέση της Ευρώπης στην παγκόσμια σκηνή.

ευαισθητοποιημένη και βασίζεται σε κατάλληλη ανάλυση με επίκεντρο την επίτευξη σταθεροποίησης και ειρήνης.

3.2.6 *European Union Military Staff (EUMS)*

Το Στρατιωτικό Επιτελείο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EUMS) εργάζεται υπό την καθοδήγηση της Στρατιωτικής Επιτροπής της ΕΕ (EUMC), βρίσκεται υπό την εποπτεία του Υπατού Εκπροσώπου/Αντιπροέδρου και είναι η πηγή στρατιωτικής εμπειρογνομosύνης στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Εξωτερικής Δράσης (EYED). Ως αναπόσπαστο στοιχείο της συνολικής προσέγγισης της EYED, το EUMS συντονίζει τα στρατιωτικά μέσα, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στις επιχειρήσεις/αποστολές (τόσο στρατιωτικές όσο και εκείνες που απαιτούν στρατιωτική υποστήριξη) καθώς και στην προσπάθεια δημιουργίας επιχειρησιακής ικανότητας. Οι τομείς αρμοδιότητας είναι :

- Έγκαιρη προειδοποίηση μέσω της Ενιαίας Ικανότητας Ανάλυσης Πληροφοριών.
- Αξιολόγηση τακτικής - επιχειρησιακής κατάστασης.
- Στρατηγικός σχεδιασμός.
- Χρήση συστημάτων επικοινωνιών και πληροφοριών.
- Εκπαίδευση - υποστήριξη συνεργασιών μέσω της ανάπτυξης των στρατιωτικών σχέσεων των ενόπλων δυνάμεων των χωρών.

3.2.7 *Military Planning and Conduct Capability (MPCC)*

Το MPCC ιδρύθηκε στις 8 Ιουνίου 2017 με στόχο να επιτρέψει στην ΕΕ να αντιδρά με ταχύτερο, πιο αποτελεσματικό και επιδραστικό τρόπο ως πάροχος ασφάλειας εκτός των συνόρων της. Είναι υπεύθυνο για τον επιχειρησιακό σχεδιασμό και τη διεξαγωγή των στρατιωτικών αποστολών της ΕΕ. Στις 19 Νοεμβρίου 2018, το Συμβούλιο συμφώνησε να δώσει στο MPCC την πρόσθετη ευθύνη της τήρησης ετοιμότητας σχεδιασμού για την διεξαγωγή στρατιωτικών επιχειρήσεων μεγάλου μεγέθους.

3.2.8 *European Defense Agency (EDA)*

Αποτελεί οργανισμό του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης με σκοπό την υποστήριξη και ανάπτυξη των αμυντικών δυνατοτήτων και στρατιωτικής συνεργασίας μεταξύ των κρατών - μελών του, στην οποία συμμετέχουν όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ εκτός της Δανίας. Το διοικητικό συμβούλιο, που ιδρύθηκε τον Ιούλιο του 2004, συνεδριάζει σε επίπεδο υπουργών Άμυνας, ενώ ο οργανισμός διευθύνεται από τον Υπατο Εκπρόσωπο της

Ένωσης για θέματα Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας / Αντιπρόεδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Οι κύριες αποστολές του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Άμυνας είναι:

- Η ανάπτυξη των αμυντικών ικανοτήτων.
- Η προώθηση της αμυντικής έρευνας και τεχνολογίας.
- Η ενίσχυση της συνεργασίας στον τομέα των εξοπλισμών.
- Η δημιουργία ανταγωνιστικής ευρωπαϊκής αγοράς αμυντικού εξοπλισμού.
- Η ευρύτερη ενίσχυση της ευρωπαϊκής αμυντικής, τεχνολογικής και βιομηχανικής βάσης.

Τον Μάιο του 2017, μετά από μια μακροπρόθεσμη αναθεώρηση (LTR) που ξεκίνησε ο επικεφαλής του Οργανισμού, οι υπουργοί Άμυνας συμφώνησαν να ενισχύσουν την αποστολή του EDA ενισχύοντας τον ρόλο του ως το κύριο μέσο για τον διακυβερνητικό σχεδιασμό και την ιεράρχηση των δυνατοτήτων στην Ευρώπη.

3.3 *Capability Development Plan (CDP)*

Από το 2008, ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας (EDA) εκπονεί ένα σχέδιο ανάπτυξης ικανοτήτων (CDP) για την αντιμετώπιση μακροπρόθεσμων προκλήσεων ασφάλειας και άμυνας. Εξετάζει μελλοντικά σενάρια ασφαλείας και κάνει συστάσεις σχετικά με τις δυνατότητες που θα χρειαστούν οι ευρωπαϊκοί στρατοί για να αντιδράσουν σε μια ποικιλία πιθανών εξελίξεων. Το CDP είναι μια ολοκληρωμένη μέθοδος σχεδιασμού που παρέχει μια εικόνα των ευρωπαϊκών στρατιωτικών δυνατοτήτων με την πάροδο του χρόνου. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί από τους φορείς αμυντικού σχεδιασμού των κρατών - μελών για την ιεράρχηση των προτεραιοτήτων και τον εντοπισμό ευκαιριών συνεργασίας. Μέλη αυτού του προγράμματος αποτελούν τα κράτη – μέλη που συμμετέχουν στον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Άμυνας (EDA). Οι στόχοι του προγράμματος συνοψίζονται στα κάτωθι:

- Απεικόνιση - αξιολόγηση των ευρωπαϊκών στρατιωτικών δυνατοτήτων σε βάθος χρόνου.
- Δημιουργία κατάλληλου πλαισίου για την ιεράρχηση των προτεραιοτήτων και τον εντοπισμό ευκαιριών συνεργασίας που αφορά άμεσα τα κράτη – μέλη.
- Εντοπισμός των μακροπρόθεσμων τάσεων που επηρεάζουν την Ευρωπαϊκή Άμυνα.
- Λεπτομερής προσδιορισμός της λίστας ενεργειών προτεραιότητας με αντικειμενικό σκοπό την κατεύθυνση των εργασιών για την ανάπτυξη των στρατιωτικών ικανοτήτων.

Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας εκπονεί ενημερωμένα Σχέδια Ανάπτυξης Δυνατοτήτων (CDP) από το 2008 σε στενή συνεργασία με τα κράτη μέλη του και με την ενεργή συμμετοχή της Στρατιωτικής Επιτροπής της ΕΕ (EUMC) και του Στρατιωτικού Επιτελείου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EUMS). Ο σκοπός της περιοδικής αναθεώρησης του CDP (το οποίο αποτελεί βασικό καθήκον του Οργανισμού) είναι η λεπτομερής απεικόνιση των αμυντικών ικανοτήτων των κρατών – μελών τόσο ως σύνολο, όσο και ως ξεχωριστών οντοτήτων έτσι ώστε να γίνεται ευκολότερο το έργο των φορέων που λαμβάνουν καίριες αποφάσεις σχετικά με την ανάπτυξη των αμυντικών ικανοτήτων. Ο γενικός στόχος είναι να αυξηθεί η συνοχή μεταξύ του αμυντικού σχεδιασμού των κρατών - μελών και να ενθαρρυνθεί η ευρωπαϊκή συνεργασία εξετάζοντας από κοινού τις μελλοντικές επιχειρησιακές ανάγκες και ορίζοντας κοινές προτεραιότητες ανάπτυξης ικανοτήτων της ΕΕ.

Το CDP ενημερώνεται τακτικά και η πιο πρόσφατη έκδοση εγκρίθηκε από το διοικητικό συμβούλιο του EDA τον Ιούνιο του 2018. Είναι ιδιαίτερης στρατηγικής σημασίας καθώς χρησιμεύει ως βάση και αναφορά για την υλοποίηση μεγάλων ευρωπαϊκών αμυντικών πρωτοβουλιών όπως η Συντονισμένη Ετήσια Επισκόπηση για την Άμυνα (CARD), η Μόνιμη Διαρθρωμένη Συνεργασία (PESCO) και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Άμυνας (ETA). Το πιο απτό αποτέλεσμα της αναθεώρησης του CDP του 2018 είναι οι 11 νέες Προτεραιότητες Ανάπτυξης Δυνατοτήτων της ΕΕ, που αναπτύχθηκαν από κοινού με τα κράτη - μέλη. Είναι το αποτέλεσμα μιας εις βάθος αξιολόγησης που διενεργήθηκε με βάση τις συνεισφορές των κρατών - μελών, της Στρατιωτικής Επιτροπής της ΕΕ (EUMC) και του Στρατιωτικού Επιτελείου της ΕΕ (EUMS) σχετικά με τις βραχυπρόθεσμες, μεσοπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες τάσεις.

3.4 Permanent Structured Cooperation (PESCO)

Υπό το πρίσμα ενός μεταβαλλόμενου περιβάλλοντος ασφάλειας, η Παγκόσμια Στρατηγική της ΕΕ για την Εξωτερική Πολιτική και την Πολιτική Ασφάλειας ξεκίνησε μια διαδικασία στενότερης συνεργασίας στον τομέα της ασφάλειας και της άμυνας. Στις 13 Νοεμβρίου 2017, οι Υπουργοί υπέγραψαν κοινή δήλωση καθορίζοντας έναν κατάλογο με 20 δεσμεύσεις στους τομείς των αμυντικών επενδύσεων και ανάπτυξης και της επιχειρησιακής ετοιμότητας. Βάσει αυτής της δήλωσης, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο έκανε το ιστορικό βήμα για την έκδοση απόφασης για την ίδρυση της PESCO στις 11 Δεκεμβρίου 2017. Τα

συμμετέχοντα κράτη - μέλη είναι όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ εκτός της Δανίας και την Μάλτας¹¹.

Ο κύριος στόχος της Μόνιμης Διαρθρωμένης Συνεργασίας για την ασφάλεια και την άμυνα (PESCO) είναι να εντείνει το έργο της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον τομέα ασφάλειας και άμυνας, αναγνωρίζοντας την ανάγκη για ενισχυμένο συντονισμό, αυξημένες επενδύσεις και περισσότερη συνεργασία για την ανάπτυξη αμυντικών δυνατοτήτων. Απώτερος στόχος της PESCO είναι να ενισχύσει την ικανότητα της ΕΕ ως διεθνούς παράγοντα ασφάλειας, να συμβάλει στην προστασία των πολιτών της ΕΕ και να μεγιστοποιήσει την αποτελεσματικότητα των αμυντικών δαπανών. Μέσω της PESCO, τα κράτη μέλη αυξάνουν την αποτελεσματικότητά τους όσον αφορά την αντιμετώπιση των προκλήσεων ασφάλειας και την πρόοδο προς την περαιτέρω ολοκλήρωση και την ενίσχυση της αμυντικής συνεργασίας στο πλαίσιο της ΕΕ. « Η PESCO αποτελεί αποφασιστική συμβολή για την ανάπτυξη της αυτόνομης ικανότητας δράσης της Ευρώπης. Είναι το κλειδί για την ανάπτυξη δυνατών και διασυνδεδεμένων αμυντικών δυνατοτήτων της ΕΕ, κάτι που θα μας επιτρέψει να αντιδράσουμε αποτελεσματικά στις πιο απαιτητικές συνθήκες» (PESCO Factsheet, Μάρτιος 2022) δήλωσε ο Υπάτος Εκπρόσωπος της Ένωσης για θέματα Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας Josep Borrell, το οποίο αν μη τι άλλο, φανερώνει άμεσα τον απώτερο στόχο της ΕΕ στον τομέα της άμυνας και ασφάλειας.

Η διαφορά μεταξύ της PESCO και άλλων μορφών συνεργασίας είναι ο νομικά δεσμευτικός χαρακτήρας των δεσμεύσεων που έχουν αναληφθεί οικειοθελώς από τα συμμετέχοντα κράτη - μέλη. Η λήψη αποφάσεων παραμένει στα χέρια των συμμετεχόντων κρατών - μελών στο Συμβούλιο με την επιφύλαξη του ειδικού χαρακτήρα της πολιτικής ασφάλειας και άμυνας ορισμένων κρατών - μελών της ΕΕ. Δυστυχώς το τελευταίο θα μπορούσε να ειπωθεί ότι αποτελεί και το αγκάθι του όλου εγχειρήματος, καθότι πολλές φορές τα απώτερα εθνικά συμφέροντα θέτονται υπεράνω των κοινών ευρωπαϊκών με αποτέλεσμα να μην υπάρχει κοινή γραμμή και οι προσπάθειες να οδηγούνται σε αδιέξοδο.

Η PESCO έχει δομή δύο επιπέδων, το ένα επίπεδο αφορά την δομή και διακυβέρνηση σε επίπεδο Συμβουλίου και το άλλο το επίπεδο των σχεδίων - έργων που αφορά το εκτελεστικό κομμάτι. Το συμβούλιο της PESCO είναι υπεύθυνο για τη συνολική πολιτική κατεύθυνση και λήψη των αποφάσεων, συμπεριλαμβανομένης της αξιολόγησης για το εάν τα συμμετέχοντα κράτη μέλη εκπληρώνουν τις δεσμεύσεις. Οι νομικές πράξεις εγκρίνονται

¹¹ Η Δανία είχε ζητήσει παλαιότερα την εξαίρεση της από τις κοινές ευρωπαϊκές πολιτικές και δομές που έχουν επιπτώσεις στον τομέα της άμυνας, ενώ η Μάλτα λόγω της ασκούμενης πολιτικής της ουδετερότητας τη χώρας.

ομόφωνα (εκτός των αποφάσεων που αφορούν την αναστολή της ένταξης και είσοδος νέων μελών, τα οποία λαμβάνονται με ειδική πλειοψηφία) και μόνο τα μέλη της PESCO μπορούν να λάβουν μέρος στην ψηφοφορία. Όσον αφορά το επίπεδο των έργων, κάθε έργο διαχειρίζεται από την ομάδα κρατών - μελών που συμμετέχουν σε αυτήν, υπό την εποπτεία του Συμβουλίου. Ενδεικτικά αυτά περιλαμβάνουν τους τομείς της ανάπτυξης ικανοτήτων σε επιχειρησιακή διάσταση, όπως η εγκατάσταση μιας ευρωπαϊκής ιατρικής διοίκησης, ομάδες ταχείας αντίδρασης στον κυβερνοχώρο και αμοιβαία βοήθεια για την ασφάλεια στον κυβερνοχώρο, ναυτική επιτήρηση, πυραυλικά συστήματα επίγειας μάχης, στρατηγικές αεροπορικές μεταφορές για υπερμεγέθη φορτία κ.α. Κάθε δύο χρόνια κινούνται οι διαδικασίες για τη δημιουργία νέων έργων, ενώ ο κατάλογος των έργων και των συμμετεχόντων τους ενημερώνεται κάθε χρόνο τον Νοέμβριο από το Συμβούλιο. Τα κριτήρια αξιολόγησης έχουν αναπτυχθεί από τη γραμματεία της PESCO για την ενημέρωση - αξιολόγηση των προτάσεων έργων από τα συμμετέχοντα κράτη μέλη.

Εκτός από τα μόνιμα κράτη μέλη, τρίτα κράτη μπορούν κατ' εξαίρεση να κληθούν να συμμετάσχουν, ενώ οι αποφάσεις σχετικά με τη συμμετοχή τρίτων κρατών λαμβάνονται με ομοφωνία από τις 25 συμμετέχουσες PESCO κράτη - μέλη. Τον Μάιο του 2021 το Συμβούλιο εξουσιοδότησε τη προσχώρηση των ΗΠΑ, του Καναδά και της Νορβηγίας να στο σχέδιο που αφορά τη στρατιωτική κινητικότητα.

Κλείνοντας, θα πρέπει να τονιστεί ότι η PESCO είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τη Συντονισμένη Ετήσια Επισκόπηση για την Άμυνα (CARD), με το Ευρωπαϊκό Ταμείο Άμυνας (EDF) και με το Σχέδιο Ανάπτυξης Δυνατοτήτων (CDP). Όλα μαζί αποτελούν τον ακρογωνιαίο λίθο ενός συνεκτικού μηχανισμού της ΕΕ για την ενίσχυση του σχεδιασμού, της ανάπτυξης, των προμηθειών και της λειτουργίας των αμυντικών ικανοτήτων. Η εφαρμογή των προτεραιοτήτων που προσδιορίζονται από τα κράτη - μέλη στο αναθεωρημένο CDP αναλύεται από το CARD και τα επόμενα νέα συνεργατικά έργα μπορούν να δρομολογηθούν από τα κράτη - μέλη σε διάφορες μορφές, όπως στο πλαίσιο της PESCO, εντός του EDA, σε άλλα διμερή ή πολυεθνικά πλαίσια, ενώ ορισμένα από αυτά μπορούν να συγχρηματοδοτηθούν από το EDF.

3.5 Coordinated Annual Review on Defence (CARD)

Το περιβάλλον ασφαλείας της Ευρώπης γίνεται ολοένα και πιο δυναμικό, κάτι που απαιτεί ένοπλες δυνάμεις υψηλής ανθεκτικότητας και γρήγορης ανταπόκρισης. Ωστόσο, με τον αμυντικό σχεδιασμό και την ανάπτυξη των στρατιωτικών πόρων που λαμβάνει χώρα σε

εθνικό επίπεδο κατά κύριο λόγο, ο εντοπισμός ευκαιριών για την ευρωπαϊκή συνεργασία συχνά παρεμποδίζεται. Η πρώτη Ετήσια Ανασκόπηση για την Άμυνα (CARD) πραγματοποιήθηκε από το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης το 2016 και παρείχε για πρώτη φορά την δυνατότητα μιας πλήρους αμυντικής αναθεώρησης σε επίπεδο ΕΕ. Η CARD παρέχει στα κράτη - μέλη μια συνολική επισκόπηση του ευρωπαϊκού αμυντικού τοπίου (συμπεριλαμβανομένων των δυνατοτήτων της έρευνας καθώς και των βιομηχανικών πτυχών) λειτουργώντας ως φάρος συνεργασίας, προσφέροντας στα κράτη - μέλη ένα εργαλείο για να αυξήσουν τη συνοχή μεταξύ των εθνικών αμυντικών τους σχεδίων υπό το ευρωπαϊκό πρίσμα και να εμπλακούν πιο συστηματικά στην αμυντική συνεργασία με ένα περισσότερο ορθολογικό τρόπο.

3.5.1 Δομή Λειτουργίας της CARD

Η CARD είναι μια ανασκόπηση του ευρωπαϊκού αμυντικού τοπίου και βασίζεται στο μόνιμο διάλογο των συμμετεχόντων κρατών - μελών τόσο μεταξύ τους, όσο και με τα θεσμικά όργανα της ΕΕ. Κατά την έναρξη της διαδικασίας CARD, ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας (EDA) σε συντονισμό με την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης, (συμπεριλαμβανομένου και του Στρατιωτικού Επιτελείου της ΕΕ), συλλέγει πληροφορίες που έχουν ήδη διατεθεί από τα κράτη - μέλη με σκοπό να επανεξεταστεί η συμβολή τους στο ευρωπαϊκό αμυντικό τοπίο. Στη συνέχεια διεξάγονται διμερείς διάλογοι μεταξύ των κρατών - μελών με σκοπό να επικυρωθούν, συμπληρωθούν και ενοποιηθούν οι πληροφορίες, κάνοντας ταυτόχρονη χρήση του αμυντικού σχεδιασμού του NATO και της Διαδικασίας Σχεδιασμού και Αναθεώρησης της Σύμπραξης για την Ειρήνη κατά περίπτωση. Μόλις ολοκληρωθούν οι διμερείς διάλογοι, αναλύονται τα αποτελέσματα για τον εντοπισμό των τάσεων, στοχεύοντας κυρίως στις αμυντικές δαπάνες, τον αμυντικό σχεδιασμό και την εφαρμογή των προτεραιοτήτων που προκύπτουν από το Σχέδιο Ανάπτυξης Δυνατοτήτων (CDP) της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Άμυνας (EDA), αναζητώντας ταυτόχρονα ευκαιρίες για αμυντική συνεργασία. Με βάση τα αποτελέσματα αυτής της επανεξέτασης και τα σχόλια των κρατών - μελών, οι συστάσεις και οι ευκαιρίες συνεργασίας παρουσιάζονται στους Υπουργούς Άμυνας στην τελική Έκθεση CARD. Αυτές οι συστάσεις και ευκαιρίες θα αναφερθούν στην επόμενη CARD για να διασφαλιστεί ότι παρακολουθούνται οι προσπάθειες των κρατών - μελών.

3.5.2 Σημεία Εστίασης της CARD

Τα σημεία εστίασης της CARD την δεδομένη στιγμή είναι:

- Η αναβάθμιση, ο εκσυγχρονισμός και η ανάπτυξη της ραχοκοκαλιάς των χερσαίων επιχειρήσεων, μέσω της καθιέρωσης βασικού άρματος μάχης (Main Battle Tank).
- Η βελτίωση του ατομικού εξοπλισμού και των επιβοηθητικών συστημάτων για την βελτιστοποίηση της αντίληψης της τακτικής κατάστασης του στρατιώτη στο πεδίο της μάχης.
- Η εξασφάλιση της διαρκούς και συνεχής παρουσίας στο θαλάσσιο περιβάλλον μέσω της καθιέρωσης συστημάτων επιφανείας ευρωπαϊκής προέλευσης επιτυγχάνοντας με αυτό τον τρόπο την ομοιογένεια (όπως και στην περίπτωση των κοινών αρμάτων μάχης).
- Η βελτίωση της δυνατότητας μετακίνησης των στρατευμάτων μέσω ξηράς, θάλασσας και αέρα, γεγονός που επιτυγχάνεται μέσω της ουσιαστικότερης συμμετοχής των κρατών στα ευρωπαϊκά προγράμματα (ψηφιοποίηση διαδικασιών, βελτίωση της ανθεκτικότητας στον κυβερνοπόλεμο κ.α.).
- Η αντιμετώπιση εναέριων απειλών (τόσο συμβατικών όσο και υβριδικών) μέσω της επέκτασης της συνεργασίας των κρατών στον τομέα της επίγειας εναέριας επιτήρησης και των συστημάτων αεράμυνας μικρής, μεσαίας και μεγάλης εμβέλειας.
- Η διαστημική άμυνα, μέσω της επαύξησης των δυνατοτήτων δορυφορικής παρατήρησης, επικοινωνίας και δορυφορικής καθοδήγησης μέσω και όπλων.

3.6 EU's Defence Technological and Industrial Base (EDTIB)

Η αμυντική τεχνολογική και βιομηχανική βάση της ΕΕ (EDTIB) αποτελεί ένα από τα βασικά επίκεντρα των προσπαθειών πολιτικής της ΕΕ τα τελευταία χρόνια, όχι μόνο για λόγους ασφαλείας, αλλά και για οικονομικούς. Πλήθος κονδυλίων έχουν κατευθυνθεί για την ενίσχυση και ενδυνάμωση του EDTIB, με απώτερο σκοπό τη διασφάλιση βαθύτερης συνεργασίας, την αποφυγή «επικαλύψεων» και την υπογράμμιση της διαλειτουργικότητας του εξοπλισμού. Αυτές οι ροές χρηματοδότησης αν και δεν έχουν αξιολογηθεί πλήρως, αποτελούν ορόσημα της ενέργειας και της δέσμευσης με την οποία η ΕΕ έχει προσπαθήσει να δημιουργήσει μια ολοκληρωμένη πανευρωπαϊκή αμυντική βιομηχανία. Υπήρξαν ωστόσο προκλήσεις, με τα κράτη - μέλη της ΕΕ να εξακολουθούν να έχουν προδιάθεση για προμήθεια όπλων σε εθνικό ή διεθνές επίπεδο και όχι σε περιφερειακό επίπεδο. Ένα ερώτημα που πλανάται είναι εάν αυτά τα κεφάλαια μπορούν πραγματικά να λειτουργήσουν

μετασχηματιστικά ή εάν στην πράξη είναι ανεπαρκή σε σχέση με τις επενδύσεις στις εγχώριες αμυντικές βιομηχανίες. Ένα άλλο πρόβλημα που δημιουργείται με τις προσπάθειες «ενδυνάμωσης» του EDTIB είναι να θεωρηθεί ότι η ΕΕ λειτουργεί προστατευτικά, γεγονός που μπορεί να οδηγήσει άλλους μεγάλους προμηθευτές όπλων (π.χ. ΗΠΑ) να αντιδράσουν, πράττοντας το ίδιο.

Τα κράτη πάντα θέλουν να διατηρούν την ελευθερία κινήσεων και επιλογών σε θέματα στρατιωτικού ενδιαφέροντος, γεγονός το οποίο απαιτεί την διασφάλιση της αλυσίδας εφοδιασμού και της απόκτησης τεχνολογικών πλεονεκτημάτων. Σύμφωνα με το άρθρο 346 της συνθήκης της Λισαβόνας που ρυθμίζει την λειτουργία της ΕΕ, « *Κάθε κράτος – μέλος μπορεί να λάβει τα μέτρα που θεωρεί απαραίτητα για την προστασία των ζωτικών συμφερόντων ασφάλειας του, τα οποία περιλαμβάνουν την παραγωγή ή την αγορά οπλισμού, πυρομαχικών και γενικότερα πολεμικού υλικού, με την προϋπόθεση ότι τα μέτρα αυτά δεν επηρεάζουν δυσμενώς τους όρους ανταγωνισμού της κοινής αγοράς που αφορά προϊόντα τα οποία δεν προορίζονται για στρατιωτικούς σκοπούς*». Το κόστος ωστόσο του άρθρου 346 όπως επισημαίνεται σε μία μελέτη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (EDTIB Factsheet 2021, σελ 4) είναι ότι η ύπαρξη 28 κατακερματισμένων εθνικών αγορών εμποδίζει τον ανταγωνισμό και εμποδίζει την δημιουργία οικονομιών κλίμακας, προκαλώντας σημαντική οικονομική επιβάρυνση.

Η μείωση της οικονομικής επιβάρυνσης μέσω της ενοποίησης του αμυντικού τομέα αποτελεί τον κύριο στόχο του EDTIB, χωρίς ωστόσο να περιορίζεται μόνο σε αυτόν, καθώς εκτιμάται ότι η τεχνολογική ενοποίηση θα συμβάλει τα μέγιστα στην ανάπτυξη τεχνολογικών καινοτομιών στην άμυνα, δίνοντας σημαντικό πλεονέκτημα στις χώρες της ΕΕ. Η ΕΕ ωστόσο άρχισε να στρέφει την προσοχή της σε αυτό τον τομέα μετά το 2013, έχοντας απωλέσει σημαντικό έδαφος. Σημείο κλειδί αποτέλεσε η αναφορά της τότε αντιπροέδρου της Ευρωπαϊκής Ένωσης Catherine Ashton, η οποία ανέδειξε το EDTIB ως ουσιαστικό πυλώνα της κοινής πολιτικής ασφάλειας και άμυνας (EDTIB Factsheet 2021, σελ 6). Αυτή η αναφορά οδήγησε στην δημοσίευση του οδικού χάρτη για την ευρωπαϊκή αμυντική βιομηχανία με τίτλο « *A new Deal for European Defense*» ορίζοντας μια σειρά δράσεων για ένα πιο ανταγωνιστικό και αποτελεσματικό ευρωπαϊκό αμυντικό τομέα. Οι δράσεις αυτές περιελάμβαναν:

- μια εσωτερική αγορά αμυντικού τομέα όπου οι ευρωπαϊκές εταιρείες μπορούν να λειτουργούν ελεύθερα και χωρίς διακρίσεις σε όλα τα κράτη μέλη,

- ένα καθεστώς ασφάλειας εφοδιασμού σε επίπεδο ΕΕ όπου οι ένοπλες δυνάμεις εφοδιάζονται επαρκώς σε όλα τις περιστάσεις, ανεξάρτητα από το κράτος - μέλος στο οποίο είναι εγκατεστημένοι οι προμηθευτές τους,
- μια προπαρασκευαστική δράση σχετιζόμενη με την ΚΠΑΑ με σκοπό την διερεύνηση του δυναμικού μιας κοινής ευρωπαϊκής πολιτικής, η οποία στο μέλλον μπορεί να καλύπτει τόσο την ασφάλεια όσο και την άμυνα των κρατών – μελών μέσω της συνεργασίας πολιτικού και στρατιωτικού τομέα,
- μια βιομηχανική πολιτική που προωθεί την ανταγωνιστικότητα των ευρωπαϊκών αμυντικών βιομηχανιών με σκοπό την διασφάλιση όλων των απαραίτητων ικανοτήτων που χρειάζεται η Ευρώπη για την ασφάλειά της, σε προσιτές τιμές.

Τελικά, το 2016 άρχισαν να παίρνουν υλική υπόσταση οι πολιτικές αποφάσεις του τομέα αυτού με την έκδοση των Implementation Plan on Security and Defense (IPSD) και Defense Action Plan (EDAP) που οδήγησαν στην δημιουργία των «ιδρυτικών πυλώνων», PADR, EDIDP, και EDF όπως αναλύονται παρακάτω.

3.6.1 PADR (*Preparatory Action on Defense Research*)

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εγκαινίασε το PADR με σκοπό την ανάπτυξη του μελλοντικού Ευρωπαϊκού Ταμείου Άμυνας ως μέρος του επόμενου Πολυετούς Δημοσιονομικού Πλαισίου της ΕΕ (2021-2027). Στο πλαίσιο του ερευνητικού σκέλους του Ευρωπαϊκού Ταμείου Άμυνας (EDF), η Επιτροπή έχει διαθέσει 90 εκατ. € για την Προπαρασκευαστική Δράση για την Αμυντική Έρευνα (PADR). Διευθύνεται από τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Άμυνας (EDA) κατόπιν της συμφωνίας που υπογράφηκε μεταξύ της EDA και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στις 31 Μαΐου 2017.

Το PADR αποτελεί ένα συγκεκριμένο βήμα με στόχο την αξιολόγηση και την επίδειξη της προστιθέμενης αξίας της υποστηριζόμενης από την ΕΕ έρευνας και τεχνολογίας στον τομέα της άμυνας. Τα σχετικά αποτελέσματα αναμένεται να εμβαθύνουν περαιτέρω την ευρωπαϊκή αμυντική συνεργασία, να αντιμετωπίσουν τις ελλείψεις δυνατοτήτων και να ενισχύσουν τους ευρωπαϊκούς αμυντικούς φορείς.

3.6.2 EDIDP (*European Defense Industrial Development Programme*)

Το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Αμυντικής Βιομηχανικής Ανάπτυξης (EDIDP) είναι ένα πρόγραμμα της ΕΕ που υποστηρίζει την ανταγωνιστικότητα και την καινοτομία του τομέα της αμυντικής βιομηχανίας της Ένωσης. Με χρηματοδοτικό κονδύλιο 500 εκατ. ευρώ για την

περίοδο 2019-2020, αποτελεί το πρώτο πρόγραμμα επιχορήγησης της ΕΕ που στοχεύει στην ανάπτυξη ικανοτήτων και συγχρηματοδοτεί την κοινή ανάπτυξη (νέων και υφιστάμενων) αμυντικών προϊόντων και τεχνολογιών. Αποτέλεσε μαζί με το PADR τα δύο πρόδρομα προγράμματα του Ευρωπαϊκού Ταμείου Άμυνας (EDF).

Οι αντικειμενικοί σκοποί του προγράμματος είναι:

- Η ενθάρρυνση της συνεργασίας μεταξύ ιδιωτικών επιχειρήσεων και κρατών - μελών για την ανάπτυξη αμυντικών προϊόντων ή τεχνολογιών.
- Η υποστήριξη της ανταγωνιστικότητας της ευρωπαϊκής αμυντικής βιομηχανίας στην εσωτερική και στην παγκόσμια αγορά.
- Η υποστήριξη και μόχλευση της διασυνοριακής συνεργασίας μεταξύ ιδιωτικών επιχειρήσεων (συμπεριλαμβανομένων και των μικρομεσαίων) και των εταιρειών μεσαίας κεφαλαιοποίησης σε ολόκληρη την Ένωση.
- Η βέλτιστη εκμετάλλευση των αποτελεσμάτων της αμυντικής έρευνας.

Η Επιτροπή όσον αφορά τον στρατηγικό της σχεδιασμό έχει σκιαγραφήσει τέσσερις μελλοντικούς τομείς χρηματοδότησης που αφορούν:

- Την ενεργοποίηση επιχειρήσεων, προστασίας και κινητικότητας στρατιωτικών δυνάμεων με επίκεντρο τα μη επανδρωμένα συστήματα.
- Την διασφάλιση της ασφάλειας των πληροφοριών (ασφαλείς επικοινωνίες, προστασία ενάντια στις κυβερνοεπιθέσεις κ.α.).
- Την ικανότητα διεξαγωγής επιχειρήσεων με έμφαση στην επόμενη γενιά των μέσων - όπλων (χερσαία, ναυτικά και εναέρια) που μπορούν να εκτελέσουν χτυπήματα εναντίων επίγειων στόχων με μεγάλη ακρίβεια.
- Καινοτόμες αμυντικές τεχνολογίες που απορρέουν από την χρήση της τεχνητής νοημοσύνης με σκοπό την εξεύρεση καινοτόμων αμυντικών προγραμμάτων.

Για να επιλεγθεί κάποιο έργο να ενταχθεί στο πρόγραμμα (EDIDP) θα πρέπει να πληροί κάποια κριτήρια, με το πιο σημαντικό από αυτά να περιλαμβάνει την συμμετοχή 3 διαφορετικών οντοτήτων από 3 διαφορετικές χώρες κατ' ελάχιστο. Η συμμετοχή οντοτήτων από τρίτες χώρες (εκτός της ΕΕ) δεν αποκλείεται, ωστόσο θα πρέπει να διασφαλίζονται τα συμφέροντα ασφάλειας και άμυνας της ΕΕ τόσο ως σύνολο αλλά και των κρατών - μελών της ξεχωριστά. Τέλος, τα αποτελέσματα των εν λόγω έργων που χρηματοδοτούνται από το EDIDP θα πρέπει να διακρίνονται από την ελευθερία κινήσεων που απολαμβάνουν τα κράτη - μέλη όσον αφορά την χρήση τους και την μελλοντική δυνατότητα εξαγωγής τους προς άλλες χώρες.

3.6.3 *European Defense Fund (EDF)*

Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Άμυνας παρέχει κίνητρα και υποστηρίζει τη συνεργατική, διασυνοριακή έρευνα και ανάπτυξη στον τομέα της άμυνας. Στόχος του ταμείου είναι η αύξηση του τεχνολογικού πλεονεκτήματος της ΕΕ μέσω της ανάπτυξης των ικανοτήτων που είναι βασικές για την στρατηγική αυτονομία και ανθεκτικότητα της Ένωσης τόσο ως σύνολο, όσο και ξεχωριστά των κρατών - μελών της. Το ταμείο προωθεί τη συνεργασία μεταξύ των εταιρειών και των ιδρυμάτων έρευνας, ανεξαρτήτου μεγέθους και γεωγραφικής καταγωγής στην ΕΕ. Με τον τρόπο αυτό επιτυγχάνεται η περαιτέρω διασύνδεση της ευρωπαϊκής αμυντικής τεχνολογικής και βιομηχανικής βάσης, η ανάπτυξη των βιομηχανικών δεξιοτήτων και ικανοτήτων καθώς και η ενίσχυση της καινοτομίας της ευρωπαϊκής αμυντικής βιομηχανίας. Με την υποστήριξη καινοτόμων τεχνολογιών και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του Ευρωπαϊκής αμυντικής, τεχνολογικής και βιομηχανικής βάσης, τα κράτη - μέλη δύναται να αποκτήσουν εξοπλισμό τελευταίας τεχνολογίας για την κάλυψη των αμυντικών τους αναγκών.

Στον αντίποδα, η έλλειψη συνεργασίας μεταξύ των κρατών - μελών στον τομέα της ασφάλειας και της άμυνας εκτιμάται ότι κοστίζει από 26 έως 100 δισεκατομμύρια ευρώ κάθε χρόνο. Επί του παρόντος, ο σχεδιασμός αμυντικών δυνατοτήτων καθώς και περίπου το 80% των αμυντικών προμηθειών εκτελούνται σε καθαρά εθνική βάση, οδηγώντας σε δαπανηρή επικάλυψη αμυντικών δυνατοτήτων, ενώ μόνο το 9% της έρευνας και της τεχνολογίας στον τομέα της άμυνας διεξάγεται με συνεργασία των κρατών – μελών (EDTIB Factsheet 2021,σελ7).

Για την χρονική περίοδο 2021 – 2027, η ΕΕ θα διαθέσει το ποσό των 8 δισεκατομμυρίων ευρώ στο Ευρωπαϊκό Ταμείο Άμυνας, γεγονός που θα την φέρει στην πρώτη τριάδα των μεγαλύτερων επενδυτών στον τομέα της έρευνας και ανάπτυξης στο πεδίο της άμυνας. Τα δύο προγράμματα που προηγήθηκαν του Ευρωπαϊκού Ταμείου Άμυνας, είναι το πρόγραμμα Προπαρασκευαστικής Δράσης για την Αμυντική Έρευνα / Preparatory Action on Defense Research (PADR) και το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Αμυντικής και Βιομηχανικής Ανάπτυξης / European Defense Industrial Development Programme (EDIDP). Με το PADR, 90 εκατομμύρια ευρώ από τον προϋπολογισμό της ΕΕ για την περίοδο 2017-2019 έχουν διατεθεί σε 18 αμυντικά ερευνητικά έργα. Το EDIDP είχε προϋπολογισμό 500 εκατ. ευρώ για το 2019-2020, ενώ οι προσκλήσεις υποβολής προτάσεων του EDIDP για το 2019 οδήγησαν στη χρηματοδότηση 16 έργων. Επιπρόσθετα, 26 νέα έργα επιλέχθηκαν για χρηματοδότηση

μετά τον δεύτερο γύρο προσκλήσεων υποβολής προτάσεων που δρομολογήθηκαν το 2020, ενώ 2 μεγάλα έργα, το Eurodrone¹² και το Essor¹³ επιλέχθηκαν επίσης για απευθείας ανάθεση.

Ένα ετήσιο πρόγραμμα εργασίας δομημένο σε 17 θεματικές και οριζόντιες κατηγορίες (οι οποίες θα παραμείνουν σταθερές κατά τη διάρκεια του Πολυετούς Δημοσιονομικού Πλαισίου 2021-2027) διασφαλίζει την ορθή λειτουργία του ταμείου, ενώ τα μελλοντικά ετήσια προγράμματα εργασίας θα οδηγούν σε προσκλήσεις υποβολής προτάσεων για συνεργατικά έργα έρευνας ή ανάπτυξης.

3.7 EPF (*European Peace Facility*)

Σε μια εποχή στρατηγικού ανταγωνισμού και περίπλοκων απειλών για την ασφάλεια, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ειρήνης (EPF) διευρύνει την ικανότητα της ΕΕ να παρέχει ασφάλεια στους πολίτες και τους εταίρους της, επιτρέποντας στην ΕΕ να παρέχει όλους τους τύπους στρατιωτικού εξοπλισμού και υποδομής ασφάλειας στους εταίρους της ΕΕ, τηρώντας ταυτόχρονα τα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα.

Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ειρήνης (EPF) είναι ένα ταμείο αξίας 5 δισεκατομμυρίων ευρώ που χρηματοδοτείται εκτός του προϋπολογισμού της ΕΕ για μια περίοδο επτά ετών (το τρέχον πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο 2021-2027) αναλόγως του ΑΕΠ κάθε χώρας, με έναν ενιαίο μηχανισμό για τη χρηματοδότηση όλης της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ) για δράσεις σε στρατιωτικούς και αμυντικούς τομείς. Η ΕΕ χρηματοδοτεί το κοινό κόστος των στρατιωτικών αποστολών και επιχειρήσεων της Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας (ΚΠΑΑ) και υποστηρίζει επιχειρήσεις υποστήριξης της ειρήνης που διεξάγονται από διεθνείς και περιφερειακούς οργανισμούς, καθώς και από χώρες - εταίρους σε όλο τον κόσμο.

Στόχος του μηχανισμού είναι να καλυφθούν τα υφιστάμενα κενά στην εργαλειοθήκη της ΕΕ, επιτρέποντας στην ΕΕ να κάνει περισσότερα και να ενεργεί πιο γρήγορα. Με αυτόν τον τρόπο μεγιστοποιεί τον αντίκτυπο, την αποτελεσματικότητα και τη βιωσιμότητα της συνολικής εξωτερικής δράσης της ΕΕ για την ειρήνη και την ασφάλεια.

12 Μη επανδρωμένο εναέριο όχημα, προϊόν κοινοπραξίας Γερμανίας, Γαλλίας, Ισπανίας και Ιταλίας με κύρια αποστολή την εναέρια επιτήρηση, αναγνώριση και παρακολούθηση / ISR (Intelligence, Surveillance and Reconnaissance).

13 European Secure Software Defined Radio: Πρόγραμμα που στοχεύει στην διασφάλιση της παροχής κρυπτασφαλισμένων στρατιωτικών επικοινωνιών μεταξύ των χωρών της ΕΕ, εξασφαλίζοντας την απρόσκοπτη και αδιάλειπτη επικοινωνία τόσο μεταξύ τους όσο και με τα κέντρα επιχειρήσεων μέσω της μετάδοσης φωνητικών σημάτων και μεταφοράς δεδομένων.

3.8 *EU Strategic Compass*

Η αντίδραση της ΕΕ μετά την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία ήταν να εφαρμόσει ένα φιλόδοξο σχέδιο δράσης μέσω του εγγράφου με τίτλο «Strategic Compass for EU» για την ενίσχυση της πολιτικής ασφάλειας και άμυνας (ΚΠΑΑ), θέτοντας χρονικό ορίζοντα έως το 2030. Στόχος είναι να καταστεί η ΕΕ ισχυρότερος και πιο ικανός πάροχος ασφάλειας, ενισχύοντας τη στρατηγική αυτονομία και την ικανότητά της να συνεργάζεται με εταίρους για την προστασία των αξιών και των συμφερόντων της. Παρέχει μια κοινή αξιολόγηση του στρατηγικού περιβάλλοντος στο οποίο λειτουργεί η ΕΕ καθώς και των απειλών και προκλήσεων που αντιμετωπίζει, καταθέτοντας συγκεκριμένες και εφαρμόσιμες προτάσεις, με πολύ ακριβές χρονοδιάγραμμα εφαρμογής, προκειμένου να βελτιωθεί η ικανότητα της ΕΕ να ενεργεί αποφασιστικά σε κρίσεις και να υπερασπίζεται την ασφάλειά των πολιτών της. Καλύπτει όλες τις πτυχές της πολιτικής ασφάλειας και άμυνας και διαρθρώνεται γύρω από τέσσερις πυλώνες: Δράση, Επένδυση, Συνεργασία και Ασφάλεια. Το αξιοσημείωτο του εν λόγω εγγράφου είναι ότι τα κράτη – μέλη δεσμεύονται να αυξήσουν τις αμυντικές τους δαπάνες έτσι ώστε να μπορέσει να αμβλυνθεί η ανισορροπία των στρατιωτικών ικανοτήτων των κρατών και η ενίσχυση του EDIDB.

3.9 *Αποτίμηση των Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων και Δομών στον Αμυντικό Τομέα*

Την δεδομένη χρονική στιγμή υπάρχει πληθώρα ευρωπαϊκών προγραμμάτων και δομών που στοχεύουν στην ανάπτυξη της κοινής ευρωπαϊκής αμυντικής συνείδησης, καθώς και της στενότερης συνεργασίας των κρατών – μελών της ΕΕ στον τομέα έρευνας και ανάπτυξης συμβατικών όπλων. Μεσοπρόθεσμος στόχος είναι η καθιέρωση της ευρωπαϊκής αμυντικής συνεργασίας έτσι ώστε να επιτευχθεί μείωση του απαιτούμενου κόστους καθώς και να επιτευχθεί η πολυπόθητη διαλειτουργικότητα των ευρωπαϊκών συμβατικών οπλικών συστημάτων. Πιο άμεσος στόχος (αν και δεν αναφέρεται κάπου εγγράφως, αλλά έχει ειπωθεί από ευρωπαίους αξιωματούχους) είναι να πειστούν – πιεστούν τα κράτη - μέλη της ΕΕ να «ψωνίζουν ευρωπαϊκά» και να μην σπαταλούν υπέρογκα ποσά προς την άλλη μεριά του ατλαντικού. *«Όλοι συνειδητοποιούμε ότι πρέπει να ξοδεύουμε περισσότερα, αλλά πρέπει να ξοδεύουμε καλύτερα. Δυστυχώς προς το παρόν, οι μεγάλες ευρωπαϊκές δυνάμεις δεν κινούνται προς αυτή την κατεύθυνση. Αντίθετα, η κάθε μία από αυτές φαίνεται να ακολουθεί τον δικό της δρόμο, με πολλούς να επιλέγουν να αγοράζουν όπλα από μεγάλους κατασκευαστές όπλων των Ηνωμένων Πολιτειών, αντί να δημιουργήσουν μια κοινή ευρωπαϊκή αμυντική βιομηχανία»*,

δήλωσε ο Thierry Breton ως αρμόδιος Επίτροπος της ΕΕ για τις αμυντικές βιομηχανίες και το διάστημα¹⁴. Το αν θα επιτευχθούν τελικά αυτοί οι στόχοι ή όχι εναπόκειται στην πολιτική βούληση των κρατών και αποτελεί ένα ερευνητικό ερώτημα της παρούσας διατριβής, το οποίο και απαντηθεί διεξοδικά μετά την παράθεση των απαιτούμενων δεδομένων στα επόμενα κεφάλαια της διατριβής.

¹⁴ <https://www.politico.eu/article/european-union-defense-russia-ukraine-invasion-intelligent-budget/>, πρόσβαση 28/10/2022.

Κεφάλαιο 4

Μεθοδολογική Προσέγγιση και Ερευνητικά Ερωτήματα

Στο πρώτο μέρος του κεφαλαίου γίνεται αναφορά στις μεθόδους – πηγές δεδομένων οι οποίες υπάρχουν παγκοσμίως και μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τον υπολογισμό των μεταβολών και των τάσεων του τομέα των εισαγωγών οπλικών συστημάτων. Μετά την παράθεση και την περιγραφή τους, όπου αναφέρονται διεξοδικά οι παράμετροι και οι τυχόν περιορισμοί που διέπουν την χρήση τους, γίνεται η επιλογή της κατάλληλης μεθόδου – πηγής με ταυτόχρονη αιτιολόγηση αυτής της απόφασης.

Στο δεύτερο μέρος του κεφαλαίου, διατυπώνονται τα ερευνητικά ερωτήματα της διατριβής με αντικειμενικό σκοπό να γίνει πιο εύκολη η σύνδεση των ερωτημάτων με τα αποτελέσματα της έρευνας και την ανάλυση τους που ακολουθεί στα επόμενα κεφάλαια, επιδιώκοντας να δημιουργηθεί στον αναγνώστη η αίσθηση ότι συμμετέχει ενεργά στην αναζήτηση των απαντήσεων των ερωτημάτων.

4.1 Πηγές Παροχής Δεδομένων και Αξιοπιστία

Το ζήτημα της διαφάνειας στο διεθνές εμπόριο όπλων έχει αποκτήσει σημασία τις τελευταίες δεκαετίες ως βασική προϋπόθεση για την επιβολή αυστηρών ελέγχων στις εξαγωγές, την πρόληψη της διάδοσης ευαίσθητων τεχνολογιών (συμπεριλαμβανομένων των Όπλων Μαζικής Καταστροφής), την προώθηση της διεθνούς συνεργασίας για τον έλεγχο των όπλων και την παροχή ουσιαστικής φωνής στα κοινοβούλια και στους πολίτες των χωρών για αποφάσεις που αφορούν τις εξαγωγές όπλων. Οι πληροφορίες για το εμπόριο όπλων περιλαμβάνουν τόσο ποιοτικές όσο και ποσοτικές πληροφορίες διαδραματίζοντας κείμενο ρόλο όσον αφορά τη διαφάνεια, με τις επιφυλάξεις ωστόσο να εντοπίζονται όχι μόνο στην τελική ποσότητα αλλά και να αφορούν ποιοτικές πληροφορίες σχετικά με τον πραγματικό στρατιωτικό εξοπλισμό και υπηρεσίες που παραγγέλθηκαν, αδειοδοτήθηκαν και μεταφέρθηκαν.

Οι διαφορές μεταξύ των μεθόδων που χρησιμοποιούνται για τη μέτρηση της αγοράς του συμβατικού οπλισμού, αντικατοπτρίζονται τόσο στον σκοπό της μέτρησης όσο και στη διαθεσιμότητα των δεδομένων. Μια μέθοδος μπορεί να είναι πιο χρήσιμη για την προσπάθεια αξιολόγησης της σημασίας των εξαγωγών όπλων για μια εθνική οικονομία, ενώ μια άλλη επιδιώκει να μετρήσει τη μεταφορά στρατιωτικής ικανότητας. Δύο παράγοντες που σχετίζονται με τη διαθεσιμότητα δεδομένων και επηρεάζουν τις συνολικές μετρήσεις είναι ο

προσδιορισμός του είδους του οπλισμού που θα καταμετρηθεί και οι μονάδες μέτρησης που χρησιμοποιεί η κάθε μέθοδος.

4.1.1 UNROCA (*United Nations Register of Conventional Arms*)

Το Μητρώο Συμβατικών Όπλων του ΟΗΕ (UNROCA) αποτελεί ένα από τα πιο σημαντικά εργαλεία για την διαφάνεια του διεθνή εμπορίου όπλων. Ιδρύθηκε το 1991 με στόχο την οικοδόμηση εμπιστοσύνης μεταξύ των κρατών και την αποτροπή της υπερβολικής και αποσταθεροποιητικής συσσώρευσης όπλων από ένα κράτος. Όλα τα κράτη - μέλη του ΟΗΕ καλούνται να υποβάλλουν (σε εθελοντική βάση) ετήσιες εκθέσεις για τις εισαγωγές και τις εξαγωγές τους που αφορούν τις κατωτέρω επτά μεγάλες κατηγορίες συμβατικών όπλων:

- Άρματα μάχης.
- Τεθωρακισμένα οχήματα μάχης.
- Συστήματα πυροβολικού μεγάλου διαμετρήματος.
- Μαχητικά αεροσκάφη.
- Επιθετικά ελικόπτερα.
- Πολεμικά πλοία.
- Πυραύλους και εκτοξευτές πυραύλων.

Τα κράτη επίσης καλούνται να υποβάλουν εκθέσεις σχετικά με την προμήθεια τέτοιων συστημάτων από την εθνική τους παραγωγή καθώς και να αναφέρουν τις εισαγωγές και εξαγωγές φορητών όπλων και ελαφρού οπλισμού. Στο αποκορύφωμά της το 2001, 126 κράτη υπέβαλαν αναφορές στην UNROCA (συμπεριλαμβανομένων και των μηδενικών εκθέσεων), ωστόσο αυτές μειώνονται σταθερά, με μόνο 44 κράτη να αναφέρουν για το 2015. Ενδεικτικό της απαξιωτικής τάσης που επικρατεί είναι ότι ορισμένοι μεγάλοι εξαγωγείς (συμπεριλαμβανομένης της Κίνας, της Γαλλίας, και της Ιταλίας) δεν υπέβαλαν εκθέσεις για το 2015.

Εκτός από το χαμηλό ποσοστό αναφοράς, η UNROCA έχει πολλές ελλείψεις. Πρώτα απ' όλα, η κάλυψή της είναι πολύ περιορισμένη αφήνοντας εκτός πεδίου αναφοράς ολόκληρη σειρά στρατιωτικών ηλεκτρονικών συστημάτων και αισθητήρων, το λεγόμενο C4ISTAR (Computers, Command, Control, Communications, Intelligence, Surveillance, Target-Acquisition and Reconnaissance) που είναι τόσο κρίσιμο στον σύγχρονο πόλεμο, καθώς επίσης και σημαντικούς - δαπανηρούς πολλαπλασιαστές δυνάμεων όπως μεταφορικά αεροσκάφη και ιπτάμενα τάνκερ. Δεύτερον, σε σύγκριση με άλλες μεθόδους - πηγές δεδομένων παρατηρούνται αποκλίσεις μεταξύ αυτών που αναφέρονται από την πλευρά του

εξαγωγέα και αυτών που αναφέρονται από την πλευρά του εισαγωγέα. Συνοψίζοντας, η UNROCA απέχει πολύ από το να είναι πλήρως ολοκληρωμένη, ακόμη και για το περιορισμένο εύρος οπλικών συστημάτων που καλύπτει.

4.1.2 National Reports

Η αναφορά για τις εθνικές μεταφορές όπλων αποτελεί μία πηγή που παρέχει πληροφορίες σχετικά με το εμπόριο όπλων, περιέχοντας συχνά λεπτομερή οικονομικά και ποιοτικά δεδομένα. Ειδικότερα, η κοινή πολιτική της ΕΕ για τις εξαγωγές όπλων απαιτεί από τα μέλη της να συντάσσουν ετήσιες εκθέσεις περιγράφοντας λεπτομερώς τις άδειες εξαγωγής που χορηγήσαν ή απέρριψαν και αφορούν τα αντικείμενα που περιγράφονται στους κοινούς καταλόγους στρατιωτικού εξοπλισμού και τεχνολογίας. Οι εθνικές εκθέσεις συνήθως περιλαμβάνουν σημαντικές λεπτομέρειες σχετικά με τη φύση του εξοπλισμού που έχει λάβει άδεια, χωρίς ωστόσο να αναφέρεται η συγκεκριμένη μάρκα ή η εταιρεία που τον παράγει για λόγους εμπορικού απορρήτου.

Πολύ πιο περιορισμένες ωστόσο είναι οι πληροφορίες σχετικά με τον εξοπλισμό που πραγματικά μεταφέρθηκε, γεγονός το οποίο δημιουργεί ένα σημαντικό κενό, καθώς δεν μπορεί να ελεγχθεί - επιβεβαιωθεί ότι αυτός ο εξοπλισμός που έλαβε άδεια εξαγωγής, παραδόθηκε τελικά ο ίδιος ή υπάρχει διαφοροποίηση. Η διαφάνεια είναι πολύ πιο ευάλωτη όσον αφορά τις «ανοιχτές άδειες», οι οποίες επιτρέπουν πολλαπλές αποστολές σε απροσδιόριστες ποσότητες και αγνώστου οικονομικής αξίας, για έναν τύπο εξοπλισμού σε έναν συγκεκριμένο παραλήπτη. Για παράδειγμα, το 2ο τρίμηνο του 2017, το Ηνωμένο Βασίλειο εξέδωσε 33 Ενιαίες Μεμονωμένες Άδειες Εξαγωγής (SIEL) για εξαγωγές στη Σαουδική Αραβία αξίας 836 εκατομμυρίων λιρών η καθεμία, καλύπτοντας έναν συγκεκριμένο τύπο και ποσότητα εξοπλισμού με συγκεκριμένη αξία. Ωστόσο, κατά την ίδια περίοδο, εκδόθηκαν ή τροποποιήθηκαν 11 Ανοιχτές Μεμονωμένες Άδειες Εξαγωγής (OIEL) για εξαγωγές στη Σαουδική Αραβία, καλύπτοντας 216 ξεχωριστές κατηγορίες εξοπλισμού, σε απεριόριστη ποσότητα και αξία κατά την περίοδο για την οποία παραμένουν σε λειτουργία. Το Ηνωμένο Βασίλειο χρησιμοποιεί «ανοιχτές άδειες» πολύ περισσότερο από τα κράτη - μέλη της ΕΕ, αλλά η χρήση τους αυξάνεται και από άλλες χώρες, περιορίζοντας σοβαρά τον βαθμό διαφάνειας που παρέχεται από τις εθνικές εκθέσεις εξαγωγών όπλων.

Το κυριότερο μειονεκτήματα αυτής της μεθόδου είναι ότι οι δημόσιες δηλώσεις σχετικά με την οικονομική αξία των εξαγωγών όπλων των κρατών δεν μπορούν εύκολα να συγκριθούν λόγω των διαφορών στους ορισμούς των προς αγοραπωλησία όπλων και του

γεγονότος ότι πολλά κράτη παρέχουν πληροφορίες μόνο για την οικονομική αξία είτε των προτεινόμενων εξαγωγών όπλων είτε των ολοκληρωμένων παραδόσεων. Οι πληροφορίες σχετικά με την αξία των προτεινόμενων εξαγωγών όπλων και των ολοκληρωμένων παραδόσεων αναφέρονται σε διαφορετικές δραστηριότητες και ως εκ τούτου δεν πρέπει να συγκρίνονται απευθείας. Τέλος, τα κράτη χρησιμοποιούν διαφορετικές μεθόδους για τη συλλογή και την αναφορά πληροφοριών σχετικά με την οικονομική αξία των προτεινόμενων εξαγωγών όπλων ή των ολοκληρωμένων παραδόσεων. Τα δεδομένα για τις προτεινόμενες εξαγωγές όπλων μπορούν να βασίζονται στην αξία είτε των συμφωνιών εξαγωγής όπλων που έχουν συναφθεί, είτε των αδειών εξαγωγής που έχουν εκδοθεί, οι οποίες αντιπροσωπεύουν δύο διαφορετικά σύνολα δεδομένων. Τα δεδομένα για τις παραδόσεις όπλων μπορούν να βασίζονται σε δεδομένα που παρέχονται από τις εθνικές τελωνειακές αρχές ή εταιρείες που υποβάλλουν εκθέσεις σχετικά με τις χρησιμοποιούμενες άδειες εξαγωγής, οι οποίες αντιπροσωπεύουν και πάλι δύο διαφορετικά σύνολα δεδομένων.

4.1.3 CRS (US Congressional Research Service)

Η ετήσια έκθεση του CRS με τίτλο « Μεταφορές Συμβατικών Όπλων σε αναπτυσσόμενες χώρες» έχει ως σκοπό να υποβοηθήσει το Αμερικανικό Κογκρέσο¹⁵ στον εποπτικό ρόλο που έχει να αξιολογεί την τρέχουσα κατάσταση που επικρατεί στον τομέα του εμπορίου των συμβατικών όπλων και η οποία μπορεί να επηρεάσει τα εθνικά συμφέροντα των ΗΠΑ. Παρά τον τίτλο της, η έκθεση παρέχει την εκτιμώμενη οικονομική αξία συμφωνιών εξαγωγής όπλων και παραδόσεων από τους μεγαλύτερους εξαγωγείς όπλων σε όλες τις περιοχές του κόσμου σε σταθερά και τρέχοντα δολάρια ΗΠΑ για τα προηγούμενα οκτώ ημερολογιακά έτη. Η έκθεση CRS καλύπτει τις μεταφορές σε κυβερνήσεις των κατηγοριών όπλων και πυρομαχικών, ανταλλακτικών, στρατιωτικής βοήθειας και εκπαίδευσης και όλων των άλλων σχετικών υπηρεσιών. Όσον αφορά τις συμφωνίες και τις παραδόσεις όπλων των ΗΠΑ, η έκθεση CRS βασίζεται σε πληροφορίες σχετικά με τις στρατιωτικές πωλήσεις από κυβέρνηση σε κυβέρνηση (FMS¹⁶). Σχετικά με τις πηγές δεδομένων για χώρες εκτός ΗΠΑ, το CRS απλώς δηλώνει ότι τα στατιστικά στοιχεία για τις ξένες χώρες βασίζονται σε εκτιμώμενες τιμές πώλησης, αν και πιστεύεται ότι βασίζονται σε διαβαθμισμένες κυβερνητικές πηγές των ΗΠΑ.

¹⁵ Το Κογκρέσο ως ένας από τους τρεις ίσους κλάδους της αμερικανικής κυβέρνησης έχει σημαντικές εξουσίες από το Σύνταγμα. Όλη η νομοθετική εξουσία στην κυβέρνηση ανήκει στο Κογκρέσο, που σημαίνει ότι είναι το μόνο μέρος της κυβέρνησης που μπορεί να θεσπίσει νέους νόμους ή να αλλάξει τους υπάρχοντες νόμους.

¹⁶ Foreign Military Sales (FMS): Πρόγραμμα της κυβέρνησης των ΗΠΑ που αφορά τη μεταφορά αμυντικών ειδών, υπηρεσιών και εκπαίδευσης στους διεθνείς εταίρους και διεθνείς οργανισμούς.

4.1.4 WMEAT (*World Military Expenditures and Arms Transfers*)

Η σειρά εκδόσεων «Παγκόσμιες στρατιωτικές δαπάνες και αγοραπωλησίες όπλων» (WMEAT), η οποία τερματίστηκε το 2021 με την αντίστοιχη τελευταία έκδοση¹⁷, είχε σχεδιαστεί για να αποτελεί μια εύχρηστη αναφορά για τις ετήσιες στρατιωτικές δαπάνες κάθε χώρας, τις αγοραπωλησίες όπλων της και παρείχε οικονομικά δεδομένα και οικονομικούς δείκτες που αφορούσαν την ευρύτερη συσχέτιση της οικονομίας με τον τομέα της άμυνας.

Στόχος ήταν να παρασχεθούν χρήσιμα, περιεκτικά και ακριβή δεδομένα, συνοδευόμενα από αναλύσεις και επιστημάνσεις που αφορούσαν τον έλεγχο των όπλων και την κατάσταση της διεθνούς ασφάλειας. Από την ίδρυσή του τη δεκαετία του 1960 έως το 1999, το WMEAT εκδιδόταν από την Υπηρεσία Ελέγχου και Αφοπλισμού των ΗΠΑ, η οποία απορροφήθηκε από το Υπουργείο Εξωτερικών το 1999. Από το 2005 και έπειτα, το WMEAT δημοσιευόταν μόνο διαδικτυακά. Οι παράμετροι που κάλυπταν αυτές οι εκδόσεις αφορούσαν το συνολικό προσωπικό των ενόπλων δυνάμεων, τον συνολικό πληθυσμό, το συνολικό εργατικό δυναμικό, τις στρατιωτικές δαπάνες, το ΑΕΠ, τις διεθνείς αγοραπωλησίες όπλων και τις συνολικές εισαγωγές και εξαγωγές κάθε χώρας. Το πρωτοποριακό στοιχείο του ήταν ότι χρησιμοποιούσε 5 διαφορετικές μεθόδους για την μετατροπή των στρατιωτικών δαπανών και του ΑΕΠ σε αμερικανικά δολάρια επιτυγχάνοντας μια πιο ρεαλιστική απεικόνιση της επικρατούσας τάσεις.

Το πιο σημαντικό μειονέκτημα του WMEAT, ήταν ότι τα στοιχεία του (ειδικά για το προσωπικό των ενόπλων δυνάμεων, τις στρατιωτικές δαπάνες και τις μεταφορές όπλων) δεν ήταν ούτε τόσο ακριβή ούτε τόσο αξιόπιστα όσο η ομοιόμορφη παρουσίαση σε στατιστικούς πίνακες μπορεί να υποδηλώνει, λόγω ελλιπούς, ασαφούς ή παντελούς απουσίας δεδομένων για ορισμένες χώρες.

4.1.5 SIPRI (*Stockholm International Peace Research Institute*)

Η πιο γνωστή, διαδεδομένη και ευρέως αποδεκτή πηγή δεδομένων για το διεθνές εμπόριο όπλων είναι η βάση δεδομένων του SIPRI, η οποία παρέχει λεπτομερείς ποιοτικές και ποσοτικές πληροφορίες για τις διεθνείς μεταφορές όπλων. Οι ποιοτικές πληροφορίες παρέχουν ενημέρωση για συγκεκριμένες παραγγελίες και παραδόσεις μεγάλων συμβατικών όπλων (συμπεριλαμβανομένων των αγοραστών και των πωλητών), των ετών παραγγελίας και παράδοσης, του τύπου του εξοπλισμού που πωλήθηκε, των αριθμών που έχουν παραγγελθεί

17 <https://www.state.gov/world-military-expenditures-and-arms-transfers/>, πρόσβαση στις 31/10/2022.

και παραδοθεί μέχρι σήμερα (γνωστά ή εκτιμώμενα), εάν πρόκειται για απευθείας πώληση ή παραχώρηση άδειας παραγωγής, καθώς και άλλες χρήσιμες πρόσθετες πληροφορίες (συμπεριλαμβανομένης και της τιμής όπου είναι γνωστή). Για την καλύτερη κατανόηση του τι πραγματικά μας προσφέρει αυτή η βάση δεδομένων, γίνεται επιμέρους ανάλυση όλων των λειτουργιών και παραμέτρων που περιλαμβάνει.

4.1.5.1 *Trade Registers*

Στην βάση δεδομένων του SIPRI, υπάρχει η δυνατότητα αποτύπωσης (είτε στην οθόνη είτε σε αρχείο excel) των συνδιαλλαγών αγοραπωλησίας όπλων μεταξύ των κρατών, επιλέγοντας την επιθυμητή χρονική περίοδο. Μια συμφωνία περιλαμβάνεται στα Trade Registers μόνο εάν έχουν επαληθευτεί οι πληροφορίες ότι έχει υποβληθεί μια παραγγελία ή έχουν ξεκινήσει οι παραδόσεις. Για όλες τις συμφωνίες, παρέχονται οι ακόλουθες πληροφορίες:

- Αριθμός παραγγελίας: Ο αριθμός των ειδών που παραγγέλθηκαν στο πλαίσιο της συμφωνίας.
- Ονομασία όπλου: Η ονομασία του σχετικού οπλικού συστήματος.
- Περιγραφή όπλου: Περιγραφή του σχετικού οπλικού συστήματος.
- Έτος παραγγελίας/άδειας: Έτος που δόθηκε η παραγγελία ή στην περίπτωση παραγωγής κατόπιν άδειας, τότε εκδόθηκε η άδεια.
- Έτος παραδόσεων: Έτος ή τα έτη κατά τα οποία πραγματοποιήθηκαν οι παραδόσεις. Εάν δεν έχουν πραγματοποιηθεί ακόμη παραδόσεις, αυτό το πεδίο παραμένει κενό.
- Αριθμός παράδοσης/παραγωγής: Ο αριθμός των αντικειμένων που παραδόθηκαν ή παράγονται στο πλαίσιο της συμφωνίας.
- Σχόλια: Οποιοσδήποτε πρόσθετες πληροφορίες είναι γνωστές για τη συμφωνία. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει την οικονομική αξία της συμφωνίας, για ποιο σκοπό θα χρησιμοποιηθούν φαινομενικά τα όπλα, εάν τα όπλα δωρίζονται ως στρατιωτική βοήθεια και τέλος οποιαδήποτε πληροφορία για αντισταθμίσεις που συνδέονται με τη συμφωνία. Οι πληροφορίες σχετικά με το έτος παραγγελίας, το έτος ή τα έτη παραδόσεων και τον αριθμό παράδοσης/παραγωγής, βρίσκονται εντός παρενθέσεων εάν η ακρίβεια των δεδομένων είναι αβέβαιη. Σε περιπτώσεις όπου έχει εντοπιστεί μια παράδοση αλλά δεν μπορεί να προσδιοριστεί με βεβαιότητα είτε ο προμηθευτής είτε ο παραλήπτης, οι μεταφορές καταχωρούνται ως προερχόμενες από «άγνωστους» προμηθευτές ή ως προς «άγνωστους» παραλήπτες. Όταν μια συμφωνία περιλαμβάνει

οπλικά συστήματα που πρόκειται να κατασκευαστούν από δύο ή περισσότερες χώρες σε συνεργασία και εάν δεν είναι σαφές ποια χώρα θα κάνει την τελική παράδοση, ο προμηθευτής αναφέρεται ως «πολλαπλός». Όπου είναι δυνατόν, το πεδίο σχολίων στα μητρώα προσδιορίζει τους πιο πιθανούς προμηθευτές ή παραλήπτες.

4.1.5.2 *Πεδίο Κάλυψης*

Η βάση δεδομένων του SIPRI καλύπτει όλα τα σημαντικά συμβατικά όπλα και εξαρτήματα, καταγράφοντας τις ακόλουθες μεταφορές κύριων συμβατικών όπλων και εξαρτημάτων:

- **Αεροσκάφη:** Αεροσκάφη και ελικόπτερα με σταθερές πτέρυγες (συμπεριλαμβανομένων και των μη επανδρωμένων) με ελάχιστο βάρος τα 20kg. Εξαιρέσεις αποτελούν τα υπερελαφρά αεροσκάφη (microlight), τα αεροσκάφη ανεμοπορίας χωρίς κινητήρα και τα κατευθυνόμενα αεροσκάφη – στόχοι.
- **Συστήματα Αεράμυνας:** Αντιαεροπορικά συστήματα Εδάφους – Αέρος και αντιαεροπορικά πυροβόλα με διαμέτρημα μεγαλύτερο των 40 χιλιοστών ή πολύκανα πυροβόλα συνδυασμένων διαμετρημάτων με ελάχιστο τα 70 χιλιοστά.
- **Όπλα αντιμετώπισης Υποβρυχίων:** Εκτοξευτές πυραύλων (μονοί ή/και πολλαπλοί) με διαμέτρημα άνω των 100 χιλιοστών.
- **Τεθωρακισμένα οχήματα:** Όλα τα οχήματα που διαθέτουν εσωτερική θωράκιση (άρματα μάχης, άρματα μεταφοράς προσωπικού κ.α.). Δεν περιλαμβάνονται οχήματα με ελάχιστη ή καθόλου θωράκιση.
- **Πυροβολικό:** Ναυτικό, Επίγειο και άλλων τύπων πυροβολικό με διαμέτρημα άνω των 100 χιλιοστών.
- **Κινητήρες:** Κινητήρες στρατιωτικών αεροσκαφών και ελικοπτέρων (μαχητικών , μεταγωγικών κ.α.), κινητήρες σκαφών επιφανείας και υποβρυχίων, κινητήρες τεθωρακισμένων οχημάτων με ελάχιστη απόδοση 200 ίππων.
- **Πύραυλοι:** Κατευθυνόμενοι πύραυλοι και τορπίλες, κατευθυνόμενες βόμβες και μη κατευθυνόμενες ρουκέτες και οβίδες, βλήματα εναντίων αρμάτων και αεροσκαφών.
- **Αισθητήρες:** Ραντάρ αεροσκαφών και πλοίων, σόναρ, ηλεκτροπτικοί αισθητήρες, παθητικά μέσα εντοπισμού με εμβέλεια τουλάχιστον 25 χιλιόμετρα (εξαιρούνται τα μετεωρολογικά και ναυτιλιακά ραντάρ), ραντάρ ελέγχου πυρός, ηλεκτρονικά συστήματα πολέμου για την καταστολή και εξουδετέρωση πλοίων και υποβρυχίων.
- **Δορυφόροι:** Αναγνωριστικοί Δορυφόροι.

- Πλοία: Όλα τα πλοία με εκτόπισμα 100 τόνων ή περισσότερο, πλοία που φέρουν οπλισμό με πυροβόλο διαμετρήματος 100 mm, τορπίλες ή κατευθυνόμενους πυραύλους και πλοία κάτω των 100 τόνων όπου η μέγιστη ταχύτητα τους πολλαπλασιαζόμενη με το συνολικό τους βάρος ισούται με 3500 ή περισσότερο. Εξαιρέση αποτελούν τα πλοία έρευνας, καθώς και κάποια μεταγωγικά.
- Άλλα: Πυργίσκοι με όπλα ή πυραύλους για τεθωρακισμένα οχήματα και πλοία διαμετρήματος τουλάχιστον 12,7 χιλιοστών, αντιαεροπορικοί και αντιβαλλιστικοί πυργίσκοι, συστήματα εναέριου ανεφοδιασμού.

Η βάση δεδομένων περιλαμβάνει επίσης την αδειοδοτημένη παραγωγή, όπου χορηγείται στον αποδέκτη άδεια για την παραγωγή σημαντικών συμβατικών όπλων είτε από έτοιμα εξαρτήματα (κιτ) είτε παρέχοντας του τα σχεδιαγράμματα. Η βάση δεδομένων δεν περιλαμβάνει μεταφορές μικρών φορητών όπλων και εξαρτημάτων, φορητών, πυρομαχικών, εξοπλισμού υποστήριξης, καθώς και άλλων στρατιωτικών υπηρεσιών ή στρατιωτικής τεχνολογίας.

4.1.5.3 *Είδη συναλλαγών*

Η βάση δεδομένων καλύπτει όλες τις διεθνείς πωλήσεις και δωρεές όπλων, συμπεριλαμβανομένων και των αδειών κατασκευής. Τα όπλα με δάνεια ή μίσθωση περιλαμβάνονται εάν το δάνειο ή η μίσθωση είναι για τουλάχιστον τρεις μήνες. Για να συμπεριληφθεί κάποια συνδιαλλαγή στη βάση δεδομένων πρέπει να ισχύουν οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

- Η μεταφορά πρέπει να γίνει από μια χώρα, επαναστατική δύναμη ή διεθνή οργανισμό σε άλλη χώρα, επαναστατική δύναμη ή διεθνή οργανισμό. Τα όπλα που παρέχονται από ή προς μια επαναστατική δύναμη ή διεθνή οργανισμό λογίζονται ως παραδόσεις προς ή από αυτήν την ομάδα, και αναφέρονται σε ξεχωριστούς τίτλους «παραλήπτες» ή «προμηθευτές».
- Ο εξοπλισμός πρέπει να προορίζεται για τις ένοπλες δυνάμεις, τις παραστρατιωτικές δυνάμεις (συμπεριλαμβανομένων ορισμένων αστυνομικών δυνάμεων) ή τις υπηρεσίες πληροφοριών άλλης χώρας, επαναστατικής δύναμης ή διεθνούς οργανισμού.
- Ο εξοπλισμός πρέπει να έχει στρατιωτικό σκοπό. Εξαιρούνται συστήματα όπως τα αεροσκάφη VIP (μεταφορά υψηλών προσώπων) που χρησιμοποιούνται κυρίως για άλλους κρατικούς κλάδους, αλλά είναι εγγεγραμμένα και λειτουργούν από τις ένοπλες

δυνάμεις. Δεν περιλαμβάνονται επίσης τα όπλα που παρέχονται για σκοπούς αξιολόγησης.

- Ο εξοπλισμός πρέπει να μεταφερθεί οικειοθελώς από τον προμηθευτή. Αυτό περιλαμβάνει και όπλα που παραδόθηκαν παράνομα χωρίς την κατάλληλη εξουσιοδότηση από την κυβέρνηση της προμηθεύτριας ή παραλήπτριας χώρας, αλλά εξαιρούνται τα αιχμαλωτισμένα όπλα και τα όπλα που αποκτήθηκαν από αποστάτες.
- Σε περιπτώσεις όπου ταυτοποιούνται οι παραδόσεις, αλλά δεν είναι δυνατό να προσδιοριστεί με βεβαιότητα είτε ο προμηθευτής είτε ο παραλήπτης, οι μεταφορές καταχωρούνται ότι προέρχονται από «άγνωστους» προμηθευτές ή ως προς «άγνωστους» παραλήπτες.
- Σε περιπτώσεις όπου υπάρχει συμφωνία μεταφοράς για όπλα που παράγονται από δύο ή περισσότερες συνεργαζόμενες χώρες και όπου δεν είναι σαφές ποια χώρα θα πραγματοποιήσει την παράδοση, ο προμηθευτής προσδιορίζεται ως «πολλαπλός». Μόλις πραγματοποιηθούν οι πραγματικές παραδόσεις, είναι γενικά δυνατό να προσδιοριστεί σε ποια από τις συνεργαζόμενες χώρες πραγματοποιήθηκε η τελική συναρμολόγηση και στη συνέχεια αυτή η χώρα καταχωρείται ως προμηθευτής.

4.1.5.4 Πηγές Άντλησης των Δεδομένων

Το πρόγραμμα Arms Transfers του SIPRI χρησιμοποιεί μια μεγάλη ποικιλία πηγών κατά τη συλλογή πληροφοριών για τη βάση δεδομένων. Το κοινό κριτήριο είναι ότι οι πηγές είναι ανοιχτές, δηλαδή οι πληροφορίες είναι δημοσιευμένες και διαθέσιμες στο ευρύ κοινό. Οι πηγές περιλαμβάνουν:

- Εφημερίδες και άλλα περιοδικά.
- Ετήσιες εργασίες αναφοράς.
- Δελτία τύπου, ετήσιες εκθέσεις και άλλες πληροφορίες που δημοσιεύονται από τις εταιρείες παραγωγής όπλων.
- Τηλεοπτικές εκπομπές.
- Διαδικτυακά φόρουμ συζητήσεων και άλλες δημοσιεύσεις στο Διαδίκτυο.
- Λευκές Βίβλοι Άμυνας και έγγραφα των κοινοβουλίων των χωρών.
- Αναφορές που συγκεντρώνει ο ΟΗΕ και αφορούν τα συμβατικά όπλα.
- Εθνικές εκθέσεις σε εισαγωγές και εξαγωγές όπλων.
- Έγγραφα αμυντικού προϋπολογισμού και κοινοβουλευτικά αρχεία.

Οι πιο συχνές χρησιμοποιούμενες πηγές είναι τα ειδικά περιοδικά του αμυντικού τύπου, όπως το Defense News και το Jane's Defense Weekly, εφημερίδες, επίσημα κρατικά έγγραφα και τα μητρώα των Ηνωμένων Εθνών. Οι πηγές ωστόσο παρέχουν συχνά μόνο μερικές πληροφορίες και οι ασυμφωνίες μεταξύ τους είναι συχνές. Οι ημερομηνίες παραγγελίας και παράδοσης και οι ακριβείς αριθμοί (ή ακόμα και τύποι) των όπλων που παραγγέλθηκαν και παραδόθηκαν, καθώς και η ταυτότητα των προμηθευτών ή των παραληπτών, ενδέχεται να μην είναι πάντα σαφείς. Εάν δημοσιευθούν νέες πληροφορίες για μεταφορές μεγάλων όπλων από το 1950, αυτές θα χρησιμοποιηθούν για την ενημέρωση της βάσης δεδομένων.

4.1.5.5 *Επεξήγηση της Μονάδας Μέτρησης TIV*

Το SIPRI έχει αναπτύξει ένα μοναδικό σύστημα τιμολόγησης για τη μέτρηση του όγκου των παραδόσεων των μεγάλων συμβατικών όπλων και εξαρτημάτων χρησιμοποιώντας μια κοινή μονάδα γνωστή ως δείκτη τάσης αξιών TIV (Trend Indicator Value). Το TIV ενός αντικειμένου που παραδίδεται προορίζεται να αντικατοπτρίζει τη στρατιωτική του ικανότητα παρά την οικονομική του αξία. Αυτή η κοινή μονάδα μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τη μέτρηση των τάσεων στις αγοραπωλησίες όπλων μεταξύ συγκεκριμένων χωρών και περιοχών κατά την πάροδο του χρόνου, αποτελώντας στην πραγματικότητα ένα δείκτη τιμών στρατιωτικής ικανότητας. Κάθε όπλο που εμπίπτει στον ορισμό των μεγάλων συμβατικών όπλων του SIPRI όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, λαμβάνει ένα TIV. Το TIV προέρχεται από το γνωστό κόστος παραγωγής μίας μονάδας ενός βασικού συνόλου όπλων. Το TIV για ένα όπλο του οποίου το κόστος παραγωγής μονάδας είναι άγνωστο υπολογίζεται κάνοντας σύγκριση με άλλα παρόμοια όπλα με βάση τα ακόλουθα στοιχεία: μέγεθος και χαρακτηριστικά απόδοσης (π.χ. βάρος, ταχύτητα, βεληνεκές και ωφέλιμο φορτίο), είδη ηλεκτρονικών συστημάτων, διάταξη φόρτωσης ή εκφόρτωσης, κινητήρας, οπλισμός, και τέλος περίοδος κατασκευής. Στα όπλα που έχουν χρησιμοποιηθεί προηγουμένως από άλλη ένοπλη δύναμη δίνεται αξία ίση με το 40 τοις εκατό της αξίας ενός νέου όπλου. Στα μεταχειρισμένα όπλα που έχουν ανακατασκευαστεί ή τροποποιηθεί σημαντικά από τον προμηθευτή πριν από την παράδοση, δίνεται αξία 66 τοις εκατό της αξίας σε σχέση με όταν είναι νέα. Ο συνολικός όγκος των εξαγωγών όπλων από ένα συγκεκριμένο κράτος, για κάθε έτος, υπολογίζεται στη συνέχεια προσθέτοντας τα TIV για τα όπλα και τα εξαρτήματα που παραδόθηκαν. Δεδομένου ότι οι παραδόσεις από έτος σε έτος ενδέχεται να παρουσιάζουν διακυμάνσεις, το SIPRI χρησιμοποιεί κινητούς μέσους όρους 5 ετών για να παρέχει ένα πιο σταθερό μέτρο για τις τάσεις στις διεθνείς μεταφορές όπλων.

Ένα σύνηθες σφάλμα όσον αφορά την χρήση της βάσης δεδομένων του SIPRI είναι ότι TIV συχνά παρερμηνεύεται ως οικονομική αξία, ενώ στην πράξη δεν αντικατοπτρίζει την πραγματική τιμή που καταβάλλεται για τα όπλα, ούτε αντιπροσωπεύει τις τρέχουσες αξίες σε δολάρια για τις μεταφορές όπλων. Για αυτόν τον λόγο, το TIV δεν πρέπει να συγκρίνεται άμεσα με το ακαθάριστο εθνικό προϊόν (ΑΕΠ), το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν, τις στρατιωτικές δαπάνες, τις αξίες πωλήσεων ή την οικονομική αξία των αδειών εξαγωγής όπλων των χωρών. Τα TIV μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως ακατέργαστα δεδομένα για τον υπολογισμό των τάσεων στις διεθνείς αγοραπωλησίες όπλων ανά επιθυμητές χρονικές περιόδους, ως δείκτες των παγκόσμιων ποσοστών για προμηθευτές και παραλήπτες, καθώς και ως δείκτες ποσοστών για τον όγκο των μεταφορών από ή προς συγκεκριμένα κράτη.

4.2 *Επιλογή Μεθόδου και Αιτιολόγηση*

Κάθε μία από τις προαναφερόμενες μεθόδους έχει κάποια πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα, τα οποία καλείται ο ερευνητής να βάλει στην ζυγαριά και αφού τα σταθμίσει να επιλέξει την κατάλληλη μέθοδο για τον σκοπό της ερευνάς του. Ιδιαίτερη προσοχή και βαρύτητα πρέπει να δοθεί στην εξέταση της αξιοπιστίας, της πληρότητας και της καταλληλότητας των εν λόγω δεδομένων για τους σκοπούς της ερευνάς. Όσον αφορά την πληρότητα των δεδομένων, οι μέθοδοι που μειονεκτούν ιδιαίτερα είναι οι εθνικές εκθέσεις των κρατών και η UNROCA, ενώ πιο πλήρης θεωρείται το SIPRI. Το κομμάτι της αξιοπιστίας αποτελεί έναν αστάθμητο παράγοντα δεδομένης της μυστικοπάθειας που διακρίνει τα κράτη στην παροχή ευαίσθητων στρατιωτικών πληροφοριών. Πάλι, οι εθνικές εκθέσεις των κρατών και η UNROCA θεωρούνται ως οι πιο μειονεκτικές σε σχέση με τις υπόλοιπες. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να τονιστεί ότι η CRS και η WMEAT αντλούν πολλές φορές δεδομένα από το SIPRI¹⁸, καθιστώντας το με αυτό τον τρόπο ως την πιο ολοκληρωμένη πηγή δεδομένων. Τέλος, λόγω του γεγονότος ότι σκοπός αυτής της διατριβής είναι να μελετηθούν τάσεις και όχι απόλυτα οικονομικά στοιχεία του τομέα των αγοραπωλησιών όπλων, η μονάδα μέτρησης TIV που χρησιμοποιεί το SIPRI θεωρείται ως η ιδανική. Για όλους λοιπόν τους ανωτέρω λόγους, η επιλεγθείσα μέθοδος – βάση δεδομένων της παρούσας διατριβής είναι το SIPRI.

18 Sources, Data, and Methods of WMEAT 2021, page 10.

4.3 *Επιλογή Χρονικής Περιόδου και Γεωγραφικής Περιοχής*

Η επιλογή της χρονικής περιόδου και της γεωγραφικής περιοχής στην οποία θα εξεταστούν οι εισαγωγές των συμβατικών όπλων, αποτελεί μία ακόμα σημαντική παράμετρο της έρευνας, καθώς οι δύο πρώτες συνδέονται άμεσα με την τρίτη. Όπως έχει αναλυθεί και σε προηγούμενα κεφάλαια, η αγορά των όπλων συνδέεται άμεσα με τις γεωπολιτικές και γεωστρατηγικές μεταβολές που συντελούνται σε εθνικό, περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο. Όταν επικρατεί σχετική σταθερότητα και δεν συντελούνται αξιόλογες μεταβολές, τότε δεν παρατηρούνται σημαντικές αυξομειώσεις και νέες τάσεις στην αγορά των όπλων. Σε αντίθετη περίπτωση, τότε και η αγορά των όπλων μεταβάλλεται άρδην με αντικειμενικό σκοπό να μπορέσουν τα κράτη να ανταποκριθούν στις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν τόσο σε εθνικό όσο και σε συμμαχικό επίπεδο.

Στην επιλεγείσα γεωγραφική έκταση της ΕΕ (συμπεριλαμβανομένου και του Ηνωμένου Βασιλείου), έχουν συντελεστεί κοσμοϊστορικές αλλαγές με την πάροδο του χρόνου, όπως η κατάρρευση της Κομμουνιστικής Ρωσίας, ο Γιουγκοσλαβικός εμφύλιος, η διεύρυνση της ΕΕ προς τα ανατολικά, η οικονομική ενοποίηση των κρατών υπό την σκέπη της ΟΝΕ, η καθιέρωση κοινής πολιτικής ασφάλειας της ΕΕ κ.α., τα οποία όλα συνδέονται μεταξύ τους και έχουν μεταβάλει το τοπίο της αγοράς των συμβατικών όπλων στην ευρωπαϊκή ήπειρο. Το πιο κοσμοϊστορικό γεγονός ωστόσο αποτέλεσε χωρίς αμφιβολία η κατάρρευση της ΕΣΣΔ, σημαίνοντας το τέλος του ψυχρού πολέμου καθώς και των εξοπλιστικών ανταγωνισμών των δύο πλευρών, αποτελώντας και το κριτήριο για την επιλεγείσα χρονική περίοδο της διατριβής, δηλαδή μεταξύ 1991 και 2021 που αποτελεί την τελευταία χρονιά για την οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία.

4.4 *Ερευνητικά Ερωτήματα*

Η επιλογή των κατάλληλων ερευνητικών ερωτημάτων της διατριβής, αποτελεί ίσως την πιο σημαντική διεργασία, καθότι η αναζήτηση απαντήσεων στις κατάλληλες ερωτήσεις μέσω της επεξεργασίας και της ανάλυσης των πρωτογενών δεδομένων οδηγεί στην εξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων, τα οποία αποτελούν και τον καρπό της όλης προσπάθειας. Τα ερευνητικά ερωτήματα της διατριβής είναι τα κάτωθι:

1. Πως έχουν διακυμανθεί οι εισαγωγές των συμβατικών οπλικών συστημάτων της ΕΕ ως ενιαίο σύνολο;
2. Πως έχουν μεταβληθεί οι εισαγωγές συμβατικών οπλικών συστημάτων από τις χώρες της ΕΕ, εξεταζόμενες ως ξεχωριστές κρατικές οντότητες;

3. Ποιες είναι οι αποκλίσεις που παρατηρούνται στις χώρες της ΕΕ σε σχέση με τον μέσο όρο των χωρών της Ευρωπαϊκής ένωσης ως σύνολο;
4. Ποιες είναι οι κυριότερες χώρες – πάροχοι συμβατικών οπλικών συστημάτων των χωρών της ΕΕ;
5. Ποιο είναι το μερίδιο που αναλογεί στις αμυντικές βιομηχανίες των χωρών της ΕΕ;
6. Πως επηρεάζουν οι ασκούμενες πολιτικές της ΕΕ τις εισαγωγές των συμβατικών οπλικών συστημάτων από τα κράτη – μέλη της;
7. Πως επηρεάζει η προσπάθεια της ΕΕ για την ενοποίηση των αμυντικών της βιομηχανιών τις εισαγωγές των συμβατικών οπλικών συστημάτων από τα κράτη – μέλη της;
8. Οι χώρες – μέλη της ΕΕ προβλέπεται να αυξήσουν ή να μειώσουν τις εισαγωγές συμβατικών οπλικών συστημάτων;

Κεφάλαιο 5

Ανάλυση Δεδομένων και Απάντηση Ερευνητικών Ερωτημάτων

Στο παρόν κεφάλαιο της διατριβής επιχειρείται η απάντηση των ερευνητικών ερωτημάτων του κεφαλαίου 4 μέσω της ανάλυσης των δεδομένων που προκύπτουν από την βάση δεδομένων του SIPRI. Για να γίνει πιο εύκολα κατανοητό στον αναγνώστη η εξέλιξη των μεταβολών των εισαγωγών οπλικών συστημάτων από τις χώρες της ΕΕ και η ασκούμενη πολιτική από την ΕΕ την χρονική περίοδο 1991-2021 καθώς και ποιες είναι οι προβλεπόμενες τάσεις τους, η ανάλυση χωρίζεται σε τρία υποκεφάλαια. Στο πρώτο υποκεφάλαιο πραγματοποιείται εκτενής ανάλυση των μεταβολών των εισαγωγών οπλικών συστημάτων της κάθε χώρας ξεχωριστά με ταυτόχρονη απάντηση – ανάλυση των ερευνητικών ερωτημάτων 1 έως 5. Στο δεύτερο υποκεφάλαιο επιχειρείται η απάντηση των ερευνητικών ερωτημάτων 6 και 7 μελετώντας την αποτελεσματικότητα των πολιτικών της ΕΕ και την επίδραση που αυτές ασκούν στις εισαγωγές των οπλικών συστημάτων των χωρών - μελών, ενώ στο τρίτο υποκεφάλαιο επιχειρείται μία συνολική εκτίμηση της τάσης που προβλέπεται να επικρατήσει στο σύνολο των χωρών της ΕΕ όσον αφορά τις εισαγωγές συμβατικών οπλικών συστημάτων, απαντώντας κατά αυτό τον τρόπο στο ερευνητικό ερώτημα 8. Προτού ξεκινήσει η επιμέρους ανάλυση, κρίνεται σκόπιμο να γίνει αναφορά στις παραμέτρους που θα χρησιμοποιηθούν:

- Για τον υπολογισμό του μέσου όρου του συνόλου της ΕΕ γίνεται υπολογισμός όλων των εξεταζόμενων χωρών την περίοδο 1991-2021, ανεξάρτητα αν συμμετείχαν στην ΕΕ την συγκεκριμένη χρονική περίοδο.
- Δεδομένης της φύσης των εισαγωγών και για την εξαγωγή ορθών συμπερασμάτων, η ανάλυση γίνεται με βάση τον κυλιόμενο μέσο όρο πενταετίας και όχι με βάση τις ετήσιες μεταβολές.
- Όλοι οι απεικονιζόμενοι πίνακες του Κεφαλαίου δημιουργήθηκαν κατόπιν της επεξεργασίας των δεδομένων του SIPRI από τον συγγραφέα.
- Όσον αφορά τις πηγές προμήθειας των οπλικών συστημάτων, γίνεται κατηγοριοποίηση σε 4 κατηγορίες:
 - ✓ Χώρες της ΕΕ
 - ✓ ΗΠΑ
 - ✓ Ρωσία
 - ✓ Άλλες (Λοιπές χώρες)

- Οι κατηγορίες οπλικών συστημάτων είναι αυτές που αναφέρονται στην βάση δεδομένων του SIPRI.
- Στην μελέτη του τρόπου με τον οποίο έχει επηρεάσει η κοινή πολιτική ασφάλειας της ΕΕ τις εισαγωγές των χωρών, εξετάζεται ο μέσος όρος των δύο υποπεριόδων, πριν και μετά την εφαρμογή της συνθήκης της Λισσαβόνας, θεωρώντας το 2010 ως την απαρχή της εφαρμογής αυτής της πολιτικής.
- Για τον τρόπο με τον οποίο η ενοποίηση των αμυντικών βιομηχανιών επηρεάζει τις πηγές προμήθειας των οπλικών συστημάτων, επιχειρείται ανάλυση με βάση τον μέσο όρο του μεριδίου που αναλογούσε στις ευρωπαϊκές αμυντικές βιομηχανίες πριν και μετά το 2017 που θεωρείται η απαρχή των ουσιαστικών προσπαθειών ενοποίησης.

5.1 Ανάλυση μεταβολών των εισαγωγών οπλικών συστημάτων από τις χώρες της ΕΕ

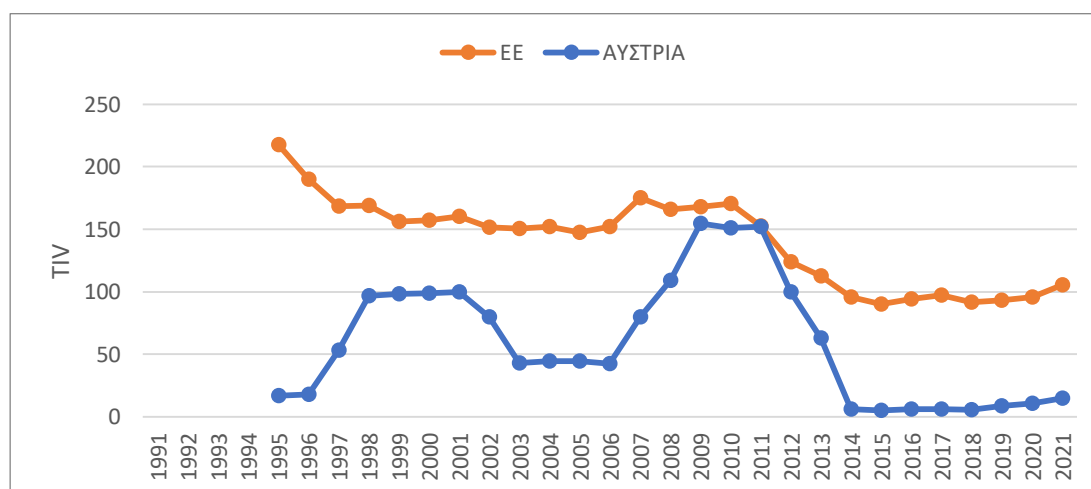
Σε αυτό το υποκεφάλαιο μελετώνται οι μεταβολές που έχουν συμβεί στον τομέα της εισαγωγής των συμβατικών οπλικών συστημάτων, εξετάζοντας την κάθε χώρα ξεχωριστά, αναδεικνύοντας τους πιθανούς παράγοντες που συνετέλεσαν σε κάθε αξιολογη μεταβολή. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να τονιστεί ότι οι μεταβολές των εισαγωγών που αποτυπώνονται στο διάγραμμα δεν συνδέονται άμεσα με το αίτιο που τις προκαλεί (π.χ. κρίση – ένταση, οικονομική κρίση κ.τ.λ.), και αυτό διότι σε πολλές περιπτώσεις το έτος παραγγελίας διαφέρει σημαντικά με το έτος παράδοσης, το οποίο και τελικά προσμετράτε στην αξία των εισαγωγών. Όσον αφορά την αναζήτηση των παραγόντων που συνέβαλαν στην μεταβολή των εισαγωγών, ακολουθείται το μοντέλο της συνάρτησης των Στρατιωτικών Δαπανών: $\Sigma\Delta=f(\text{ΑΕΠ}\pm/\text{-}, \text{ΠΟΛ}\pm/\text{-}, \text{ΓΕΩΠΟΛ}\pm/\text{-}, \text{ΣΥΜ}\pm/\text{-})$ (Κόλλιας, Οικονομική της Άμυνας, 2017), καθότι η διαφοροποίηση των στρατιωτικών δαπανών συμπαρασύρει κατά κανόνα και τον τομέα της εισαγωγής οπλικών συστημάτων.

5.1.1 Αυστρία

Η Αυστρία τηρεί γενικά καθεστώς ουδετερότητας, ενώ τα όπλα μαζικής καταστροφής και οι κατευθυνόμενοι πύραυλοι απαγορεύονται. Το 1955 θεσπίστηκε συνταγματικός νόμος που απαγόρευε τη συμμετοχή σε οποιαδήποτε στρατιωτική συμμαχία και διευκρίνιζε ότι οι ένοπλες δυνάμεις έπρεπε να χρησιμοποιηθούν μόνο για την άμυνα της χώρας. Είναι μέλος της PESCO, δεν αποτελεί μέρος του NATO, ενώ συμμετέχει κατά καιρούς σε ειρηνευτικές αποστολές υπό την αιγίδα του ΟΗΕ ή της ΕΕ. Η πιθανότητα διεξαγωγής πολέμου κατά την εξεταζόμενη χρονική περίοδο ήταν ελάχιστη έως ανύπαρκτη¹⁹. Όσον αφορά τον τομέα της εσωτερικής ασφάλειας, παρά τις τρομοκρατικές επιθέσεις που συντελέστηκαν στην Βιέννη τα Χριστούγεννα του 2020, η χώρα δεν αντιμετώπισε σημαντικές προκλήσεις ασφάλειας, ενώ τα τελευταία χρόνια λόγω του μεταναστευτικού προβλήματος, έχει επενδύσει στον τομέα των στρατιωτικών οχημάτων με κύριο σκοπό την επιτήρηση των συνόρων της. Η οικονομία της χώρας εμφάνισε σταθερή αναπτυξιακή πορεία με αντίστοιχη οικονομική μεγέθυνση²⁰. Την χρονική περίοδο 1991-2021 οι αμυντικές της δαπάνες αντιστοιχούσαν κατά μέσο όρο σε 0,89% του ΑΕΠ και σε 1,72% επί των συνολικών κρατικών δαπανών, αρκετά χαμηλότερα από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, κατατάσσοντας την 4^η χαμηλότερη.

5.1.1.1 Ανάλυση μεταβολών

Πίνακας 5.1.1 Σύγκριση Κυλιόμενων Μέσων Όρων Αυστρίας – ΕΕ

Πηγή: SIPRI

19 <https://crisis24.garda.com/insights-intelligence/intelligence/country-reports/austria>, πρόσβαση 27/11/2022.

20 <https://data.oecd.org/gdp/gross-domestic-product-gdp.htm>, πρόσβαση 27/11/2022.

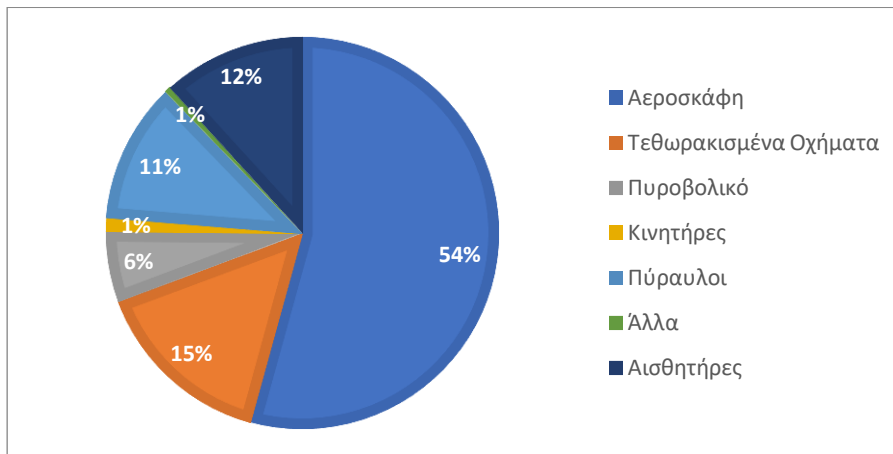
Η Αυστρία κινήθηκε σταθερά κάτω από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο καταλαμβάνοντας την 16^η θέση σε συνολική αξία εισαγωγών ΤΠΥ, ενώ οι εισαγωγές της αποσκοπούσαν κυρίως στην κάλυψη των βασικών επιχειρησιακών αναγκών της χώρας σε ότι αφορά την προστασία των συνόρων καθώς και του εναερίου χώρου από δυνητικές απειλές που μπορούσαν να προέλθουν λόγω των μεταβολών του γεωπολιτικού περιβάλλοντος, αιτιολογώντας κατά αυτό τον τρόπο τις αυξομειώσεις που παρατηρούνται στον κυλιόμενο μέσο όρο της χώρας (πίνακας 5.1.3). Η αύξηση των εισαγωγών που εμφανίζονται μετά το 1997 οφείλονται στις παραγγελίες που έγιναν για να αντιμετωπιστούν οι συνέπειες του γιουγκοσλαβικού πολέμου, μιας και η Αυστρία συνορεύει με την Σλοβενία, με την σταδιακή μείωση τους στην συνέχεια ελέω ελλείψεως άλλου κινδύνου. Οι τρομοκρατικές επιθέσεις του 2001 στις ΗΠΑ μέσω της αεροπειρατείας πολιτικών αεροσκαφών, αποτέλεσε μία νέα ασύμμετρη απειλή την οποία τα κράτη θα μπορούσαν να αντιμετωπίσουν μόνο με την ύπαρξη ικανής επιχειρησιακής πολεμικής αεροπορίας. Η αύξηση που παρατηρείται μετά το 2007 οφείλεται σε αυτόν τον λόγο, την ανάγκη αντικατάστασης των πεπαλαιωμένων μαχητικών της χώρας μέσω της προμήθειας μαχητικών αεροσκαφών Eurofighter²¹. Η απότομη μείωση που παρατηρείται από το 2009 και μετά οφείλεται στην αλλαγή της πολιτικής κατεύθυνσης και συνδέεται πιθανότατα με την εφαρμογή της κοινής πολιτικής ασφάλειας της ΕΕ. Το 2008 ο τότε Αυστριακός υπουργός Άμυνας Norbert Darabos υποστήριξε και υποχρέωσε έναν επαναπροσανατολισμό της αποστολής του υπουργείου του, δηλώνοντας ότι η εδαφική στρατιωτική άμυνα δεν είναι πλέον σημαντική για την Αυστρία (λόγω έλλειψης δυνητικού αντιπάλου) και για αυτό οι βαριές και δαπανηρές δομές για την εδαφική άμυνα μπορούν να μειωθούν σημαντικά, ενώ τόνισε ότι η Αυστρία θα πρέπει να συμμετέχει ενεργά στις ευρωπαϊκές δομές ασφάλειας και στις διεθνείς αποστολές²².

Το μεγαλύτερο ποσοστό των εισαγωγών αφορούσε την αγορά αεροσκαφών (54%) και τεθωρακισμένων οχημάτων (15%), στοιχεία που επιβεβαιώνουν τα συμπεράσματα της προηγούμενης παραγράφου.

21 Eurofighter: Μαχητικό αεροσκάφος 4ης γενιάς, προϊόν κοινοπραξίας της Ισπανίας, Ιταλίας, Γερμανίας και Ηνωμένου Βασιλείου.

22 <https://www.globalsecurity.org/military/world/europe/at.htm>, πρόσβαση 27/11/2022

Πίνακας 5.1.2 Κατανομή Εισαγωγών Αυστρίας ανά Κατηγορία

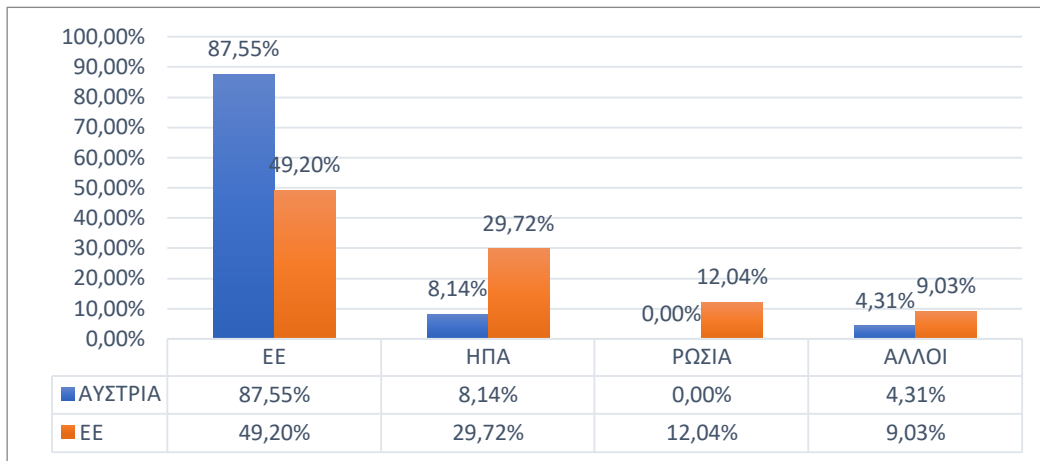

Πηγή: SIPRI

5.1.1.2 Πηγές Εισαγωγής Οπλικών Συστημάτων

Η βασική πηγή προμήθειας οπλικών συστημάτων της Αυστρίας ήταν η ΕΕ με πολύ μεγάλη διαφορά από τον δεύτερο (ΗΠΑ), ενώ δεν πραγματοποίησε καμία αγορά από την Ρωσία. Η χώρα ακόμα και πριν την είσοδο της στην ΕΕ το 1996 είχε ως βασικό προμηθευτή χώρες της ΕΕ, ενώ αυτή η εικόνα ενισχύθηκε ακόμα περισσότερο μετά το 1996. Αποτέλεσε την 2^η μεγαλύτερη εισαγωγή οπλικών συστημάτων ευρωπαϊκής προέλευσης με το αντίστοιχο ποσοστό να ανέρχεται σε 87,55%, πολύ ψηλότερο από την ευρωπαϊκό μέσο όρο του 49,20%. Το γεγονός ότι αποτελεί και χώρα εξαγωγέα οπλικών συστημάτων (ιδιαίτερα προς χώρες της ΕΕ), συμβάλει ίσως στην διαμόρφωση αυτής της αγοραστικής συμπεριφοράς, ενώ ο μεγαλύτερος ευρωπαϊκός πάροχος της χώρας ήταν η Γερμανία. Από τις ΗΠΑ είχε επιλέξει να αγοράσει κυρίως υποσυστήματα οπλικών συστημάτων με την μόνη αξιόλογη αγορά να αποτελεί η απόκτηση ελικοπτέρων έρευνας και διάσωσης. Παρά το καθεστώς ουδετερότητας που διατηρεί δεν προχώρησε σε καμία αγορά οπλικού συστήματος από την Ρωσία, πιθανόν λόγω της διαφορετικής φιλοσοφίας-τεχνολογίας των ρωσικών οπλικών συστημάτων σε σχέση με αυτά των ευρωπαϊκών που κυρίως διέθετε και διαθέτει. Από τρίτες χώρες έχει εισάγει από το Ισραήλ υποσυστήματα για τα εγχώρια κατασκευής τεθωρακισμένα οχήματα, από τη Νορβηγία και την Ιορδανία μεταχειρισμένα ελικόπτερα και τέλος με την γειτονική Ελβετία που αποτελεί και τον κυριότερο πάροχο της κατηγορίας, είχαν επισυνάψει συμφωνία μίσθωσης μαχητικών αεροσκαφών μέχρι την έλευση των καινούριων Eurofighter.

Πίνακας 5.1.3 Σύγκριση Πηγών Προμήθειας Αυστρίας - ΕΕ

Πηγή: SIPRI

5.1.2 Βέλγιο

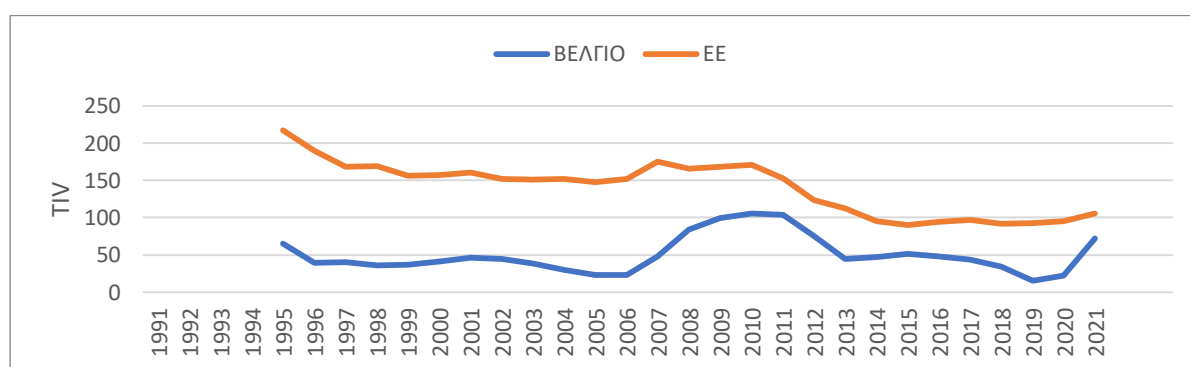
Η ιδιαιτερότητα του Βελγίου είναι ότι αποτελείται από διαφορετικές γλωσσικές κοινότητες, και λειτουργεί περισσότερο ως ομοσπονδία, παρά ως ενιαία χώρα. Συγκαταλέγεται μεταξύ εκείνων των ευρωπαϊκών χωρών (όπως η Ιταλία και η Γερμανία) των οποίων οι πληθυσμοί είναι λιγότερο πιθανό να πολεμήσουν για την χώρα τους, με το ποσοστό αυτό να ανέρχεται σε μόλις 30%²³. Αυτή η έλλειψη ενδιαφέροντος για ζητήματα που σχετίζονται με την άμυνα και την εθνική ασφάλεια απορρέει από την ιδιαίτερη φύση της βελγικής κοινωνίας και πηγάζει ίσως από το γεγονός ότι η δημιουργία του βελγικού κράτους δεν ήταν προϊόν έκρηξης εθνικιστικού αισθήματος, αλλά αποτέλεσε περισσότερο ένα αφύσικο δημιούργημα των ευρωπαϊκών δυνάμεων που τόσο συχνά μάχονταν για την επικράτειά του. Παρόλα αυτά, μέσα σε όλη τη γλωσσική, περιφερειακή και ιδεολογική διαφοροποίηση διαφαίνεται μια κοινή προσέγγιση ιδιαίτερα στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής και της εθνικής ασφάλειας, όπου η εμπειρία δύο παγκόσμιων πολέμων και αιώνων καταπάτησης από μεγαλύτερες δυνάμεις έχει διδάξει στους Βέλγους τη σημασία της ενότητας και την ανάγκη για συμμαχίες. Το Βέλγιο δεν άργησε να ενταχθεί ως ιδρυτικό μέλος των Ηνωμένων Εθνών και για τους ίδιους λόγους αποτέλεσε ένα από τα 12 ιδρυτικά μέλη του NATO το 1949, ενώ αποτελεί μέλος της PESCO. Ο κίνδυνος διακρατικού πολέμου ήταν χαμηλός καθώς δεν αντιμετώπιζε κινδύνους από γειτονικές χώρες, ωστόσο στο εσωτερικό λόγω της συμμετοχής της χώρας σε πολυμερείς διεθνείς στρατιωτικές επιχειρήσεις και κυρίως υποστηρίζοντας τη διεθνή στρατιωτική συμμαχία υπό την ηγεσία των ΗΠΑ κατά του

23 <https://www.globalsecurity.org/military/world/europe/be.htm>, πρόσβαση 22/11/2022.

Ισλαμικού Κράτους αντιμετώπισε αυξημένη απειλή για αντίποινα τρομοκρατικών επιθέσεων²⁴. Η έκθεση του Συντονιστικού Οργάνου Αξιολόγησης Απειλών (OCAM) 2021 διαπίστωσε ότι η ισλαμιστική ριζοσπαστικοποίηση αποτελούσε την κύρια απειλή για την ασφάλεια στο Βέλγιο. Η οικονομία της χώρας εμφάνισε σταθερή αναπτυξιακή πορεία με αντίστοιχη οικονομική μεγέθυνση²⁵. Την χρονική περίοδο 1991-2021 οι αμυντικές της δαπάνες αντιστοιχούσαν κατά μέσο όρο σε 1,24% του ΑΕΠ και σε 2,34% επί των συνολικών κρατικών δαπανών.

5.1.2.1 Ανάλυση μεταβολών

Πίνακας 5.2.1 Σύγκριση Κυλιόμενων Μέσων Όρων Βελγίου - ΕΕ

Πηγή: SIPRI

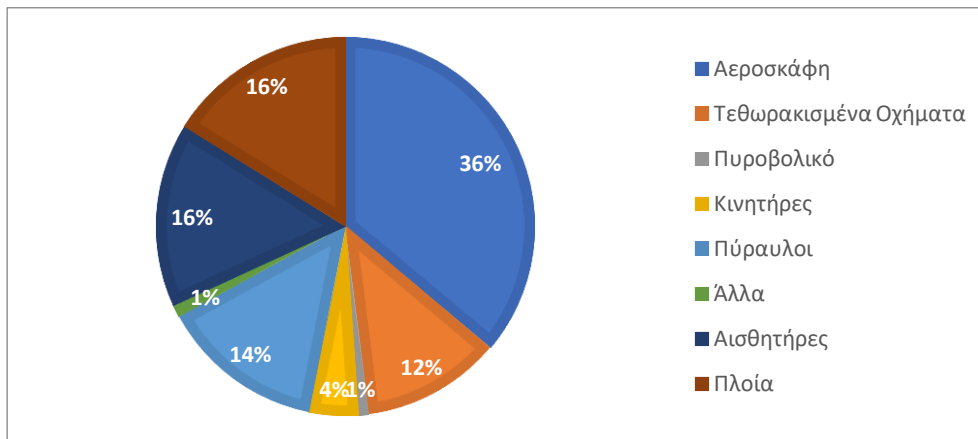
Η καμπύλη των εισαγωγών του Βελγίου θα μπορούσε να ειπωθεί ότι ταυτίζεται με αυτόν της ΕΕ, με εμφανή ωστόσο μειωμένη αξία, καταλαμβάνοντας την 15^η θέση αναφορικά με την συνολική αξία των εισαγωγών. Η υψηλή αξία των εισαγωγών που παρατηρείται έως και το 1996 αφορούσε παραγγελίες που έγιναν πριν το 1991 και αιτιολογούνταν στα πλαίσια του NATO και της θωράκισης της χώρας έναντι της Σοβιετικής απειλής. Μετά την πτώση της Σοβιετικής Ένωσης μειώθηκαν αντίστοιχα και οι εισαγωγές, οι οποίες κάλυπταν στην πλειονότητα τις βασικές ανάγκες των ενόπλων δυνάμεων της χώρας. Η μετέπειτα αύξηση οφείλεται στην ανάγκη αντικατάστασης των παλαιών πλοίων επιφανείας του πολεμικού ναυτικού με την αγορά μεταχειρισμένων φρεγατών από την Ολλανδία μαζί με τον απαιτούμενο εξοπλισμό και πυρομαχικά τους, καλύπτοντας και πάλι βασικές επιχειρησιακές ανάγκες. Τα επόμενα έτη δεν συντελέστηκε κάποια αξιόλογη εισαγωγή με την μόνη εξαίρεση την ενοικίαση μεταγωγικών αεροσκαφών από την Πορτογαλία και την αγορά αναγκαίου

24 https://crisis24.garda.com/insights-intelligence/intelligence/country-reports/belgium?check_logged_in=1, πρόσβαση 7/12/2022

25 <https://data.oecd.org/gdp/gross-domestic-product-gdp.htm>, πρόσβαση 7/12/2022

εξοπλισμού για τα μαχητικά αεροσκάφη. Η περαιτέρω καθοδική πορεία διακόπτεται το 2021 με την αγορά καινούριων μεταγωγικών αεροσκαφών από την Ισπανία, ωστόσο το αξιοσημείωτο είναι η παραγγελία 34 προηγμένων αεροσκαφών F-35 με ορίζοντα παράδοσης το 2023-2030, καθώς και η αγορά μη επανδρωμένων αεροσκαφών MQ-9 Reaper το 2020 με προβλεπόμενη παράδοση στο τέλος του 2024. Το Βέλγιο κατά κύριο λόγο κινήθηκε με την λογική να καλύψει τις πάγιες και συνάμα κοστοβόρες επιχειρησιακές απαιτήσεις των ενόπλων του δυνάμεων χωρίς κάποιος άμεσος εξωτερικός παράγοντας να το επιβάλει. Το μεγαλύτερο μέρος των εισαγωγών αφορούσε την αγορά αεροσκαφών (36%) με την αγορά πλοίων και τεθωρακισμένων οχημάτων στην δεύτερη θέση (16%) και τρίτη θέση αντίστοιχα (12%).

Πίνακας 5.2.2 Κατανομή Εισαγωγών Βελγίου ανά Κατηγορία Οπλικού Συστήματος

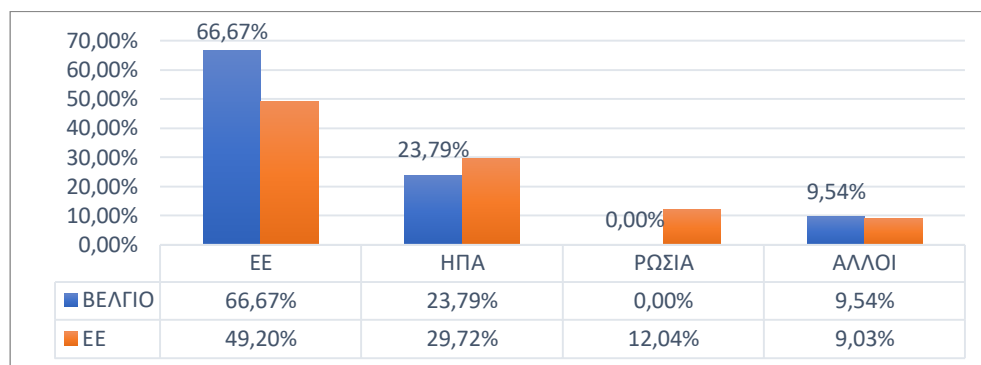
Πηγή: SIPRI

5.1.2.2 Πηγές Εισαγωγής Οπλικών Συστημάτων

Η βασική πηγή προμήθειας οπλικών συστημάτων του Βελγίου ήταν η ΕΕ (με μεγαλύτερο ευρωπαϊκό πάροχο την Ισπανία), δεύτερη τις ΗΠΑ, ενώ δεν έχει πραγματοποιήσει καμία αγορά από την Ρωσία. Όσον αφορά τα αεροσκάφη που αποτελούν και το μεγαλύτερο τμήμα των αγορών, επέλεξε την αγορά μαχητικών αεροσκαφών από τις ΗΠΑ (μαζί με τον εξοπλισμό τους) ενώ όλα τα υπόλοιπα τα προμηθεύτηκε από χώρες της ΕΕ. Το ανωτέρω γεγονός που φαίνεται ότι διαφοροποιεί την αγοραστική συμπεριφορά της χώρας πηγάζει μάλλον από το γεγονός ότι η επιλογή γίνεται αυστηρά με βάση τα επιχειρησιακά κριτήρια. Από την Ρωσία δεν έχει προχωρήσει σε καμία αγορά τηρώντας το πνεύμα της βορειοατλαντικής συμμαχίας (NATO) στο οποίο φαίνεται ότι είναι προσηλωμένη, δεδομένου ότι έχει συμμετοχή σε πολλές νατοϊκές επιχειρήσεις (π.χ. πόλεμος Λιβύης,

Γιουγκοσλαβικός πόλεμος). Άλλες χώρες – πάροχοι είναι το Ισραήλ, η Ελβετία (μεγαλύτερος πάροχος της κατηγορίας) και ο Καναδάς από τις οποίες αγοράζει κυρίως υποσυστήματα και πυρομαχικά, ενώ έχει προχωρήσει και στην αγορά μεταχειρισμένων μεταγωγικών αεροσκαφών από την Σιγκαπούρη.

Πίνακας 5.2.3 Σύγκριση Πηγών Προμήθειας Βελγίου - ΕΕ

Πηγή: SIPRI

5.1.3 Βουλγαρία

Η Βουλγαρία αποτέλεσε κράτος – δορυφόρο της Σοβιετικής Ένωσης από το 1944 μέχρι το 1990 όπου μετά την εκλογική αναμέτρηση που διεξήχθη, η χώρα άλλαξε την συνταγματική της ονομασία από «Λαϊκή Δημοκρατία της Βουλγαρίας» σε «Δημοκρατία της Βουλγαρίας», δίνοντας κατά αυτό τον τρόπο τέλος στην κομμουνιστική διακυβέρνηση της χώρας, χωρίς ωστόσο να διακοπούν ή να διαταραχθούν σημαντικά οι σχέσεις των δύο μερών.

Η Βουλγαρία είναι η φτωχότερη χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχοντας το χαμηλότερο βιοτικό επίπεδο μεταξύ των κρατών της ΕΕ, ενώ μαστίζεται από αστάθεια, υποτονική οικονομική ανάπτυξη, απώλεια επενδύσεων, επίμονο αποπληθωρισμό και αυξανόμενη ανεργία²⁶. Εντάχθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση το 2007, αλλά εξακολουθεί να παραμένει εκτός της ευρωζώνης και της ζώνης Σένγκεν, αποτελεί μέλος της PESCO, ενώ έγινε μέλος του NATO στις 29 Μαρτίου 2004. Μοιράζεται σύνορα με την Τουρκία και την Ελλάδα στα νότια, τη Βόρεια Μακεδονία και τη Σερβία στα δυτικά, τη Ρουμανία στα βόρεια και τη Μαύρη Θάλασσα στα ανατολικά.

Ο στρατός της Βουλγαρίας επιχείρησε ένα φιλόδοξο πρόγραμμα αναδιάρθρωσης που στόχευε να φέρει τον στρατό στα πρότυπα του NATO, εκσυγχρονίζοντας ταυτόχρονα τον στρατιωτικό εξοπλισμό. Το 2008 η Βουλγαρία έκανε τη μετάβαση σε μια αποκλειστικά

26 <https://www.globalsecurity.org/military/world/europe/bg.htm>, πρόσβαση 11/12/2022

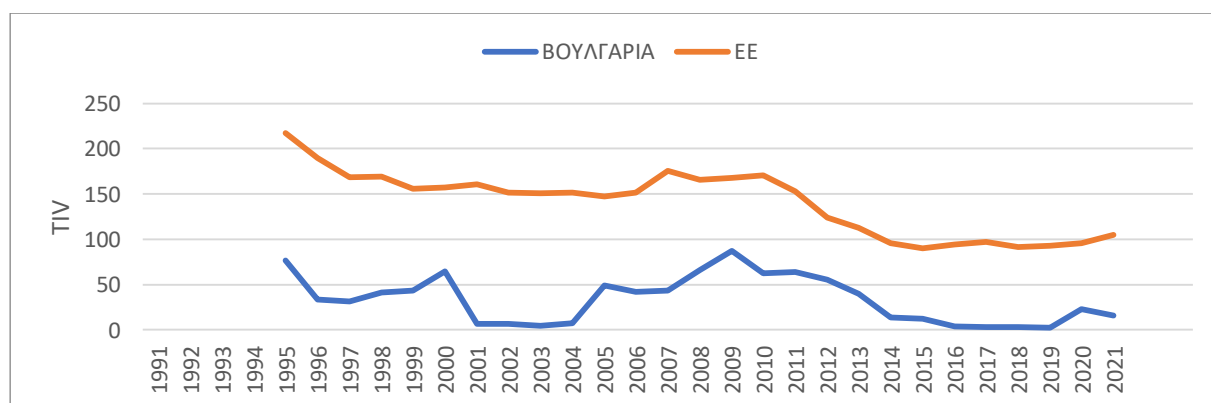
εθελοντική δύναμη, ενώ μέχρι το οικονομικό έτος 2010 η κυβέρνηση των ΗΠΑ είχε παράσχει περίπου 143 εκατομμύρια δολάρια σε ξένη στρατιωτική χρηματοδοτική βοήθεια για την υποστήριξη της εκπαίδευσης και της προμήθειας στρατιωτικού εξοπλισμού²⁷. Στις 26 Απριλίου 2006 υπογράφηκε αμυντική συμφωνία μεταξύ Βουλγαρίας και ΗΠΑ με την πρόβλεψη χρήσης 3 αεροπορικών βάσεων ως εγκαταστάσεις «κοινής χρήσης», ενώ η χώρα συμμετέχει σταθερά σε ειρηνευτικές αποστολές υπό την αιγίδα του ΟΗΕ, του ΝΑΤΟ και της ΕΕ.

Λόγω της πολιτικής αστάθειας καθώς και της αποδυνάμωσης της ευρωπαϊκής προσήλωσης της Βουλγαρίας δημιουργήθηκε ένα «κενό» το οποίο προσπάθησε να καλύψει η Ρωσία. Το Κρεμλίνο εκμεταλλεύτηκε τη δημοκρατική οπισθοδρόμηση και την εκτεταμένη δυσλειτουργία του κράτους ενισχύοντας την οικονομική και πολιτική επιρροή του στην περιοχή. Οι Βούλγαροι εξακολουθούν να έχουν ισχυρότερους συναισθηματικούς δεσμούς με τη Ρωσία από ότι με την ΕΕ παρόλο που η Βουλγαρία αντλεί από την ΕΕ πολλά περισσότερα κεφάλαια από όσα πληρώνει²⁸. Η πιθανότητα πολέμου ήταν χαμηλή παρά την τεταμένη κατάσταση που επικρατούσε στην μαύρη θάλασσα, ενώ η στενή συνεργασία με τις ΗΠΑ, η συνεισφορά στρατευμάτων στο Αφγανιστάν και η εισροή μεταναστών είχαν αυξήσει την πιθανότητα εγχώριας μουσουλμανικής ριζοσπαστικοποίησης και τρομοκρατικών επιθέσεων.

Την χρονική περίοδο 1991-2021 οι αμυντικές της δαπάνες αντιστοιχούσαν κατά μέσο όρο σε 2,13% του ΑΕΠ και σε 3,34% επί των συνολικών κρατικών δαπανών.

5.1.3.1 Ανάλυση μεταβολών

Πίνακας 5.3.1 Σύγκριση Κυλιόμενων Μέσων Όρων Βουλγαρίας – ΕΕ

Πηγή: SIPRI

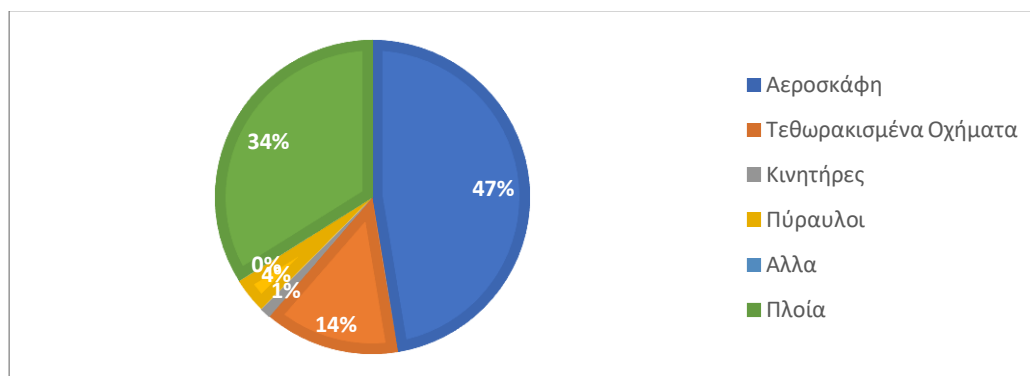
27 <https://www.globalsecurity.org/military/world/europe/bg.htm>, πρόσβαση 11/12/2022

28 <https://www.globalsecurity.org/military/world/europe/bg.htm>, πρόσβαση 11/12/2022

Η Βουλγαρία καταλαμβάνει την 18^η θέση όσον αφορά την συνολική αξία εισαγωγών της εξεταζόμενης περιόδου, με μεγάλο μέρος ωστόσο αυτόν να αφορούν παραδόσεις παραγγελιών που έγιναν πριν το 1991 ή ακόμα και στρατιωτική βοήθεια από την Σοβιετική Ένωση. Η χώρα πριν το 1991 αριθμούσε ένα πολύ μεγάλο για τα δεδομένα της οπλοστάσιο με εξοπλισμό καθαρά σοβιετικής προέλευσης. Μετά το 1991 η πρώτη παραγγελία έγινε το 1999 και αφορούσε την προμήθεια ελαφριών – μη επιθετικών ελικοπτέρων από τις ΗΠΑ και μεταχειρισμένα τεθωρακισμένα οχήματα από την Ιταλία. Κατόπιν της ένταξης της χώρας το 2004 στο NATO παρατηρείται αύξηση των εισαγωγών για την κάλυψη των επιχειρησιακών – συμμαχικών αναγκών μέχρι και το 2010, ενώ μετέπειτα καταγράφεται ανυπαρξία εισαγωγών. Το 2019 έγινε η παραγγελία για την αγορά καινούριων μαχητικών αεροσκαφών F-16 VIPER μαζί με τον αναγκαίο αλλά σχετικά περιορισμένο εξοπλισμό τους, ενώ το μετά το 2020 αγοράστηκαν μεταχειρισμένα ναρκοθηρευτικά πλοία από την Ολλανδία, μεταχειρισμένες κορβέτες από την Γερμανία και τεθωρακισμένα οχήματα από τα Εμιράτα. Η οικονομική κατάσταση της χώρας σε συνδυασμό με την πολιτική αστάθεια συνετέλεσε στην μειωμένη εισαγωγή όπλων, ενώ οι συμμαχικές υποχρεώσεις και η συμμαχική στρατιωτική βοήθεια συνέβαλλαν στην εισαγωγή των αναγκαίων οπλικών συστημάτων, κυρίως με την αγορά μεταχειρισμένων συστημάτων.

Το μεγαλύτερο μερίδιο εισαγωγών καταλαμβάνει η αγορά αεροσκαφών, ακολουθούμενη από τα πλοία και τα τεθωρακισμένα οχήματα.

Πίνακας 5.3.2 Κατανομή Εισαγωγών Βουλγαρίας ανά Κατηγορία Οπλικού Συστήματος

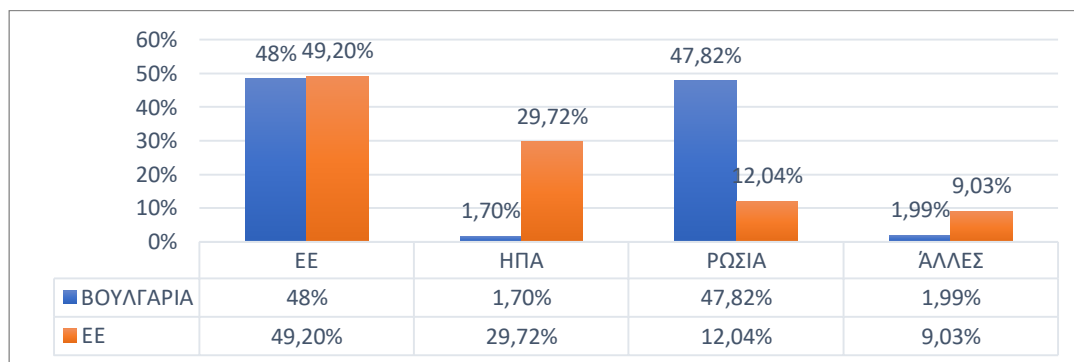
Πηγή: SIPRI

5.1.3.2 Πηγές Εισαγωγής Οπλικών Συστημάτων

Οι εισαγωγές της Βουλγαρίας μέχρι και το 1999 γινόταν αποκλειστικά από την ΕΣΣΔ – Ρωσία λόγω και της προϋπάρχουσας πολιτικής κατάστασης αλλά λόγω και των

δεσμών που παραδοσιακά υπάρχουν ανάμεσα στις δύο χώρες, ενώ μετέπειτα δεν έχει υπάρξει καμία εισαγωγή οπλισμού, γεγονός που υποδηλώνει την προσπάθεια των πολιτικών ηγεσιών της χώρας να αποκτήσει η χώρα δυτικό προσανατολισμό. Οι μετέπειτα εισαγωγές πραγματοποιήθηκαν κυρίως από χώρες της ΕΕ κυρίως λόγω της εισόδου της χώρας στην ΕΕ και στην αλλαγή στρατηγικού προσανατολισμού που αποφασίστηκε με μεγαλύτερο πάροχο το Βέλγιο. Μικρό σχετικά μερίδιο φαίνεται να καταλαμβάνουν οι ΗΠΑ παρά την υπογραφή της μεταξύ τους αμυντικής συμφωνίας, διότι εκκρεμούν ακόμα οι παραδόσεις των παραγγελθέντων μαχητικών αεροσκαφών τα οποία αναμένονται να παραληφθούν το 2023, χρίζοντας τελικά τις ΗΠΑ ως τον μεγαλύτερο προμηθευτή αμυντικού υλικού της χώρας.

Πίνακας 5.3.3 Σύγκριση Πηγών Προμήθειας Βουλγαρίας - ΕΕ

Πηγή: SIPRI

5.1.4 Γαλλία

Η Γαλλία θεωρείται ως μία από τις παγκόσμιες υπερδυνάμεις καθώς αποτελεί μόνιμο μέλος του συμβουλίου ασφαλείας του ΟΗΕ, των G7²⁹, διαθέτει πυρηνικό οπλοστάσιο, ενώ αποτέλεσε ιδρυτικό μέλος της ΕΕ. Η έκταση της δεν περιορίζεται μόνο στην ευρωπαϊκή ήπειρο καθώς διαθέτει αποικίες σε όλο την υφήλιο ενώ αποτέλεσε μία από τις παραδοσιακές δυνάμεις της Ευρώπης εμπλεκόμενη ουκ ολίγες φορές σε αιματηρούς πολέμους με τις άλλες δυνάμεις της ευρωπαϊκής ηπείρου. Είναι μέλος της PESCO και από το 2009 επανήλθε στο στρατιωτικό σκέλος του NATO μετά την αποχώρηση από αυτό το 1966 λόγω τριβών με τις ΗΠΑ σε σχέση με τον ρόλο που οι τελευταίες διαδραμάτιζαν στην Ευρώπη. Οι αυξημένες στρατιωτικές δαπάνες κατατάσσουν την Γαλλία στην δεύτερη θέση της σχετικής κατάταξης των ευρωπαϊκών χωρών (πίσω από το Ηνωμένο Βασίλειο) καθώς η χώρα δραστηριοποιείται

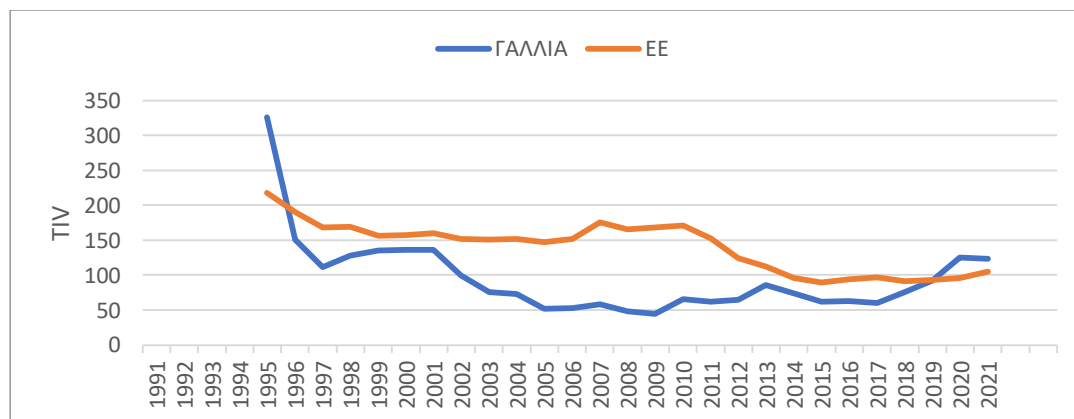
²⁹ Η G7 λειτουργεί ως ένα άτυπο φόρουμ στο οποίο συμμετέχουν οι επικεφαλές και υπουργοί των κυβερνήσεων των μεγαλύτερων βιομηχανικών κρατών παγκοσμίως (ΗΠΑ, Γαλλία, Γερμανία, Καναδάς, Ηνωμένο Βασίλειο, Ιταλία και Ιαπωνία) με την ατζέντα ωστόσο να μην περιορίζεται μόνο σε θέματα οικονομικής φύσεως αλλά να έχει και πολιτικές προεκτάσεις.

εντόνως στρατιωτικά και εκτός συνόρων διατηρώντας μόνιμες στρατιωτικές βάσεις κυρίως στην αφρικανική ήπειρο³⁰, ενώ συμμετέχει σε όλες σχεδόν τις ειρηνευτικές αποστολές υπό την αιγίδα της ΕΕ και του ΟΗΕ. Ο κίνδυνος πολέμου στο έδαφος της Γαλλίας ήταν χαμηλός λόγω των πολύ καλών σχέσεων που διατηρεί με τις γείτονες χώρες καθώς και της συμμετοχής της στο ΝΑΤΟ. Αποτελεί μια από τις πρωτοστατούσες χώρες στην μάχη κατά του Ισλαμικού Κράτους (ISIS) και γενικότερα εναντίον του Ισλαμικού εξτρεμισμού, γεγονός που την έχει καταστήσει στο παρελθόν στόχο των εξτρεμιστικών ισλαμιστικών οργανώσεων που διεξήγαγαν τρομοκρατικές επιθέσεις στο εσωτερικό της χώρας³¹.

Η Γαλλία παρουσίασε σταθερή οικονομική ανάπτυξη και μεγέθυνση κατά την χρονική περίοδο 1991-2021 και οι αμυντικές της δαπάνες αντιστοιχούσαν κατά μέσο όρο σε 2,12% του ΑΕΠ και σε 3,87% επί των συνολικών κρατικών δαπανών. Αποτελεί τον ισχυρότερο στρατό της ΕΕ³² ενώ διαθέτει εξαιρετική αμυντική βιομηχανία με εξαγωγές οπλικών συστημάτων παγκοσμίως, γεγονός που την οδηγεί σε μειωμένη εισαγωγή εκ μέρους της οπλικών συστημάτων από άλλες χώρες.

5.1.4.1 Ανάλυση μεταβολών

Πίνακας 5.4.1 Σύγκριση Κυλιόμενων Μέσων Όρων Γαλλίας – ΕΕ

Πηγή: SIPRI

Η Γαλλία όπως έχει ήδη αναφερθεί διαθέτει εξαιρετική αμυντική βιομηχανία και κάλυψε τις αμυντικές της ανάγκες κυρίως μέσω της εγχώριας παραγωγής, αιτιολογώντας με αυτό τον τρόπο το γεγονός ότι η καμπύλη των εισαγωγών της είναι χαμηλότερη από αυτήν

30 <https://www.globalsecurity.org/military/world/europe/fr.htm>, πρόσβαση 25/12/2022.

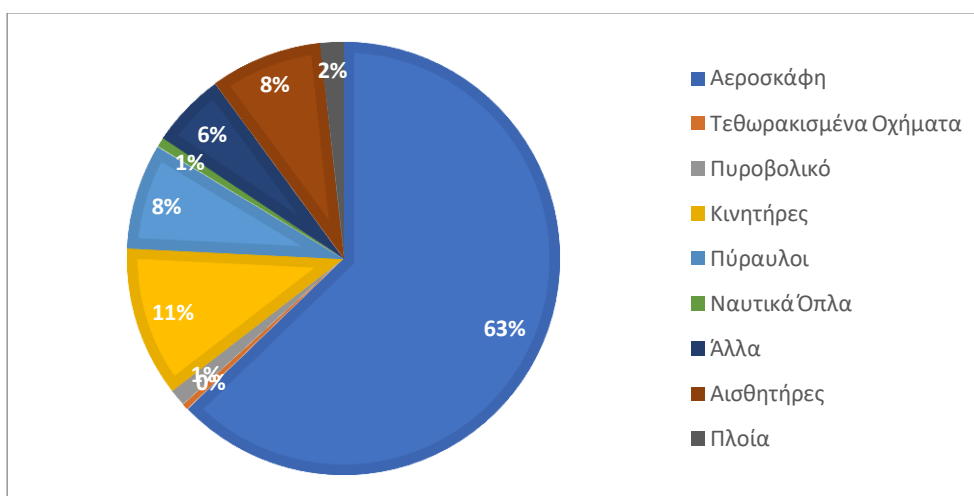
31 https://crisis24.garda.com/insights-intelligence/intelligence/country-reports/france?check_logged_in=1, πρόσβαση 31/12/2022.

32 <https://eu.usatoday.com/story/news/world/2022/08/27/who-has-biggest-military-world-most-powerful/7888866001/>, πρόσβαση 31/12/2022.

της ΕΕ. Η αυξημένη αξία των εισαγωγών που εμφανίζεται μέχρι το 1992 αφορούσε παραγγελίες που είχαν γίνει πριν το 1991 και είχαν να κάνουν με την εν δυνάμει απειλή της ΕΣΣΔ. Μετά την πτώση της Σοβιετικής ένωσης το 1991 παρατηρείται κατακόρυφη πτώση και στην αξία των εισαγωγών της χώρας καταλήγοντας στο συμπέρασμα ότι ο γεωπολιτικός παράγοντας (έλλειψη Σοβιετικής απειλής ή άλλης άμεσης εξωτερικής απειλής) καθόρισε την μελλοντική πολιτική των εισαγωγών, δεδομένου ότι δεν υπήρχε κάποια αξιόλογη μεταβολή στην οικονομία καθώς και στις συμμαχίες (πλην της τυπικής επανένταξης στο στρατιωτικό σκέλος του NATO το 2009). Από το 1993 και έπειτα εμφανίζει μία σταθερότητα στις εισαγωγές οι οποίες αποσκοπούσαν κυρίως στην αγορά υποσυστημάτων (Radar ερεύνης πλοίων, κινητήρες κ.α.) ή όπλων ακριβείας τα οποία ενσωματώθηκαν στα εγχώρια κατασκευής οπλικά συστήματα. Όσον αφορά τα κύρια οπλικά συστήματα, η Γαλλία εισήγαγε αεροσκάφη έγκαιρης προειδοποίησης, αεροσκάφη εναέριου ανεφοδιασμού, μεταφορικά αεροσκάφη και εκπαιδευτικά αεροσκάφη λόγω μη αντίστοιχης δυνατότητας εγχώριας κατασκευής (ιδιαίτερα πριν το 2010), έχοντας όμως πλέον αναπτύξει την δυνατότητα αξιόλογης εγχώριας κατασκευής. Ο μόνος τομέας στον οποίο δείχνει να υστερεί είναι τα μη επανδρωμένα αεροσκάφη (UAV) τα οποία εισήγαγε κυρίως από τις ΗΠΑ.

Όσον αφορά την κατανομή των εισαγωγών για την εξεταζόμενη χρονική περίοδο, την μερίδα του λέοντος καταλαμβάνει η αγορά αεροσκαφών με 63%, ακολουθούμενη από την αγορά κινητήρων (11%) και των αισθητήρων (8%), στοιχεία που επιβεβαιώνουν τα συμπεράσματα της προηγούμενης παραγράφου.

Πίνακας 5.4.2 Κατανομή Εισαγωγών Γαλλίας ανά Κατηγορία Οπλικού Συστήματος

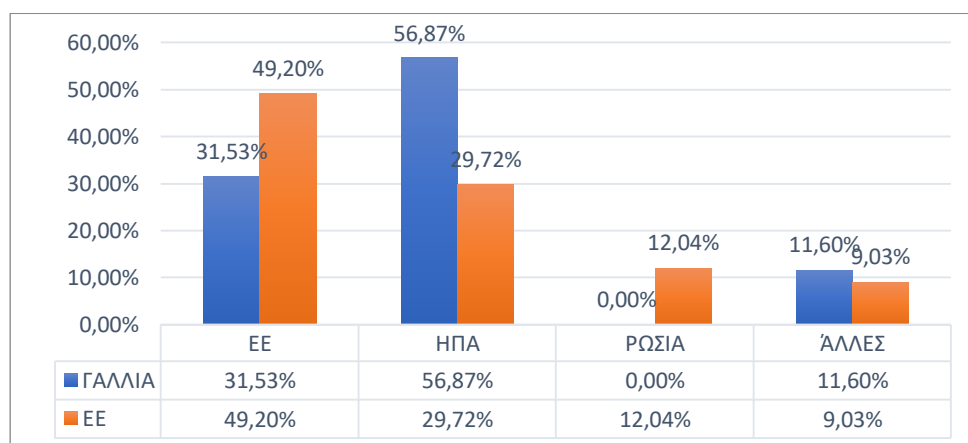

Πηγή: SIPRI

5.1.4.2 Πηγές Εισαγωγής Οπλικών Συστημάτων

Ο μεγαλύτερος προμηθευτής αμυντικού υλικού της Γαλλίας αναδεικνύονται οι ΗΠΑ με τις χώρες της ΕΕ να καταλαμβάνουν την δεύτερη θέση (κυριότερος πάροχος είναι το Ηνωμένο Βασίλειο) ενώ δεν έχει πραγματοποιηθεί καμία αγορά από την Ρωσία. Το γεγονός ότι οι εξαγωγές της χώρας έγιναν κυρίως προς χώρες που δεν είναι μέλη της ΕΕ (88%) ίσως αιτιολογεί την μη κατεύθυνση της χώρας προς την αγορά της ΕΕ, αλλά ο πραγματικός λόγος είναι ότι η Γαλλία κινήθηκε με αποκλειστικό γνώμονα την κάλυψη των επιχειρησιακών της αναγκών και τις δεδομένες χρονικές στιγμές που έγιναν οι αγορές (κυρίως από τις ΗΠΑ) είτε δεν υπήρχε αντίστοιχη εναλλακτική επιλογή από χώρες της ΕΕ είτε αυτή δεν πληρούσε τα απαιτούμενα επιχειρησιακά κριτήρια (π.χ. έλλειψη ευρωπαϊκών μη επανδρωμένων αεροσκαφών). Από άλλες χώρες, έγιναν εισαγωγές από την Βραζιλία (κυριότερος πάροχος της κατηγορίας), το Ισραήλ, την Ελβετία και την Νορβηγία.

Πίνακας 5.4.3 Σύγκριση Πηγών Προμήθειας Γαλλίας - ΕΕ

Πηγή: SIPRI

5.1.5 Γερμανία

Η Γερμανία ως η μεγάλη ηττημένη του ΄Β Παγκοσμίου Πολέμου υποχρεώθηκε με βάση τις αποφάσεις της διάσκεψης του Πότσταμ³³ να διαιρεθεί αρχικά σε 4 ζώνες (όπως και το Βερολίνο) τα οποία θα βρισκόταν υπό τον έλεγχο των ΗΠΑ, της Αγγλίας, της Ρωσίας και ένα μικρό τμήμα υπό την Γαλλία. Ανάμεσα στις αποφάσεις που ελήφθησαν ήταν και η αποστρατικοποίηση της χώρας με ταυτόχρονη καταστροφή των πολεμικών εργοστασίων, την βύθιση των υποβρυχίων και τον ισότιμο διαμοιρασμό του υπολοίπου στρατιωτικού

³³ Η διάσκεψη του Πότσταμ ήταν η τελευταία διάσκεψη των ηγετών των τριών μεγάλων συμμαχικών δυνάμεων αμέσως μετά την άνευ όρων παράδοση της Ναζιστικής Γερμανίας και τον τερματισμό του Β' Παγκοσμίου Πολέμου στην Ευρώπη.

εξοπλισμού ανάμεσα στους συμμάχους, έτσι ώστε να μην μπορέσει να αποτελέσει ξανά απειλή για την ειρήνη στην Ευρώπη. Μεταξύ 1947 και 1949 οι τρεις ζώνες των δυτικών χωρών (ΗΠΑ, Αγγλία, Γαλλία) συγχωνεύτηκαν σχηματίζοντας την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας με την χώρα να εντάσσεται στο ΝΑΤΟ, ενώ η Σοβιετική ζώνη μετεξελίχθηκε στη Λαοκρατική Δημοκρατία της Γερμανίας με πρωτεύουσα το ανατολικό Βερολίνο και εντάχθηκε στο σύμφωνο της Βαρσοβίας. Η αυξανόμενη εχθρότητα μεταξύ της Δύσης και της Σοβιετικής ένωσης οδήγησε τελικά στον ψυχρό πόλεμο, σύμβολο του οποίου ήταν το τείχος του Βερολίνου, το οποίο ωστόσο λειτούργησε μετέπειτα σαν καταλύτης για την επανένωση των δύο Γερμανικών χωρών, δεδομένου ότι η πτώση του στις 9 Νοεμβρίου 1989 λειτούργησε ως ορόσημο επανένωσης η οποία και τελικά επετεύχθη επίσημα στις 3 Οκτωβρίου 1990. Η απόφαση της αποστρατικοποίησης και αποβιομηχανοποίησης της χώρας ανατράπηκε από τις εξελίξεις που έτρεχαν παγκοσμίως γεγονός που ανάγκασε τις δυτικές χώρες να αναθεωρήσουν τις αποφάσεις τους σχετικά με το μέλλον της χώρας. Το σύγχρονο Γερμανικό κράτος θεωρείται συνεχιστής της Δυτικής Γερμανίας όπου σε αυτή ενσωματώθηκε το τμήμα της Ανατολικής Γερμανίας.

Όσον αφορά τον τομέα των εξοπλισμών κατά την περίοδο 1991-2021, η χώρα κράτησε μία αρκετά ειρηνιστική τάση και παράμεινε σχετικά αφοπλισμένη, ίσως λόγω και της μεγάλης παρουσίας των αμερικανικών στρατευμάτων τα οποία λειτουργούσαν ως ασπίδα προστασίας για τη χώρα, αλλά κυρίως επειδή πλέον είχαν «επιλυθεί» οι εν δυνάμει φιλονικίες με τις γειτονικές χώρες. Αποτελεί ιδρυτικό μέλος της ΕΕ, είναι μέλος της PESCO και των G7, ενώ διαρκής είναι η προσπάθεια της να αποκτήσει την ιδιότητα του μόνιμου μέλους του συμβουλίου ασφαλείας του ΟΗΕ, γεγονός το οποίο τουλάχιστον δεν διαφαίνεται στο άμεσο μέλλον³⁴. Η χώρα αποτέλεσε την λεγόμενη «ατμομηχανή» της Ευρώπης και αυτό διότι αποτελεί τη μεγαλύτερη οικονομία της ΕΕ, την πιο αναπτυγμένη βιομηχανική χώρα της ΕΕ, η οικονομία της παρουσίασε συνεχόμενη οικονομική μεγέθυνση³⁵, ενώ ανέπτυξε αξιοσημείωτη αμυντική βιομηχανία εξειδικευμένη στον τομέα των τεθωρακισμένων αρμάτων μάχης, των πλοίων και των υποβρυχίων. Ο μέσος όρος των στρατιωτικών δαπανών για την εξεταζόμενη περίοδο ανήλθε στο 1,34% ΑΕΠ και στο 2,84% επί των συνολικών κρατικών δαπανών, χαμηλότεροι αμφότερα από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Στο εσωτερικό η χώρα κλήθηκε να αντιμετωπίσει αυξημένο κίνδυνο εκδήλωσης τρομοκρατικών επιθέσεων από «μοναχικούς λύκους» ή από ομάδες τζιχαντιστών του Ισλαμικού κράτους³⁶.

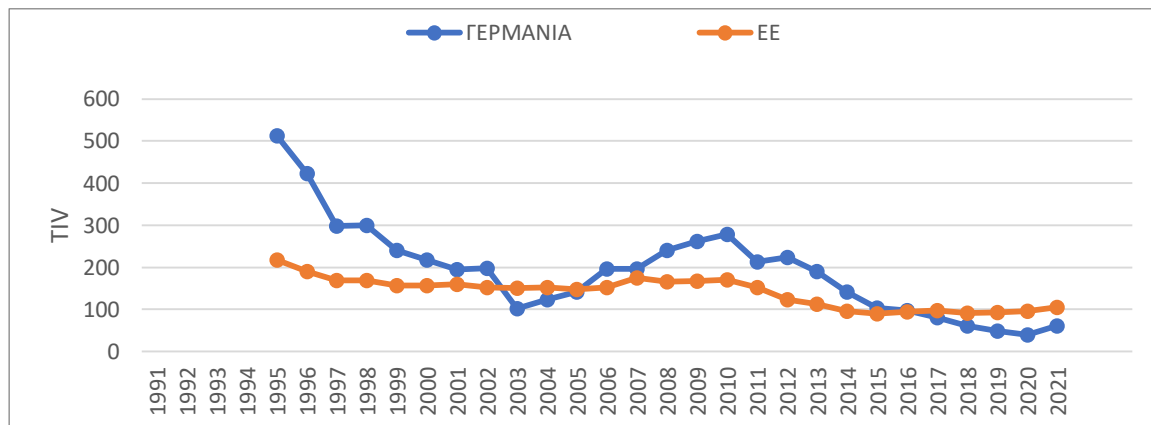
34 <https://www.dw.com/el/a-63203321>, πρόσβαση 2/1/2023.

35 <https://data.oecd.org/gdp/gross-domestic-product-gdp.htm>, πρόσβαση 2/1/2023.

36 <https://crisis24.garda.com/insights-intelligence/intelligence/country-reports/germany>, πρόσβαση 2/1/2023.

5.1.5.1 Ανάλυση μεταβολών

Πίνακας 5.5.1 Σύγκριση Κυλιόμενων Μέσων Όρων Γερμανίας – ΕΕ

Πηγή: SIPRI

Οι εισαγωγές οπλικών συστημάτων της Γερμανίας παρουσιάζουν διακυμάνσεις σε σχέση με τον μέσο όρο της ΕΕ. Την περίοδο 1991-2002 και ιδιαίτερα στην αρχή της περιόδου ήταν αυξημένες, γεγονός που οφείλεται στην παράδοση σημαντικών οπλικών συστημάτων (όπως τα αντιαεροπορικά PATRIOT καθώς και ειδικά όπλα μαχητικών αεροσκαφών) τα οποία είχαν παραγγελθεί πριν την πτώση της Σοβιετικής Ένωσης κυρίως από τις ΗΠΑ. Μετά το 1991 παρατηρείται κατακόρυφη πτώση των εισαγωγών δεδομένης της έλλειψης παρορατής εξωτερικής απειλής η οποία διαρκεί μέχρι της αρχές του 2000 και αφορούσε αποκλειστικά παραγγελίες υποσυστημάτων για τον εξοπλισμό των κυρίων συστημάτων μάχης. Η αύξηση που παρατηρείται τα επόμενα χρόνια οφείλεται στην αγορά πλοίων ναυτικής συνεργασίας (κάτι που δεν διέθετε η χώρα και θεωρείται απαραίτητο) καθώς και την εν συνεχεία υποστήριξη των αντιαεροπορικών PATRIOT και υποσυστημάτων μαχητικών αεροσκαφών, ενώ στην συνέχεια εμφανίζει ελαφρώς καθοδική πορεία καθότι ότι εισήχθη τα επόμενα χρόνια αφορούσε μόνο την υποστήριξη – συντήρηση των προϋπαρχόντων οπλικών συστημάτων. Η χώρα είχε πολλές φορές κατακριθεί ιδιαίτερα από τις ΗΠΑ ότι ξοδεύει ελάχιστα για την άμυνα της ποντάροντας στην προστασία που της πρόσφερε απλόχερα το NATO και οι ΗΠΑ³⁷ ενώ οι γενικότερη εντύπωση για την κατάσταση των ενόπλων δυνάμεων της χώρας είναι ιδιαίτερα αρνητική (ακόμα και από τους ίδιους τους αρχηγούς των ενόπλων δυνάμεων της χώρας³⁸). Κάνοντας μία συνολική αποτίμηση των εισαγωγών οπλικών

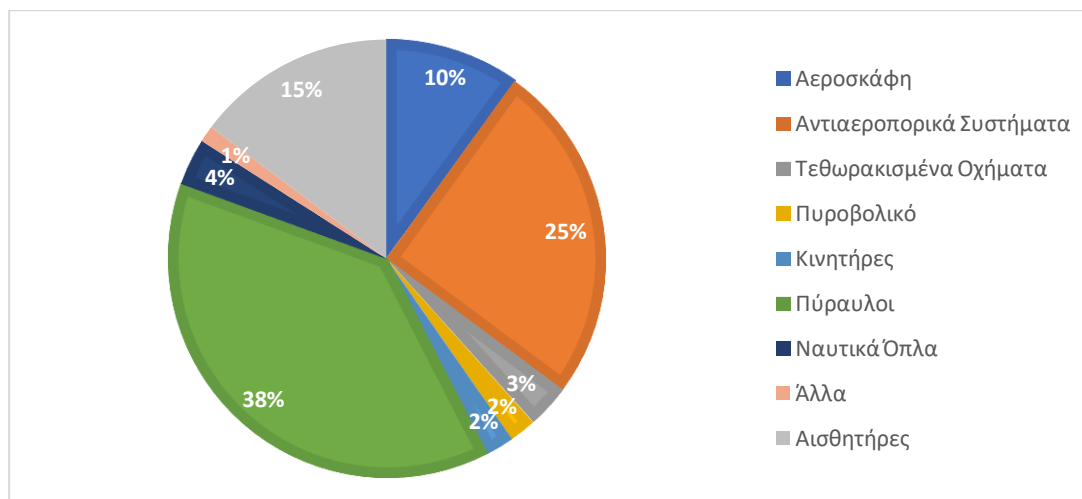
37 <https://www.mironline.ca/free-riders-in-nato-trumps-rhetoric-in-us-german-relations/>, πρόσβαση 2/1/2023.

38 <https://www.liberal.gr/epikairotiata/anisyhitiki-i-katastasi-ton-germanikon-enoplou-dynameon-symfona-me-ekthesi>, πρόσβαση 2/1/2023.

συστημάτων της χώρας για την περίοδο 1991-2021 παρατηρείται ότι ο οικονομικός παράγοντας δεν έπαιξε κανένα ρόλο στην διαμόρφωση της τελικής εικόνας, ενώ το σταθερό γεωπολιτικό περιβάλλον σε συνδυασμό με τις ισχυρές συμμαχίες της χώρας συντέλεσαν στην μη απαίτηση αγοράς – εισαγωγής οπλικών συστημάτων για την υπεράσπιση της εθνικής ακεραιότητας ή της διεξαγωγής επιχειρήσεων στο εξωτερικό. Παρόλο που η δεινή κατάσταση των ενόπλων δυνάμεων της χώρας είχε διαπιστωθεί ήδη από το 2014 (ως αποτέλεσμα της εισβολής της Ρωσίας στην Κριμαία) από την τότε υπουργό άμυνας Ursula Von Der Laynen και είχαν γίνει δηλώσεις ότι η χώρα θα αυξήσει την επιχειρησιακή της ικανότητα³⁹, κάτι τέτοιο τελικά δεν συντελέστηκε και περιορίστηκε μόνο στην αγορά μη επανδρωμένων αεροσκαφών από το Ισραήλ.

Όσον αφορά την κατανομή των εισαγωγών ανά κατηγορία οπλικών συστημάτων, την πρώτη θέση καταλαμβάνει η εισαγωγή πυραύλων (38%), ακολουθούμενη από τα αντιαεροπορικά συστήματα (25%) και τους αισθητήρες (15%), εικόνα σαφώς διαφοροποιημένη από την πλειονότητα των ευρωπαϊκών χωρών όπου συνήθως η αγορά των αεροσκαφών και πλοίων καταλαμβάνουν τις πρώτες θέσεις. Το ανωτέρω γεγονός επιβεβαιώνει τα συμπεράσματα της προηγούμενης παραγράφου όσον αφορά την ακολουθούμενη αμυντική πολιτική της χώρας.

Πίνακας 5.5.2 Κατανομή Εισαγωγών Γερμανίας ανά Κατηγορία Οπλικού Συστήματος

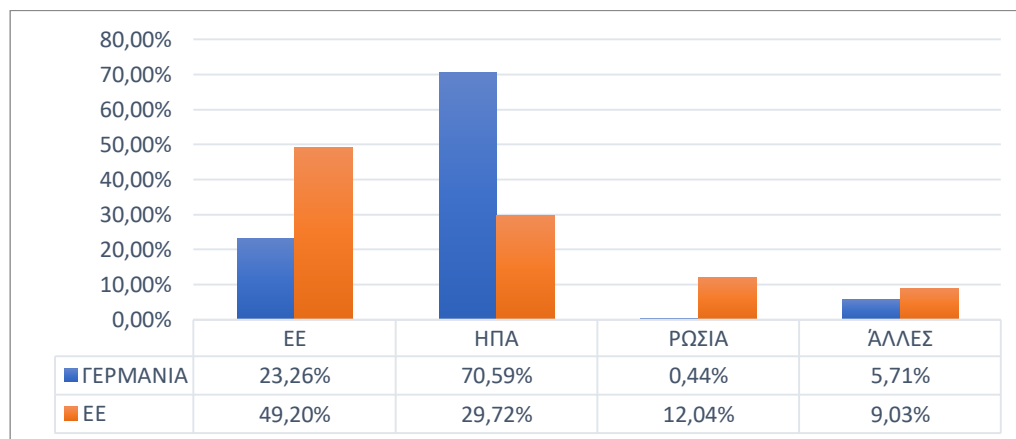
Πηγή: SIPRI

39 <https://www.foreignaffairs.gr/articles/70662/elisabeth-braw/i-germania-mpalonei-ton-stratotis?page=show>, πρόσβαση 2/1/2023.

5.1.5.2 Πηγές Εισαγωγής Οπλικών Συστημάτων

Η Γερμανία επέλεξε ως κύριο πάροχο των οπλικών της συστημάτων τις ΗΠΑ, τόσο για επιχειρησιακούς λόγους αλλά κυρίως για πολιτικούς μιας και η χώρα αποτέλεσε και αποτελεί έναν πολύ αξιόπιστο και σημαντικό σύμμαχο των ΗΠΑ στην ευρωπαϊκή ήπειρο. Η παρουσία πολυάριθμων στρατευμάτων των ΗΠΑ, απόρροια των συνθηκών λήξης του ΄Β Παγκοσμίου Πολέμου ίσως και να περιόρισε εξ αρχής της διαθέσιμες επιλογές της χώρας μιας και ιδιαίτερα τα πρώτα χρόνια μετά τον πόλεμο λειτουργούσε υπό ένα καθεστώς «κηδεμονίας» αλλά ήταν τελικά και η βοήθεια του σχεδίου «Marshall» η κινητήριος δύναμη της οικονομικής και βιομηχανικής ανασυγκρότησης της χώρας. Στην δεύτερη θέση βρίσκονται οι χώρες της ΕΕ, αρκετά χαμηλότερα από την ευρωπαϊκό μέσο όρο, γεγονός που αντιτίθεται στην καθιέρωση κοινής ευρωπαϊκής αμυντικής συνείδησης και προσανατολισμού, ενώ η ίδια αποτελεί χώρα εξαγωγέα, ενώ μεγαλύτερος ευρωπαϊκός πάροχος ήταν η Ολλανδία. Από τρίτες χώρες κυριότερος πάροχος αναδεικνύεται το Ισραήλ λόγω των αγορών αντιαρματικών πυραύλων και μη επανδρωμένων αεροσκαφών, ενώ από την Ρωσία έχει εισάγει μόνο μετά την επανένωση της δυτικής και ανατολικής Γερμανίας κινητήρες για τα μαχητικά αεροσκάφη MIG-29 της πρώην ανατολικής Γερμανίας, τα οποία τελικώς απέσυρε το 2002.

Πίνακας 5.5.3 Σύγκριση Πηγών Προμήθειας Γερμανίας - ΕΕ

Πηγή: SIPRI

5.1.6 Δανία

Το Βασίλειο της Δανίας αποτελείται από τη Δανία, τη Γροιλανδία (υπό καθεστώς αυτονομίας) και τις Νήσους Φερόες, τις μόνες εναπομείνουσες αποικιακές κτήσεις της Δανίας, ενώ η Ισλανδία έλαβε ανεξαρτησία το 1918. Αποτέλεσε ένα από τα ιδρυτικά μέλη του

NATO, εισήλθε στην ΕΕ το 1973 ενώ αποτελεί μία από τις τρεις χώρες της ΕΕ που δεν συμμετέχει στην PESCO κατόπιν του δημοψηφίσματος που διεξήχθη στην χώρα το 2022 σύμφωνα με το οποίο αποφασίστηκε η χώρα να μην δεσμεύεται από τις αποφάσεις της ΕΕ που σχετίζονται με τον τομέα της ασφάλειας, οπότε κατέστη αδύνατη η συμμετοχή της. Διαδραματίζει διαχρονικά πολύ σημαντικό ρόλο στις ειρηνευτικές αποστολές του ΟΗΕ έχοντας συνεισφέρει με 50.000 στρατιώτες από το 1948⁴⁰. Η Δανία αν και είναι ένα μικρό έθνος που έζησε στη σκιά ισχυρών και εχθρικών δυνάμεων και δεν έχει διατηρήσει στην πρόσφατη ιστορία σημαντικές ένοπλες δυνάμεις, επέλεγε να διατηρήσει καθεστώς ουδετερότητας μέχρι τουλάχιστον τον Β Παγκόσμιο Πόλεμο. Ωστόσο η ταχεία κατάληψη της από τη Ναζιστική Γερμανία το 1940⁴¹ έπεισε τους περισσότερους Δανούς ότι η ουδετερότητα δεν ήταν πλέον αξιόπιστη εγγύηση για την ασφάλεια της Δανίας, γεγονός που οδήγησε στη συμμετοχή της στο NATO. Από το 1988, οι προϋπολογισμοί και η πολιτική ασφαλείας της Δανίας καθορίζονται με πολυετείς συμφωνίες που υποστηρίζονται από ευρεία κοινοβουλευτική πλειοψηφία, συμπεριλαμβανομένων των κομμάτων της κυβέρνησης και της αντιπολίτευσης. Λόγω της σημαντικής γεωγραφικής της θέσης όπου ελέγχει την είσοδο της Βαλτικής, διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στην ανάσχεση της Σοβιετικής απειλής, ενώ παράλληλα διατηρεί αμερικανικές βάσεις στο έδαφος της⁴². Δεν αντιμετώπισε κάποια εξωτερική δυνητική απειλή για την κυριαρχία της, ωστόσο ο κίνδυνος τρομοκρατικών επιθέσεων στο εσωτερικό της χώρας παραμένει λόγω της συμμετοχής της χώρας στην αντιμετώπιση του Ισλαμικού Κράτους⁴³.

Η χώρα εμφάνισε σταθερή οικονομική ανάπτυξη⁴⁴ ενώ δαπανά το 1,45% του ΑΕΠ και το 2,66% των συνολικών κρατικών δαπανών για την κάλυψη των αμυντικών της δαπανών, χαμηλότερα αμφότερα από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο.

40 <https://www.globalsecurity.org/military/world/europe/dk.htm>, πρόσβαση 3/1/2023.

41 Παρά την έγκαιρη πληροφόρηση για την επικείμενη επίθεση που είχαν οι ένοπλες δυνάμεις, η κυβέρνηση της χώρας καθυστέρησε να δώσει εντολή για παράταξη μάχης ελπίζοντας ότι με αυτό τον τρόπο δεν θα προκαλούσε τους Γερμανούς. Τελικά η μάχη διήρκησε μόλις 6 ώρες και η χώρα παραδόθηκε.

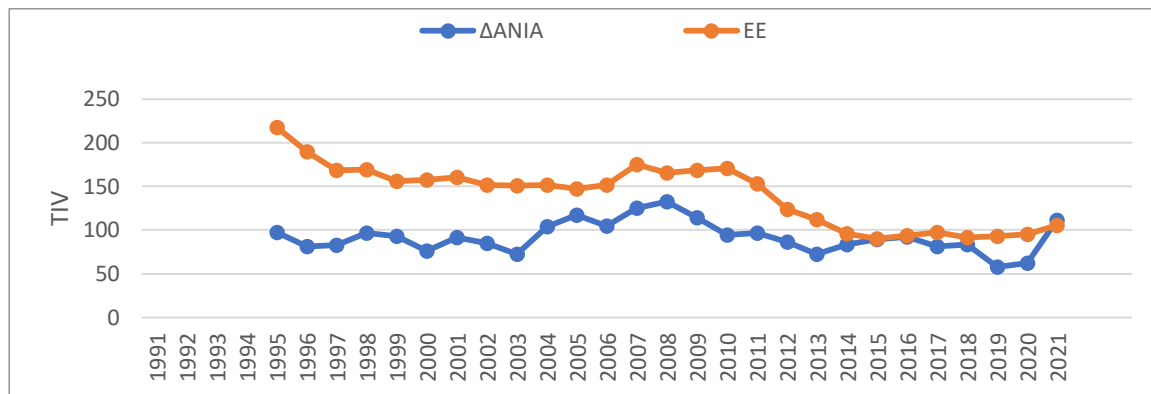
42 <https://east-usa.com/us-military-bases-in-denmark.html>, πρόσβαση 3/1/2023.

43 <https://crisis24.garda.com/insights-intelligence/intelligence/country-reports/denmark>, πρόσβαση 3/1/2023.

44 <https://data.oecd.org/gdp/gross-domestic-product-gdp.htm>, πρόσβαση 3/1/2023.

5.1.6.1 Ανάλυση μεταβολών

Πίνακας 5.6.1 Σύγκριση Κυλιόμενων Μέσων Όρων Δανίας – ΕΕ

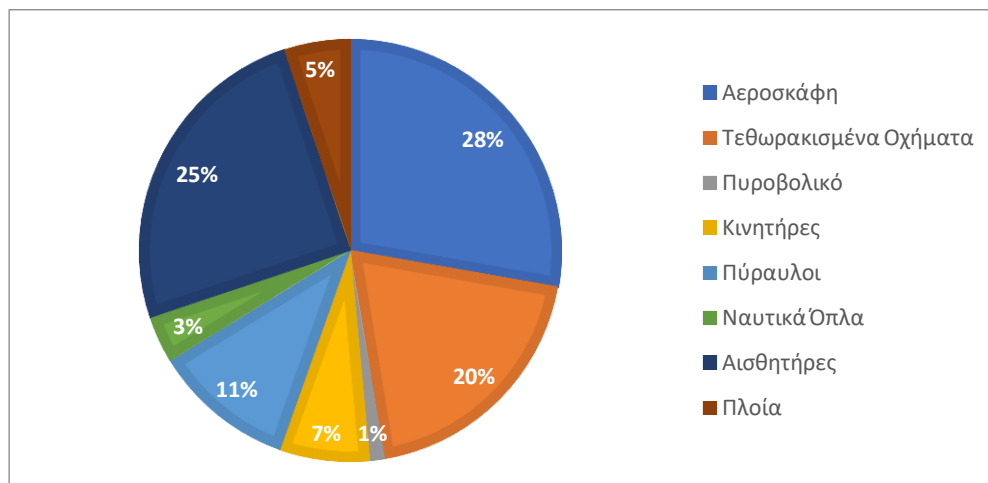
Πηγή: SIPRI

Οι εισαγωγές οπλικών συστημάτων της χώρας την εξεταζόμενη χρονική περίοδο κινήθηκαν σταθερά κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ, ενώ παρουσιάζουν μία αξιοσημείωτη σταθερότητα. Τα ναυπηγεία της χώρας καλύπτουν τις ανάγκες σε πολεμικά πλοία, ενώ παράλληλα η Δανία αποτελεί και εξαγωγέα οπλικών υποσυστημάτων με εξειδίκευση στα ραντάρ πολεμικών πλοίων. Ο κύριος στόλος της πολεμικής αεροπορίας που είναι τα μαχητικά F-16 αποκτήθηκε κατά κύριο λόγο πριν την δεκαετία του 90 ενώ την περίοδο 1991-2021 αποκτήθηκαν κιτ αναβάθμισης των αεροσκαφών τα οποία αύξησαν τον χρόνο ζωής καθώς και τα απαιτούμενα όπλα – πύραυλοι και αισθητήρες. Επίσης η χώρα κάλυψε την ανάγκη των τακτικών – επιχειρησιακών αερομεταφορών της με την απόκτηση μεταφορικών αεροσκαφών και ελικοπτέρων κυρίως καινούριων από τις ΗΠΑ αλλά και μεταχειρισμένων από άλλες χώρες. Το 2021 αποκτήθηκαν τα πρώτα F-35 τα οποία πρόκειται να αντικαταστήσουν τα πεπαλαιωμένα F-16 για αυτό και παρατηρείται αυτή η αύξηση. Στον τομέα των χερσαίων δυνάμεων (τεθωρακισμένα – πυροβολικό) η χώρα έχει επενδύσει αρκετά συγκριτικά με άλλες χώρες της ΕΕ προβαίνοντας είτε σε αγορές είτε σε κοινοπραξίες συμπαραγωγής των εν λόγω συστημάτων.

Την πρώτη θέση των εισαγωγών καταλαμβάνει η αγορά αεροσκαφών (28%) ακολουθούμενη από τους αισθητήρες και τα τεθωρακισμένα οχήματα. Η Δανία θα μπορούσε να ειπωθεί ότι καταστρώνει μακροπρόθεσμο πλάνο όσον αφορά την κάλυψη των επιχειρησιακών της αναγκών και στοχεύει περισσότερο στην μέγιστη αξιοποίηση – συντήρηση των ήδη υπαρχόντων συστημάτων παρά σε συνεχόμενες αγορές οι οποίες συνήθως οδηγούν σε απαξίωση τα παλαιότερα συστήματα.

Συνοψίζοντας, δεδομένης και της σταθερότητας των εισαγωγών συμπεραίνεται ότι ούτε ο οικονομικός, ούτε και ο πολιτικός παράγοντας έπαιξαν κάποιο ρόλο, με τις συμμαχικές υποχρεώσεις να επιβάλλουν την διατήρηση αξιόμαχων ενόπλων δυνάμεων. Μετά την πτώση της Σοβιετικής Ένωσης όπου εκθλίφθηκε η κύρια δυνητική απειλή για το NATO αλλά ίσως και για την χώρα⁴⁵, ο γεωπολιτικός παράγοντας δεν έπαιξε κάποιο ρόλο, τουλάχιστον μέχρι το 2014 όπου η Ρωσική εισβολή στην Κριμαία, επανέφερε την Ρωσία στο κάδρο των εν δυνάμει απειλών κυρίως για το NATO, αλλά και για την ίδια την χώρα μετά τις απειλές του Ρώσου προέδρου ότι θα χτυπήσει τα πλοία του Δανέζικου ναυτικού αν αυτά συνεισφέρουν στην αντιαεροπορική ασπίδα που επιχειρούσε να στήσει το NATO στην βαλτική⁴⁶.

Πίνακας 5.6.2 Κατανομή Εισαγωγών Δανίας ανά Κατηγορία Οπλικού Συστήματος

Πηγή: SIPRI

5.1.6.2 Πηγές Εισαγωγής Οπλικών Συστημάτων

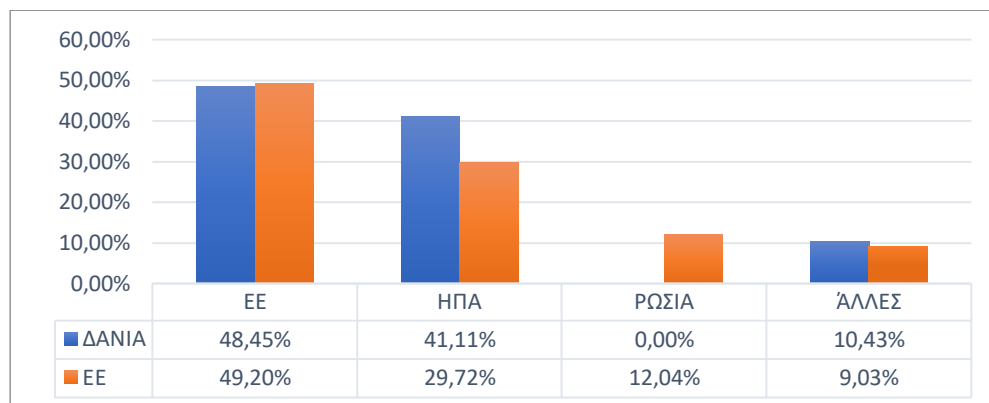
Η Δανία ακόμα και στις πηγές προμήθειας ταυτίζεται σε μεγάλο βαθμό με το μέσο όρο της ΕΕ, με την ομάδα των χωρών της ΕΕ να καταλαμβάνει την πρώτη θέση και τις ΗΠΑ να ακολουθούν. Από τις ευρωπαϊκές χώρες, η Γερμανία αποτελεί τον μεγαλύτερο πάροχο από την οποία προμηθεύεται κυρίως άρματα μάχης και υποσυστήματα για τα πολεμικά της πλοία, ενώ από τις «άλλες» χώρες η Ελβετία, από την οποία προμηθεύεται κυρίως τεθωρακισμένα οχήματα μεταφοράς προσωπικού. Από την Ρωσία δεν έχει προβεί σε

⁴⁵ Την άνοιξη του 1945, οι σοβιετικές δυνάμεις απελευθέρωσαν το δανικό νησί Bornholm από τη γερμανική κατοχή και παρέμειναν εκεί για 11 μήνες μετά τη γερμανική παράδοση. Δανοί, Βρετανοί και Αμερικανοί πολιτικοί αμφέβαλλαν ότι οι Ρώσοι θα αποχωρούσαν από το νησί χωρίς σημαντική διπλωματική και ίσως στρατιωτική πίεση.

⁴⁶ <https://www.reuters.com/article/us-denmark-russia-idUSKBN0MI0ML20150322>, πρόσβαση 4/1/2023.

καμία αγορά, ενώ από τις ΗΠΑ προμηθεύεται κυρίως ότι έχει να κάνει με την πολεμική αεροπορία, όπως μαχητικά αεροσκάφη, όπλα ακριβείας αέρος – εδάφους, πυραύλους αέρος – αέρος και αντιαεροπορικά συστήματα.

Πίνακας 5.6.3 Σύγκριση Πηγών Προμήθειας Δανίας - ΕΕ

Πηγή: SIPRI

5.1.7 Ελλάδα

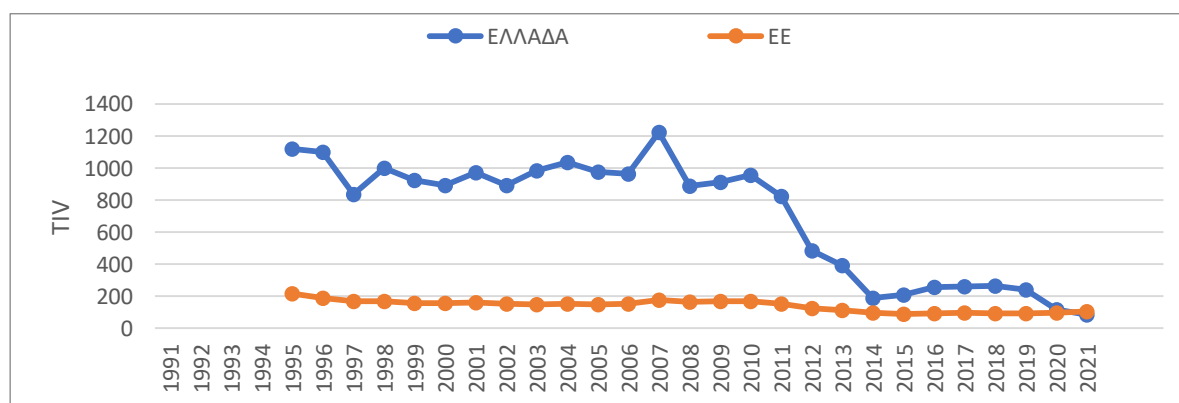
Η Ελλάδα αποτελεί μέλος της ΕΕ από το 1981, μέλος του NATO από το 1952 (αποχώρησε το 1974 διαμαρτυρούμενη για την τουρκική εισβολή στην Κύπρο, ωστόσο επέστρεψε το 1980) και συμμετέχει στην PESCO. Ήδη από τον αγώνα για την ανεξαρτητοποίηση της το 1821 μέχρι και σήμερα καλείται να αντιμετωπίσει απειλές από σχεδόν όλες τις γειτονικές χώρες με κυριότερη αυτή της Τουρκίας. Το γεγονός αυτό την αναγκάζει να δαπανά μεγάλα χρηματικά ποσά στον τομέα των στρατιωτικών δαπανών, ενώ η ίδια δεν διαθέτει ανεπτυγμένη αμυντική βιομηχανία, γεγονός που την οδηγεί στην εισαγωγή των απαραίτητων οπλικών συστημάτων. Μετά το τέλος του Β Παγκοσμίου Πολέμου και ενώ όλες οι υπόλοιπες χώρες είχαν μπει σε τροχιά ανασυγκρότησης, η Ελλάδα εισήλθε σε ένα αιματηρό εμφύλιο πόλεμο κατά τον οποίο οι κομμουνιστικές – αντάρτικες οργανώσεις προσπάθησαν να ανατρέψουν το πολιτειακό καθεστώς και να επιβάλλουν κομμουνισμό. Έπειτα από 5 χρόνια αιματηρών συγκρούσεων (1944-1949) τελικά ο εμφύλιος έληξε με την νίκη της εθνικής κυβέρνησης η οποία υποστηριζόταν και εξοπλιζόταν από το Ηνωμένο Βασίλειο. Το γεγονός αυτό σηματοδότησε την παραμονή της χώρας στο μπλοκ των δυτικών χωρών, και επισφραγίστηκε με την ένταξη στο NATO το 1952.

Όσον αφορά τον τομέα των αμυντικών δαπανών την περίοδο 1991-2021, η χώρα κατατάσσεται στην πρώτη θέση σχετικά με τους μεγαλύτερους εισαγωγείς οπλικών συστημάτων βάση ΤΙΥ, ενώ δαπάνησε σταθερά πάνω από το 2% του ΑΕΠ της σε ετήσια

βάση, με τους μέσους όρους να ανέρχονται σε 2,99% του ΑΕΠ (2^η θέση) και σε 6,21% (3^η θέση) επί των συνολικών κρατικών δαπανών. Η οικονομία της χώρας εμφάνισε έντονες διακυμάνσεις με χαρακτηριστικότερο σημείο καμψής την οικονομική κρίση του 2008, όπου ενώ από το 1991 έως το 2008 η χώρα εμφάνιζε οικονομική μεγέθυνση, μετέπειτα μπήκε σε ύφεση και το 2012 το ΑΕΠ της χώρας αντιστοιχούσε στα επίπεδα του 2004. Από το 2012 και έπειτα εμφάνισε ανάπτυξη κατόπιν και των οικονομικών μέτρων που κλήθηκε να εφαρμόσει από τους ευρωπαϊκούς και διεθνείς θεσμούς και πλέον το 2021 το ΑΕΠ της χώρας ήταν λίγο πιο κάτω από τα επίπεδα του 2008.

5.1.7.1 Ανάλυση μεταβολών

Πίνακας 5.7.1 Σύγκριση Κυλιόμενων Μέσων Όρων Ελλάδας – ΕΕ

Πηγή: SIPRI

Μελετώντας τον κυλιόμενο μέσο όρο της Ελλάδας, δύο γεγονότα συμπεραίνονται άμεσα. Πρώτον, ότι ο μέσος όρος της είναι χαρακτηριστικά μεγαλύτερος από τον μέσο όρο της Ευρωπαϊκής ένωσης και δεύτερον ότι από το 2010 και έπειτα παρατηρείται κατακόρυφη πτώση. Το πρώτο αιτιολογείται από το γεγονός ότι η Ελλάδα βρίσκεται σε ένα πολύ ασταθές γεωπολιτικό περιβάλλον, όπου με όλα σχεδόν τα γειτονικά κράτη έχει προστριβές. Συνορεύει από τα βόρεια με την Αλβανία, τη Βόρειο Μακεδονία και την Βουλγαρία, στα Ανατολικά με την Τουρκία, στα Δυτικά με την Ιταλία, ενώ νότια έχει κοινά θαλάσσια σύνορα με την Κύπρο, την Αίγυπτο και τη Λιβύη. Λόγω της ψυχροσύνθεσης των πληθυσμών που διαβιών στα κράτη των Βαλκανίων αλλά και της Νοτιοανατολικής Μεσογείου γενικότερα, υπάρχει έντονο το στοιχείο του αλυτρωτισμού το οποίο με την σειρά του οδηγεί τις εκάστοτε κυβερνήσεις στην εφαρμογή παρόμοιων πολιτικών. Ιδιαίτερα οι σχέσεις με την Τουρκία (παρόλο που εμφανίζουν κατά καιρούς διακυμάνσεις) χαρακτηρίζονται ως τεταμένες διότι η γειτονική χώρα προέβαλε σημαντικές αξιώσεις για εδάφη και αναφαίρετα δικαιώματα της

Ελλάδας, μη αφήνοντας την άλλη επιλογή από την διατήρηση ισχυρών αποτρεπτικών ενόπλων δυνάμεων. Η διατήρηση ισχυρών ενόπλων δυνάμεων σε συνδυασμό με την έλλειψη αξιόλογης εγχώριας αμυντικής βιομηχανίας οδήγησε μοιραία στις αυξημένες εισαγωγές οπλικών συστημάτων κατά την εξεταζόμενη χρονική περίοδο.

Παρατηρώντας την καμπύλη των εισαγωγών της χώρας παρατηρείται επίσης ότι ενώ μετά το 1994 οι εισαγωγές έβαιναν μειούμενες, μετά το 1997 συντελέστηκε αύξηση γεγονός που αιτιολογείται από την κρίση των Ιμίων μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας.

Η κατακόρυφη πτώση των εισαγωγών από το 2010 και έπειτα δεν οφείλεται στην μεταβολή του γεωπολιτικού περιβάλλοντος, αλλά στην οικονομική κρίση που έπληξε την χώρα. Παρά το γεγονός ότι το ποσοστό επί του ΑΕΠ δεν παρουσίασε μείωση, η ποσοτική μείωση του ΑΕΠ συρρίκνωσε ταυτόχρονα και το ποσό που διατέθηκε για τις στρατιωτικές δαπάνες, με αποτέλεσμα να καλύπτονται πλέον οι επιτακτικές – λειτουργικές ανάγκες των ενόπλων δυνάμεων και να γίνονται εισαγωγές περιορισμένης έκτασης που αφορούσαν κυρίως την συντήρηση ή σε κάποιες περιπτώσεις την αναβάθμιση των ήδη υπαρχόντων οπλικών συστημάτων.

Παρά την τεταμένη πολιτική κατάσταση, το πολιτικό πρόσημο θεωρείται ότι δεν έπαιξε κάποιο καίριο ρόλο στην διαμόρφωση των εισαγωγών καθότι το ποσοστό επί του ΑΕΠ παρέμεινε σχετικά σταθερό παρά την συχνή εναλλαγή των κυβερνήσεων.

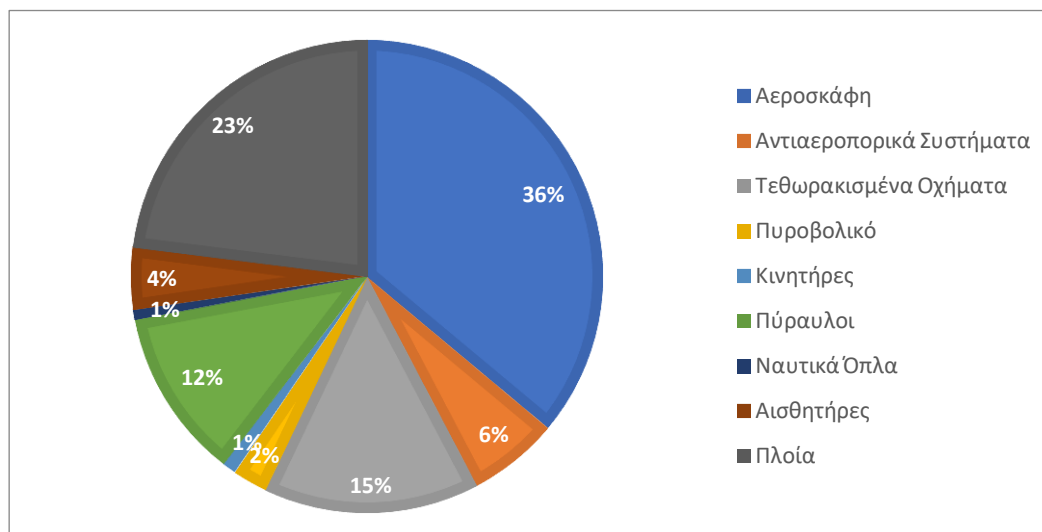
Η συμμετοχή στην συμμαχία του NATO και στην ΕΕ παρότι θα έπρεπε να λειτουργεί ως παράγοντας μείωσης των εισαγωγών, παρόλα αυτά δεν λειτούργησε με αυτό τον τρόπο. Η προέλευση της απειλής από μία άλλη χώρα του NATO (Τουρκία) έθεσε υπό αμφισβήτηση τον ουσιαστικό ρόλο που θα μπορούσε να διαδραματίσει ο οργανισμός καθότι θα καλούταν να επιλέξει ανάμεσα στα δύο μέρη με πιθανότερη εκδοχή την υιοθέτηση ίσων αποστάσεων και την επιβολή – αποδοχή τετελεσμένων γεγονότων που δυνητικά θα είχαν αρνητικό αντίκτυπο. Όσον αφορά την ΕΕ, παρά την ύπαρξη ρήτρας αμοιβαίας αμυντικής συνδρομής⁴⁷ στις χώρες-μέλη και αυτή τέθηκε υπό σοβαρή αμφισβήτηση καθότι θεωρήθηκε ότι κανένα κράτος δεν θα βοηθούσε την Ελλάδα ενάντια σε μία απειλή η οποία ήταν και μεν εκτός της ΕΕ, αλλά με την οποία έχουν οικονομικές σχέσεις και συμφέροντα πολλά μέλη της ΕΕ, δεδομένου ότι τα εθνικά συμφέροντα θα υπερείχαν τον αμοιβαίων ευρωπαϊκών υποχρεώσεων.

Την μερίδα του λέοντος στις εισαγωγές της Ελλάδας είχε η κατηγορία των αεροσκαφών (36%), με τα πλοία στην δεύτερη θέση (23%) και τα τεθωρακισμένα οχήματα

47 Σύμφωνα με την συνθήκη της Λισσαβόνας (2009), <https://www.kathimerini.gr/opinion/1088286/ritra-amoivaias-syndromis-stin-amyna-tis-e-e/>, πρόσβαση 6/1/2023.

στην τρίτη (15%). Οι αυξημένες ανάγκες και των τριών κλάδων λόγω των εξωτερικών απειλών οδήγησε αν θα μπορούσε να ειπωθεί στο «μοίρασμα της πίτας» με την πρωτοκαθεδρία ωστόσο να κατέχει η πολεμική αεροπορία και εν συνεχεία το πολεμικό ναυτικό. Η μειωμένη στρατιωτική ισχύ των χερσαίων χωρών που συνορεύει στα Βόρεια (Αλβανία, Βόρεια Μακεδονία, Βουλγαρία) συντέλεσε ίσως στην κάλυψη των αναγκών μόνο κατά μήκος των χερσαίων συνόρων με την Τουρκία, τα οποία είναι σαφώς περιορισμένα σε σχέση με τα εναέρια και θαλάσσια σύνορα. Επίσης το γεγονός ότι η Ελλάδα είναι μία νησιωτική χώρα συνέβαλε στο να δύναται περισσότερη βάση στην κάλυψη αυτού το τομέα καθότι και οι όποιες διεκδικήσεις της Τουρκίας αφορούσαν στην περιοχή αυτή.

Πίνακας 5.7.2 Κατανομή Εισαγωγών Ελλάδας ανά Κατηγορία Οπλικού Συστήματος

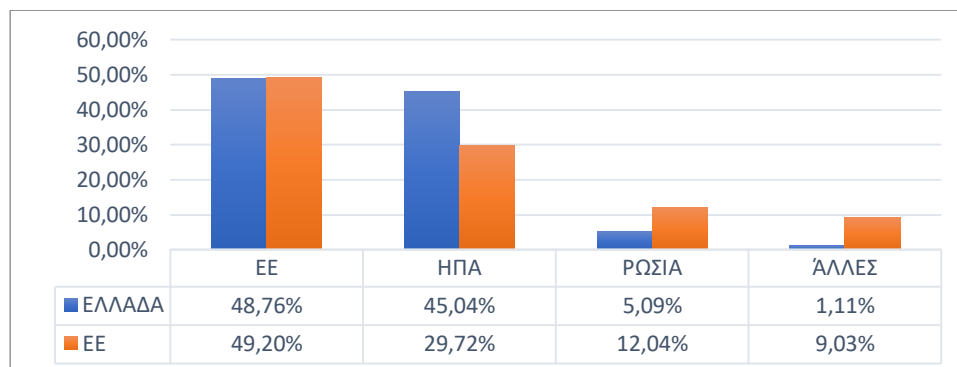
Πηγή: SIPRI

5.1.7.2 Πηγές Εισαγωγής Οπλικών Συστημάτων

Κύριος πάροχος των οπλικών συστημάτων της Ελλάδας αναδεικνύονται οι χώρες της ΕΕ ακολουθούμενες από τις ΗΠΑ και την Ρωσία. Η χώρα φαίνεται πως συμβαδίζει με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο με την διαφορά να εντοπίζεται στο αυξημένο ποσοστό των ΗΠΑ και στα αντίστοιχα μειωμένα της Ρωσίας και των άλλων χωρών. Παρά το μειωμένο ποσοστό της Ρωσίας, εντούτοις θεωρείται παράδοξο από μία χώρα που αποτελεί μέρος του ΝΑΤΟ να προμηθεύεται όπλα από τον κυριότερο αντίπαλο του οργανισμού. Μελετώντας σε βάθος την πραγματοποιηθείσες συναλλαγές, παρατηρείται ότι οι εισαγωγές από την Ρωσία πραγματοποιήθηκαν την περίοδο 1998 – 2005 και έκτοτε αλλά ούτε και πριν δεν συνέβη καμία άλλη αγορά, αποτελώντας παροδικό μάλλον γεγονός καθώς η Ρωσία δεν αποτελεί σταθερό προμηθευτή. Από τις «άλλες» χώρες μεγαλύτερος προμηθευτής αναδεικνύεται η

Ουκρανία και ο Καναδάς με τις αγορές αποβατικών πλοίων και εκπαιδευτικών αεροσκαφών αντίστοιχα, ενώ τα τελευταία χρόνια έχουν πραγματοποιηθεί εισαγωγές και από το Ισραήλ μετά την εμβάθυνση των σχέσεων των δύο χωρών τα τελευταία χρόνια.

Πίνακας 5.7.3 Σύγκριση Πηγών Προμήθειας Ελλάδας - ΕΕ

Πηγή: SIPRI

5.1.8 Εσθονία

Η Εσθονία αποτελεί μία μικρή χώρα της Βαλτικής που συνορεύει με την Ρωσία στα Ανατολικά και την Εσθονία στα Νότια, ενώ μοιράζεται θαλάσσια σύνορα με την Φινλανδία και την Σουηδία. Εισήλθε στην ΕΕ και στο NATO το 2004 και αποτελεί μέλος της PESCO. Ανεξαρτητοποιήθηκε από τη Σοβιετική Ένωση το 1991 και μία από τις πρώτες προσπάθειες της ήταν η δημιουργία ενόπλων δυνάμεων για την προστασία της πρόσφατα ανακτημένης ανεξαρτησίας της. Η Εσθονία έπρεπε να ξεκινήσει κυριολεκτικά από το μηδέν, χωρίς θεσμική μνήμη, ελάχιστη στρατιωτική υποδομή και εξοπλισμό, και με ελάχιστα άτομα που κατείχαν επαγγελματική στρατιωτική εκπαίδευση, κατάρτιση και εμπειρία⁴⁸. Η χώρα έχει αναπτύξει στενή συνεργασία με τις ΗΠΑ και στο έδαφος της φιλοξενούνται από το 2014 δυνάμεις του NATO που έχουν ως κύρια αποστολή την επιτήρηση του εναερίου χώρου της Βαλτικής⁴⁹ και της Εσθονίας κατά προέκταση μιάς και η χώρα δεν διαθέτει μαχητικά αεροσκάφη αλλά ούτε και πολεμικά πλοία (πέραν κάποιων περιπολικών σκαφών και ναρκοθηρευτικών).

Κυριότερη εξωτερική απειλή της χώρας είναι η Ρωσία, η οποία αρκετά συχνά παραβιάζει τον εναερίο χώρο και τα θαλάσσια σύνορα της χώρας σε μία επίδειξη ισχύος και συνάμα νευρικότητας για την παρουσία των δυνάμεων του NATO, ο κίνδυνος ωστόσο

⁴⁸ <https://www.globalsecurity.org/military/world/europe/et.htm>, πρόσβαση 6/1/2023.

⁴⁹

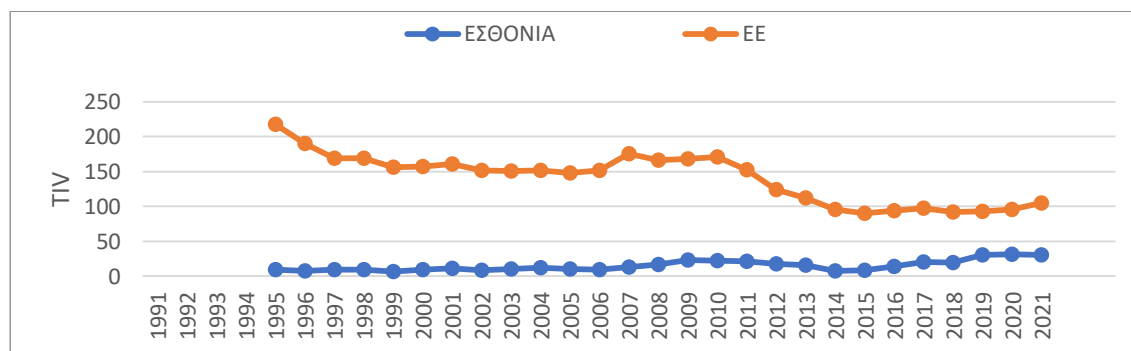
https://www.army.mil/article/259784/u_s_army_corps_of_engineers_construction_in_baltics_enhances_u_s_nato_capabilities_and_supports_regional_security, πρόσβαση 6/1/2023.

ένοπλης σύραξης παρέμεινε χαμηλός⁵⁰, ενώ στο εσωτερικό δεν αντιμετώπισε κάποια αξιόλογη απειλή πέραν κάποιων σποραδικών κυβερνοεπιθέσεων από την Ρωσία.

Η οικονομία της χώρας παρουσίασε συνεχόμενη ανάπτυξη, ιδιαίτερα μετά την ενταξή της στην ΕΕ, ενώ την χρονική περίοδο 1991-2021 δαπάνησε για την κάλυψη των στρατιωτικών της αναγκών το 1,61% του ΑΕΠ (11^η θέση μεταξύ των χωρών της ΕΕ) και το 4,34% των συνολικών κρατικών δαπανών (8^η θέση μεταξύ των χωρών της ΕΕ).

5.1.8.1 Ανάλυση μεταβολών

Πίνακας 5.8.1 Σύγκριση Κυλιόμενων Μέσων Όρων Εσθονίας – ΕΕ

Πηγή: SIPRI

Μελετώντας την καμπύλη του κυλιόμενου μέσου όρου της Εσθονίας παρατηρείται μία γραμμικότητα στις εισαγωγές της χώρας, οι οποίες είναι πολύ χαμηλότερες από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, με μία μικρή τάση αύξησης από το 2014 και έπειτα λόγω της Ρωσικής εισβολής στην Κριμαία. Από το 1991 έως το 2004 η χαμηλή αξία των εισαγωγών αιτιολογείται από την κακή οικονομική κατάσταση της χώρας σε συνδυασμό με το σταθερό γεωπολιτικό περιβάλλον καθώς η χώρα δεν αντιμετώπιζε κάποιο εξωτερικό κίνδυνο μιας και οι τότε σχέσεις της με την Ρωσία ήταν πολύ καλές, ενώ το πολιτικό πρόσημο της εκάστοτε κυβέρνησης δεν έπαιξε κάποιο καίριο ρόλο.

Μετά το 2004 με την επιλογή της χώρας να ενταχθεί στην ΕΕ και το NATO βελτιώθηκε σταδιακά η οικονομική κατάσταση αλλά αυτό ταυτόχρονα προκάλεσε μεταβολή του γεωπολιτικού καθεστώτος καθώς στην Ρωσία δεν άρεσε καθόλου η παρουσία ενός κράτους – μέλους στα σύνορα της παρά της αντίθετες διαβεβαιώσεις που είχε λάβει για μη επέκταση του NATO προς τα ανατολικά⁵¹. Παρά την οικονομική ανάπτυξη, η χώρα αποτελείται από μόλις 1,3 εκατομμύρια κατοίκους και το ΑΕΠ της είναι πολύ μικρό σε

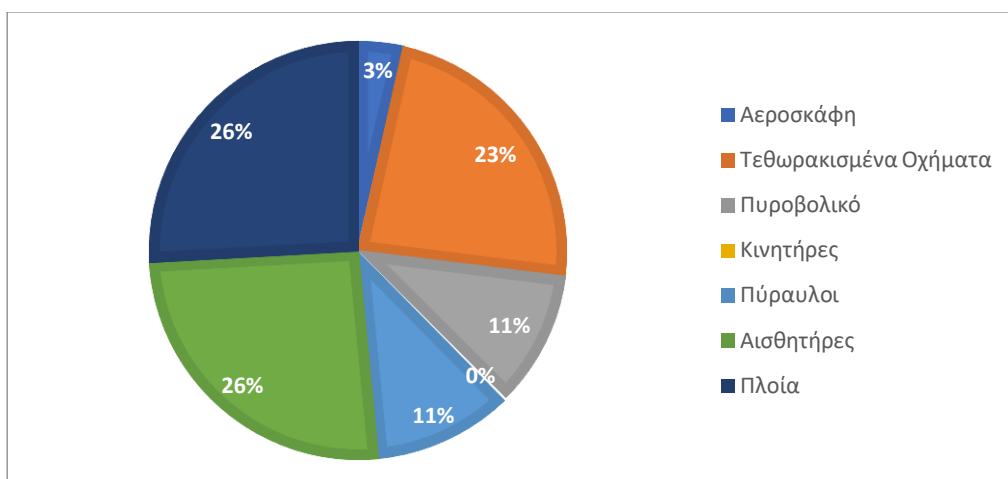
50 <https://crisis24.garda.com/insights-intelligence/intelligence/country-reports/estonia>, πρόσβαση 6/1/2023.

51 <https://www.armscontrol.org/act/1997-05/features/nato-russian-founding-act>, πρόσβαση 6/1/2023.

συνολική αξία. Η επιλογή για την δημιουργία ενόπλων δυνάμεων ικανές να αντιπαρατεθούν τον αντίστοιχων Ρωσικών δεν αποτέλεσε ρεαλιστική επιλογή μιας και θα απαιτούσε πακτωλό χρημάτων τα οποία θα ξεπερνούσαν κατά πολύ της οικονομικές δυνατότητες της Εσθονίας. Η συμμετοχή στην συμμαχία του NATO εξασφάλισε την εδαφική ακεραιότητα της χώρας, ενώ ακόμα και οι ασύμμετρες απειλές (όπως π.χ. αεροπειρατεία) αντιμετωπίζονται από τις ίδιες δυνάμεις.

Γενικότερα η χώρα κινήθηκε για την αγορά συστημάτων αντιαεροπορικής άμυνας μικρής εμβέλειας, αντιαρματικών πυραύλων και ναρκοθηρευτικών συστημάτων, μικρής σχετικά οικονομικής αξίας, αυξάνοντας ωστόσο σημαντικά τις δυνατότητες των χερσαίων δυνάμεων να ανταπεξέλθουν σε μια αιφνιδιαστική εισβολή από την Ρωσία, πριν αναπτυχθούν οι προβλεπόμενες δυνάμεις του NATO.

Πίνακας 5.8.2 Κατανομή Εισαγωγών Εσθονίας ανά Κατηγορία Οπλικού Συστήματος

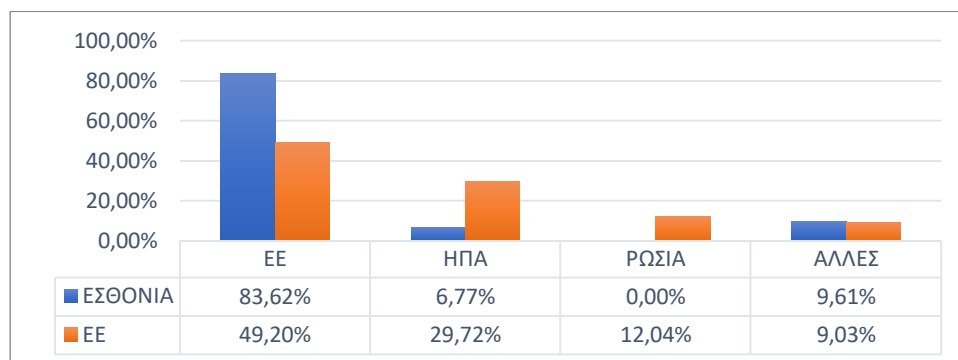
Πηγή: SIPRI

5.1.8.2 Πηγές Εισαγωγής Οπλικών Συστημάτων

Το συντριπτικό μέρος των οπλικών συστημάτων εισήχθη από τις χώρες της ΕΕ με την Γαλλία και την Ολλανδία να αποτελούν τις μεγαλύτερες παρόχους. Παρά την στρατηγική σχέση Εσθονίας και ΗΠΑ, η χώρα εισήγαγε πολύ μικρό ποσοστό από την τελευταία, ενώ από την Ρωσία δεν έχει πραγματοποιηθεί καμία εισαγωγή, γεγονός που ακούγεται κάπως παράξενο δεδομένης της σχέσης των δύο χωρών ειδικότερα στα πρώτα χρόνια της ανεξαρτητοποίησης της. Σε σχέση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο η Εσθονία αποτελεί ποσοστιαία τον τρίτο μεγαλύτερο εισαγωγέα από τις χώρες της ΕΕ με 83,62%, χωρίς ωστόσο το ανωτέρω να αποτελεί επιλογή λόγω πολιτικών – διπλωματικών

παραγόντων, αλλά περισσότερο λόγω τεχνικοοικονομικών προδιαγραφών, μιας και μεγάλο μέρος από τα συστήματα αυτά αποκτήθηκαν μεταχειρισμένα. Από την κατηγορία «άλλες», μεγαλύτερος πάροχος αναδεικνύεται η Νότιος Κορέα από την οποία αποκτήθηκαν τα δικαιώματα εγχώριας κατασκευής αυτοκινούμενων οχημάτων πυροβολικού.

Πίνακας 5.8.3 Σύγκριση Πηγών Προμήθειας Εσθονίας - ΕΕ

Πηγή: SIPRI

5.1.9 Ηνωμένο Βασίλειο

Το Ηνωμένο Βασίλειο (επίσημη ονομασία χώρας: Ηνωμένο Βασίλειο της Μεγάλης Βρετανίας και της Βορείου Ιρλανδίας) αποτελείται από 4 συνιστώσες χώρες, την Αγγλία, την Σκωτία, την Ουαλία και την Βόρειο Ιρλανδία και έχει ταυτόχρονα κτήσεις ανά την υφήλιο με την πιο γνωστή ίσως να αποτελούν τα νησιά Φόκλαντ τα οποία αποτέλεσαν αιτία πολέμου ανάμεσα στο Ηνωμένο Βασίλειο και την Αργεντινή. Τον 19^ο αιώνα το Ηνωμένο Βασίλειο αποτελούσε την μεγαλύτερη δύναμη του κόσμου όπου με το ισχυρό ναυτικό του έλεγχε όλες τις θαλάσσιες οδούς και συνάμα όλους σχεδόν τους εμπορικούς δρόμους και ταυτόχρονα διέθετε ισχυρή δύναμη επιβολής των συμφερόντων του δημιουργώντας αποικίες σε όλο τον κόσμο. Η κατάσταση αυτή άρχισε σιγά σιγά να ανατρέπεται με την είσοδο στον 20^ο αιώνα, όπου τελικά μετά από δύο αιματηρούς και καταστροφικούς παγκόσμιους πολέμους παρέδωσε ουσιαστικά την πρωτοκαθεδρία στις ΗΠΑ. Αν και εμφανώς αποδυναμωμένο σε σχέση με το παρελθόν, το Ηνωμένο Βασίλειο αποτελεί μία παγκόσμια υπερδύναμη, καθότι είναι μία από τις λίγες πυρηνικές δυνάμεις και αποτελεί μόνιμο μέλος του Συμβουλίου Ασφάλειας των Ηνωμένων Εθνών. Δεν εντάχθηκε στην πρότερη μορφή της ΕΕ (ΕΟΚ) από την ίδρυση της το 1957, αλλά μετέπειτα και συγκεκριμένα το 1973. Διαχρονικά οι κυβερνήσεις του Ηνωμένου Βασιλείου ανακινούσαν το θέμα της παραμονής ή όχι και μάλιστα το 1975 διενεργήθηκε δημοψήφισμα σχετικά με την παραμονή της χώρας στην ΕΟΚ, ζητώντας παράλληλα ανταλλάγματα και ειδικό καθεστώς διαχείρισης κάτι που κατά καιρούς το πετύχαιναν. Η

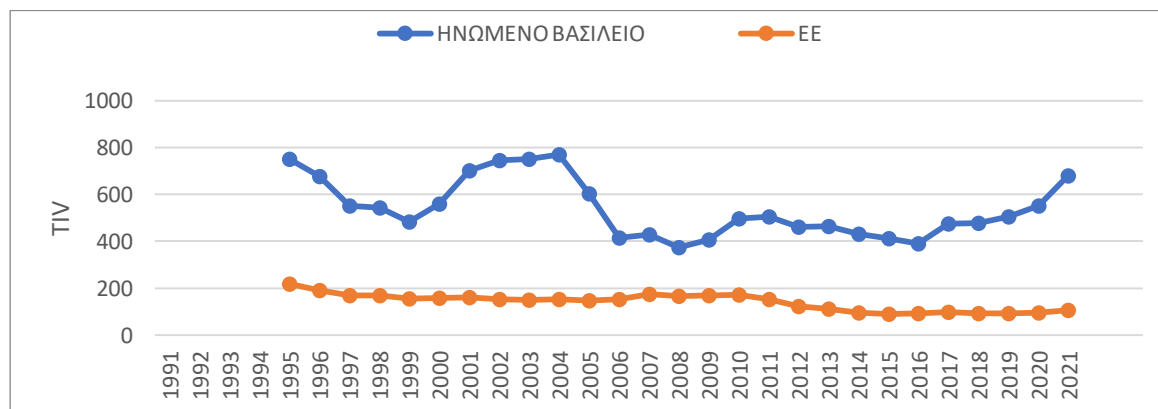
ούτως η άλλως προβληματική σχέση ΕΕ – Ηνωμένου Βασιλείου τερματίστηκε επίσημα στις 31/12/2020 με την αποχώρηση του από την ΕΕ κατόπιν δημοψηφίσματος που διενεργήθηκε το 2016.

Αποτέλεσε ιδρυτικό μέλος του ΝΑΤΟ και του ΟΗΕ, ενώ η στρατηγική σχέση με τις ΗΠΑ θεωρείται άριστη ιδιαίτερα κατόπιν την δημιουργία του ΑUKUS⁵² όπου και επιβεβαιώθηκαν τα κοινά συμφέροντα και ο στρατηγικός προσανατολισμός. Διαθέτει τον 2^ο πιο ισχυρό στρατό της ΕΕ (1^η είναι η Γαλλία) ενώ δαπανά το μεγαλύτερο απόλυτο ποσό για τις αμυντικές της ανάγκες⁵³ ανάμεσα στις υπόλοιπες χώρες της ΕΕ. Δεν αντιμετώπισε κάποια άμεση απειλή για την εδαφική της ακεραιότητα, ενώ συμμετείχε σε πολυάριθμες αποστολές στο εξωτερικό καταπολεμώντας και το Ισλαμικό κράτος. Το τελευταίο της δημιούργησε προβλήματα ασφάλειας στο εσωτερικό καθότι σημειώθηκαν διάσπαρτες και μεμονωμένες επιθέσεις από ακραίους Ισλαμιστές⁵⁴.

Η οικονομία της χώρας εμφάνισε σταθερό ρυθμό ανάπτυξης και για την χρονική περίοδο 1991-2021 οι δαπάνες του αμυντικού τομέα ανερχόταν σε 2,54% του ΑΕΠ και σε 6,48% επί των γενικών κρατικών δαπανών κατατάσσοντας την στην 4^η και 2^η θέση αντίστοιχα.

5.1.9.1 Ανάλυση μεταβολών

Πίνακας 5.9.1 Σύγκριση Κυλιόμενων Μέσων Όρων Ηνωμένου Βασιλείου – ΕΕ

Πηγή: SIPRI

52 AUKUS: Προέρχεται από τα αρχικά των χωρών που υπέγραψαν το σύμφωνο συνεργασίας (Australia, United Kingdom, United States) με κύριο προσανατολισμό την στρατιωτική συνεργασία για την αντιμετώπιση των Κινεζικών επιδιώξεων στην περιοχή του Ινδικού και Ειρηνικού.

53 <https://eu.usatoday.com/story/news/world/2022/08/27/who-has-biggest-military-world-most-powerful/7888866001/>, πρόσβαση 6/1/2023.

54 <https://crisis24.garda.com/insights-intelligence/intelligence/country-reports/united-kingdom>, πρόσβαση 6/1/2023.

Κοιτάζοντας την καμπύλη εισαγωγών του Ηνωμένου Βασιλείου παρατηρείται ότι κινήθηκε σταθερά αρκετά πάνω από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο παρόλο που η χώρα διαθέτει εγχώρια αμυντική βιομηχανία. Μελετώντας ωστόσο τις εισαγωγές της χώρας σε βάθος διαπιστώνεται ότι οι εισαγωγές αυτές αφορούσαν κυρίως υποσυστήματα, πύραυλους, βόμβες ακριβείας κ.α. τα οποία θα ήταν οικονομικά ασύμφορο να επενδυθούν κεφάλαια στην έρευνα και ανάπτυξη τους μόνο και μόνο για την κάλυψη των εγχώριων αναγκών και για αυτό τον λόγο επιλέχθηκε η αγορά τους από άλλες χώρες. Πληθώρα των εισαγωγών που πραγματοποιήθηκαν αφορούσαν την εγχώρια κατασκευή - συναρμολόγηση οπλικών συστημάτων, κατόπιν άδειας του εξαγωγέα – κατασκευαστή. Τα μόνα κύρια οπλικά συστήματα που εισήγαγε η χώρα ήταν επιθετικά και μεταφορικά ελικόπτερα, μη επανδρωμένα αεροσκάφη και τα πλέον σύγχρονα μαχητικά αεροσκάφη 5^{ης} γενιάς F-35 στο οποίο ωστόσο πρόγραμμα συμμετέχει ως συμπαραγωγός χώρα.

Ένα άλλο στοιχείο που συνετέλεσε στην αυξημένη αξία των εισαγωγών ήταν η συμμετοχή της χώρας στις επιχειρήσεις στη Βοσνίας (1992-1995), στο Κόσσοβο (1999), στο Αφγανιστάν (2003-2014) και στο Ιράκ (2003-2009) όπου λόγω της αυξημένης χρήσης των ειδικών όπλων και πυραύλων χρειάστηκε η αντικατάστασή τους για την διατήρηση ικανού αποθέματος, καθώς και απαιτήθηκε η άμεση αγορά κυρίως τεθωρακισμένων οχημάτων για τις ανάγκες περιπολίας – επιτήρησης και αντιμετώπισης δυνητικών απειλών στις χώρες αυτές.

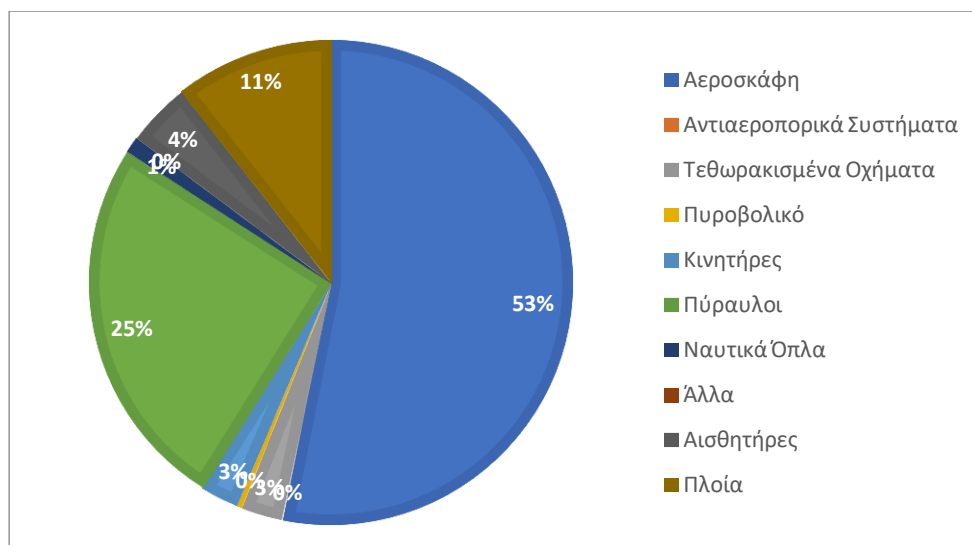
Η αύξηση που παρατηρείται μετά το 1999 αιτιολογείται κυρίως από την αγορά μεταγωγικών αεροσκαφών και ελικοπτέρων από τις ΗΠΑ για την κάλυψη κρίσιμων επιχειρησιακών απαιτήσεων, τομέα στον οποίο υστερούσε η αμυντική βιομηχανία της χώρας, καθώς και λόγω των αυξημένων επιχειρησιακών απαιτήσεων ως αποτέλεσμα των επιχειρήσεων στο Αφγανιστάν και στο Ιράκ. Από το 2004 και έπειτα παρατηρείται μείωση των εισαγωγών με εν τέλει σταθεροποίηση τους την περίοδο 2006 – 2017, περίοδο στην οποία η χώρα εισήγαγε τα απαραίτητα για την διατήρηση του αξιόμαχου των ενόπλων δυνάμεων της. Την πενταετία 2017-2022 η χώρα κλήθηκε να αντικαταστήσει πεπαλαιωμένα αλλά άκρως απαραίτητα κύρια οπλικά συστήματα όπως π.χ. τα αεροσκάφη ναυτικής συνεργασίας, αεροσκάφη ηλεκτρονικού πολέμου κ.α. τα οποία και ανέβασαν την αξία των εισαγωγών.

Το μεγαλύτερο ποσοστό των εισαγωγών (53%) κατευθύνθηκε στην αγορά αεροσκαφών, ακολουθούμενο από τους πυραύλους (25%) και τα πλοία με 11%.

Συνοψίζοντας, το Ηνωμένο Βασίλειο, ως μία παγκόσμια υπερδύναμη και συνεχιστής της πάλαι ποτέ πανίσχυρης Βρετανικής Αυτοκρατορίας, εισήγαγε οπλικά συστήματα και διατήρησε ένοπλες δυνάμεις οι οποίες δεν στόχευαν στην αυτή καθεαυτή υπεράσπιση της

εδαιφικής ακεραιότητας της χώρας, αλλά κυρίως στην ικανή προβολή ισχύος της χώρας στο εξωτερικό καθώς και στην εκπλήρωση των συμμαχικών υποχρεώσεων ιδίως του NATO στο οποίο θέλει να διατηρεί πρωταγωνιστικό ρόλο μαζί με τις ΗΠΑ. Το πολιτικό πρόσημο δεν έπαιξε κάποιο ρόλο στην αυξομείωση των εισαγωγών καθότι ο στρατηγικός προσανατολισμός της χώρας δεν μεταβλήθηκε με την εναλλαγή των κυβερνήσεων, ενώ ο οικονομικός παράγοντας δεν επηρέασε επίσης.

Πίνακας 5.9.2 Κατανομή Εισαγωγών Ηνωμένου Βασιλείου ανά Κατηγορία Οπλικού Συστήματος

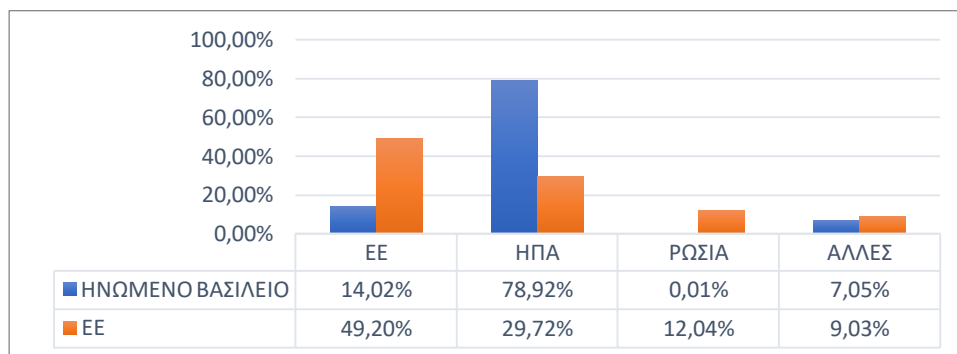
Πηγή: SIPRI

5.1.9.2 Πηγές Εισαγωγής Οπλικών Συστημάτων

Κυριότερος πάροχος του Ηνωμένου Βασιλείου ήταν οι ΗΠΑ με ποσοστό πολύ υψηλότερο από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, γεγονός που κατατάσσει το Ηνωμένο Βασίλειο στην πρώτη θέση του σχετικού πίνακα. Η στρατηγική σχέση των δύο χωρών αλλά και τα επιχειρησιακά κριτήρια των συστημάτων που απαιτούνταν συνέβαλαν στην επιλογή των ΗΠΑ ως κύριου παρόχου, δεδομένου ότι ο τομέας των αεροσκαφών εναέριας επιτήρησης, ηλεκτρονικού πολέμου και των μη επανδρωμένων αεροσκαφών θεωρούνταν την περίοδο 1991-2021 ως «αποκλειστικότητα» των ΗΠΑ καθότι δεν υπήρξε άλλη αξιόπιστη – αξιόλογη εναλλακτική από άλλη χώρα είτε εντός είτε εκτός ΕΕ. Το ποσοστό των εισαγωγών από χώρες της ΕΕ ήταν πολύ μειωμένο (2^ο μικρότερο στην σχετική κατάταξη) γεγονός που καταδεικνύει την έλλειψη διάθεσης για στρατηγική – αμυντική συνεργασία με τις χώρες της ΕΕ, παρά την κατά καιρούς δημιουργία κοινοπραξιών (π.χ. μαχητικό Eurofighter). Από την Ρωσία

πραγματοποίησε την αγορά ενός αντιαεροπορικού συστήματος, το οποίο χρησιμοποιήθηκε κατά πάσα πιθανότητα για την επιχειρησιακή εκπαίδευση των πληρωμάτων της πολεμικής αεροπορίας. Από άλλες χώρες, κύριος πάροχος αναδεικνύεται η Νότιος Κορέα από την οποία αποκτήθηκαν πλοία ανεφοδιασμού για την υποστήριξη των ναυτικών επιχειρήσεων μακριά από τις μητρικές μονάδες υποστήριξης.

Πίνακας 5.9.3 Σύγκριση Πηγών Προμήθειας Ηνωμένου Βασιλείου - ΕΕ

Πηγή: SIPRI

5.1.10 *Ιρλανδία*

Η Δημοκρατία της Ιρλανδίας ιδρύθηκε το 1922 κατόπιν την ανεξαρτητοποίησης της από το Ηνωμένο Βασίλειο, με ένα τμήμα ωστόσο του νησιού την αποκαλούμενη Βόρειο Ιρλανδία να παραμένει υπό τον έλεγχο του Ηνωμένου Βασιλείου, διότι η πλειονότητα των κατοίκων ήταν προτεστάντες αγγλικοί (οι πρόγονοι των οποίων είχαν εγκατασταθεί κατά τη διάρκεια των αγγλικών επιχειρήσεων εποικισμού πριν από δύο τρεις αιώνες) και αισθάνονταν συγγένεια με το Λονδίνο και όχι με το Δουβλίνο. Αυτή η κρίση ταυτότητας του πληθυσμού, που είχε ως βάση το θρήσκευμα (προτεστάντες οι Άγγλοι, καθολικοί οι Ιρλανδοί), προκάλεσε εκτεταμένες διαμάχες με αποκορύφωμα την δημιουργία της ένοπλης παραστρατιωτικής οργάνωσης IRA, η οποία διεξήγαγε επιθέσεις εναντίον Βρετανικών στόχων και είχε ως κύριο αίτημα την ένωση της Βορείου Ιρλανδίας με την Δημοκρατία τη Ιρλανδίας. Τελικά το 1998 με την Συμφωνία της Μεγάλης Παρασκευής δόθηκε τέλος σε αυτόν τον κύκλο εχθροπραξιών και τα δύο μέρη κατέληξαν σε συμβιβασμό.

Η Ιρλανδία διατηρεί γενικά καθεστώς ουδετερότητας και δεν αντιμετωπίζει κάποια εξωτερική απειλή, αλλά ο στρατός της συμμετέχει σε ειρηνευτικές επιχειρήσεις σε όλο τον κόσμο⁵⁵. Η χώρα δεν διαθέτει ούτε μαχητικά αεροσκάφη ούτε και πολεμικά πλοία⁵⁶ και

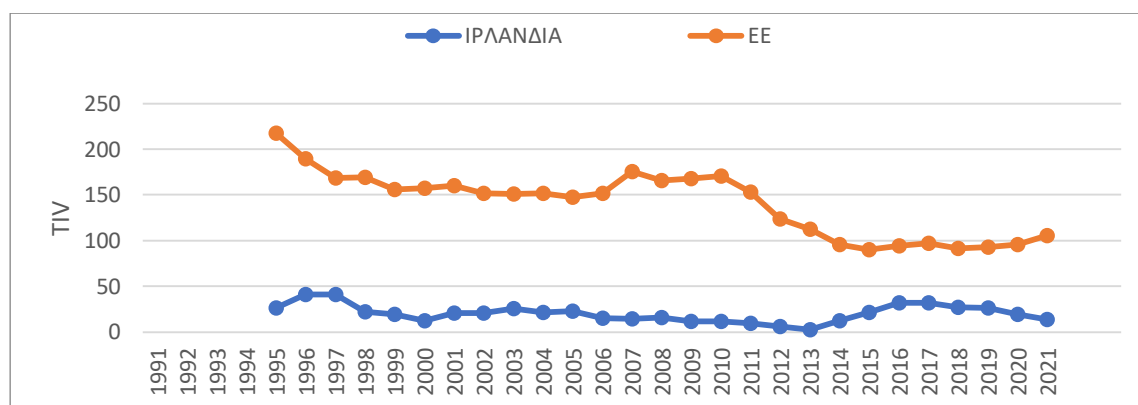
55 <https://www.globalsecurity.org/military/world/europe/ie.htm>, πρόσβαση 9/1/2023.

περιορίζεται μόνο στην λειτουργία της Ιρλανδικής Ναυτικής Υπηρεσίας με κύριο έργο την επίβλεψη της αλιείας μέσω της χρήσης περιπολικών σκαφών. Δεν είναι μέλος του ΝΑΤΟ, έγινε μέλος της ΕΕ το 1973 και είναι επίσης μέλος της PESCO.

Η οικονομία της χώρας επηρεάστηκε σημαντικά κατά την οικονομική κρίση το 2008, ωστόσο ανέκαμψε πλήρως και το 2012 το ΑΕΠ της χώρας βρισκόταν στα επίπεδα του 2007 παρουσιάζοντας μετέπειτα σημαντική ανάπτυξη, λόγω και του ειδικού φορολογικού καθεστώτος που διατηρεί. Την χρονική περίοδο 1991-2021 η χώρα διέθεσε το 0,64% του ΑΕΠ για τις αμυντικές της δαπάνες (2^ο μικρότερο) ενώ σε σχέση με τις γενικές κρατικές δαπάνες το ποσοστό ανέρχονταν σε 1,72% (4^ο μικρότερο της ΕΕ).

5.1.10.1 Ανάλυση μεταβολών

Πίνακας 5.10.1 Σύγκριση Κυλιόμενων Μέσων Όρων Ιρλανδίας – ΕΕ

Πηγή: SIPRI

Οι εισαγωγές της Ιρλανδίας κινήθηκαν πολύ χαμηλότερα του ευρωπαϊκού μέσου όρου ως αποτέλεσμα της μη ύπαρξης υψηλών επιχειρησιακών απαιτήσεων. Όπως έχει ήδη προαναφερθεί, δεν διαθέτει μαχητικά αεροσκάφη και πολεμικά πλοία, ενώ οι δυνάμεις του στρατού της περιορίζονται μόνο στην ύπαρξη τεθωρακισμένων οχημάτων⁵⁷. Οι αποστολές που εκτελεί η αεροπορία της χώρα περιορίζονται στην μεταφορά προσωπικού ή υψηλών προσώπων, έρευνα – διάσωση και μεταφορές ασθενών.

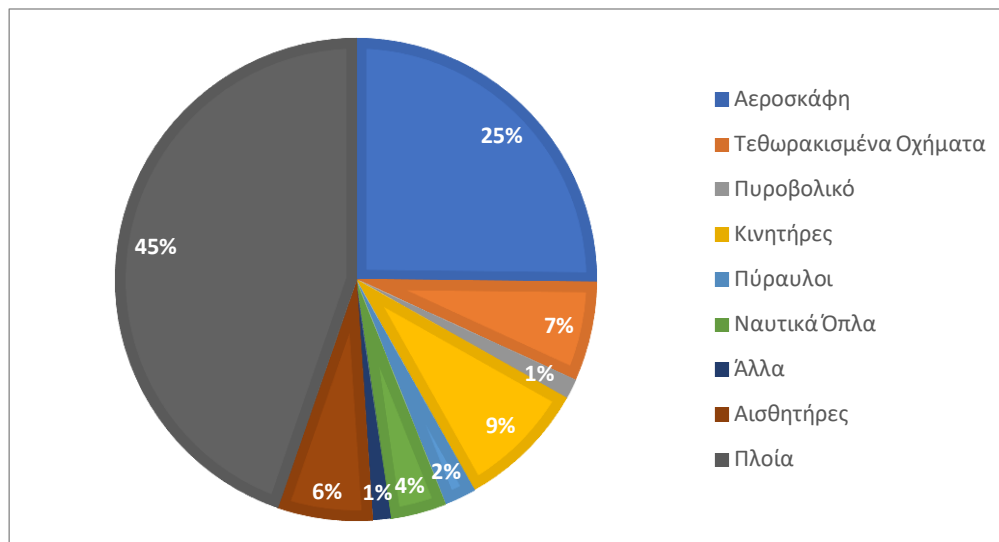
Ο κύριος όγκος των εισαγωγών αφορούσε την προμήθεια περιπολικών σκαφών και του απαιτούμενου εξοπλισμού τους (45%) και την αγορά ή τον εκσυγχρονισμό των μεταφορικών αεροσκαφών (25%). Αρκετές εισαγωγές (μικρής ωστόσο αξίας)

56 https://www.globalfirepower.com/country-military-strength-detail.php?country_id=ireland, πρόσβαση 9/1/2023.

57 https://www.globalfirepower.com/country-military-strength-detail.php?country_id=ireland, πρόσβαση 9/1/2023.

πραγματοποιήθηκαν για την κάλυψη των επιχειρησιακών απαιτήσεων των στρατευμάτων που είχαν αναπτυχθεί στο εξωτερικό.

Πίνακας 5.10.2 Κατανομή Εισαγωγών Ιρλανδίας ανά Κατηγορία Οπλικού Συστήματος

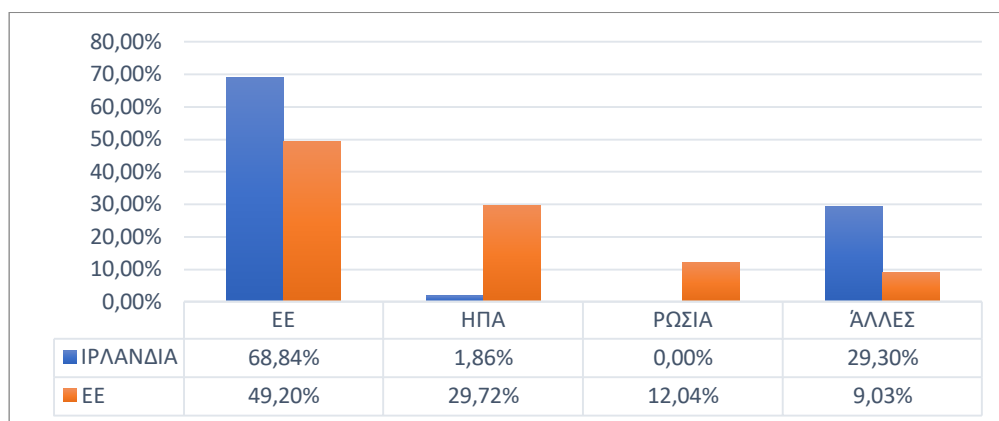

Πηγή: SIPRI

5.1.10.2 Πηγές Εισαγωγής Οπλικών Συστημάτων

Η κυριότερη πηγή προμήθειας της Ιρλανδίας ήταν οι χώρες της ΕΕ με ποσοστό περίπου 69%, σαφώς υψηλότερο από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, με το Ηνωμένο Βασίλειο να καταλαμβάνει την 1^η θέση. Η ουσιαστική διαφοροποίηση της Ιρλανδίας από τις άλλες χώρες της ΕΕ ήταν ότι το 29,30% των εισαγωγών της το πραγματοποίησε από την κατηγορία «άλλες» χώρες (με κυριότερο πάροχο τον Καναδά), γεγονός που την κατατάσσει στην 1^η θέση της εν λόγω κατάταξης, ενώ επίσης οι εισαγωγές τις από τις ΗΠΑ ανήλθαν σε μόλις 1,86% κατατάσσοντας την ως την 3^η μικρότερη. Από την Ρωσία δεν πραγματοποίησε καμία αγορά. Η Ιρλανδία φαίνεται ότι πραγματοποίησε τις εισαγωγές της με κύριο γνώμονα την κάλυψη των επιχειρησιακών της απαιτήσεων και όχι λόγω στρατηγικού προσανατολισμού δεδομένης και της δεδηλωμένης θέσης της ως ουδέτερη χώρα.

Πίνακας 5.10.3 Σύγκριση Πηγών Προμήθειας Ιρλανδίας - ΕΕ

Πηγή: SIPRI

5.1.11 *Ισπανία*

Η Ισπανία αποτέλεσε τον 16^ο αιώνα μία παγκόσμια υπερδύναμη, της οποίας όμως η αίγλη και η ισχύ καταβαρυνώθηκε σταδιακά και ιδιαίτερα μετά την κατάρρευση της αμερικανικής αυτοκρατορίας της στις αρχές του 19ου αιώνα, με αποκορύφωμα την ήττα στον ισπανο-αμερικανικό πόλεμο το 1898. Η χώρα στην συνέχεια εισήλθε σε μία κατάσταση εσωστρέφειας και δεν συμμετείχε σε κανέναν από τους Παγκοσμίους Πολέμους δηλώνοντας καθεστώς ουδετερότητας, ενώ από το 1939 μέχρι το 1975 βρισκόταν υπό καθεστώς δικτατορίας. Τελικά το 1982 με την είσοδο της στο NATO εγκατέλειψε το καθεστώς ουδετερότητας, ενώ οι ένοπλες τις δυνάμεις επιχειρούν να γίνουν πιο εξωστρεφείς με την μετάβαση από το μοντέλο της απλής υπεράσπισης της χώρας στο μοντέλο της προβολής ισχύος⁵⁸. Εισήλθε στην ΕΕ το 1986 (επιβεβαιώνοντας κατά αυτό τον τρόπο τον στρατηγικό της προσανατολισμό) και αποτελεί μέλος της PESCO.

Οι κίνδυνοι διακρατικού πολέμου στην Ισπανία ήταν χαμηλοί χάρη στις φιλικές διπλωματικές και οικονομικές σχέσεις της χώρας με τις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες και πολλά άλλα κράτη σε όλο τον κόσμο. Οι διπλωματικές ρήξεις με το Ηνωμένο Βασίλειο για την κυριαρχία του Γιβραλτάρ και την παρακολούθηση των συνόρων του με τη ζώνη Σένγκεν, με την Αλγερία για το καθεστώς της Δυτικής Σαχάρας, με το Μαρόκο για τους ισπανικούς θύλακες Ceuta και Melilla και με την Πορτογαλία στα απομακρυσμένα νησιά Savage και η περιοχή Olivenza δεν οδήγησαν κατά την περίοδο 1991-2021 σε εντάσεις που να αιτιολογούν την ανάγκη αυξημένων εισαγωγών οπλικών συστημάτων.

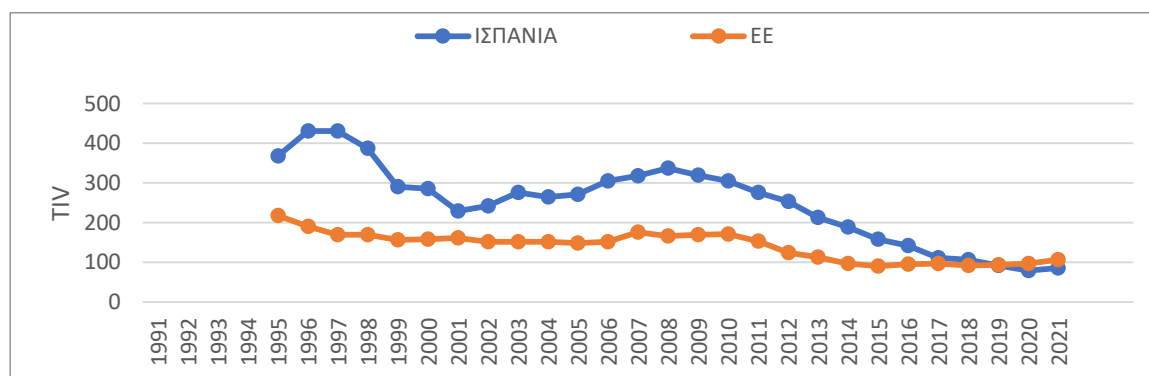
58 <https://www.globalsecurity.org/military/world/europe/es.htm>, πρόσβαση 10/1/2023.

Στο εσωτερικό η χώρα αντιμετώπισε αυξημένες προκλήσεις ασφάλειας δεδομένης της ύπαρξης των βάσκων αυτονομιστών, οι οποίοι επιζητούσαν την ανεξαρτησία της Καταλονίας από την Ισπανία διεξάγοντας τρομοκρατικές επιθέσεις, ενώ παρά την ανακήρυξη της παύσης της ένοπλης δράσης τους το 2011, το 2019 συνελήφθησαν 7 αυτονομιστές οι οποίοι κατηγορήθηκαν για τρομοκρατική δράση⁵⁹. Επίσης η Ισλαμική τρομοκρατία έκανε αισθητή την ύπαρξη της ιδιαίτερα μετά την αιματηρή επίθεση στην Βαρκελώνη το 2017, την ευθύνη της οποίας ανέλαβε ο ISIS.

Την περίοδο 1991-2021 η χώρα εμφάνισε οικονομική ανάπτυξη, επηρεάστηκε ωστόσο σημαντικά από την οικονομική κρίση του 2008, από την οποία ανέκαμψε τελικά το 2014. Οι δαπάνες άμυνας ανήλθαν σε 1,52% του ΑΕΠ και σε 3,52% επί των γενικών κρατικών δαπανών για την ίδια χρονική περίοδο, οριακά χαμηλότερες από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο.

5.1.11.1 Ανάλυση μεταβολών

Πίνακας 5.11.1 Σύγκριση Κυλιόμενων Μέσων Όρων Ισπανίας – ΕΕ

Πηγή: SIPRI

Συγκρίνοντας τους κυλιόμενους μέσους όρους Ισπανίας και ΕΕ συμπεραίνεται ότι η Ισπανία κινήθηκε σταθερά πάνω από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο με την τάση να συγκλίνει προς αυτόν στο πέρασμα των χρόνων. Το δεύτερο που παρατηρείται είναι ότι η αξία των εισαγωγών παρουσίασε κάμψη μετά το 2008, γεγονός που αιτιολογείται από την οικονομική κρίση που ξέσπασε το 2008, με σταθερή καθοδική πορεία έως και το 2020 όπου και εμφάνισε σταθεροποίηση.

Η Ισπανία διαθέτει ικανή εγχώρια αμυντική βιομηχανία, με ειδίκευση στον τομέα των πλοίων, ενώ συμμετέχει μέσω κοινοπραξιών στην κατασκευή κύριων οπλικών συστημάτων

59 <https://crisis24.garda.com/insights-intelligence/intelligence/country-reports/spain>, πρόσβαση 11/1/2023.

τα οποία δεν μπορεί να παράγει από μόνη της, αποσπώντας μέσω των συμφωνιών κατασκευαστικό έργο και τεχνογνωσία. Την εξεταζόμενη χρονική περίοδο προέβη κυρίως σε αγορές υποσυστημάτων για να τα ενσωματώσει στα κύρια οπλικά συστήματα που η ίδια παρήγαγε, ενώ επίσης κινήθηκε και για την απόκτηση μεταχειρισμένων οπλικών συστημάτων (ιδιαίτερα μαχητικών αεροσκαφών) τα οποία είχε προηγουμένως εκσυγχρονίσει. Στις περισσότερες εισαγωγές κύριων οπλικών συστημάτων σύναψε συμφωνίες για εγχώρια συναρμολόγηση, ενώ οι μόνες εισαγωγές στις οποίες δεν συμμετείχε κατασκευαστικά αφορούσαν συστήματα πολύ υψηλής τεχνολογίας (όπως π.χ. αντιαεροπορικά συστήματα μέσης και μεγάλης εμβέλειας) στα οποία είτε δεν διέθετε πιθανότατα το τεχνολογικό υπόβαθρο για να συμμετέχει, είτε ο κατασκευαστής δεν επέτρεψε την διάχυση τεχνολογίας προς την χώρα για λόγους απορρήτου.

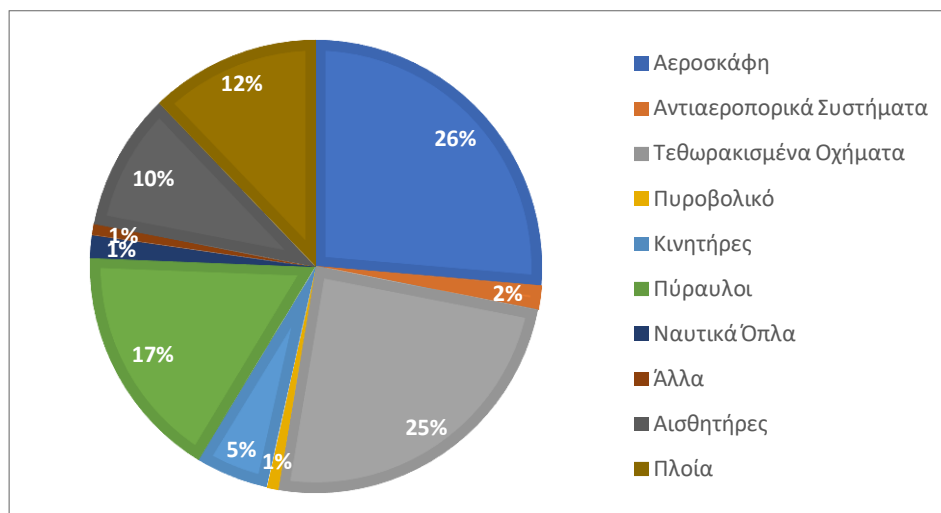
Ένας παράγοντας που επηρέασε τις εισαγωγές οπλικών συστημάτων ήταν ο γεωπολιτικός, καθότι η χώρα κινήθηκε με την λογική της κάλυψης των απαραίτητων επιχειρησιακών απαιτήσεων όχι τόσο για την προάσπιση της εδαφικής ακεραιότητας της χώρας (μίας και ο κίνδυνος διασυνοριακού πολέμου όπως προαναφέρθηκε ήταν ελάχιστος) αλλά για την υποστήριξη του δόγματος της ικανότητας προβολής ισχύος στο εξωτερικό, καθώς και της υποστήριξης των επιχειρήσεων στο Αφγανιστάν. Μετά το 2001 και την διεξαγωγή των τρομοκρατικών επιθέσεων στις ΗΠΑ, η χώρα αύξησε τις εισαγωγές της με σκοπό να καλύψει τις ανάγκες της πολεμικής αεροπορίας, μιας και ο κίνδυνος της ασύμμετρης απειλής μέσω της διεξαγωγής αεροπειρατείας ήταν πλέον υπαρκτός. Ένας ακόμη παράγοντας που επηρέασε τις εισαγωγές ήταν η εκπλήρωση των συμμαχικών υποχρεώσεων στο NATO, γεγονός που επιβάλλει την διατήρηση αξιόμαχων ενόπλων δυνάμεων για την εξυπηρέτηση των σκοπών της συμμαχίας.

Η οικονομία της χώρας και πιο συγκεκριμένα η οικονομική κρίση του 2008, επηρέασε σημαντικά τις εισαγωγές της χώρας καθότι μετά το 2008 παρατηρείται σημαντική μείωση των εισαγωγών σε αντίθεση με την αυξητική πορεία μετά το 2001. Οι αυξημένες εισαγωγές που παρατηρούνται την περίοδο 1991-1995 αφορούσαν κυρίως την παράδοση συστημάτων που είχαν παραγγελθεί πριν το 1991 και αποσκοπούσαν στην εκπλήρωση των συμμαχικών υποχρεώσεων έναντι της τότε Σοβιετικής Ένωσης, ενώ μετά την κατάρρευση της σημειώνεται και αντίστοιχη μείωση των εισαγωγών.

Συνοψίζοντας, θα μπορούσε να ειπωθεί ότι ο συνδυασμός των γεωπολιτικών, συμμαχικών και οικονομικών παραγόντων καθόρισαν ο καθένας με τον τρόπο του την τελική μορφή της συνολικής πορείας των εισαγωγών οπλικών συστημάτων την περίοδο 1991-2021.

Το μεγαλύτερο τμήμα των εισαγωγών αφορούσαν οι κατηγορίες «αεροσκάφη» και «τεθωρακισμένα οχήματα», ακολουθούμενες από τους «πυραύλους» και τα «πλοία», καλύπτοντας όλους τους επιχειρησιακούς τομείς των ενόπλων δυνάμεων και αφορούσαν όπως έχει ήδη αναφερθεί την εισαγωγή υποσυστημάτων που ενσωματώθηκαν σε συστήματα εγχώριας κατασκευής ή συναρμολόγησης.

Πίνακας 5.11.2 Κατανομή Εισαγωγών Ισπανίας ανά Κατηγορία Οπλικού Συστήματος

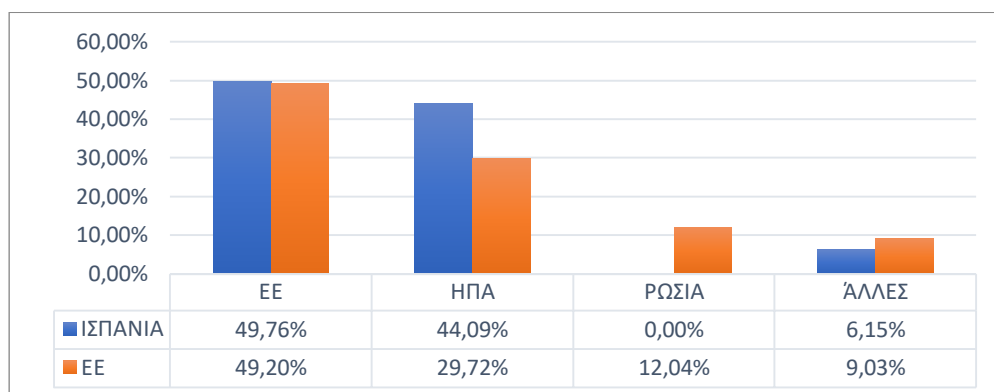

Πηγή: SIPRI

5.1.11.2 Πηγές Εισαγωγής Οπλικών Συστημάτων

Η Ισπανία κινήθηκε γενικά στον ευρωπαϊκό μέσο όρο με την εξαίρεση ότι δεν πραγματοποίησε καμία αγορά από την Ρωσία και ήταν ελαφρώς αυξημένες από τις ΗΠΑ. Η μη αγορά από την Ρωσία συνέβη λόγω της συμμετοχής της χώρας στην συμμαχία του NATO, κύριος εχθρός της οποίας ήταν την εξεταζόμενη χρονική περίοδο ήταν η Ρωσία. Από τις ΗΠΑ επέλεξε να εισάγει οπτικά συστήματα εξελιγμένης τεχνολογίας (π.χ. βόμβες υψηλής ακρίβειας, συστήματα αντί-ραντάρ κ.α.) ενώ με τις χώρες της ΕΕ κινήθηκε στην λογική της κοινοπραξίας – συνεργασίας για την από κοινού κατασκευή οπλικών συστημάτων. Από «άλλες» χώρες, κυριότερος πάροχος αναδείχτηκε η Ελβετία λόγω της συνεργασίας για την συμπαραγωγή τεθωρακισμένων οχημάτων μεταφοράς προσωπικού και το Ισραήλ από το οποίο αποκτήθηκαν μη επανδρωμένα αεροσκάφη.

Πίνακας 5.11.3 Σύγκριση Πηγών Προμήθειας Ισπανίας - ΕΕ

Πηγή: SIPRI

5.1.12 *Ιταλία*

Η Ιταλία αποτελεί μία δύναμη μεσαίας κλίμακας, ενώ στο παρελθόν ήταν μία από τις παραδοσιακές δυνάμεις της Ευρώπης και κατείχε αποικίες ιδίως στην Αφρική και σημαντικά συμφέροντα στην μέση Ανατολή. Παρά το γεγονός ότι στον Ά Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν με την μεριά των συμμάχων και νικητών αποκομίζοντας τεράστια οφέλη και ισχύ, η εγκαθίδρυση δικτατορίας το 1922 οδήγησε την χώρα στο να συνάψει συμμαχία με την ναζιστική Γερμανία με αποτέλεσμα με το τέλος του Β Παγκοσμίου πολέμου να χάσει την ισχύ της καθώς και να απωλέσει σημαντικό μέρος των συμφερόντων της. Η στρατηγική της χώρας διαχρονικά χαρακτηριζόταν από την διαρκή προσπάθεια εξασφάλισης των συμφερόντων της⁶⁰ στις περιοχές ενδιαφέροντός της, ιδίως στην λεκάνη της Μεσογείου.

Αποτελεί ιδρυτικό μέλος της ΕΕ και του NATO, μέλος των G7 και της PESCO, ενώ αποτελεί στρατηγικό εταίρο των ΗΠΑ και έχει συμμετάσχει σε πολλές επιχειρήσεις που διεξήχθησαν υπό την αιγίδα του ΟΗΕ και του NATO. Δεν αντιμετώπισε κάποια εξωτερική απειλή δεδομένου και των άριστων σχέσεων που διατήρησε και διατηρεί με τις γειτονικές χώρες, ενώ η εν γένει στρατηγική της αποσκοπούσε στην προβολή ισχύος και στην εξασφάλιση των συμφερόντων της⁶¹ στο πεδίο ενδιαφέροντος της.

Αποτελεί μία ανεπτυγμένη βιομηχανική χώρα και διαθέτει αξιόλογη αμυντική βιομηχανία. Η πορεία της οικονομίας της επηρεάστηκε σημαντικά κατά την οικονομική κρίση του 2008 με αποτέλεσμα να παρουσιάσει ύφεση και να ανακάμψει τελικώς οριστικά το 2014. Τη περίοδο 1991-2021 οι αμυντικές της δαπάνες ανήλθαν σε 1,55% επί του ΑΕΠ και

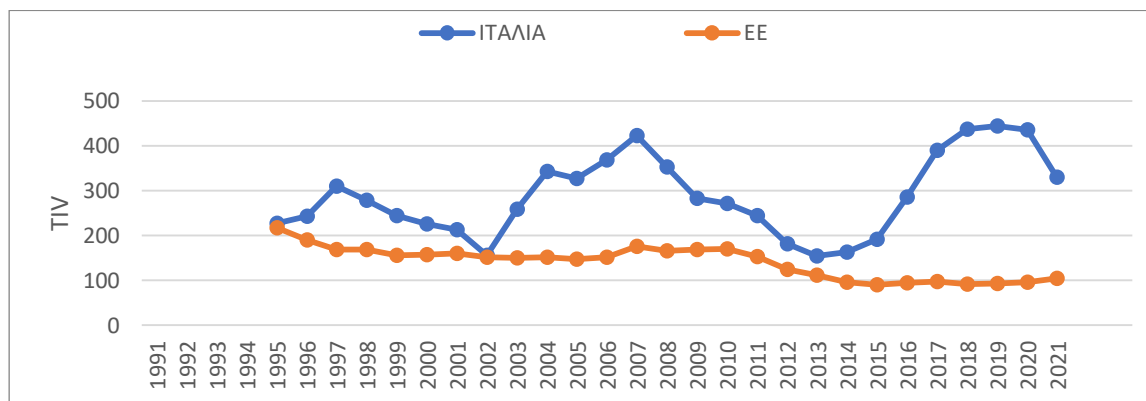
⁶⁰ <https://www.globalsecurity.org/military/world/europe/it.htm>, πρόσβαση 12/1/2023.

⁶¹ <https://www.globalsecurity.org/military/world/europe/it.htm>, πρόσβαση 12/1/2023.

σε 3,07% επί των γενικών κρατικών δαπανών, χαμηλότερα αμφότερες από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο.

5.1.12.1 Ανάλυση μεταβολών

Πίνακας 5.12.1 Σύγκριση Κυλιόμενων Μέσων Όρων Ιταλίας – ΕΕ

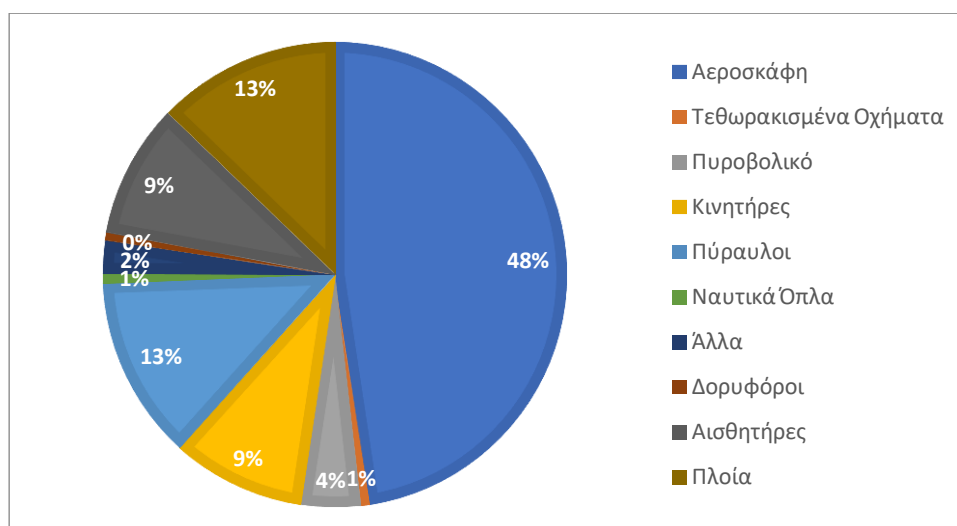
Πηγή: SIPRI

Η καμπύλη εισαγωγών της Ιταλίας κινήθηκε διαχρονικά υψηλότερα από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, ενώ παρουσίασε μεγάλες αυξομειώσεις. Δεδομένης της απουσίας άμεσης γειτονικής εξωτερικής απειλής και της πτώσης της Σοβιετικής Ένωσης, του κυριότερου αντιπάλου του NATO, η χώρα εστίασε στην διατήρηση του αξιόμαχου των ενόπλων δυνάμεων της εισάγοντας κυρίως υποσυστήματα τα οποία ενέταξε στα εγχώρια παραγωγικά οπλικά της συστήματα. Η αυξητική τάση των πρώτων ετών της περιόδου 1991-2021 δικαιολογείται από το γεγονός ότι οι εισαγωγές αυτές αφορούσαν παραδόσεις παραγγελιών που δόθηκαν πριν το 1991 για την αντιμετώπιση της Σοβιετικής απειλής στα πλαίσια των συμμαχικών υποχρεώσεων του NATO. Παρά την συμμετοχή της χώρας στους βομβαρδισμούς της Γιουγκοσλαβίας από το NATO, οι εισαγωγές δεν σημείωσαν αξιόλογη μεταβολή, μιας και το οπλοστάσιο της χώρας ήταν πλήρες και περιορίστηκαν στις απολύτως αναγκαίες. Μέχρι και το 2001 και τις επιθέσεις στους δίδυμους πύργους της Νέας Υόρκης, το περιβάλλον ασφάλειας τόσο της χώρας όσο και της συμμαχίας ήταν αυξημένο, ελέω έλλειψης απειλών, γεγονός που αιτιολογεί την πτωτική πορεία των εισαγωγών. Από το 2001 και έπειτα, λόγω της διατάραξης του περιβάλλοντος ασφάλειας και της συμμετοχής της χώρας στον πόλεμο του Αφγανιστάν, η αύξηση των στρατιωτικών απαιτήσεων οδήγησε στην αλματώδη αύξηση των εισαγωγών, η οποία διήρκεσε μέχρι το 2007. Η οικονομική κρίση που ξέσπασε το 2008 και επηρέασε άμεσα την χώρα, αποτέλεσε τροχοπέδη των εισαγωγών, μεταβάλλοντας την καμπύλη εισαγωγών καθοδικά, μείωση η οποία διήρκεσε μέχρι το 2014

περίπου οπότε και ξεκίνησε η ανάκαμψη της οικονομίας. Από το 2014 και έπειτα ακολούθησε αυξητική πορεία, δεδομένης της ανάγκης κάλυψης των επιχειρησιακών κενών που δημιουργήθηκαν τα προηγούμενα έτη εξαιτίας της οικονομικής κρίσης και της μη διάθεσης επαρκών πόρων στον τομέα της άμυνας.

Το μεγαλύτερο ποσοστό των εισαγωγών αφορούσε την κατηγορία «αεροσκάφη» (48%), ακολουθούμενα από τους πυραύλους και τα πλοία (13%). Το αυξημένο ποσοστό που αφορά τα αεροσκάφη δικαιολογείται από την έλλειψη της απαραίτητης τεχνογνωσίας του τομέα αυτού που οδήγησε μοιραία στις αυξημένες εισαγωγές μαχητικών και μεταγωγικών αεροσκαφών και ελικοπτέρων από τρίτες χώρες, ενώ η «μοιρασμένη» πίτα των υπόλοιπων κατηγοριών αιτιολογείται από το γεγονός ότι οι περισσότερες εισαγωγές (όπως έχει ήδη προαναφερθεί) αφορούσαν την προμήθεια υποσυστημάτων που εξόπλισαν τα εγχώρια κατασκευής οπλικά συστήματα.

Πίνακας 5.12.2 Κατανομή Εισαγωγών Ιταλίας ανά Κατηγορία Οπλικού Συστήματος

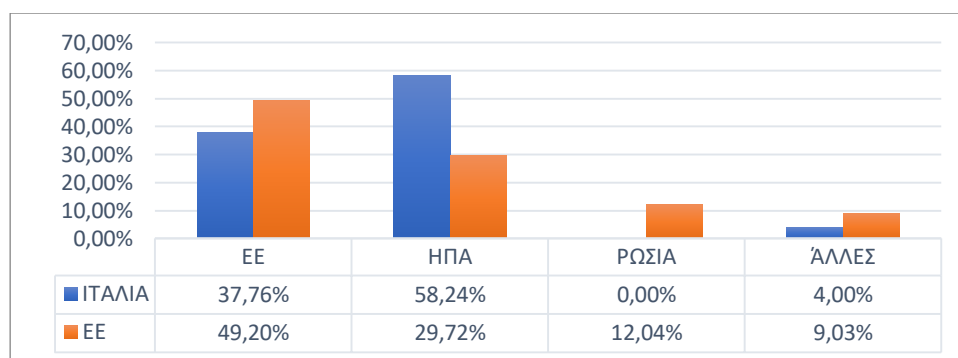
Πηγή: SIPRI

5.1.12.2 Πηγές Εισαγωγής Οπλικών Συστημάτων

Κυριότερος πάροχος της Ιταλίας αναδεικνύονται οι ΗΠΑ (4^η μεγαλύτερη εισαγωγέας μεταξύ των χωρών της ΕΕ), ακολουθούμενες από τις χώρες της ΕΕ και «άλλες» χώρες, ενώ δεν πραγματοποίησε καμία εισαγωγή από την Ρωσία. Το τελευταίο αιτιολογείται από το γεγονός ότι η Ρωσία αποτελούσε τον κυριότερο αντίπαλο του NATO και η Ιταλία ως χώρα με σαφή προσήλωση στο NATO και τις υποχρεώσεις που απορρέουν από την συμμετοχή αυτή δεν θα μπορούσε να αγοράσει οπλισμό από τον αντίπαλο της συμμαχίας. Το

γεγονός ότι επέλεξε τις ΗΠΑ ως κυριότερο πάροχο της με ποσοστό σχεδόν διπλάσιο από τις χώρες της ΕΕ αιτιολογείται ότι η τεχνολογική υπεροχή των ΗΠΑ, ιδιαίτερα τον τομέα της αεροπορίας αποτέλεσε την μόνη ρεαλιστική επιλογή της χώρας η οποία κινήθηκε με γνώμονα την κάλυψη των επιχειρησιακών της απαιτήσεων αλλά και της σύναψης θερμότερων σχέσεων με τις ΗΠΑ, τις οποίες θεωρούσαν ως στρατηγικό εταίρο. Από «άλλες» χώρες, κυριότερος πάροχος αναδεικνύεται το Ισραήλ από το οποίο προμηθεύτηκε εξειδικευμένα όπλα ιδίως για την πολεμική της αεροπορία.

Πίνακας 5.12.3 Σύγκριση Πηγών Προμήθειας Ιταλίας - ΕΕ

Πηγή: SIPRI

5.1.13 Κροατία

Η Κροατία αποτελούσε τμήμα της Κομμουνιστικής Γιουγκοσλαβίας μέχρι την ανακήρυξη της ανεξαρτησίας της το 1991 από αυτήν. Από την δήλωση της ανεξαρτησίας μέχρι το 1995 διεξήχθη ο λεγόμενος πόλεμος της Κροατίας μεταξύ των Κροατών και των Σέρβων της Κροατίας, όπου οι τελευταίοι επιθυμούσαν καθεστώς αυτονομίας για ένα τμήμα της χώρας. Τελικά ο πόλεμος έληξε με την νίκη των Κροατών κατόπιν μιας αμφιλεγόμενης επιχείρησης του Κροατικού στρατού που κατέληξε στην απομάκρυνση 200.000 Σέρβων από την Κροατία και την υπογραφή των συμφωνιών του Dayton⁶². Μετά την υπογραφή των Συμφωνιών, η Κροατία ξεκίνησε την αναδιάρθρωση του Στρατού, του Ναυτικού και της Πολεμικής Αεροπορίας της για να καλύψει τις ανάγκες της σε καιρό ειρήνης έχοντας τέσσερις ξεκάθαρα διατυπωμένους στόχους. Πρώτον, ήθελε να αναπτύξει ένα πολιτικό-στρατιωτικό σύστημα που δίνει στον στρατό τον κατάλληλο ρόλο σε μια κοινωνία των πολιτών. Δεύτερον, ήθελε έναν επαγγελματικά εκπαιδευμένο στρατό ικανό να διατηρήσει τη δική της εκπαιδευτική διαδικασία. Τρίτον, ήθελε να έχει ένα αποτελεσματικό και αποδοτικό

62 Στις 21 Νοεμβρίου 1995, στο Dayton/ Ohio των ΗΠΑ, οι τότε πρόεδροι της Σερβίας, της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης και της Κροατίας συμφώνησαν στον τερματισμό του πολέμου.

σύστημα διαχείρισης πόρων και τέλος ήθελε όλα τα οπλικά της συστήματα να είναι διαλειτουργικά με τα συστήματα του NATO⁶³.

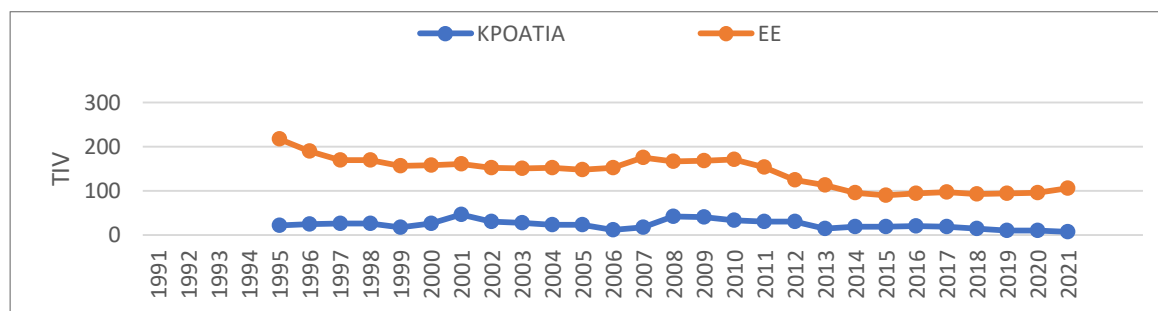
Τον Μάιο του 2000 η Κροατία έγινε μέλος της Συνεργασίας για την Ειρήνη του NATO και τον Μάιο του 2001 η χώρα υπέγραψε Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Εντάχθηκε τελικά στο NATO το 2009 και στην ΕΕ το 2013, αποτελώντας την τελευταία χρονικά χώρα που εισήλθε στην ΕΕ, ενώ αποτελεί μέλος της PESCO.

Η Κροατία συνορεύει με τη Σερβία, το Μαυροβούνιο, τη Βοσνία, τη Σλοβενία και την Ουγγαρία, ενώ με αρκετές από αυτές βρίσκεται ακόμα σε διενέξεις που αφορούν κυρίως την οριοθέτηση των θαλασσιών ζωνών. Το γεωστρατηγικό περιβάλλον της χώρας την περίοδο 1991-2021 δεν μπορούσε να χαρακτηριστεί ως σταθερό δεδομένων των συνεχών εντάσεων και πολέμων της περιοχής, ενώ και η νοοτροπία των πληθυσμών που τείνει προς τον αναθεωρητισμό, πυροδότησε εστίες έντασης.

Αποτελεί μία σχετικά μικρή οικονομία (ως συνολικό ΑΕΠ) και εμφάνισε την εξεταζόμενη περίοδο ανάπτυξη. Επηρεάστηκε από την οικονομική κρίση του 2008 από την οποία ανέκαμψε το 2012⁶⁴ και έκτοτε και ιδίως μετά την ένταξη της στην ΕΕ εμφανίζει συνεχόμενη ανάπτυξη.

5.1.13.1 Ανάλυση μεταβολών

Πίνακας 5.13.1 Σύγκριση Κυλιόμενων Μέσων Όρων Κροατίας – ΕΕ

Πηγή: SIPRI

Οι εισαγωγές της χώρας διακρίνονται από μία σταθερότητα ενώ είναι αρκετά χαμηλότερες από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Η μειωμένη αξία των εισαγωγών οφείλεται αποκλειστικά στον οικονομικό παράγοντα και συγκεκριμένα στις μικρές οικονομικές δυνατότητες της χώρας ιδίως τα πρώτα χρόνια μετά την ανεξαρτητοποίηση της. Παρότι

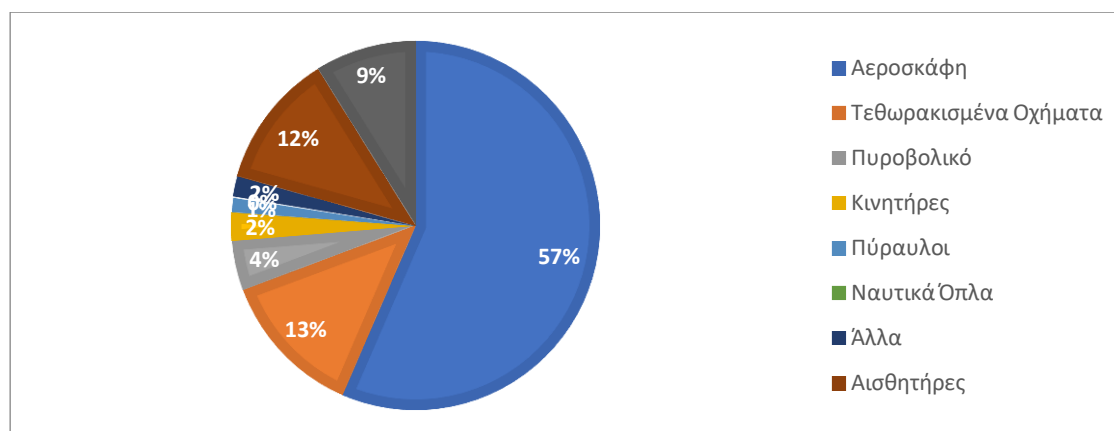
63 <https://www.globalsecurity.org/military/world/europe/hr.htm>, πρόσβαση 13/1/2023.

64 <https://data.oecd.org/gdp/gross-domestic-product-gdp.htm>, πρόσβαση 13/1/2023.

αποτελεί την 1^η χώρα στην σχετική κατάταξη των αμυντικών δαπανών τόσο επί του ΑΕΠ όσο και επί των γενικών κρατικών δαπανών (3,64% και 7,89% αντίστοιχα), οι μικρές οικονομικές δυνατότητες της χώρας περιόρισαν την ικανότητα της να αποκτήσει αξιόλογα οπλικά συστήματα δεδομένης και της απουσίας εγχώριας αμυντικής βιομηχανίας, παρά τις αυξημένες γεωπολιτικές προκλήσεις. Η εκτόξευση της Κροατίας στην πρώτη θέση οφείλεται στις αυξημένες αμυντικές της δαπάνες την περίοδο 1992-1999 (8,38% επί του ΑΕΠ και 18,62% επί των γενικών κρατικών δαπανών), καθώς την περίοδο 2000-2021 ανέρχονταν αντίστοιχα σε 1,92% και 3,99% αντίστοιχα, δηλαδή ελαφρώς υψηλότερα από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Την περίοδο 1991-1995, λόγω του εμπάργκο όπλων που είχε επιβληθεί από τον ΟΗΕ, η Κροατία εισήγαγε από την Ρωσία καθώς και από αδιευκρίνιστους παρόχους επιθετικά ελικόπτερα και τον οπλισμό τους καθώς και αντιαρματικά όπλα παρακάμπτοντας με αυτό τον τρόπο το εμπάργκο, προσπαθώντας να καλύψει τις αμυντικές της ανάγκες, δεδομένης και της εύφλεκτης κατάστασης στην ευρύτερη περιοχή. Μετά τον τερματισμό των εχθροπραξιών, εισήλθε σε μία κατάσταση ομαλοποίησης (όπου οι εισαγωγές της κάποιες χρονιές ήταν και μηδενικές) κινούμενη αποκλειστικά με γνώμονα την κάλυψη των αναγκών της στα πλαίσια πάντα των οικονομικών της δυνατοτήτων.

Το μεγαλύτερο ποσοστό εισαγωγών αφορούσε την κατηγορία «αεροσκάφη» (57%), ακολουθούμενο από τα τεθωρακισμένα οχήματα (13%) και τους αισθητήρες (12%). Η συμμετοχή της στην ΕΕ και στο ΝΑΤΟ προσέδωσε στην χώρα την ασφάλεια που επιζητούσε, της δημιούργησε ωστόσο και την υποχρέωση να συμμετέχει στις συμμαχικές υποχρεώσεις μέσω της αύξησης των αμυντικών δαπανών.

Πίνακας 5.13.2 Κατανομή Εισαγωγών Κροατίας ανά Κατηγορία Οπλικού Συστήματος

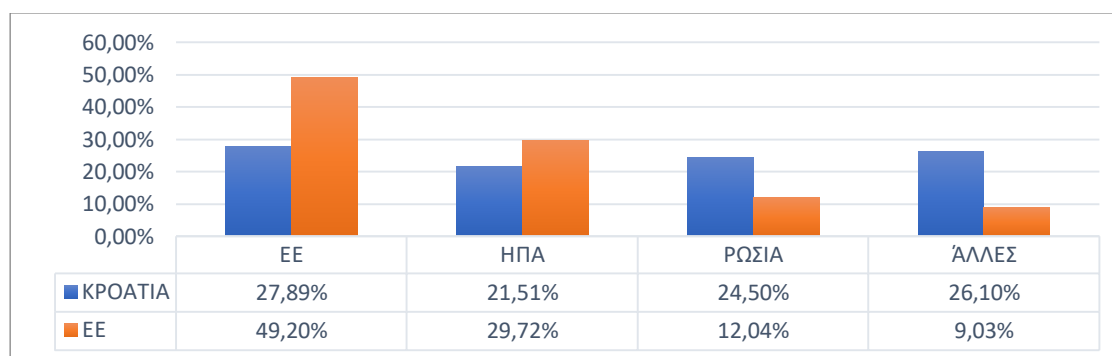

Πηγή: SIPRI

5.1.13.2 Πηγές Εισαγωγής Οπλικών Συστημάτων

Η Κροατία την χρονική περίοδο 1991-2021 μοίρασε σχεδόν ισόποσα τις πηγές των εισαγωγών της, αποτελώντας την 2^η μεγαλύτερη εισαγωγή της κατηγορίας «άλλες», την 5^η μεγαλύτερη της Ρωσίας, και την 4^η μικρότερη από χώρες της ΕΕ. Από την Ρωσία έκανε τις εισαγωγές της κυρίως από ανάγκη, καθώς λόγω του εμπάργκο όπλων του ΟΗΕ, καμία δυτική χώρα δεν θα μπορούσε να της παράσχει τα όπλα που ήθελε, ενώ επίσης μεγάλο μερίδιο των εισαγωγών για τον ίδιο λόγο κατέχουν και οι «άγνωστοι πάροχοι» που εντάσσονται στην κατηγορία «άλλες». Από τις ΗΠΑ η πλειοψηφία των εισαγωγών της έχει γίνει μετά το 2014, ενώ η κυριότερη ευρωπαϊκή χώρα πάροχος είναι η Φινλανδία από την οποία προμηθεύτηκε τεθωρακισμένα οχήματα.

Πίνακας 5.13.3 Σύγκριση Πηγών Προμήθειας Κροατίας - ΕΕ

Πηγή: SIPRI

5.1.14 Κύπρος

Η Κύπρος αποτελεί μια πολύπαθη χώρα καθότι στο πέρασμα των αιώνων λόγω της γεωγραφικής της θέσης στη διασταύρωση της Ευρώπης, της Ασίας και της Αφρικής, αποτέλεσε πόλο έλξης για επίδοξους κατακτητές. Το 1878 πέρασε στα χέρια των Βρετανών από τους Οθωμανούς κατόπιν συμφωνίας ενοικίασης (η οποία τελικά μετατράπηκε σε οριστική κτήση), αποτελώντας πλέον αποικία της, ενώ λόγω της έντονης παρουσίας του Ελληνικού πληθυσμού, δόθηκε το 1915 ως αντάλλαγμα για την είσοδο της Ελλάδας στον Α Παγκόσμιο Πόλεμο, κάτι που τελικά δεν συνέβη⁶⁵. Ένας σκληρός αγώνας για την ανεξαρτησία τη δεκαετία του 1950 ενάντια στη βρετανική αποικιακή δύναμη οδήγησε στην ανεξαρτησία και σε ένα σύντομο πείραμα διακυβέρνησης μεταξύ της ελληνοκυπριακής και της τουρκοκυπριακής κοινότητα. Στα τέλη του 1963 μια πολιτική κρίση εγκαινίασε μια

65 <https://www.mixanitouxronou.gr/i-agglokrotatia-stin-kypro-pos-oi-vretanoi-quot-noikiasan-quot-to-nisi-apo-toys-othomanoys/>, πρόσβαση 13/1/2023.

περίοδο καταστροφικών διακοινοτικών συρράξεων, που οδήγησε στην επέμβαση των Βρετανών ως «εγγυήτριας» δύναμης - και τελικά των δυνάμεων και των Ηνωμένων Εθνών. Το 1974, ένα πραξικόπημα κατά της κυβέρνησης του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου, υποκινούμενο από τη στρατιωτική χούντα στην Ελλάδα, οδήγησε στο να επέμβει η Τουρκία στρατιωτικά καταλαμβάνοντας περίπου το 34% του νησιού. Από το 1974 το νότιο τμήμα της Κύπρου βρίσκεται υπό τον έλεγχο της Κυβέρνησης της Κυπριακής Δημοκρατίας, ενώ το βόρειο τμήμα διοικείται από μια τουρκοκυπριακή διοίκηση, η οποία αυτοανακηρύχθηκε «Τουρκική Δημοκρατία της Βόρειας Κύπρου» («ΤΔΒΚ») και δεν έχει αναγνωριστεί από καμία χώρα εκτός από την Τουρκία, ενώ παράλληλα ένας σημαντικός αριθμός τουρκικών στρατευμάτων παραμένει στο νησί. Οι Ηνωμένες Πολιτείες αναγνωρίζουν την Κυπριακή Δημοκρατία ως Κυπριακή Κυβέρνηση και είχαν επιβάλει σε αυτήν εμπάργκο πώλησης όπλων το 1987.

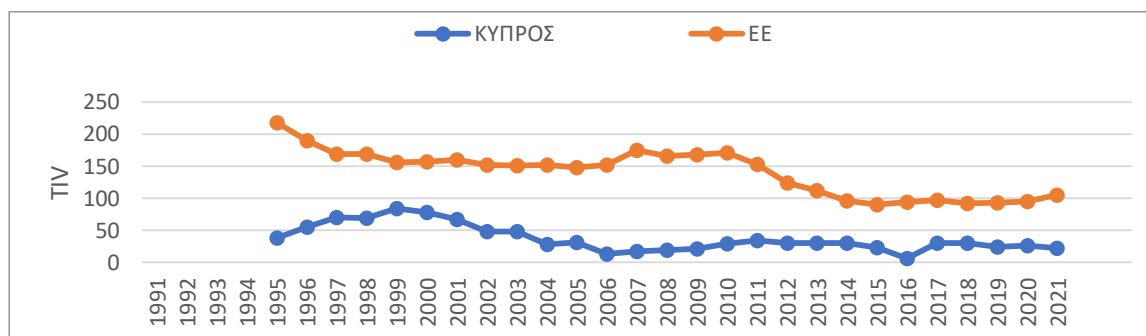
Εισήλθε στην ΕΕ το 2004, αποτελεί μέλος της PESCO, ενώ δεν αποτελεί μέλος του NATO. Οι προκλήσεις ασφάλειας που αντιμετωπίζει είναι πολύ αυξημένες δεδομένης της χρόνιας τουρκικής απειλής, η οποία αυξήθηκε κατόπιν της ανακήρυξης Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης (ΑΟΖ) το 2004. Λόγω της ύπαρξης επιβεβαιωμένων κοιτασμάτων υδρογονανθράκων, η Τουρκία προχώρησε στην αμφισβήτηση των θαλάσσιων ζωνών και έχει εισβάλει σε τμήματα της Κυπριακής ΑΟΖ, διεξάγοντας η ίδια υποθαλάσσιες έρευνες. Η δημιουργία και συντήρηση ένοπλων δυνάμεων ικανών να αντιπαρατεθούν ευθέως με την Τουρκία δεν αποτέλεσε ρεαλιστική επιλογή και η χώρα αρκέστηκε κυρίως στην δημιουργία φιλικών σχέσεων με τις γειτονικές χώρες, καθώς και στην δημιουργία συμμαχιών όπως π.χ. με την ένταξη της στην ΕΕ.

Η οικονομία της χώρας επηρεάστηκε βαθύτατα από την οικονομική κρίση του 2008 από την οποία τελικά ανέκαμψε το 2016⁶⁶ και έκτοτε παρουσίασε ανάπτυξη. Διέθεσε το 2,80% επί του ΑΕΠ και το 6,19% επί των γενικών κρατικών δαπανών για τις αμυντικές της δαπάνες, κατατάσσοντας την στην 3^η και 5^η θέση αντίστοιχα μεταξύ των χωρών της ΕΕ.

66 <https://data.oecd.org/gdp/gross-domestic-product-gdp.htm>, πρόσβαση 13/1/2023.

5.1.14.1 Ανάλυση μεταβολών

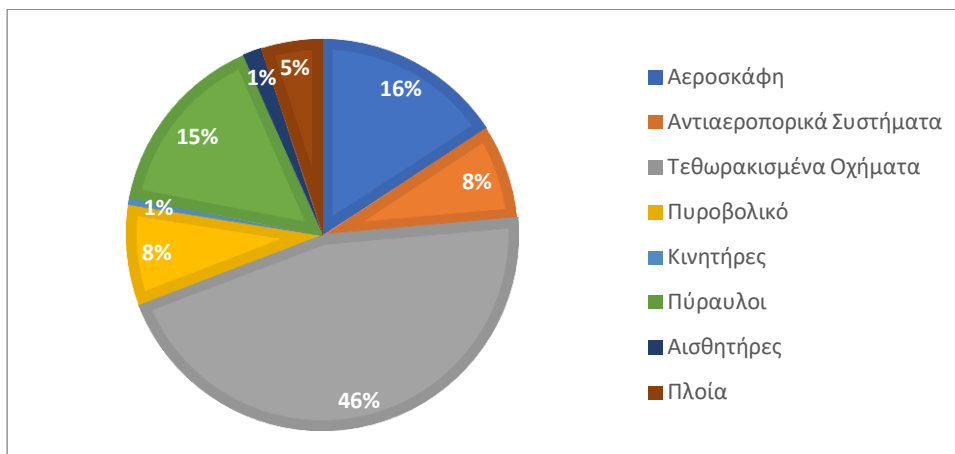
Πίνακας 5.14.1 Σύγκριση Κυλιόμενων Μέσων Όρων Κύπρου – ΕΕ

Πηγή: SIPRI

Η αξία των εισαγωγών της Κύπρου ήταν εμφανώς χαμηλότερη από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο ενώ η καμπύλη εισαγωγών δεν ακολουθεί γενικά την τάση της καμπύλης της ΕΕ. Η κορύφωση των εισαγωγών έγινε το 1999, ενώ μετέπειτα ακολούθησαν πτωτική πορεία μέχρι και το 2004, οπότε και σταθεροποιήθηκαν για την υπόλοιπη χρονική περίοδο (με εξαίρεση την ανυπαρξία εισαγωγών των περιόδων 2008-2009 και 2013-2018). Παρά της αυξημένες προκλήσεις του γεωπολιτικού και γεωστρατηγικού παράγοντα (λόγω της τουρκικής απειλής) η χώρα δεν μπόρεσε να προχωρήσει σε αυξημένες εισαγωγές οπλικών συστημάτων λόγω και του μικρού οικονομικού της μεγέθους, αλλά και λόγω αντιδράσεων από την Τουρκία. Συγκεκριμένα, στην απόπειρα της να αποκτήσει αντιαεροπορικά συστήματα μέσης εμβέλειας, αντιμετώπισε την έντονη αντίδραση της Τουρκίας η οποία την απείλησε ευθέως, ματαιώνοντας κατά αυτό τον τρόπο την αγορά τους (τελικά εγκαταστάθηκαν στην Ελλάδα και ως αντάλλαγμα δόθηκαν αντιαεροπορικά συστήματα μικρής εμβέλειας). Οι εισαγωγές της χώρας αποσκοπούσαν στην αντιμετώπιση της τουρκικής απειλής η οποία μπορεί να προερχόταν είτε από αέρος, θαλάσσης ακόμα και από ξηράς (λόγω του ότι έχουν μεταφερθεί παράνομα στο βόρειο τμήμα του νησιού άρματα μάχης και τεθωρακισμένα οχήματα), με όπλα μικρής – τοπικής εμβέλειας. Δεν διαθέτει μαχητικά αεροσκάφη αλλά ούτε και πολεμικά πλοία και γενικώς ο εξοπλισμός της είναι αρκετά περιορισμένος όπως και οι επιχειρησιακές τις δυνατότητες. Η πληθώρα των εισαγωγών αφορούσαν την αγορά τεθωρακισμένων οχημάτων (46%), ακολουθούμενα από τα αεροσκάφη και τους πυραύλους.

Πίνακας 5.14.2 Κατανομή Εισαγωγών Κύπρου ανά Κατηγορία Οπλικού Συστήματος

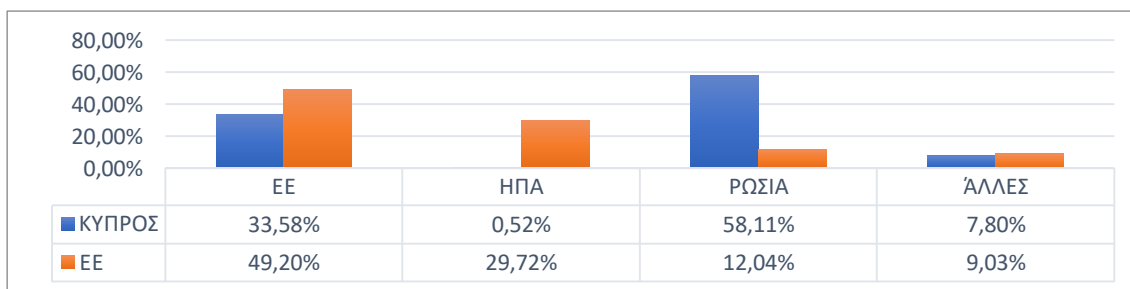

Πηγή: SIPRI

5.1.13.2 Πηγές Εισαγωγής Οπλικών Συστημάτων

Ως κύριος πάροχος της Κύπρου αναδεικνύεται η Ρωσία (2^η μεγαλύτερη), καθώς οι δύο χώρες διατηρούν παραδοσιακά καλές σχέσεις, ακολουθούμενη από τις χώρες της ΕΕ. Από τις ΗΠΑ δεν έχει πραγματοποιήσει ουσιαστικά καμία εισαγωγή λόγω του εμπάργκο που είχε επιβληθεί στην χώρα το 1987.

Πίνακας 5.14.3 Σύγκριση Πηγών Προμήθειας Κύπρου - ΕΕ

Πηγή: SIPRI

5.1.15 Λετονία

Η Λετονία αποτελεί μία από τις τρεις βαλτικές χώρες (Λετονία, Λιθουανία και Εσθονία) οι οποίες ήταν τμήματα της πάλαι ποτέ Σοβιετικής Ένωσης. Απόκτησε την ανεξαρτησία της το 1991, ωστόσο οι τελευταίες Ρωσικές δυνάμεις αποσύρθηκαν το 1998 με τον τερματισμό της λειτουργίας ενός Ρωσικού σταθμού Radar⁶⁷. Παρότι κέρδισε την ανεξαρτησία της μετά τον Ά Παγκόσμιο Πόλεμο, η χώρα κατά τον Β Παγκόσμιο Πόλεμο

67 <https://www.onlatvia.com/tag/soviet-radar-base>, πρόσβαση 13/1/2023.

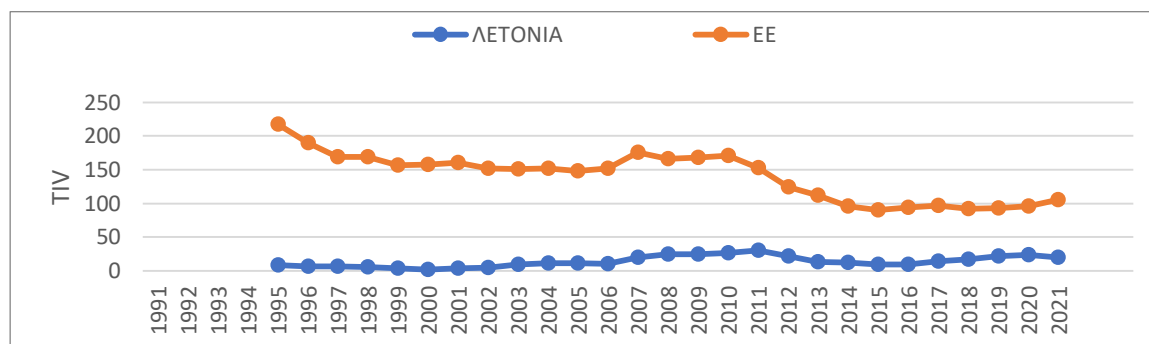
καταλήφθηκε από την Ναζιστική Γερμανία και στην συνέχεια από την Σοβιετική Ένωση, γεγονότα που καθόρισαν την μετέπειτα πολιτική της χώρας στην κατεύθυνση της διαρκούς προσπάθειας εξασφάλισης της ανεξαρτησίας της. Συνορεύει στα Ανατολικά με την Ρωσία και την Λευκορωσία (χώρες που αποτελούν εν δυνάμει απειλή), στα Βόρεια με την Εσθονία και στα Νότια με την Λιθουανία.

Εισήλθε το 2004 στην ΕΕ και στο NATO και αποτελεί μέλος της PESCO. Η είσοδος σε αυτές τις συμμαχίες αποτέλεσε στρατηγική επιλογή της χώρας για την εξασφάλιση της ακεραιότητας της δεδομένου του οδυνηρού της παρελθόντος, ενώ έχει αναπτύξει και σημαντική στρατηγική σχέση με τις ΗΠΑ, φιλοξενώντας στο έδαφος της μεγάλο αριθμό αμερικανικών και νατοϊκών δυνάμεων για την αντιμετώπιση της Ρωσικής απειλής. Η Ρωσία προέβη κατά καιρούς στην παραβίαση του εναέριου χώρου της Λετονίας αντιδρώντας για την παρουσία των νατοϊκών δυνάμεων στα σύνορα της, ωστόσο το ενδεχόμενο ένοπλης σύρραξης παρέμενε χαμηλό εξαιτίας και της πολυάριθμης παρουσίας των νατοϊκών στρατευμάτων.

Η οικονομία της χώρας επηρεάστηκε σημαντικά από την οικονομική κρίση του 2008, από την οποία ανέκαμψε το 2012⁶⁸. Για τις αμυντικές της δαπάνες διέθεσε το 1,28% επί του ΑΕΠ και το 3,74% επί των γενικών κρατικών δαπανών, χαμηλότερα αμφότερα του ευρωπαϊκού μέσου όρου.

5.1.15.1 Ανάλυση μεταβολών

Πίνακας 5.15.1 Σύγκριση Κυλιόμενων Μέσων Όρων Λετονίας – ΕΕ

Πηγή: SIPRI

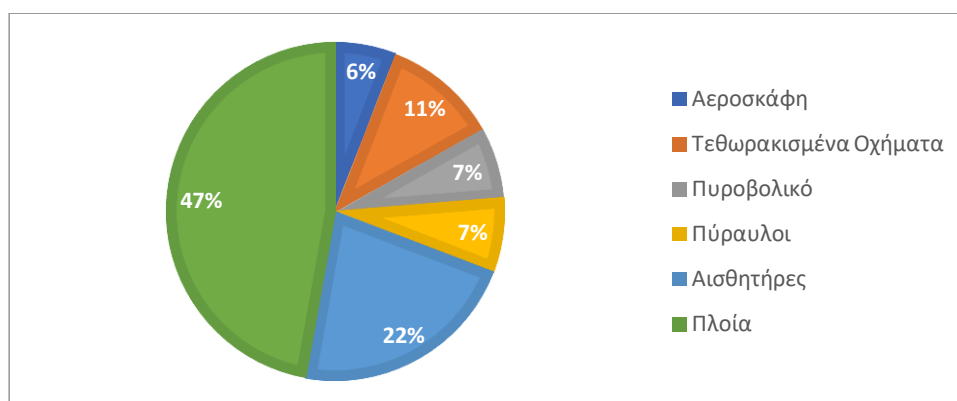
Η αξία των εισαγωγών κινήθηκε σε χαμηλά επίπεδα εμφανίζοντας μία γραμμικότητα. Η χώρα δεν διαθέτει μαχητικά αεροσκάφη, ενώ στις ναυτικές δυνάμεις περιορίζεται στην χρήση περιπολικών και ναρκαλιευτικών σκαφών. Ο κύριος όγκος των δυνάμεων της είναι προσανατολισμένος στην αντιμετώπιση χερσαίας εισβολής με ελαφριές και ταχέως

68 <https://data.oecd.org/gdp/gross-domestic-product-gdp.htm>, πρόσβαση 13/1/2023.

κινούμενες μονάδες (δεν διαθέτει άρματα μάχης)⁶⁹. Δεδομένου του στρατιωτικού μεγέθους της κύριας απειλής για την ασφάλεια της (Ρωσία), η χώρα λόγω και των περιορισμένων οικονομικών δυνατοτήτων της δεν μπόρεσε να δημιουργήσει και να συντηρήσει ένοπλες δυνάμεις ικανές να αντιπαρατεθούν με αυτές της Ρωσίας οπότε και στηρίχθηκε στην συνδρομή των σύμμαχων χωρών για την αποτροπή επιθετικών ενεργειών σε βάρος της. Η εισβολή και προσάρτηση της Κριμαίας από την Ρωσία το 2014 ξύπνησε άσχημες μνήμες στην Λετονία, η οποία λόγω της άμεσης γειτνίασης της με την Ρωσία φοβήθηκε ότι μπορεί να αποτελέσει μελλοντικό στόχο της⁷⁰.

Το μεγαλύτερο μέρος των εισαγωγών της αφορούσε την αγορά περιπολικών και ναρκαλιευτικών σκαφών (47%), ακολουθούμενα από τους αισθητήρες (22%) που αφορούσαν κυρίως Radar εναέριας και παράκτιας επιτήρησης και τα τεθωρακισμένα οχήματα (11%) για τις ανάγκες επιτήρησης και προστασίας των χερσαίων συνόρων.

Πίνακας 5.15.2 Κατανομή Εισαγωγών Λετονίας ανά Κατηγορία Οπλικού Συστήματος

Πηγή: SIPRI

5.1.15.2 Πηγές Εισαγωγής Οπλικών Συστημάτων

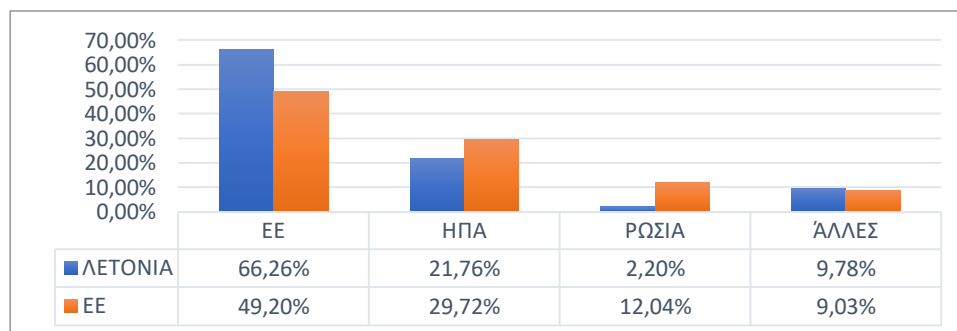
Κύρια πάροχος της Λετονίας αναδεικνύονται οι χώρες της ΕΕ, ακολουθούμενες από τις ΗΠΑ. Αθροιστικά αυτές οι δύο αγγίζουν το 89% των συνολικών εισαγωγών, γεγονός που καταδεικνύει την πρόσδεση της χώρας στο δυτικό άρμα. Οι εισαγωγές από την Ρωσία αφορούσαν την προμήθεια μεταχειρισμένων ελικοπτέρων έρευνας και διάσωσης πριν την ένταξη στο NATO, ενώ έκτοτε δεν έχει πραγματοποιηθεί καμία

69 https://www.globalfirepower.com/country-military-strength-detail.php?country_id=latvia, πρόσβαση 13/1/2023.

70 <https://www.bbc.com/news/uk-31528981>, πρόσβαση 13/1/2023.

αγορά. Το μερίδιο εισαγωγών από την κατηγορία «άλλες» αντιστοιχεί στον ευρωπαϊκό μέσο όρο.

Πίνακας 5.15.3 Σύγκριση Πηγών Προμήθειας Λετονίας - ΕΕ

Πηγή: SIPRI

5.1.16 Λιθουανία

Αποτελεί το μεγαλύτερο και πολυπληθέστερο από τα τρία κράτη της Βαλτικής και συνορεύει με τη Λετονία στα βόρεια, τη Λευκορωσία στα νοτιοανατολικά, την Πολωνία στα νοτιοδυτικά και το Καλίνινγκραντ, ένα έδαφος της Ρωσίας, στα δυτικά. Αποτέλεσε μέρος της Σοβιετικής Ένωσης από την οποία απέκτησε τελικά την ανεξαρτησία της το 1990, ενώ ακολούθησε και αυτή τον δρόμο της Λετονίας (απόκτησε την ανεξαρτησία της μετά τον Α Παγκόσμιο Πόλεμο και καταλείφθηκε από την Ναζιστική Γερμανία και την Σοβιετική Ένωση κατά τον Β Παγκόσμιο Πόλεμο). Η Λιθουανία αναζητώντας στενότερους δεσμούς με την Δύση, ζήτησε την ένταξη της στο NATO το 1994⁷¹, κάτι που τελικά ωστόσο συνέβη το 2004. Η εθνική αμυντική πολιτική της Λιθουανίας είχε ως στόχο να διασφαλίσει τη διατήρηση της ανεξαρτησίας και κυριαρχίας του κράτους, της ακεραιότητας της γης, της χώρας, των χωρικών υδάτων, του εναέριου χώρου και της συνταγματικής τάξης. Οι κύριοι στρατηγικοί της στόχοι ήταν η υπεράσπιση των συμφερόντων της χώρας καθώς και η διατήρηση και επέκταση των δυνατοτήτων των ενόπλων δυνάμεών της ώστε να συμβάλουν και να συμμετάσχουν στις αποστολές των κρατών μελών του NATO και της Ευρωπαϊκής Ένωσης⁷². Η χώρα έχει συμμετάσχει σε πολυάριθμες ειρηνευτικές αποστολές υπό την αιγίδα του ΟΗΕ και του NATO, έγινε μέλος της ΕΕ το 2004 ενώ αποτελεί και μέλος της PESCO.

Η κυριότερη απειλή της χώρας ήταν η Ρωσία (λόγω της προσάρτησης της χώρας από τη Σοβιετική Ένωση στο παρελθόν), ενώ παρά τις συνεχείς παραβιάσεις των εναέριων και

71 <http://lfpr.lt/wp-content/uploads/2015/07/LFPR-4-Mereckis.pdf>, πρόσβαση 13/1/2023.

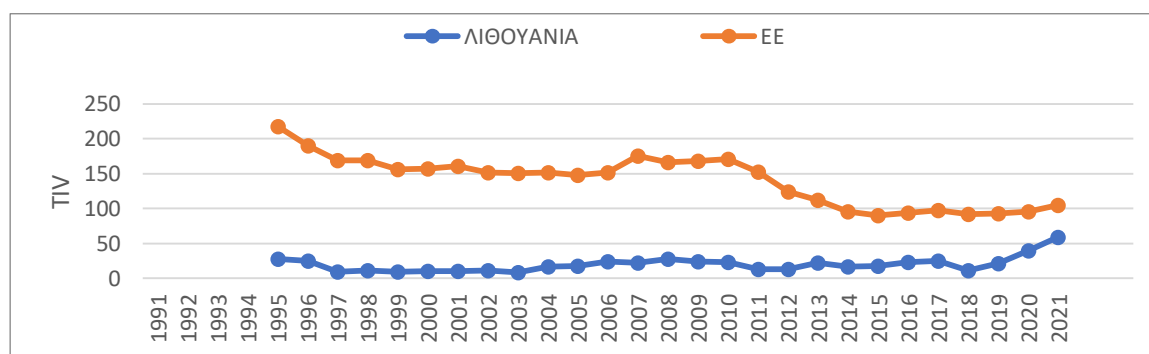
72 Lithuanian Defense Policy White Paper, σελίδα 11.

θαλάσσιων συνόρων από την τελευταία ο κίνδυνος διασυνοριακού πολέμου παρέμεινε χαμηλός λόγω της παρουσίας πολυάριθμων δυνάμεων του NATO. Η στρατηγική σχέση με τις ΗΠΑ παρέμεινε εξαιρετική και στο έδαφος της φιλοξενούνται αμερικανικά στρατεύματα, τα οποία μαζί με τις εθνικές και νατοϊκές δυνάμεις επιτηρούν τα σύνορα της χώρας.

Η οικονομία επηρεάστηκε από την οικονομική κρίση του 2008 και ανέκαμψε το 2012. Την περίοδο 1991-2021 η Λιθουανία δαπάνησε το 1,16% επί του ΑΕΠ (5^η χαμηλότερη μεταξύ των χωρών της ΕΕ) και το 3,24% επί των γενικών κρατικών δαπανών για τις αμυντικές της ανάγκες, ποσοστά σαφώς χαμηλότερα του ευρωπαϊκού μέσου όρου.

5.1.16.1 Ανάλυση μεταβολών

Πίνακας 5.16.1 Σύγκριση Κυλιόμενων Μέσων Όρων Λιθουανία – ΕΕ

Πηγή: SIPRI

Οι εισαγωγές της Λιθουανίας κινήθηκαν σε χαμηλά επίπεδα και εμφάνισαν μία γραμμικότητα, ενώ από το 2019 παρουσιάζεται μία μικρή αύξηση. Η χώρα επέλεξε να αντιμετωπίσει τους κινδύνους ασφάλειας με την δημιουργία ισχυρών συμμαχιών (ΕΕ και NATO) οι οποίες ανέλαβαν ουσιαστικά την προστασία της χώρας. Οι περιορισμένες οικονομικές της δυνατότητες δεν επέτρεψαν την εισαγωγή αξιόλογων οπλικών συστημάτων, ωστόσο το πολύ χαμηλό ποσοστό που δαπάνησε για τον τομέα της άμυνας δεν πληρούσε ούτε καν τις συμμαχικές υποχρεώσεις παρόλο που επωφελήθηκε τα μέγιστα από αυτήν.

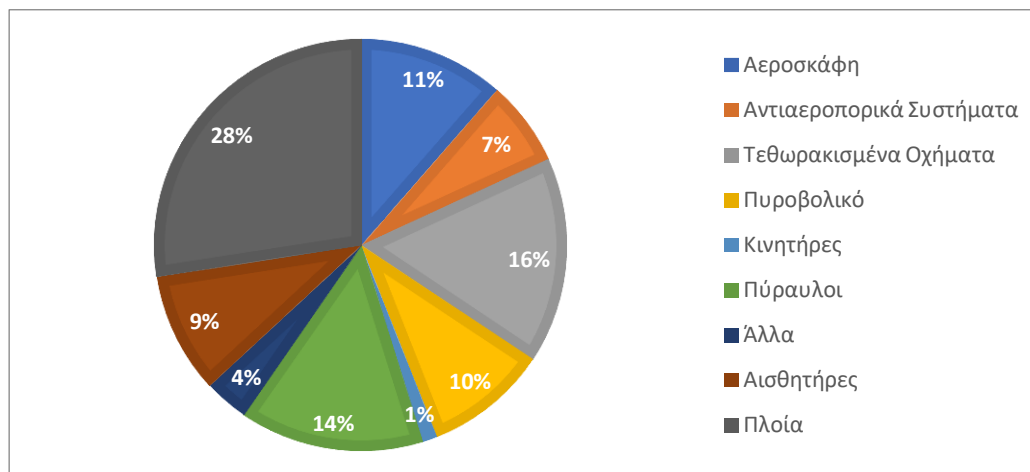
Όσον αφορά την δομή των ενόπλων δυνάμεων, δεν διαθέτει μαχητικά ή επιθετικά αεροσκάφη και αρκείται μόνο στην διατήρηση ενός μικρού στόλου από μεταγωγικά ελικόπτερα. Στο ναυτικό διαθέτει μόνο περιπολικά και ναρκοθηρευτικά σκάφη ενώ στον στρατό ξηράς διαθέτει μόνο τεθωρακισμένα οχήματα και πυροβολικό (δεν διαθέτει άρματα μάχης)⁷³. Το 2008 αποφάσισε να μετατρέψει τον στρατό της σε καθαρά επαγγελματικό,

73 https://www.globalfirepower.com/country-military-strength-detail.php?country_id=lithuania, πρόσβαση 13/1/2023.

απόφαση ωστόσο που ανακάλεσε το 2015⁷⁴, λόγω «κινδύνων για την ασφάλεια», όπως δήλωσε η τότε πρόεδρος της Λιθουανίας, υπονοώντας την Ρωσική απειλή που επανεμφανίστηκε μετά την εισβολή και προσάρτηση της Κριμαίας το 2014.

Οι εισαγωγές της Λιθουανίας ήταν κυρίως προσανατολισμένες στην αντιμετώπιση χερσαίας εισβολής, αναπτύσσοντας ευέλικτες μονάδες που δεν ερχόταν σε ευθεία αντιπαράθεση με έναν πολυάριθμο αντίπαλο στρατό αλλά είχαν ως αποστολή να του καταφέρουν καίρια πλήγματα, έως ότου ενεργοποιηθεί η δύναμη αντίδρασης του ΝΑΤΟ. Το μεγαλύτερο μέρος αφορούσε την προμήθεια πλοίων, ακολουθούμενο από τα τεθωρακισμένα οχήματα και τους πυραύλους. Το αξιοπρόσεκτο στην κατανομή της πίτας ανά κατηγορία είναι η ομοιόμορφη κατανομή τους και στους τρεις κλάδους των ενόπλων δυνάμεων.

Πίνακας 5.16.2 Κατανομή Εισαγωγών Λιθουανία ανά Κατηγορία Οπλικού Συστήματος

Πηγή: SIPRI

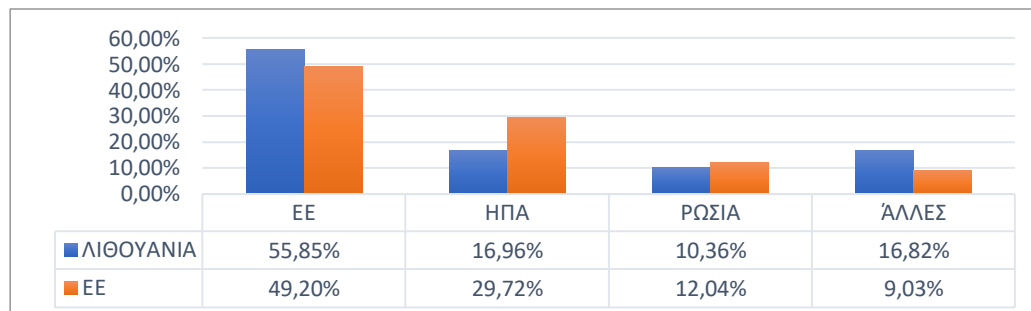
5.1.16.2 Πηγές Εισαγωγής Οπλικών Συστημάτων

Κυριότερος πάροχος αναδεικνύονται οι χώρες της ΕΕ με την Γερμανία να έχει την πρωτοκαθεδρία, ενώ το ποσοστό των ΗΠΑ κρίνεται χαμηλό δεδομένης της στρατηγικής σχέσης των δύο χωρών. Το γεγονός αυτό αιτιολογείται από το ότι ο τομέας ειδικευσης των ΗΠΑ που είναι τα αεροσκάφη, δεν αποτέλεσε επιλογή τη χώρας πιθανόν λόγω αυξημένου οικονομικού κόστους. Το μερίδιο της Ρωσίας κινείται στον ευρωπαϊκό μέσο όρο με τις αγορές να έχουν πραγματοποιηθεί το 1992, περίοδος όπου οι σχέσεις των δύο χωρών θεωρούταν καλές, ενώ έκτοτε δεν έχει πραγματοποιηθεί καμία αγορά. Από την κατηγορία

74 <https://gr.euronews.com/2015/02/25/lithuania-to-bring-back-military-conscription-to-counter-russian-threat>, πρόσβαση 13/1/2023.

«άλλες» κυριότερος πάροχος αναδεικνύεται η Νορβηγία, από την οποία προμηθεύτηκε κυρίως τα περιπολικά της σκάφη.

Πίνακας 5.16.3 Σύγκριση Πηγών Προμήθειας Λιθουανία - ΕΕ

Πηγή: SIPRI

5.1.17 Λουξεμβούργο

Το Λουξεμβούργο αποτελεί μία μικρή χώρα στην ΒΔ Ευρώπη και συνορεύει με το Βέλγιο, την Γερμανία και την Γαλλία. Λόγω της σημαντικής γεωγραφικής του θέσης αποτέλεσε μήλον της έριδος ανά τους αιώνες ανάμεσα στις ευρωπαϊκές δυνάμεις οι οποίες έριζαν για την κατοχή του. Παρά την ανακήρυξη ουδετερότητας, κατελήφθη στην διάρκεια και των δύο παγκοσμίων πολέμων από την Γερμανία με αποτέλεσμα μετά την λήξη του Β Παγκοσμίου Πολέμου να αναθεωρήσει την στάση του και να αποτελέσει ένα από τα ιδρυτικά μέλη του ΝΑΤΟ το 1949 και της ΕΟΚ το 1957.

Κατά την εξεταζόμενη χρονική περίοδο δεν αντιμετώπισε κάποια εξωτερική απειλή που να δικαιολογεί την αύξηση των εισαγωγών οπλικών συστημάτων, ενώ και στο εσωτερικό δεν αντιμετώπισε ιδιαίτερες προκλήσεις ασφάλειας πέραν της αυξημένης επαγρύπνησης για την αποτροπή τυχόν τρομοκρατικών επιθέσεων από Ισλαμιστικές Οργανώσεις.

Δεν διαθέτει μαχητικά/επιθετικά αεροσκάφη και ελικόπτερα ενώ ο αεροπορικός του στόλος αποτελείται από 1 μεταφορικό αεροσκάφος το οποίο αγοράστηκε σε συνεργασία με το Βέλγιο. Δεν διαθέτει πυροβολικό και άρματα μάχης και περιορίζεται στην χρήση τεθωρακισμένων οχημάτων, με τα οποία ωστόσο συμμετείχε σε πολυάριθμες ειρηνευτικές αποστολές στο εξωτερικό⁷⁵.

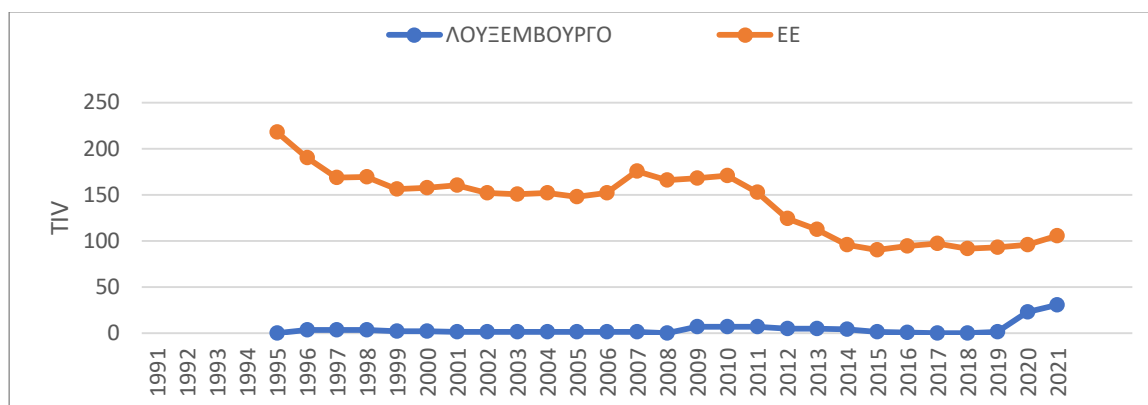
Η οικονομία της χώρας θεωρείται από τις πλέον ανεπτυγμένες, ενώ διέθετε από τα υψηλότερα κατά κεφαλήν εισοδήματα όχι μόνο στην Ευρώπη (1^η θέση) αλλά στον κόσμο, ωστόσο το ΑΕΠ της χώρας σε απόλυτο αριθμό θεωρείται μικρό συγκρινόμενο με αυτά των

75 https://www.globalfirepower.com/country-military-strength-detail.php?country_id=luxembourg, πρόσβαση 13/1/2023.

υπολοίπων ευρωπαϊκών χωρών. Διέθεσε το 0,56% του ΑΕΠ και το 1,23% επί των κρατικών δαπανών για τις αμυντικές της δαπάνες, ποσοστά που την κατατάσσουν στην τελευταία θέση μεταξύ των χωρών της ΕΕ.

5.1.17.1 Ανάλυση μεταβολών

Πίνακας 5.17.1 Σύγκριση Κυλιόμενων Μέσων Όρων Λουξεμβούργου – ΕΕ

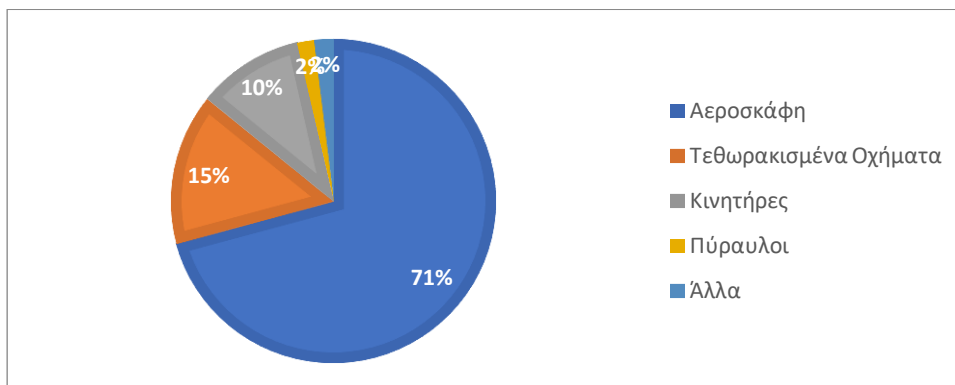

Πηγή: SIPRI

Οι εισαγωγές του Λουξεμβούργου ήταν ελάχιστες και σποραδικές, σαφώς κατώτερες του ευρωπαϊκού μέσου όρου (προτελευταίο στην αξία εισαγωγών ΤΙΥ) και αφορούσαν την υποστήριξη των δυνάμεων της χώρας στις ειρηνευτικές αποστολές που διατελούσαν στο εξωτερικό. Η κατακόρυφη αύξηση που παρατηρείται τα τελευταία χρόνια οφείλεται στην αγορά ελικοπτέρων για σκοπούς αστυνόμευσης και του μεταγωγικού αεροσκάφους που παραγγέλθηκε το 2003 αλλά τελικά παραδόθηκε το 2020.

Λόγω της ανυπαρξίας εξωτερικής απειλής και της συμμετοχής στις ευρύτερες συμμαχίες του ΝΑΤΟ και της ΕΕ που του παρείχαν την απαιτούμενη ασφάλεια, το Λουξεμβούργο επέλεξε να μην σπαταλήσει πόρους στον τομέα της άμυνας παρά την πολύ καλή οικονομική του κατάσταση, παραβλέποντας ταυτόχρονα την συμμαχική απαίτηση της δαπάνης του 2% του ΑΕΠ για την άμυνα. Το μεγαλύτερο μέρος των εισαγωγών αφορούσε την προμήθεια αεροσκαφών (77%) ακολουθούμενο από τα τεθωρακισμένα οχήματα.

Πίνακας 5.17.2 Κατανομή Εισαγωγών Λουξεμβούργου ανά Κατηγορία Οπλικού Συστήματος

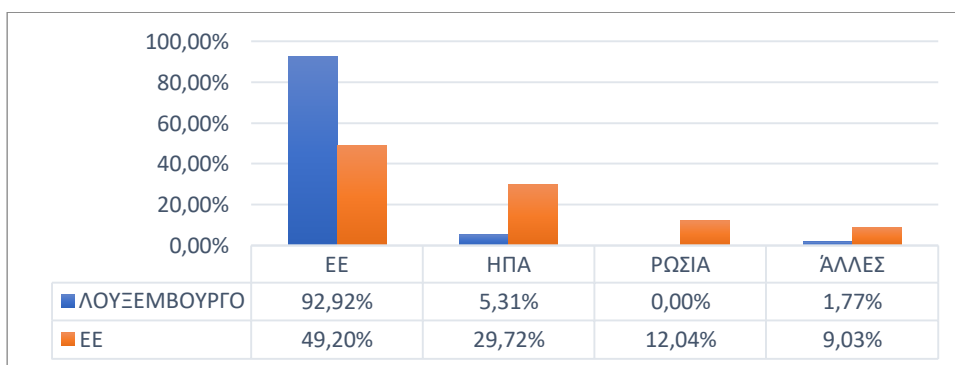

Πηγή: SIPRI

5.1.17.2 Πηγές Εισαγωγής Οπλικών Συστημάτων

Το Λουξεμβούργο επέλεξε σχεδόν αποκλειστικά ως παρόχους των οπλικών του συστημάτων τις χώρες της ΕΕ με ποσοστό σχεδόν 93%, γεγονός που το κατατάσσει στην 1^η θέση της σχετικής κατάταξης. Από την Ρωσία δεν προχώρησε σε καμία αγορά, ενώ από τις ΗΠΑ οι μόνες αγορές αφορούσαν τα τεθωρακισμένα οχήματα μάχης με τον εξοπλισμό τους, που χρησιμοποιήθηκαν στις ειρηνευτικές επιχειρήσεις στην Βοσνία την δεκαετία του 90.

Πίνακας 5.17.4 Σύγκριση Πηγών Προμήθειας Λουξεμβούργου - ΕΕ

Πηγή: SIPRI

5.1.18 Μάλτα

Η Μάλτα είναι ένα μικρό και πυκνοκατοικημένο νησιωτικό κράτος αποτελούμενο από ένα αρχιπέλαγος επτά νησιών που βρίσκονται στο μέσο της Μεσογείου.

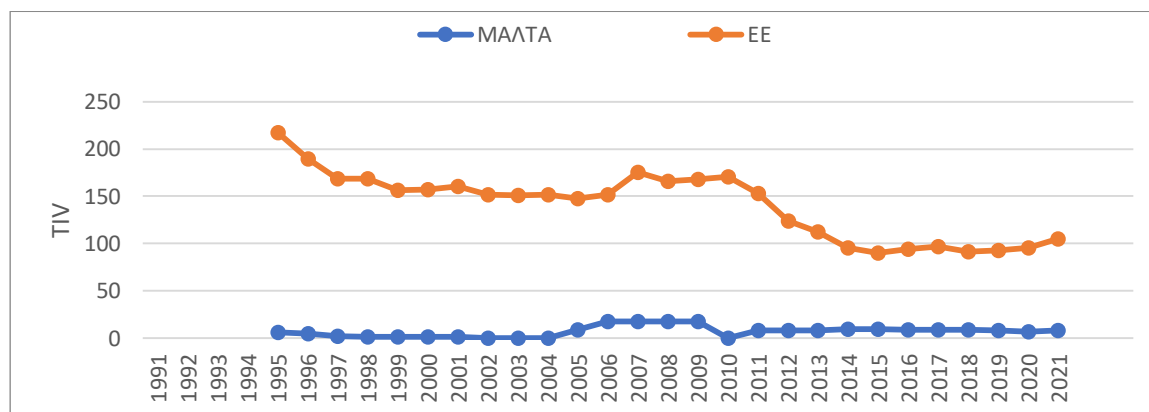
Αποτέλεσε στο παρελθόν Βρετανική κτήση και απέκτησε την ανεξαρτησία της το 1964 στο πλαίσιο της Κοινοπολιτείας⁷⁶.

Είναι μέλος της ΕΕ από το 2004, ενώ δεν συμμετέχει ούτε στο ΝΑΤΟ αλλά ούτε και στην PESCO. Δεν αντιμετώπισε κάποια άμεση εξωτερική απειλή ωστόσο οι αυξημένες μεταναστευτικές ροές από την Αφρική την επηρέασαν άμεσα καθότι αποτέλεσε χώρα εισόδου των μεταναστών προς την ΕΕ.

Την περίοδο 1991-2021 αποτέλεσε μία από τις μικρότερες οικονομίες της ΕΕ (σε μέγεθος ΑΕΠ), εμφανίζοντας σταθερή ανάπτυξη (χωρίς να επηρεαστεί από την κρίση του 2008), ενώ δαπάνησε το 0,66% του ΑΕΠ και το 1,62% των κρατικών δαπανών για τις αμυντικές τις ανάγκες, ποσοστά που συνιστούν την 2^η χαμηλότερη επίδοση σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες της ΕΕ.

5.1.18.1 Ανάλυση μεταβολών

Πίνακας 5.18.1 Σύγκριση Κυλιόμενων Μέσων Όρων Μάλτας – ΕΕ

Πηγή: SIPRI

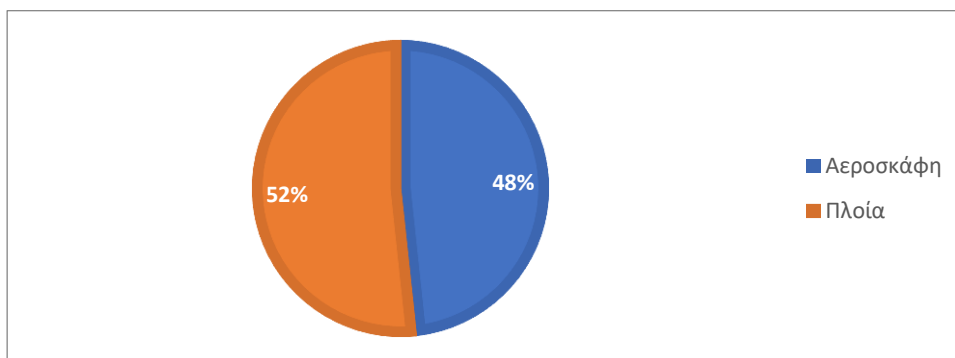
Οι εισαγωγές της Μάλτας την εξεταζόμενη περίοδο ήταν ιδιαίτερα χαμηλές και σποραδικές, πολύ χαμηλότερες του ευρωπαϊκού μέσου όρου (τελευταία θέση σε αξία εισαγωγών ΤΙΥ) και αφορούσαν όχι την αντιμετώπιση κάποιας απειλής για την εδαφική της κυριαρχία αλλά για την αντιμετώπιση των μεταναστευτικών ροών που συνιστούσαν απειλή για την ασφάλεια τόσο της χώρας, όσο και των χωρών της ΕΕ. Η αγορά περιπολικών σκαφών, ελικοπτέρων έρευνας – διάσωσης και ναυτικής επιτήρησης έγιναν στην πληθώρα

⁷⁶ Η Κοινοπολιτεία των Εθνών, γνωστή ως Κοινοπολιτεία και παλαιότερα ως Βρετανική Κοινοπολιτεία, είναι εθελοντική - ελεύθερη ένωση 56 ανεξάρτητων κρατών, τα οποία είναι πρώην αποικίες της Βρετανικής Αυτοκρατορίας και κάποια της Γαλλίας.

των περιπτώσεων μέσω των κονδυλίων της ΕΕ για την αντιμετώπιση των μεταναστευτικών ροών.

Ως εκ τούτου, οι εισαγωγές της Μάλτας αφορούσαν την προμήθεια αεροσκαφών (μεταφορικών ελικοπτέρων, έρευνας – διάσωσης και ναυτικής επιτήρησης) και πλοίων που αφορούσαν αποκλειστικά περιπολικά σκάφη, για σκοπούς επιτήρησης της επικράτεια της.

Πίνακας 5.18.2 Κατανομή Εισαγωγών Μάλτας ανά Κατηγορία Οπλικού Συστήματος

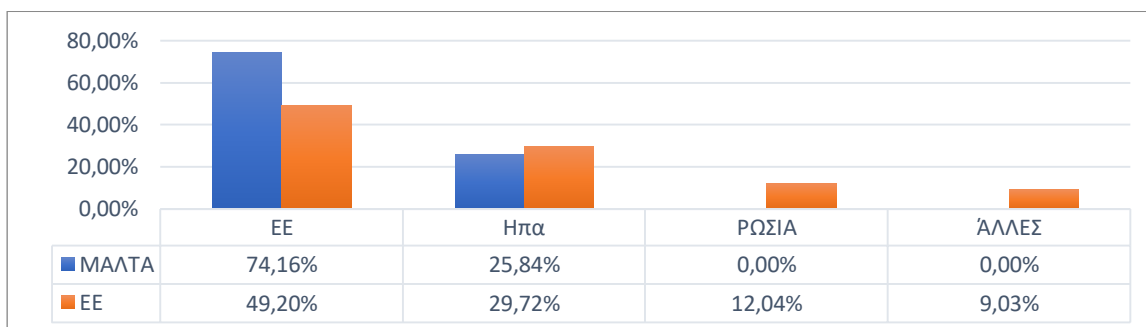

Πηγή: SIPRI

5.1.18.2 Πηγές Εισαγωγής Οπλικών Συστημάτων

Κύριος πάροχος της Μάλτας ήταν οι ευρωπαϊκές χώρες με 75% (4^η μεγαλύτερη εισαγωγέας) αν ληφθεί βεβαίως υπόψη ότι η πληθώρα των αγορών έγινε με την συγχρηματοδότηση της ΕΕ. Από την Ρωσία και από «άλλες» χώρες δεν πραγματοποιήσε καμία εισαγωγή ενώ από τις ΗΠΑ προμηθεύτηκε τα αεροσκάφη ναυτικής επιτήρησης.

Πίνακας 5.18.3 Σύγκριση Πηγών Προμήθειας Μάλτας - ΕΕ

Πηγή: SIPRI

5.1.19 Ολλανδία

Η Ολλανδία αποτελεί μία τους πυλώνες του ευρωπαϊκού οικοδομήματος καθώς ήταν μία από τις ιδρύτριες χώρες της ΕΟΚ και έκτοτε έχει δείξει σταθερή προσηλωση στα ευρωπαϊκά ιδεώδη. Παρά το καθεστώς ουδετερότητας που διατήρησε κατά τον Β Παγκόσμιο Πόλεμο, αποτέλεσε στην συνέχεια ιδρυτικό μέλος του ΟΗΕ και του ΝΑΤΟ. Η εξωτερική της πολιτική είναι προσανατολισμένη στην δημιουργία και διατήρηση φιλικών σχέσεων με τις γείτονες χώρες και στην αυξημένη συμμετοχή σε δομές και συνασπισμούς που έχουν ως αποστολή την προάσπιση της ειρήνης και της διεθνούς τάξης⁷⁷. Ωστόσο, δεν παραλείπει να εξασφαλίζει και τα εθνικά της συμφέροντα, κατάλοιπο ίσως από την εποχή που αποτελούσε θαλάσσια υπερδύναμη και διατηρούσε αποικίες ανα την υφήλιο. Αποτελεί επίσης και σημαντικό στρατηγικό εταίρο των ΗΠΑ, γεγονός που αποδεικνύεται από την συμμετοχή της σχεδόν σε όλες τις διεθνείς πολυεθνικές επιχειρήσεις υπό την αιγίδα των ΗΠΑ (π.χ. Λιβύη).

Η χώρα δεν αντιμετώπισε κάποια εξωτερική απειλή για την εδαφική της ακεραιότητα ενώ στο εσωτερικό δεν σημειώθηκαν τρομοκρατικές επιθέσεις. Οι ένοπλες δυνάμεις της έχουν ως κύρια αποστολή την διατήρηση της ικανότητας συμμετοχής σε πολυεθνικές αποστολές στο εξωτερικό στα πλαίσια του ΟΗΕ, της ΕΕ και του ΝΑΤΟ. Διαθέτει αξιόλογες και αξιόμαχες ένοπλες δυνάμεις τις οποίες υποστηρίζει με την εγχώρια αμυντική της βιομηχανία, η οποία εξειδικεύεται στην κατασκευή πολεμικών πλοίων καθώς και των υποσυστημάτων τους.

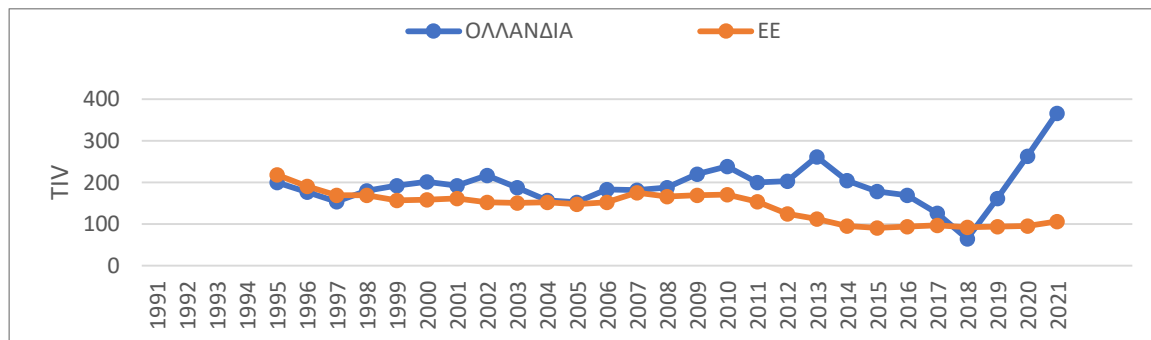
Την περίοδο 1991-2021 εμφάνισε οικονομική ανάπτυξη⁷⁸ (επηρεάστηκε από την οικονομική κρίση του 2008 από την οποία ανέκαμψε το 2012) και διέθεσε το 1,48% επί του ΑΕΠ και το 3,26% επί των κρατικών δαπανών, αμφότερες χαμηλότερα από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο.

77 <https://www.globalsecurity.org/military/world/europe/nl.htm>, πρόσβαση 14/1/2023.

78 <https://data.oecd.org/gdp/gross-domestic-product-gdp.htm>, πρόσβαση 14/1/2023.

5.1.19.1 Ανάλυση μεταβολών

Πίνακας 5.19.1 Σύγκριση Κυλιόμενων Μέσων Όρων Ολλανδίας – ΕΕ

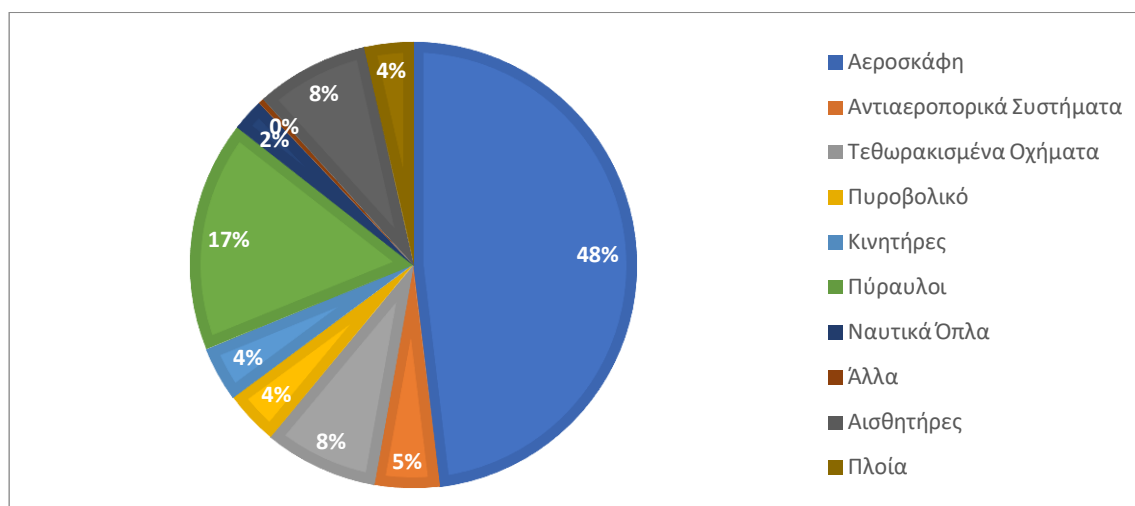
Πηγή: SIPRI

Η Ολλανδία κινήθηκε σχεδόν σταθερά πάνω από την καμπύλη εισαγωγών της ΕΕ εμφανίζοντας μία σταθερότητα από το 1991 έως το 2016, ενώ στην συνέχεια κινήθηκε καθοδικά, ανακάμπτοντας ωστόσο και συνεχίζοντας ανοδικά από το 2019 και έπειτα. Η σταθερότητα των πρώτων ετών αιτιολογείται από το γεγονός ότι οι επιχειρησιακές απαιτήσεις της χώρας ήταν σταθερές και προσανατολισμένες στο να μπορούν να υποστηρίξουν την συμμετοχή σε διεθνείς επιχειρήσεις και δεν προέκυψαν έκτακτες απαιτήσεις παρά την συμμετοχή της χώρας σε αυτές. Ο λόγος της εν συνεχεία μείωσης των εισαγωγών ήταν πολιτικός και αφορούσε την απόφαση της κυβέρνησης να στηρίζει περισσότερο τις εγχώριες αμυντικές βιομηχανίες έναντι των εισαγωγών⁷⁹, ωστόσο λόγω του ότι η εγχώρια βιομηχανία δεν μπόρεσε να καλύψει όλες τις κρίσιμες απαιτήσεις των ενόπλων δυνάμεων λόγω περιορισμένων δυνατοτήτων (π.χ. μαχητικά αεροσκάφη), η χώρα αναγκάστηκε να εισάγει αυτά τα οπικά συστήματα καταγράφοντας σημαντική αύξηση τα έτη 2020 -2021 με την έλευση των προηγμένων μαχητικών αεροσκαφών F-35.

Το μεγαλύτερο μέρος των εισαγωγών (σχεδόν το μισό) αφορούσε την προμήθεια αεροσκαφών με 48%, τομέας τον οποίο η εγχώρια αμυντική βιομηχανία δεν μπορούσε να υποστηρίξει και οδηγήθηκε σε εισαγωγές, ακολουθούμενο από την προμήθεια πυραύλων με 17%, έναν άλλο τομέα που δεν μπορούσε η εγχώρια αμυντική βιομηχανία να υποστηρίξει.

⁷⁹ https://www.sipri.org/sites/default/files/2021-04/netherlands_arms_export_policy_2019_english.pdf, πρόσβαση 14/1/2023.

Πίνακας 5.19.2 Κατανομή Εισαγωγών Ολλανδίας ανά Κατηγορία Οπλικού Συστήματος

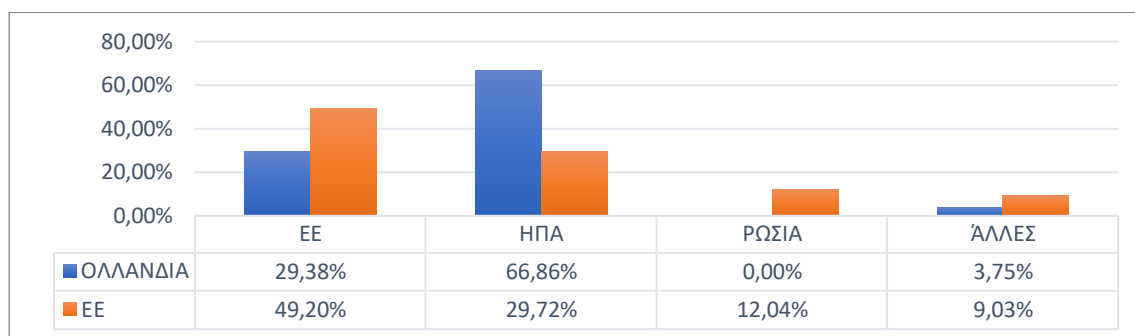

Πηγή: SIPRI

5.1.19.2 Πηγές Εισαγωγής Οπλικών Συστημάτων

Κύριος προμηθευτής της Ολλανδίας αποτέλεσαν οι ΗΠΑ καταλαμβάνοντας ποσοστό 67% (διπλάσιο του ευρωπαϊκού μέσου όρου), ακολουθούμενη από τις χώρες της ΕΕ με 29% (ποσοστό σαφώς χαμηλότερο του ευρωπαϊκού μέσου όρου), ενώ από την Ρωσία δεν πραγματοποιήσε καμία εισαγωγή λόγω της προσήλωσης της στην συμμαχία του NATO. Η ιδιαίτερη εταιρική και στρατηγική σχέση με τις ΗΠΑ επιβεβαιώνεται με τις αυξημένες εισαγωγές από αυτήν, παρόλο που υπήρχαν διαθέσιμες ευρωπαϊκές εναλλακτικές. Ο βιομηχανικός ανταγωνισμός με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες ίσως συνέβαλε προς την κατεύθυνση αυτή, ωστόσο ο κυριότερος παράγοντας ήταν η όσο το δυνατόν μεγαλύτερη ομογενοποίηση των ενόπλων δυνάμεων της χώρας με τα κύρια όπλα που χρησιμοποίησε το NATO (π.χ. μαχητικά αεροσκάφη F-16 και στην συνέχεια F-35) την περίοδο αυτή. Κυριότερος ευρωπαϊκός πάροχος αναδεικνύεται η Γερμανία από την οποία προμηθεύτηκε κυρίως συστήματα πυροβολικού, ενώ από «άλλες» χώρες κυριότερος πάροχος αναδείχθηκε το Ισραήλ από το οποίο προμηθεύτηκε αισθητήρες για τα μαχητικά της αεροσκάφη και όπλα εναντίον αρμάτων μάχης.

Πίνακας 5.19.3 Σύγκριση Πηγών Προμήθειας Ολλανδίας - ΕΕ

Πηγή: SIPRI

5.1.20 Ουγγαρία

Η Ουγγαρία είναι μία χώρα της κεντρικής Ευρώπης από την οποία έχουν περάσει ανά το πέρασμα των αιώνων διάφοροι κατακτητές, από τους Οθωμανούς και τους Αψβούργους τα παλαιότερα χρόνια, στην Αυστροουγγαρία που ως ηττημένη του Α Παγκοσμίου Πολέμου απώλεσε το 70% των εδαφών της, τους Γερμανούς κατά τον Β Παγκόσμιο Πόλεμο και τους Σοβιετικούς κατά τον ψυχρό πόλεμο. Η χώρα ήταν μέρος του Συμφώνου της Βαρσοβίας μέχρι και την διάλυση του το 1991, ενώ στην συνέχεια θέλοντας να ανεξαρτητοποιηθεί τελείως από την Ρωσία και να κάνει στροφή προς την Δύση έγινε μέλος του NATO το 1999. Στην ΕΕ εισήλθε το 2004 ενώ έκανε κινήσεις για την βελτίωση των σχέσεων με τις γειτονικές της χώρες (Ρουμανία, Σλοβακία και Ουκρανία) υπογράφοντας αντίστοιχες συμφωνίες, λόγω των εντάσεων που προκαλούνται και αφορούν κυρίως τις Ουγγρικές μειονότητες σε αυτές τις χώρες (συμπεριλαμβανομένης και της Σερβίας)⁸⁰.

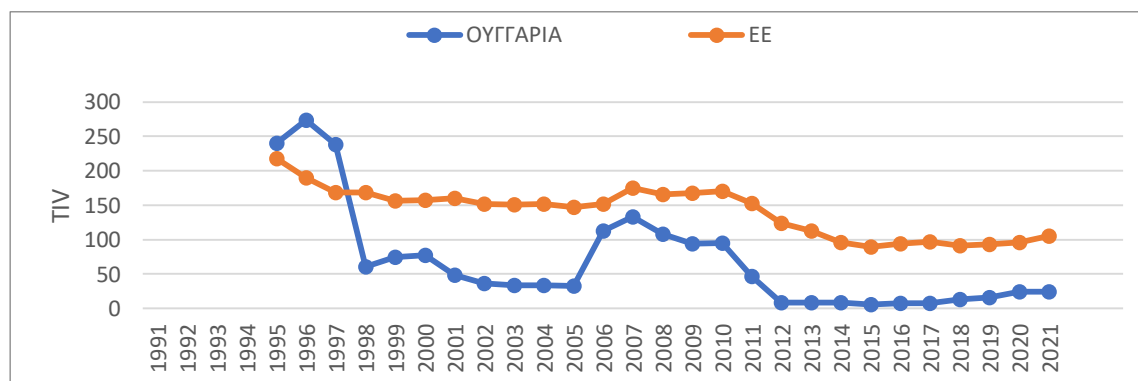
Η χώρα την περίοδο 1991-2021 δεν αντιμετώπισε εξωτερικές απειλές για την εδαφική της ακεραιότητα ούτε αυξημένες προκλήσεις ασφάλειας στο εσωτερικό, ενώ συμμετείχε και στην ειρηνευτική αποστολή στο Αφγανιστάν.

Η οικονομία της εμφάνισε ανάπτυξη την περίοδο 1991-2021 και δαπάνησε το 1,37% επί του ΑΕΠ και το 2,58% επί των κρατικών δαπανών για τις αμυντικές της ανάγκες, ποσοστά χαμηλότερα από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο.

⁸⁰ <https://crisis24.garda.com/insights-intelligence/intelligence/country-reports/hungary>, πρόσβαση 14/1/2023.

5.1.20.1 Ανάλυση μεταβολών

Πίνακας 5.20.1 Σύγκριση Κυλιόμενων Μέσων Όρων Ουγγαρίας – ΕΕ

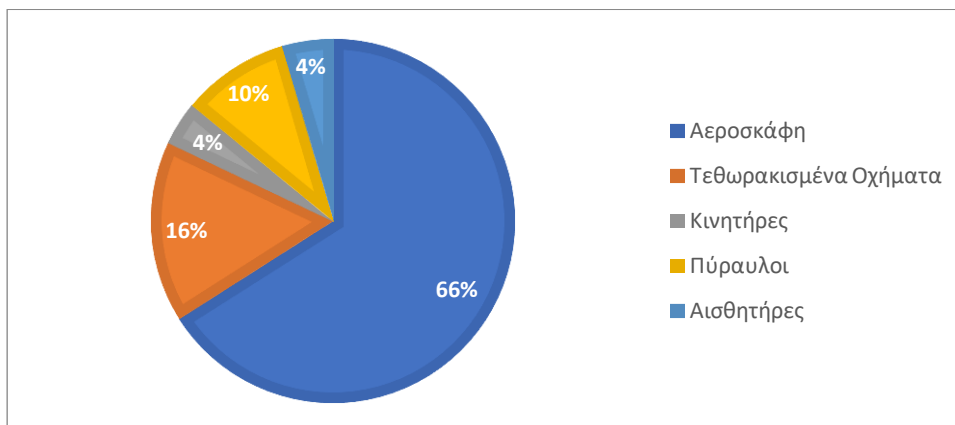
Πηγή: SIPRI

Οι εισαγωγές της Ουγγαρίας κινήθηκαν γενικά σε χαμηλότερο επίπεδο από αυτό του μέσου όρου της ΕΕ παρουσιάζοντας μικρή αύξηση την περίοδο 2006-2010. Τα πρώτα χρόνια μετά την απεμπλοκή της από την κηδεμονία της Σοβιετικής ένωσης, οι εισαγωγές αφορούσαν κυρίως την απόκτηση οπλικών συστημάτων Ρωσικής προελεύσεως, στο πλαίσιο της αποπληρωμής του χρέους της Ρωσίας στην Ουγγαρία. Αποκτήθηκαν στο χρονικό διάστημα 1991-1999 μαχητικά αεροσκάφη καθώς και τεθωρακισμένα οχήματα όλα στο πλαίσιο της συμφωνίας αυτής. Από το 1999 έως το 2005, οι εισαγωγές κινήθηκαν σε χαμηλά επίπεδα με την πιο αξιοσημείωτη εισαγωγή να πραγματοποιείται το 2006 με την ενοικίαση των μαχητικών αεροσκαφών Gripen από την Σουηδία. Από το σημείο αυτό και έπειτα δεν παρατηρείται κάποια αξιοσημείωτη εισαγωγή, πλην των απολύτως απαραίτητων για την κάλυψη των βασικών επιχειρησιακών απαιτήσεων της χώρας.

Η Ουγγαρία εβρισκόμενη υπό την κάλυψη του NATO από το 1999 αναλώθηκε στα τελείως απαραίτητα γεγονός που επιβεβαιώνεται από το χαμηλό ποσοστό των αμυντικών δαπανών για την εξεταζόμενη χρονική περίοδο. Σημαντικό ρόλο βέβαια έπαιξε και η κακή οικονομική κατάσταση της χώρας, ιδίως τα πρώτα χρόνια, όπου μετά το 1991 προσπαθούσε να ορθοποδήσει, ωστόσο στο πέρασμα των ετών ενώ είχε την οικονομική δυνατότητα δεν το έπραξε, επαναπαυόμενη στην προστασία που της προσφέρουν το NATO και η ΕΕ.

Το μεγαλύτερο ποσοστό εισαγωγών αφορούσε την εισαγωγή αεροσκαφών (66%) ακολουθούμενη από τα τεθωρακισμένα οχήματα και τους πύραυλους.

Πίνακας 5.20.2 Κατανομή Εισαγωγών Ουγγαρίας ανά Κατηγορία Οπλικού Συστήματος

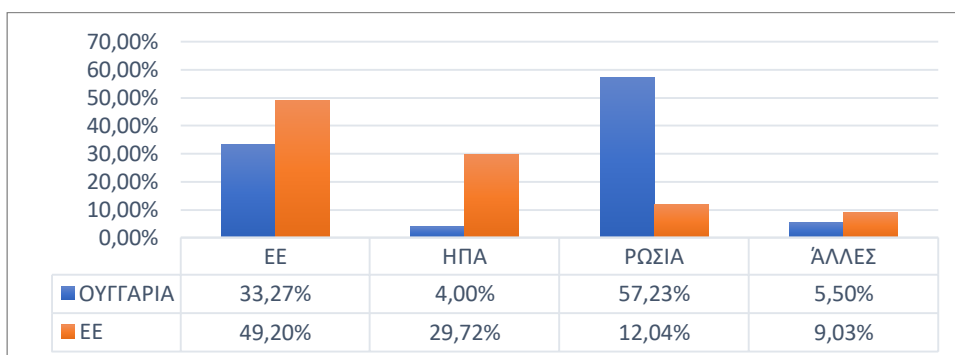

Πηγή: SIPRI

5.1.20.2 Πηγές Εισαγωγής Οπλικών Συστημάτων

Η κύρια πηγή προμήθειας οπλικών συστημάτων αναδεικνύεται η Ρωσία (3^η μεγαλύτερη), γεγονός ωστόσο που αιτιολογείται από το ότι το μεγαλύτερο ποσοστό αυτών αφορούσε την αποπληρωμή του χρέους της Ρωσία προς την Ουγγαρία. Στην δεύτερη θέση βρίσκονται οι χώρες της ΕΕ με την Σουηδία να αποτελεί τον μεγαλύτερο πάροχο, ενώ από τις ΗΠΑ έχει πραγματοποιήσει ελάχιστες εισαγωγές (4^η μικρότερη) με τις πρώτες να καταγράφονται μόλις το 2006.

Πίνακας 5.20.3 Σύγκριση Πηγών Προμήθειας Ουγγαρίας - ΕΕ

Πηγή: SIPRI

5.1.21 Πολωνία

Η Πολωνία απέκτησε την ανεξαρτησία της το 1918 μετά το τέλος του Α Παγκοσμίου Πολέμου, ενώ για 123 χρόνια δεν υπήρχε στον χάρτη ως χώρα, λόγω της κατάληψης και διαμοιρασμού των εδαφών της ανάμεσα στις τότε υπερδυνάμεις της εποχής

Αυστροουγγαρία, Γερμανία και Ρωσία. Το 1939 καταλήφθηκε ξανά από την ναζιστική Γερμανία και την Σοβιετική Ένωση, οι οποίες μοίρασαν την επικράτεια της στην μέση. Μετά το τέλος του Β Παγκοσμίου Πολέμου αποτέλεσε κράτος – δορυφόρο της ΕΣΣΔ, έχοντας απωλέσει ουσιαστικά και πάλι την κυριαρχία της, κατάσταση η οποία διατηρήθηκε μέχρι το 1989, όπου η τότε κυβέρνηση της χώρας κατέρρευσε εξαιτίας των αλυσιδωτών εξελίξεων στην Σοβιετική Ένωση, οπότε και ξεκίνησε η πορεία προς τον εκδημοκρατισμό και την στροφή προς την Δύση. Μοιράζεται χερσαία σύνορα με την Γερμανία, την Τσεχία, την Σλοβακία, την Λιθουανία, την Ουκρανία, την Λευκορωσία και τον Ρωσικό θύλακα του Καλίνινγκραντ, ενώ στα Βόρεια βρέχεται από την Βαλτική θάλασσα. Την περίοδο 1991-2021, με τις περισσότερες γειτονικές χώρες (Γερμανία, Τσεχία, Σλοβακία και Λιθουανία) διατήρησε φιλικές σχέσεις λόγω της κοινής συμμετοχής στην ΕΕ, ενώ μη φιλικές σχέσεις διατήρησε με την Λευκορωσία λόγω του διαφορετικού στρατηγικού προσανατολισμού (η Πολωνία με την Δύση και η Λευκορωσία με την Ρωσία) αλλά κυρίως λόγω της διαχείρισης της Πολωνικής μειονότητας στην Λευκορωσία⁸¹ και τις διασυνοριακές αψιμαχίες με φόντο το μεταναστευτικό ρεύμα προς την Ευρώπη⁸². Παρά τον πόλεμο με την Ουκρανία το 1918-19 και τις εθνοτικές διαφορές που υπάρχουν⁸³, οι δύο χώρες διατηρούν φιλικές σχέσεις, οι οποίες επισφραγίστηκαν με την υπογραφή του συμφώνου φιλίας το 1992⁸⁴. Στο εσωτερικό δεν αντιμετώπισε κάποια ιδιαίτερη πρόκληση ασφάλειας πέραν της διαχείρισης των μεταναστευτικών ροών κυρίως στα ανατολικά σύνορα της.

Είναι μέλος της ΕΕ από το 2004, μέλος του NATO από το 1999, μέλος της PESCO, ενώ έχει συμμετάσχει και σε ειρηνευτικές αποστολές στο εξωτερικό.

Η οικονομία της παρουσίασε συνεχή ανάπτυξη και την εξεταζόμενη περίοδο διέθεσε το 1,98% επί του ΑΕΠ και το 4,37% επί των κρατικών δαπανών για τις αμυντικές της δαπάνες, υψηλότερες από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο.

81 <https://theloop.ecpr.eu/belarus-poland-relations-minorities-caught-in-between/>, πρόσβαση 15/1/2023.

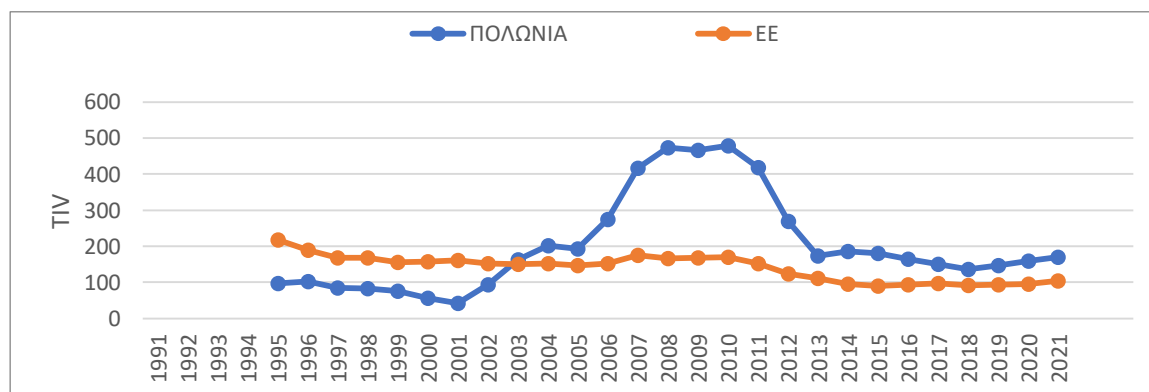
82 <https://time.com/6119488/belarus-poland-border-dispute-humanitarian/>, πρόσβαση 15/1/2023.

83 <https://theconversation.com/ukraine-and-poland-why-the-countries-fell-out-in-the-past-and-are-now-closely-allied-184906>, πρόσβαση 15/1/2023

84 <https://www.gov.pl/web/southafrica/poland-and-ukraine---thirty-years-of-partnership-and-friendship>, πρόσβαση 15/1/2023.

5.1.21.1 Ανάλυση μεταβολών

Πίνακας 5.21.1 Σύγκριση Κυλιόμενων Μέσων Όρων Πολωνίας – ΕΕ

Πηγή: SIPRI

Η πολιτική της Πολωνίας στον τομέα των εξοπλισμών εστιάστηκε στην προσπάθεια απομάκρυνσης του εξοπλισμού της σοβιετικής εποχής και την αντικατάστασή τους με σύγχρονες πλατφόρμες συμβατές με το NATO. Ωστόσο, τα σχέδια της κυβέρνησης για ενίσχυση και αναδιοργάνωση των ενόπλων δυνάμεων και της εγχώριας αμυντικής βιομηχανίας ανταγωνίστηκαν με άλλες δαπάνες που χρηματοδοτούνται από τον κρατικό προϋπολογισμό⁸⁵, με αποτέλεσμα την σχετικά αργή μετάβαση στα συστήματα του NATO, και την ύπαρξη ακόμα και το 2021 αρκετών οπλικών συστημάτων Σοβιετικής προέλευσης. Διαθέτει αξιοπρόσεκτη αμυντική βιομηχανία, η οποία κάλυψε κυρίως τις ανάγκες του στρατού ξηράς, προμηθεύοντας τον με οπικά συστήματα που δεν απαιτούν την ύπαρξη ανώτερων τεχνολογικών δυνατοτήτων (π.χ. κράνη, αλεξίσφαιρα γιλέκα, πιστόλια κ.τ.λ.), ενώ στα συστήματα που απαιτούν υψηλή τεχνογνωσία, προχώρησε σε αμυντικές συνεργασίες και κοινοπραξίες με τρίτες χώρες, καλύπτοντας με αυτό τον τρόπο αρκετά μεγάλο μέρος των απαιτήσεων. Ακόμα και στις εισαγωγές κύριων οπλικών συστημάτων (π.χ. μαχητικά αεροσκάφη) απέσπασε βιομηχανικό – κατασκευαστικό έργο, αναδεικνύοντας με αυτό τον τρόπο την ακολουθούμενη πολιτική στον τομέα των εισαγωγών που προϋποθέτει την συμμετοχή της εγχώριας αμυντικής βιομηχανίας σε οποιαδήποτε εισαγωγή οπλικών συστημάτων, με απώτερο σκοπό την απόκτηση τεχνογνωσίας. Μελετώντας προσεκτικά τις εισαγωγές παρατηρείται ότι μεγάλο μέρος αυτών αφορά την αγορά υποσυστημάτων τα οποία εξόπλισαν τα οπικά συστήματα εγχώριας παραγωγής.

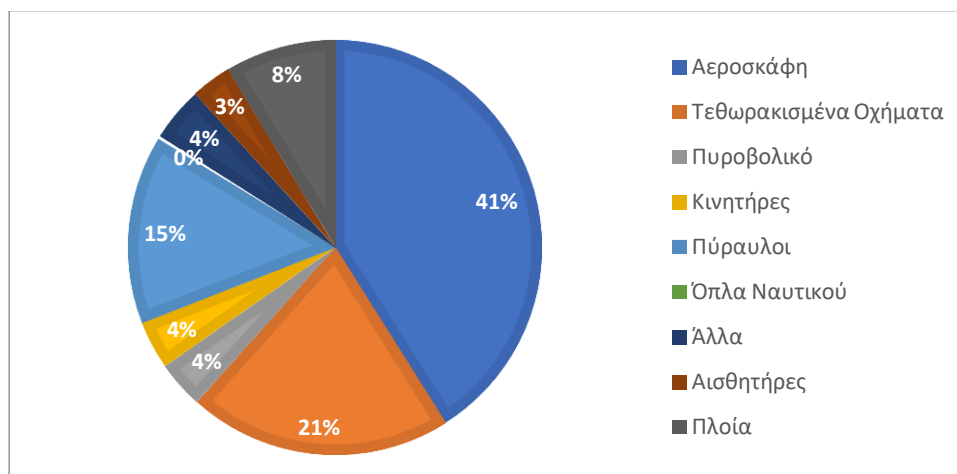
Η καμπύλη αξίας εισαγωγών της Πολωνίας κινήθηκε πάνω από την ευρωπαϊκό μέσο όρο με εξαίρεση την περίοδο 1991-2002 που ήταν χαμηλότερη. Τα πρώτα χρόνια μετά την

⁸⁵ <https://www.trade.gov/country-commercial-guides/poland-defense-industry>, πρόσβαση 15/1/2023.

«απεμπλοκή» της από την Ρωσία, η Πολωνία προσπαθούσε να ορθοποδήσει οικονομικά και πολιτικά, ενώ δεδομένου του μικρού μεγέθους της τότε οικονομίας της αδυνατούσε να προχωρήσει στην απόκτηση καίριων οπλικών συστημάτων. Την περίοδο 1991-1999 δεν προχώρησε στην παραγγελία κάποιου συστήματος και οι εισαγωγές της αφορούσαν είτε παραγγελίες που είχαν γίνει πριν το 1991, είτε μεταβίβαση εξοπλισμού της Ανατολικής Γερμανίας που δεν χρειαζόταν πλέον η ενοποιημένη Γερμανία, κατάσταση η οποία συνεχίστηκε ακόμα μέχρι και το 2004 οπότε και παρέλαβε τις τελευταίες παρτίδες ρωσικής προέλευσης εξοπλισμού από την Γερμανία. Οι πρώτες αγορές – εισαγωγές της Πολωνίας συνέβησαν το 2000 με την παραγγελία από τις ΗΠΑ μεταχειρισμένων φρεγατών, ενώ μετέπειτα ακολούθησε πολιτική κάλυψης των επιχειρησιακών της απαιτήσεων με την προμήθεια κυρίως μεταχειρισμένου αμυντικού υλικού. Την περίοδο 2005-2012 η αυξημένη καμπύλη της αξίας των εισαγωγών οφείλεται στην προσπάθεια της χώρας για εκμοντερνισμό και εναρμόνιση των οπλικών της συστημάτων με τα πρότυπα του ΝΑΤΟ, ενώ από το 2013 και έπειτα παρατηρείται σταθεροποίηση των εισαγωγών καλύπτοντας πλέον τις τακτικές απαιτήσεις των ενόπλων δυνάμεων.

Το μεγαλύτερο μέρος των εισαγωγών της αφορούσε την προμήθεια αεροσκαφών (41%), ακολουθούμενο από τα τεθωρακισμένα οχήματα (21%) και τους πυραύλους (15%). Οι υπόλοιπες κατηγορίες μοιράστηκαν σχεδόν ισόποσα, καλύπτοντας όλη την γκάμα των απαιτήσεων των ενόπλων δυνάμεων.

Πίνακας 5.21.2 Κατανομή Εισαγωγών Πολωνίας ανά Κατηγορία Οπλικού Συστήματος

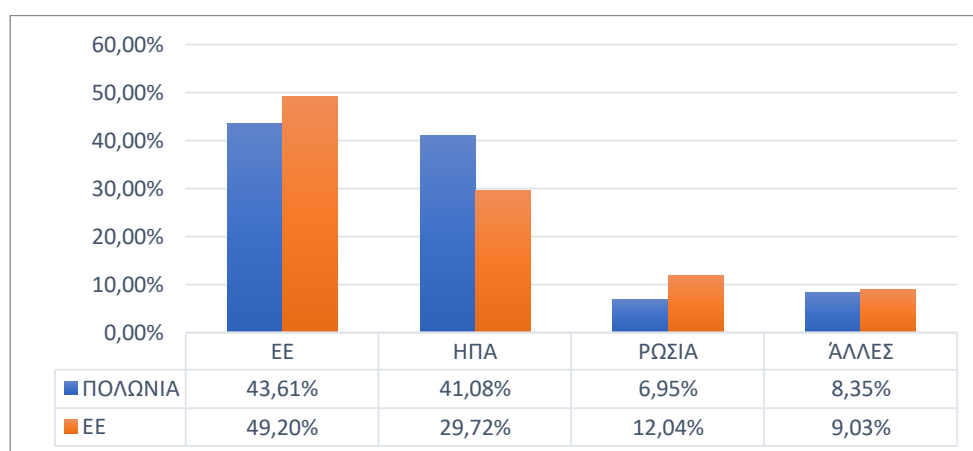

Πηγή: SIPRI

5.1.21.2 Πηγές Εισαγωγής Οπλικών Συστημάτων

Η Πολωνία μοίρασε την κύριο όγκο των εισαγωγών της ανάμεσα στην ΕΕ και τις ΗΠΑ επιβεβαιώνοντας με αυτό τον τρόπο τον δυτικό προσανατολισμό της χώρας από το 1991 και έπειτα. Από την Ρωσία (όπως έχει ήδη αναλυθεί) οι εισαγωγές της αφορούσαν παραγγελίες πριν το 1991 με την μόνη εξαίρεση της αγοράς μικρού αριθμού μεταφορικών ελικοπτέρων, εκ των οποίων κάποια χρησιμοποιήθηκαν κατά την ειρηνευτική επιχείρηση στο Αφγανιστάν. Από «άλλες» χώρες κυριότερος πάροχος ήταν η Νορβηγία, ενώ μεγαλύτερος ευρωπαϊκός πάροχος ήταν η Γερμανία.

Πίνακας 5.21.3 Σύγκριση Πηγών Προμήθειας Πολωνίας - ΕΕ

Πηγή: SIPRI

5.1.22 Πορτογαλία

Η Πορτογαλία αποτελεί ένα από τα παλαιότερα έθνη-κράτη της ΕΕ καθώς η ύπαρξη της χρονολογείται από το 1200 μΧ, ενώ αποτέλεσε σπουδαία ναυτική δύναμη ξεκινώντας τις εξερευνήσεις τον 14^ο αιώνα και δημιουργώντας αποικίες που επεκτείνονταν ανά την υφήλιο που σήμερα αποτελούν τα εδάφη 53 χωρών (τελευταία αποικία ήταν το Μακάο το οποίο παραδόθηκε στην Κίνα το 1999). Κατά την διάρκεια του Α Παγκοσμίου Πολέμου συμμετείχε με την πλευρά των συμμάχων, ενώ κατά τον Β Παγκόσμιο Πόλεμο τήρησε ουδέτερη στάση. Στην χώρα μετά το τέλος του Β Παγκοσμίου Πολέμου επιβλήθηκε δικτατορία η οποία συντηρούσε το καθεστώς της αποικιοκρατίας, ενώ το 1974 η πτώση του καθεστώτος σήμανε και το τέλος της πολιτικής της αποικιοκρατίας⁸⁶. Μετά την

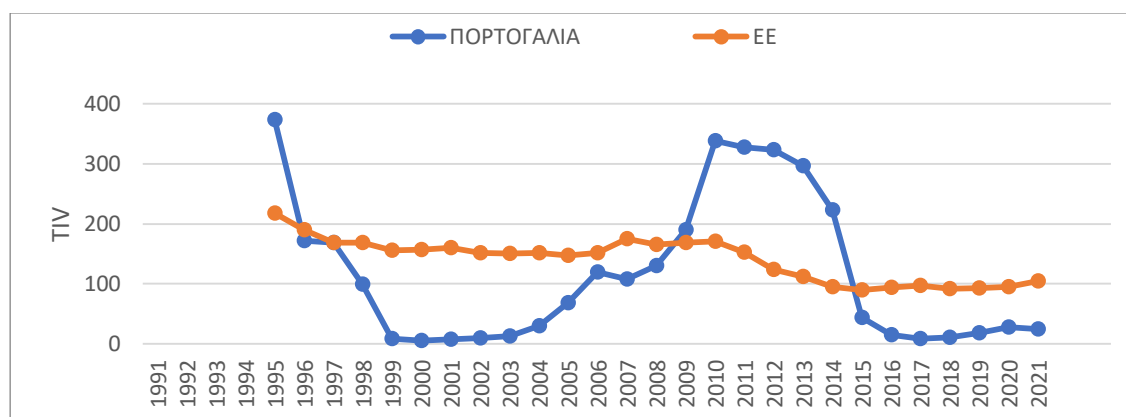
⁸⁶ <https://atenas.embaixadaportugal.mne.gov.pt/el/%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CF%80%CE%BF%CF%81%CF%84%CE%BF%CE%B3%CE%B1%CE%BB%CE%AF%CE%B1/%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%81%CE%AF%CE%B1>, πρόσβαση 16/1/2023.

παρατεταμένη περίοδο εσωστρέφειας, η πολιτική κατεύθυνση της χώρας στράφηκε πλέον προς την υιοθέτηση των ευρωπαϊκών ιδεωδών και η χώρα τελικά έγινε μέλος της ΕΕ το 1986. Αποτέλεσε μία από τις ιδρύτριες χώρες του ΝΑΤΟ το 1949 και αποτελεί μέλος της PESCO.

Την περίοδο 1991-2021 δεν αντιμετώπισε κάποια εξωτερική απειλή για την εδαφική της ακεραιότητα, ούτε κάποια σημαντική πρόκληση ασφάλειας στο εσωτερικό. Η οικονομία της χώρας εμφάνισε μεγέθυνση ιδίως τα πρώτα της περιόδου, επηρεάστηκε ωστόσο βαθύτατα από την οικονομική κρίση του 2008 από την οποία τελικά ανέκαμψε το 2013⁸⁷. Δαπάνησε το 1,99% επί του ΑΕΠ και το 4,31% επί των γενικών κρατικών εξόδων για τις δαπάνες του τομέα της άμυνας, ποσοστά αμφότερα υψηλότερα από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο.

5.1.22.1 Ανάλυση μεταβολών

Πίνακας 5.22.1 Σύγκριση Κυλιόμενων Μέσων Όρων Πορτογαλίας – ΕΕ

Πηγή: SIPRI

Η στρατηγική των εισαγωγών της Πορτογαλίας αφορούσε την κάλυψη των επιχειρησιακών αναγκών της χώρας στην γεωγραφική της περιοχή και όχι για την υποστήριξη της πολιτικής της αποικιοκρατίας, διότι παρόλο που παρέδωσε την τελευταία της αποικία το 1999, η πολιτική κατεύθυνση είχε αλλάξει χρόνια πριν και δεν προέβλεπε την στρατιωτική υποστήριξη των αποικιών της χώρας. Διαθέτει εγχώρια αμυντική βιομηχανία (περιορισμένων ωστόσο δυνατοτήτων) την οποία και προσπάθησε να συντηρήσει προβαίνοντας σε κοινοπραξίες με άλλες χώρες και λαμβάνοντας κυρίως άδειες εγχώριας συναρμολόγησης. Πληθώρα των εισαγωγών της αφορούσε την προμήθεια υποσυστημάτων τα οποία ενσωματώθηκαν στα εγχώρια παραγωγής συστήματα (όπως για παράδειγμα ραντάρ πλοίων για τα εγχώρια κατασκευής περιπολικά σκάφη), ενώ μεγάλος αριθμός των εισαγωγών

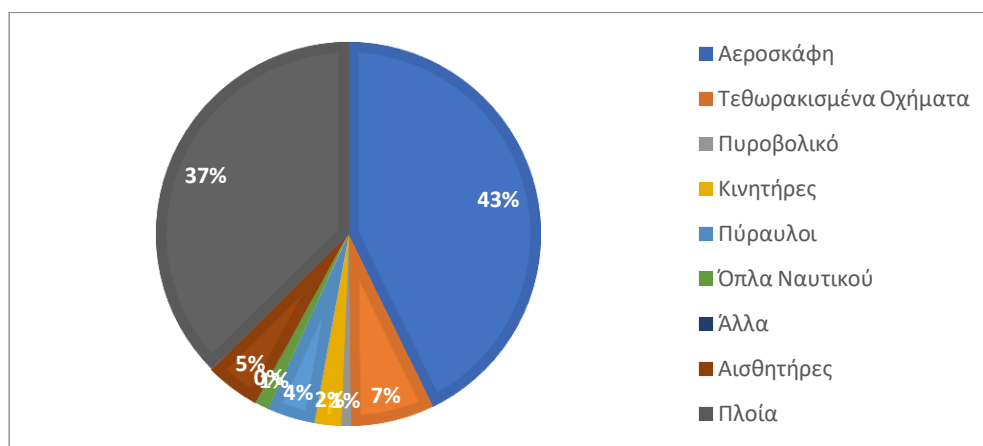
⁸⁷ <https://data.oecd.org/gdp/gross-domestic-product-gdp.htm>, πρόσβαση 16/1/2023.

αφορούσε την προμήθεια μεταχειρισμένων συστημάτων τα οποία εκσυγχρονίστηκαν στην χώρα.

Μελετώντας την καμπύλη των εισαγωγών της χώρας παρατηρείται μεγάλη ανομοιομορφία με μεγάλες διακυμάνσεις (αυξημένες εισαγωγές στην αρχή, κατακόρυφη πτώση στην συνέχεια, ξανά μεγάλη άνοδος και στην συνέχεια πτώση). Ο οικονομικός και ο γεωπολιτικός παράγοντας δεν επηρέασαν την πορεία των εισαγωγών, ούτε επίσης και το πολιτικό πρόσημο της κυβέρνησης. Ο κύριος λόγος ήταν η κάλυψη των πάγιων αναγκών των ενόπλων δυνάμεων σε καίρια – κρίσιμα οπλικά συστήματα μεγάλης μεν αξίας αλλά και τεράστιας επιχειρησιακής χρησιμότητας. Οι αυξημένες εισαγωγές στην αρχή της περιόδου οφείλονται στην προμήθεια φρεγατών από την Γερμανία μαζί με τον απαραίτητο εξοπλισμό και οπλισμό τους από διαφορετικές πηγές, ενώ αξίζει να σημειωθεί ότι οι φρεγάτες δόθηκαν με χρηματοδότηση της Γερμανίας στα πλαίσια οικονομικής βοήθειας. Οι φρεγάτες αποτελούν κύριο και απαραίτητο συστατικό στοιχείο του πολεμικού ναυτικού, όπως πάγιο και απαραίτητο συστατικό της πολεμικής αεροπορίας είναι η ύπαρξη αξιόμαχων μαχητικών αεροσκαφών η προμήθεια των οποίων (μαζί με τον απαραίτητο εξοπλισμό και οπλισμό τους) συνέβαλε στην αυξημένη αξία εισαγωγών τόσο στην αρχή της περιόδου και ιδίως κατά την περίοδο 2009 – 2013. Η κάλυψη των αναγκών και των άλλων κλάδων των ενόπλων δυνάμεων συνέβαλε στην διατήρηση των αυξημένων εισαγωγών κατά την περίοδο 2005-2008, ενώ οι πολύ μειωμένες εισαγωγές των περιόδων 1999-2004 και 2016-2021 οφείλονται στο ότι δεν υπήρχαν απαιτήσεις προμήθειας οπλικών συστημάτων μιας και αυτές είχαν ήδη καλυφθεί από τις εισαγωγές προηγούμενων ετών. Η οικονομική κρίση του 2008 ίσως επηρέασε τις εισαγωγές της χώρας σε οπλισμό μικρότερης αξίας, ωστόσο δεν επηρέασε, απλά ίσως ανέβαλε για λίγο την εισαγωγή των καίριων οπλικών συστημάτων.

Η κατανομή των εισαγωγών ανά κατηγορία επιβεβαιώνει πλήρως τα ευρήματα της προηγούμενης παραγράφου καθώς η συντριπτική πλειοψηφία των εισαγωγών (80%) αφορούσε την προμήθεια αεροσκαφών και πλοίων. Το υπόλοιπο ποσοστό κατανέμετε στις άλλες κατηγορίες με τέτοιο τρόπο έτσι ώστε να υποστηριχτούν επαρκώς οι κύριες εισαγωγές των οπλικών συστημάτων.

Πίνακας 5.22.2 Κατανομή Εισαγωγών Πορτογαλίας ανά Κατηγορία Οπλικού Συστήματος

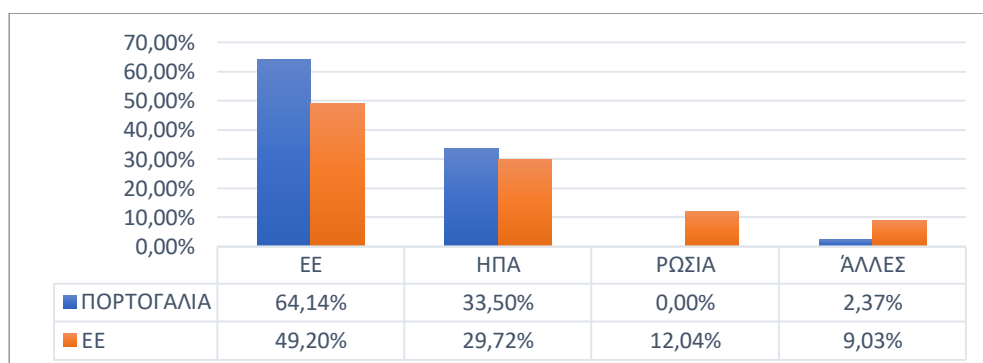

Πηγή: SIPRI

5.1.22.2 Πηγές Εισαγωγής Οπλικών Συστημάτων

Κύριος πάροχος της Πορτογαλίας αναδεικνύονται οι χώρες της ΕΕ λαμβάνοντας περίπου το 2/3 του συνολικού μεριδίου (8^η μεγαλύτερη εισαγωγέας), ακολουθούμενες από τις ΗΠΑ. Αυτές οι δύο πηγές μονοπωλούν τις εισαγωγές καθώς η χώρα δεν έχει πραγματοποιήσει καμία αγορά από την Ρωσία (λόγω συμμετοχής της στο NATO) ενώ η κατηγορίας «άλλες» λαμβάνει πολύ μικρό μερίδιο με μόλις 2% (5^η μικρότερη εισαγωγέας). Η Γερμανία είναι ο μεγαλύτερος ευρωπαϊκός πάροχος ακολουθούμενη από την Ολλανδία η οποία ωστόσο υπολείπεται αρκετά της πρώτης. Η προσήλωση της Πορτογαλίας στην ΕΕ και στο NATO διαφαίνεται έντονα εξετάζοντας τις πηγές προμήθειας οπλικών συστημάτων.

Πίνακας 5.22.3 Σύγκριση Πηγών Προμήθειας Πορτογαλίας - ΕΕ

Πηγή: SIPRI

5.1.23 *Ρουμανία*

Η Ρουμανία απέκτησε την ανεξαρτησία της το 1877 από την Οθωμανική Αυτοκρατορία και έκτοτε αποτέλεσε πεδίο μαχών και συγκρούσεων, εβρισκόμενη λόγω γεωγραφικής θέσης ανάμεσα στον δυτικό και ανατολικό κόσμο. Κατά τον Α Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν με την πλευρά των συμμάχων και επωφελήθηκε από την τελική κατάσταση αυξάνοντας την επικρατεία της, ενώ στον Β Παγκόσμιο Πόλεμο εισήλθε αρχικά με την πλευρά της Ναζιστικής Γερμανίας, ωστόσο κατόπιν πολιτικών μεταβολών άλλαξε την στάση της και συμμάχησε με τους συμμάχους, μη καταφέροντας τελικά να διατηρήσει όλη την επικρατεία της. Καταλήφθηκε από τα σοβιετικά στρατεύματα το 1944 ενώ έγινε δορυφόρος της Σοβιετικής Ένωσης το 1948 οπότε και τελούσε υπό κομμουνιστική κυριαρχία μέχρι το 1989, όταν και ανατράπηκε το κομμουνιστικό καθεστώς. Το 2004 εντάχθηκε στον ΝΑΤΟ, και το 2007 έγινε μέλος της ΕΕ, τελώντας παράλληλα μέλος της PESCO. Συνορεύει με την Ουκρανία, τη Σερβία, την Ουγγαρία, τη Μολδαβία και τη Βουλγαρία.

Την περίοδο 1991-2021, η πολιτική κατάσταση της χώρας χαρακτηρίστηκε από έντονη αστάθεια και καιροσκοπισμό⁸⁸, ενώ η οικονομία της ιδίως μετά την ένταξη στην ΕΕ εμφάνισε μεγέθυνση καταλήγοντας το 2021 να αποτελεί την 8^η μεγαλύτερη οικονομία της ΕΕ⁸⁹. Όσον αφορά τον γεωπολιτικό παράγοντα, δεν αντιμετώπισε κάποια εξωτερική απειλή για την εδαφική της ακεραιότητα, ενώ η ενδυνάμωση των σχέσεων με τις ΗΠΑ και η εγκαθίδρυση ΝΑΤΟικών και Αμερικανικών δυνάμεων στην χώρα συνέβαλε στον μετριασμό της Ρωσικής απειλής. Με τις υπόλοιπες γειτονικές χώρες δεν υπήρξαν μεγάλες εντάσεις, ενώ η διευθέτηση των θαλασσίων συνόρων στην μαύρη θάλασσα με την Ουκρανία έληξε με την προσφυγή και επιδιαιτησία του διεθνές δικαστηρίου⁹⁰. Δαπάνησε το 2,14% του ΑΕΠ και το 6,21% των γενικών κρατικών δαπανών για τις αμυντικές της ανάγκες, υψηλότερα από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο.

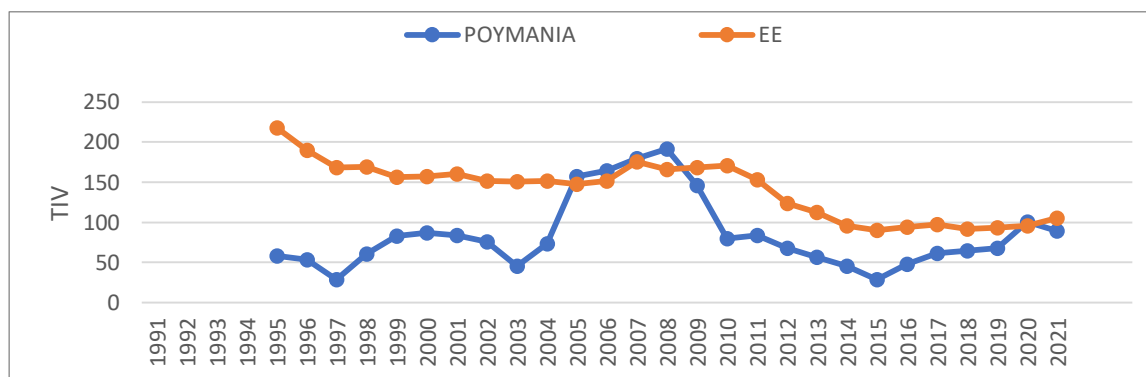
88 <https://www.globalsecurity.org/military/world/europe/ro.htm>, πρόσβαση 16/1/2023.

89 <https://data.oecd.org/gdp/gross-domestic-product-gdp.htm>, πρόσβαση 16/1/2023.

90 <https://www.romania-insider.com/romania-rejects-territorial-disputes-ukraine>, πρόσβαση 16/1/2023.

5.1.23.1 Ανάλυση μεταβολών

Πίνακας 5.23.2 Σύγκριση Κυλιόμενων Μέσων Όρων Ρουμανίας – ΕΕ

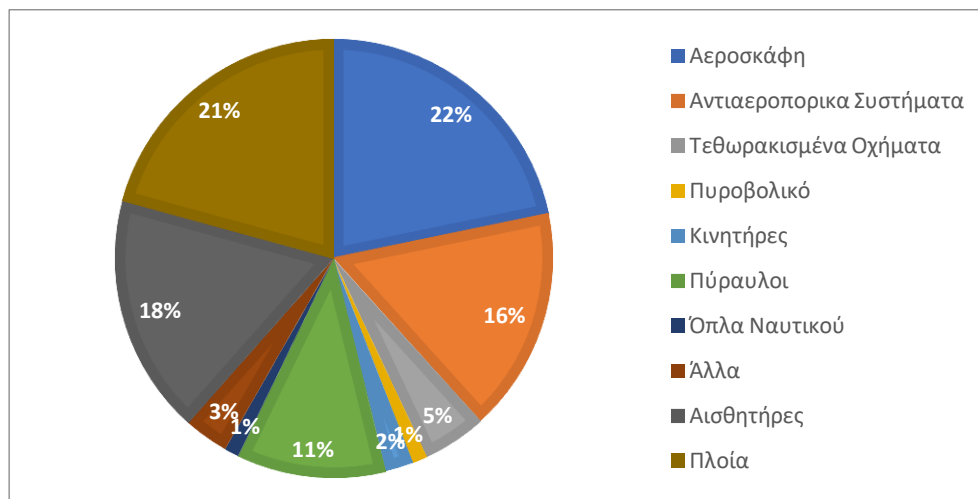
Πηγή: SIPRI

Η καμπύλη εισαγωγών της Ρουμανίας κινήθηκε χαμηλότερα του μέσου όρου της ΕΕ, με εξαίρεση την περίοδο 2005-2008 που κινήθηκε ελαφρώς υψηλότερα.

Την περίοδο 1991-2021 οι ένοπλες δυνάμεις της Ρουμανίας χρησιμοποίησαν οπλικά συστήματα και Ανατολικού αλλά και Δυτικού τύπου. Ως κράτος δορυφόρος της ΕΣΣΔ, οι ένοπλες δυνάμεις της Ρουμανίας απαρτίζονταν μέχρι το 1989 αποκλειστικά από οπλικά συστήματα Σοβιετικής προέλευσης καθώς μεγάλο μέρος αυτών κατασκευαζόταν εγχώρια. Μετά την αλλαγή πολιτικής κατεύθυνσης, η χώρα κινήθηκε προς τον εκσυγχρονισμό και αναβάθμιση του οπλοστασίου της, προσπαθώντας να αντικαταστήσει σταδιακά τα Σοβιετικής προέλευσης όπλα με αντίστοιχα του Δυτικού τύπου. Η κακή οικονομική κατάσταση των πρώτων ετών (παρότι η χώρα διέθετε μέχρι και το 12% επί του ΑΕΠ για την άμυνα) σε συνδυασμό με την πολιτική αστάθεια αποτέλεσε τροχοπέδη σε αυτή την προσπάθεια καθώς οι εισαγωγές της περιόδου 1991-1995 αφορούσαν παραδόσεις παραγγελιών που είχαν γίνει πριν το 1991 με το μεγαλύτερο μέρος αυτών να προέρχεται από την Ρωσία. Η πρώτη παραγγελία από τις ΗΠΑ έγινε το 1995 με παράδοση το 1996 και αφορούσε την προμήθεια μεταχειρισμένων μεταγωγικών αεροσκαφών, ενώ συνέχισε μέχρι το 2000 να παραλαμβάνει αμυντικό υλικό από την Ρωσία. Η άνοδος που εμφανίζεται μετά το 1997 άφορα την προμήθεια τεθωρακισμένων οχημάτων από την Ελβετία, τα οποία ωστόσο κατασκευάστηκαν και συναρμολογήθηκαν κατόπιν σχετικής συμφωνίας στην Ρουμανία και την προμήθεια Radar εναέριας κυκλοφορίας με σκοπό την εναρμόνιση της υπηρεσίας πολιτικής αεροπορίας της χώρας με τα διεθνή πρότυπα. Η επόμενη μεγάλη αγορά της Ρουμανίας έγινε το 2004-2005 και αφορούσε την προμήθεια φρεγατών, βασικό συστατικό στοιχείο του πολεμικού ναυτικού μιας χώρας. Στην συνέχεια κινήθηκε με γνώμονα την αγορά και εκσυγχρονισμό

μεταχειρισμένων οπλικών συστημάτων τα οποία κυρίως αναβαθμίστηκαν από την εγχώρια αμυντική βιομηχανία, ενώ η επόμενη μεγάλης αξίας εισαγωγή της χώρας αφορούσε την προμήθεια μεταχειρισμένων αεροσκαφών F-16 από την Πορτογαλία. Το 2021 μεγάλο μέρος του οπλοστασίου των ενόπλων δυνάμεων απαρτιζόταν ακόμα από Σοβιετικού τύπου οπλισμό, καθώς η δυνατότητα επισκευής και συντήρησης των συστημάτων από την αμυντική βιομηχανία της χώρας συνέβαλε στην αύξηση του κύκλου ζωής τους, ενώ το μεγάλο κόστος πρόσκτησης σύγχρονων δυτικών οπλικών συστημάτων συνέβαλε στην διατήρηση του περιγραφόμενου “modus operandi”. Το μεγαλύτερο μέρος των εισαγωγών αφορούσε τα αεροσκάφη και τα πλοία (43% αθροιστικά), ακολουθούμενα από τους αισθητήρες και τα αντιαεροπορικά συστήματα.

Πίνακας 5.23.2 Κατανομή Εισαγωγών Ρουμανίας ανά Κατηγορία Οπλικού Συστήματος

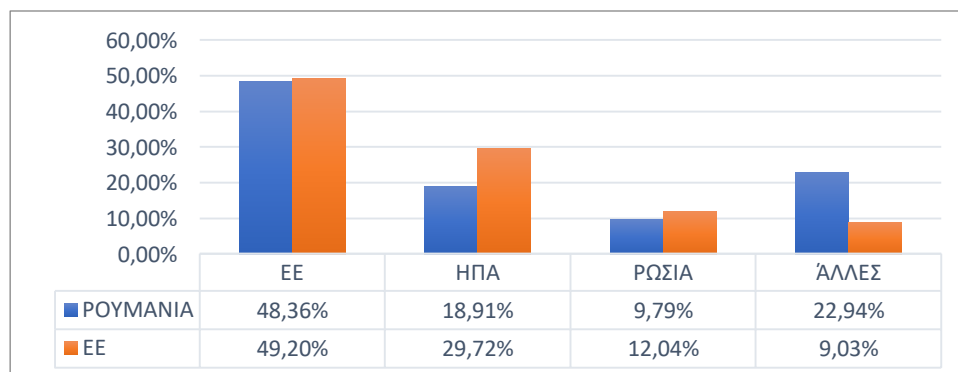
Πηγή: SIPRI

5.1.23.2 Πηγές Εισαγωγής Οπλικών Συστημάτων

Οι χώρες της ΕΕ αποτέλεσαν τον μεγαλύτερο προμηθευτή αμυντικού υλικού της Ρουμανίας, με ποσοστό αντίστοιχο του ευρωπαϊκού μέσου όρου, με το Ηνωμένο Βασίλειο να βρίσκεται στην 1^η θέση ακολουθούμενο από την Πορτογαλία. Το ¼ περίπου των εισαγωγών της το πραγματοποίησε από την κατηγορία «άλλες» χώρες γεγονός που την κατατάσσει στην 3^η θέση του σχετικού πίνακα, ακολουθούμενη από τις ΗΠΑ και στην τελευταία θέση την Ρωσία. Το ποσοστό των ΗΠΑ εμφανίζεται μειωμένο παρά την στρατηγική σχέση των δύο χωρών, ωστόσο εκκρεμούν ακόμα οι παραδόσεις σημαντικών οπλικών συστημάτων που παραγγέλθηκαν το 2020 και αφορούν κυρίως την δημιουργία της αντιπυραυλικής ασπίδας ενάντια στην Ρωσική απειλή. Κυριότερος εταίρος από την

κατηγορία «άλλες» χώρες αναδεικνύεται η Ελβετία, ακολουθούμενη από το Ισραήλ με το οποίο το συνδέει μακροχρόνια συνεργασία.

Πίνακας 5.23.3 Σύγκριση Πηγών Προμήθειας Ρουμανίας - ΕΕ

Πηγή: SIPRI

5.1.24 Σλοβακία

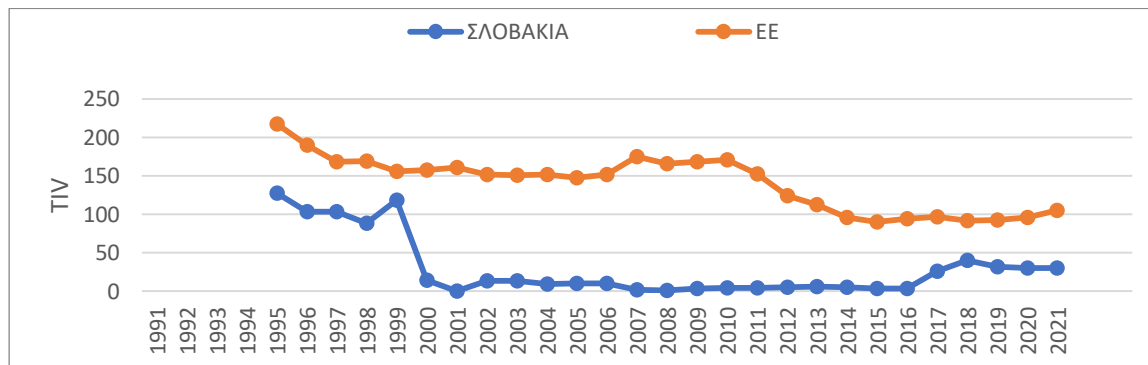
Η Σλοβακία ως γεωπολιτική μονάδα υλοποιήθηκε το 1918 με το τέλος του Α Παγκοσμίου Πολέμου αλλά εντός της νέας χώρας που προέκυψε, της Τσεχοσλοβακίας. Κατόπιν των ραγδαίων γεωπολιτικών εξελίξεων κατά την διάρκεια του μεσοπολέμου με την άσκηση πίεσης από την ναζιστική Γερμανία, ανακηρύχθηκε ανεξάρτητο σλοβακικό κράτος το 1939, το οποίο λειτουργώντας ως κράτος – δορυφόρος της Γερμανίας, μπήκε στον Β Παγκόσμιο Πόλεμο με την πλευρά του Άξονα. Μετά το τέλος του πολέμου επανασυγκροτήθηκε η Τσεχοσλοβακία και τελικά μετατράπηκε σε κράτος - δορυφόρο της Σοβιετικής Ένωσης το 1948 (έχοντας κομμουνιστικό καθεστώς), κατάσταση η οποία διήρκεσε μέχρι το 1989, οπότε και συντελέστηκε η πτώση του καθεστώτος. Η διαδικασία του διαχωρισμού των δύο κρατών ξεκίνησε το 1992 και ολοκληρώθηκε την 1^η Ιανουαρίου 1993 με την ανακήρυξη της ανεξαρτησίας της Σλοβακίας. Είναι περικλειστή χώρα και συνορεύει με την Ουκρανία, την Τσεχία, την Ουγγαρία, την Πολωνία και την Αυστρία. Αποτελεί μέλος της ΕΕ και του NATO από το 2004, ενώ συμμετέχει και στην PESCO.

Την εξεταζόμενη χρονική περίοδο δεν προέκυψε κάποια σημαντική απειλή για την εδαφική ακεραιότητα της χώρας από τις γείτονες χώρες, ενώ στο εσωτερικό δεν αντιμετώπισε κάποιες ιδιαίτερες προκλήσεις ασφαλείας. Η οικονομία της εμφάνισε σταδιακή μεγέθυνση ιδιαίτερα μετά την ένταξη της χώρας στην ΕΕ το 2004, ωστόσο τα πρώτα χρόνια αντιμετώπισε αυξημένες προκλήσεις καθώς το βιοτικό – οικονομικό επίπεδο της χώρας ήταν πολύ χαμηλό, ενώ διαχρονικά αποτέλεσε μία από τις μικρότερες οικονομίες της Ευρώπης.

Δαπάνησε το 1,64% του ΑΕΠ και το 3,65% των κρατικών δαπανών για τις αμυντικές της ανάγκες, περίπου στον μέσο όρο της ΕΕ.

5.1.24.1 Ανάλυση μεταβολών

Πίνακας 5.24.1 Σύγκριση Κυλιόμενων Μέσων Όρων Σλοβακίας – ΕΕ

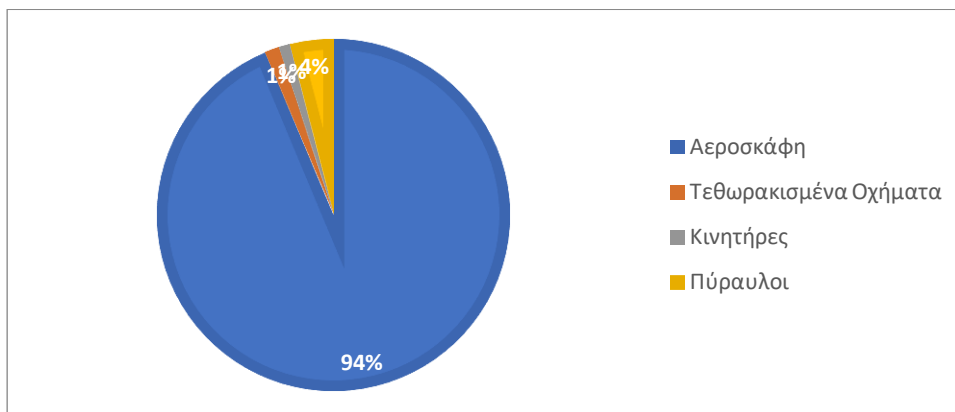

Πηγή: SIPRI

Την περίοδο 1991-2021, η καμπύλη των εισαγωγών της Σλοβακίας κινήθηκε διαχρονικά κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ, παρουσιάζοντας κατακόρυφη πτώση το 2000, ενώ συνέχισε κινούμενη σε σχεδόν μηδενικές αξίες εισαγωγών μέχρι και το 2017, έτος κατά το οποίο συντελέστηκαν οι πρώτες ουσιαστικές εισαγωγές αμυντικού υλικού. Οι αυξημένες εισαγωγές των πρώτων ετών αφορούσαν παραδόσεις οπλικών συστημάτων από την Ρωσία στα πλαίσια της αποπληρωμής του χρέους που είχε η τελευταία προς την Σλοβακία. Η μόνη αγορά που πραγματοποίησε ήταν από την Ουκρανία, από την οποία εισήγαγε όπλα για τα μαχητικά αεροσκάφη που της παραχώρησε η Ρωσία. Οι εισαγωγές της μέχρι το 2016 ήταν πολύ χαμηλής ή ακόμα και μηδενικής αξίας, ενώ παρά τις ανειλημμένες απαιτήσεις των ενόπλων δυνάμεων, παρόλο που είχαν ληφθεί αποφάσεις και είχαν πραγματοποιηθεί οι συμφωνίες, οι παραγγελίες μετατοπίστηκαν στο μέλλον για οικονομικούς λόγους. Το 2017 παρελήφθησαν τα πρώτα οπικά συστήματα από τις ΗΠΑ, ενώ το 2018 πραγματοποιήθηκε η μεγαλύτερη εξοπλιστική αγορά της χώρας με τα μαχητικά αεροσκάφη F-16 VIPER, των οποίων ωστόσο η παράδοση εκκρεμεί ακόμα. Το συντριπτικό ποσοστό των εισαγωγών της (94%) αφορούσε την εισαγωγή αεροσκαφών, ακολουθούμενο από τους πυραύλους οι οποίοι εξόπλισαν τα αεροσκάφη.

Συνοψίζοντας, η κακή οικονομική κατάσταση της χώρας σε συνδυασμό με την ασφάλεια που της παρείχε η συμμετοχή της στο NATO και την ΕΕ συνετέλεσαν στις μειωμένες εισαγωγές της Σλοβακίας.

Πίνακας 5.24.2 Κατανομή Εισαγωγών Σλοβακίας ανά Κατηγορία Οπλικού Συστήματος

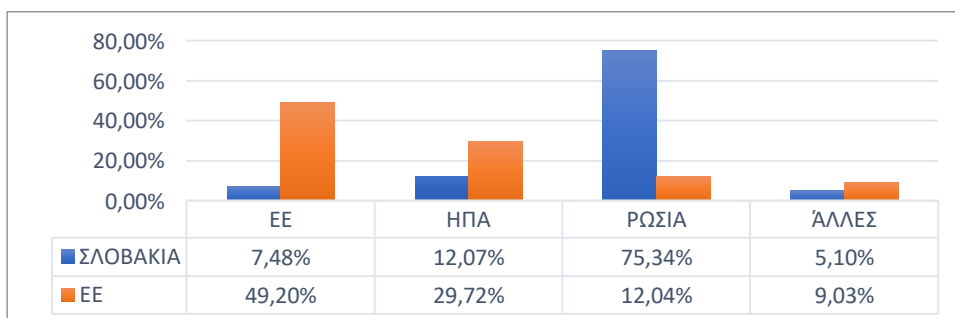

Πηγή: SIPRI

5.1.24.2 Πηγές Εισαγωγής Οπλικών Συστημάτων

Τα $\frac{3}{4}$ των εισαγωγών της τα πραγματοποίησε από την Ρωσία, χωρίς όμως ωστόσο να πληρώσει τίποτα λόγω της διευθέτησης του χρέους, οπότε θα μπορούσε να ειπωθεί ότι αποτέλεσε «καταναγκαστικό» πάροχο και ότι δεν αποτέλεσε επιλογή της χώρας. Αν συνυπολογιστεί αυτός ο παράγοντας τότε ως κυριότερος πάροχος της χώρας αναδεικνύονται οι ΗΠΑ, ακολουθούμενες από τις χώρες της ΕΕ. Κυριότερος ευρωπαϊκός πάροχος ήταν η Ιταλία, ενώ το αξιοσημείωτο είναι ότι το 2016 πραγματοποίησε αγορά από την Κίνα, η οποία αποτελεί την δεύτερη τη τάξη απειλή της συμμαχίας του ΝΑΤΟ.

Πίνακας 5.24.3 Σύγκριση Πηγών Προμήθειας Σλοβακίας - ΕΕ

Πηγή: SIPRI

5.1.25 Σλοβενία

Η Σλοβενία αποτέλεσε τμήμα της ενωμένης Γιουγκοσλαβίας, η οποία δημιουργήθηκε μετά το τέλος του Α Παγκοσμίου Πολέμου. Κατά τον Β Παγκόσμιο Πόλεμο η χώρα κατελήφθη από τις δυνάμεις του Άξονα και μετά την απελευθέρωση της μετατράπηκε

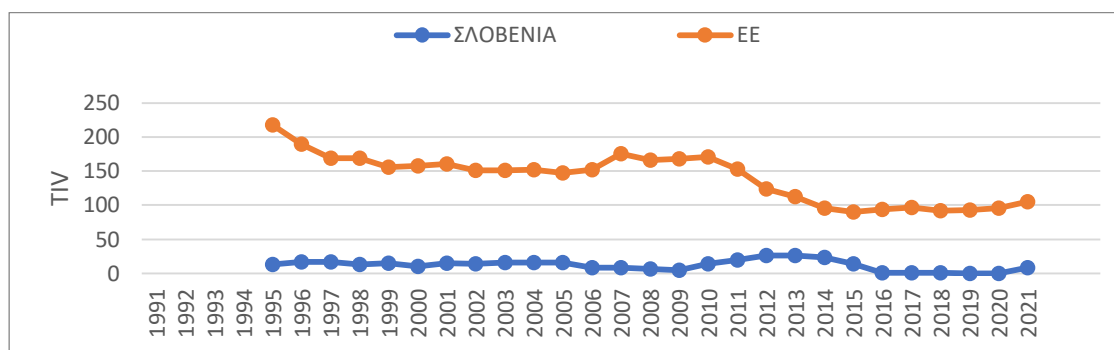
σε κομμουνιστική χώρα, αποτελώντας σύμμαχο της Σοβιετικής Ένωσης χωρίς να λείπουν ωστόσο οι μεταξύ τους διαφωνίες. Η Σλοβενία ανακήρυξε την ανεξαρτησία της από την Γιουγκοσλαβία στις 25 Ιουνίου 1991, ενώ στις 26 Ιουνίου 1991 ξεκίνησε ο πόλεμος μεταξύ των δυνάμεων της Σλοβενίας και της τότε Γιουγκοσλαβίας που έληξε με την επικράτηση των πρώτων. Μετά την απόκτηση της ανεξαρτησίας, η χώρα κινήθηκε άμεσα για να μεταβάλει τον στρατηγικό της προσανατολισμό προς τον δυτικό κόσμο, λαμβάνοντας το 1994 την απόφαση σύμφωνα με την οποία η Δημοκρατία της Σλοβενίας προσανατολιζόταν να γίνει μέλος του NATO και να αναλάβει τις υποχρεώσεις και τις ευθύνες που απαιτούνταν για την ένταξη στις ευρωπαϊκές και άλλες διεθνείς δομές⁹¹. Τελικά η χώρα εισήλθε στο NATO και την ΕΕ το 2004, συμμετέχοντας παράλληλα και σε ανθρωπιστικές αποστολές. Συνορεύει με την Ιταλία, την Αυστρία, την Ουγγαρία και την Κροατία ενώ βρέχεται από την Αδριατική θάλασσα.

Την περίοδο μετά την ανεξαρτησία της έως το 2021 δεν αντιμετώπισε σημαντικές απειλές για την εδαφική της κυριαρχία, ενώ παρά της εδαφικές διαφορές της με την Κροατία (οι οποίες δεν επιλύθηκαν), ο κίνδυνος διασυνοριακού πολέμου παρέμεινε χαμηλός, δεδομένης της συμμετοχής της χώρας στην συμμαχία του NATO και της ΕΕ (η τελευταία αποτέλεσε και διαπραγματευτικό χαρτί της χώρας για να μην θέσει βέτο στην ένταξη της Κροατίας στην ΕΕ). Στο εσωτερικό δεν αντιμετώπισε κάποια ιδιαίτερη πρόκληση ασφάλειας. Τα πρώτα χρόνια μετά την ανεξαρτησία της, η οικονομία της χώρας δεν ήταν σε καλή κατάσταση, ωστόσο στην συνέχεια παρουσίασε μεγέθυνση (ιδίως μετά την ένταξη στην ΕΕ), επηρεάστηκε όμως από την οικονομική κρίση του 2008 από την οποία ανέκαμψε το 2011⁹². Οι αμυντικές τις δαπάνες ανήλθαν σε 1,34% επί του ΑΕΠ και 2,69% επί των γενικών κρατικών δαπανών, χαμηλότερες από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Διαθέτει αμυντική βιομηχανία περιορισμένων ωστόσο τεχνολογικών δυνατοτήτων.

91 <https://www.globalsecurity.org/military/world/europe/si.htm>, πρόσβαση 16/1/2023.

92 <https://data.oecd.org/gdp/gross-domestic-product-gdp.htm>, πρόσβαση 16/1/2023.

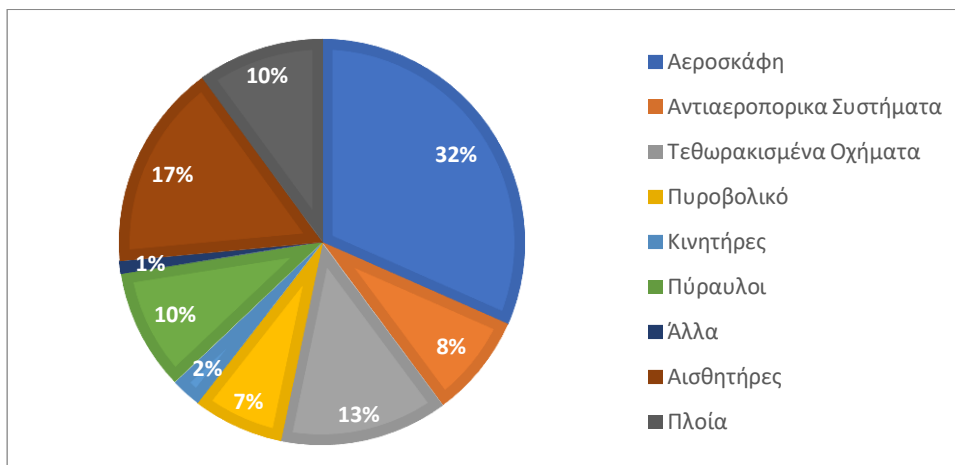
5.1.25.1 Ανάλυση μεταβολών

Πηγή: SIPRI

Η καμπύλη των εισαγωγών της Σλοβενίας κινήθηκε αρκετά χαμηλότερα του ευρωπαϊκού μέσου όρου, παραμένοντας σε όλη την εξεταζόμενη χρονική διάρκεια σχεδόν σταθερή, με χαμηλή αξία εισαγωγών, οι οποίες κάποιες χρονιές ήταν μηδενικές. Η έλλειψη σοβαρών κινδύνων απειλής της εθνικής και εδαφικής ασφάλειας σε συνδυασμό με την συμμετοχή στην συμμαχία του NATO και της ΕΕ καθώς των περιορισμένων οικονομικών δυνατοτήτων της χώρας, συνέβαλαν στην μειωμένη εισαγωγή οπλικών συστημάτων. Η Σλοβενία αρκέστηκε στην κάλυψη των πολύ βασικών της αναγκών που αφορούσαν την επιτήρηση των χερσαίων συνόρων, την δυνατότητα εκτέλεσης αερομεταφορών και την ύπαρξη μιας τυπικής δυνατότητας διεξαγωγής αεροπορικών επιχειρήσεων με αεροσκάφη ωστόσο που ο κύριος ρόλος τους είναι εκπαιδευτικός. Τέλος υπήρξε και προμήθεια περιπολικών σκαφών από την Ρωσία, στα πλαίσια ωστόσο της αποπληρωμής του οικονομικού χρέους της τελευταίας, ενώ δόθηκε και στρατιωτική βοήθεια από την Γερμανία με την παροχή αντιαεροπορικών συστημάτων. Το μεγαλύτερο μερίδιο εισαγωγών καταλαμβάνει η κατηγορία αεροσκάφη, με τους αισθητήρες και τα τεθωρακισμένα οχήματα να ακολουθούν.

Πίνακας 5.25.2 Κατανομή Εισαγωγών Σλοβενίας ανά Κατηγορία Οπλικού Συστήματος

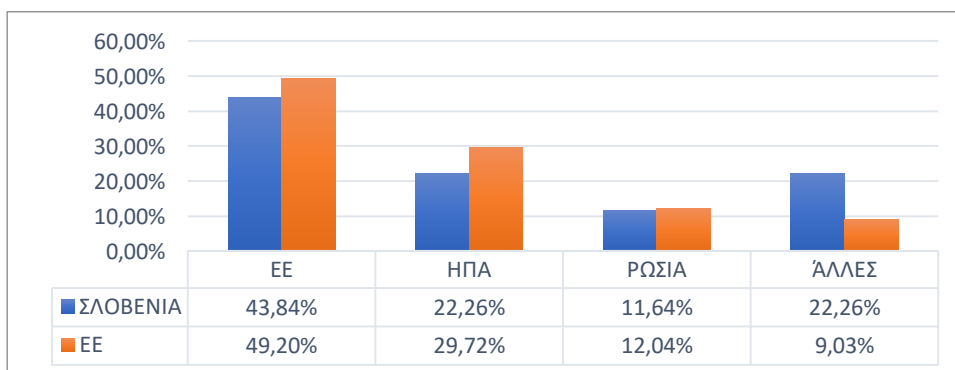

Πηγή: SIPRI

5.1.25.2 Πηγές Εισαγωγής Οπλικών Συστημάτων

Κύρια πηγή προμήθειας της Σλοβενίας αναδεικνύονται οι χώρες της ΕΕ με ποσοστό ελαφρώς υψηλότερο του ευρωπαϊκού μέσου όρου, ακολουθούμενες από τις ΗΠΑ και «άλλες» χώρες οι οποίες ισοβαθμούν στην δεύτερη θέση. Οι εισαγωγές από την Ρωσία είναι εφάμιλλες του ευρωπαϊκού μέσου όρου με το ποσοστό όμως να είναι πλασματικό δεδομένου ότι το μεγαλύτερο μερίδιο των εισαγωγών αφορούσε συστήματα τα οποία ήταν μέρος οικονομικού διακανονισμού και όχι απευθείας επιλογή. Κυριότερος ευρωπαϊκός πάροχος ήταν η Γαλλία, ενώ από την κατηγορία «άλλες» χώρες ήταν το Ισραήλ.

Πίνακας 5.25.3 Σύγκριση Πηγών Προμήθειας Σλοβενίας - ΕΕ

Πηγή: SIPRI

5.1.26 Σουηδία

Τον 17^ο αιώνα η Σουηδία αποτελούσε μία πανίσχυρη αυτοκρατορία, τα εδάφη της οποίας εκτεινόταν στα σημερινά εδάφη της Νορβηγίας, της Φινλανδίας, της Δανίας, της Εσθονίας, της Λετονίας, της Ρωσίας και της βόρειας Γερμανίας. Στο πέρασμα των ετών και ιδίως μετά την ήττα της στον πόλεμο με την Ρωσία το 1709 άρχισε να απολαίνει την ισχύ της, ενώ εξαναγκάστηκε το 1809 να μεταβιβάσει την Φινλανδία στην Ρωσία. Το 1810 ο τότε βασιλιάς της χώρας μετέβαλε την πολιτική κατεύθυνση της χώρας προς την ουδετερότητα, αποφεύγοντας με κάθε τρόπο την εμπλοκή σε πολεμικές συγκρούσεις, πολιτική η οποία εφαρμόζεται ακόμα και σήμερα καθότι η Σουηδία δεν έχει εμπλακεί σε πόλεμο από τότε. Αν και κατά τους δύο Παγκόσμιους Πολέμους δήλωνε ουδετερότητα, η στάση της αυτή δοκιμάστηκε ιδίως κατά τον Β Παγκόσμιο Πόλεμο και από τις δύο αντιμαχόμενες πλευρές, οι οποίες επιζητούσαν την ελεύθερη διέλευση μέσω της επικράτειας της για τους σκοπούς των πολεμικών τους επιχειρήσεων, εξαναγκάζοντας την σε παραχωρήσεις με σκοπό να μην έρθει σε ευθεία αντιπαράθεση με αυτές⁹³. Η παρούσα πολιτική της σουηδικής ουδετερότητας δεν ορίζεται στο Σύνταγμα ούτε απαιτείται από καμία διεθνή συμφωνία. Αντίθετα, είναι μια πολιτική που η ίδια η Σουηδία επέλεξε να ακολουθήσει, με βάση την πεποίθηση ότι η ουδετερότητα είναι η καλύτερη δυνατή εγγύηση για να μπορέσει η Σουηδία να αποφύγει τη συμμετοχή σε μελλοντικό πόλεμο, υποστηριζόμενη όμως από μια ισχυρή εθνική άμυνα. Είναι μέλος της ΕΕ από το 1995, μέλος της PESCO, ενώ δεν αποτελεί μέλος του NATO (έχοντας υποβάλει ωστόσο αίτημα ένταξης στις 18/5/2022).

Διαθέτει ισχυρή και τεχνολογικά ανεπτυγμένη αμυντική βιομηχανία, έχοντας δυνατότητα να κατασκευάζει οπλικά συστήματα υψηλής τεχνολογίας (όπως μαχητικά αεροσκάφη, πολεμικά πλοία κ.τ.λ.) ενώ περίπου το 90% όλου του στρατιωτικού εξοπλισμού της καλύπτεται από Σουηδούς εργολάβους. Ένας οργανισμός γνωστός ως FMV (Defense Material Administration), είναι υπεύθυνος για την προμήθεια, τη συντήρηση και την αποθήκευση εξοπλισμού για τις Σουηδικές Ένοπλες Δυνάμεις⁹⁴.

Την περίοδο 1991-2021 δεν αντιμετώπισε κάποια απειλή για την εδαφική της ακεραιότητα, ενώ στο εσωτερικό της σημειώθηκαν σποραδικές τρομοκρατικές επιθέσεις χαμηλής όμως έντασης. Συμμετείχε σε διεθνείς ειρηνευτικές αποστολές στο Κόσσοβο, στο Αφγανιστάν και στο Τσαντ. Η οικονομία της χώρας εμφάνισε μεγέθυνση, ενώ επηρεάστηκε ελαφρά από την κρίση του 2008, από την οποία ανέκαμψε το 2010. Για τις αμυντικές της

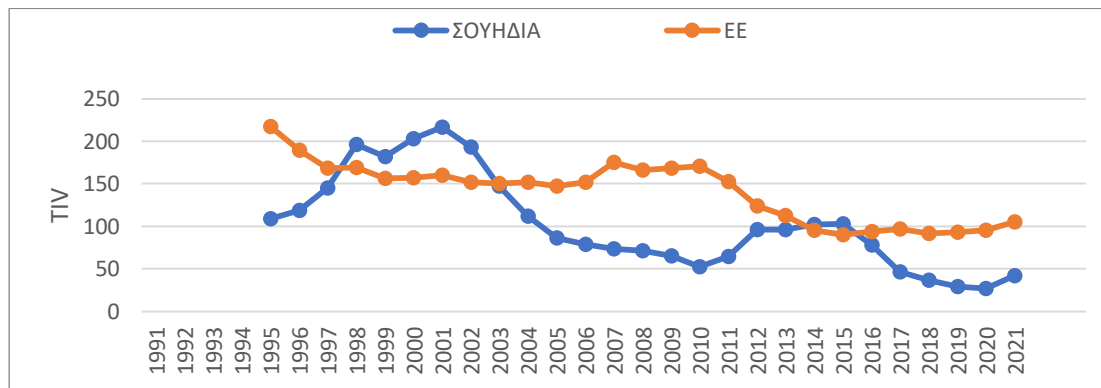
93 <https://www.globalsecurity.org/military/world/europe/se-neutrality.htm>, πρόσβαση 17/1/2023.

94 <https://www.globalsecurity.org/military/world/europe/industry-se.htm>, πρόσβαση 17/1/2023.

ανάγκες δαπάνησε το 1,48% επί του ΑΕΠ και το 2,71% επί των γενικών κρατικών δαπανών, κινούμενη χαμηλότερα από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο.

5.1.26.1 Ανάλυση μεταβολών

Πίνακας 5.26.1 Σύγκριση Κυλιόμενων Μέσων Όρων Σουηδίας – ΕΕ

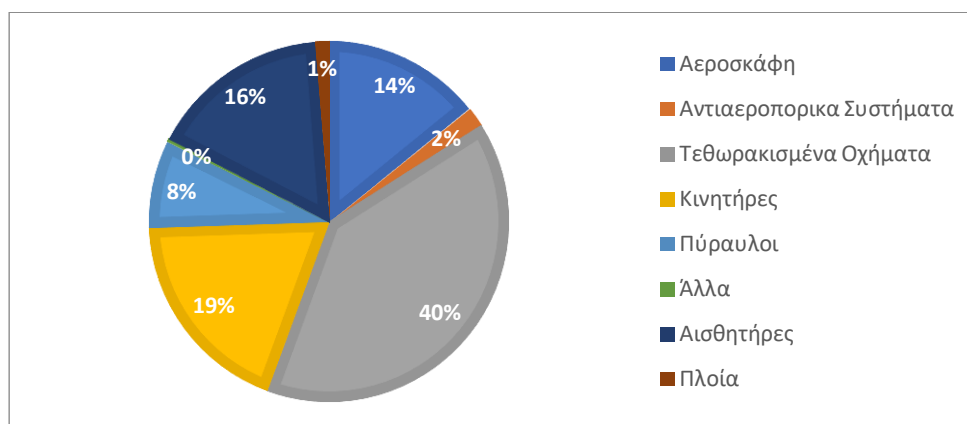
Πηγή: SIPRI

Η καμπύλη των εισαγωγών της Σουηδίας κινήθηκε χαμηλότερα από αυτήν της ΕΕ (με εξαίρεση την περίοδο 1998-2003) εμφανίζοντας αυξομειώσεις. Αρχικά κινήθηκε χαμηλότερα από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, ωστόσο από το 1998 έως το 2003 κινήθηκε ψηλότερα, σημειώνοντας βαθμιαία μείωση μέχρι το 2010, όπου και σχετικά σταθεροποιήθηκε μέχρι το 2017, όταν και εμφάνισε επιπλέον μείωση.

Την περίοδο 1991-2021, η ακολουθούμενη πολιτική των «μηδενικών συγκρούσεων και εντάσεων», το σχετικά σταθερό γεωπολιτικό και πολιτικό περιβάλλον και η ισχυρή αμυντική της βιομηχανία, συνετέλεσαν στην δημιουργία της εικόνας της μειωμένης αξίας των εισαγωγών οπλικών συστημάτων, παρά το γεγονός ότι αποτελεί μία αξιόλογη και υπολογίσιμη στρατιωτική δύναμη. Μελετώντας προσεκτικά τις εισαγωγές της Σουηδίας παρατηρείται ότι το μεγαλύτερο μέρος αυτών αφορούσε είτε την προμήθεια καίριων υποσυστημάτων (αισθητήρες και πύραυλοι τα οποία εξόπλισαν τα εγχώρια παραγωγής οπικά συστήματα), είτε κύριων οπλικών συστημάτων (κυρίως τεθωρακισμένα οχήματα) τα οποία αποτελούσαν τομείς στους οποίους η αμυντική βιομηχανία της χώρας είτε δεν είχε την δυνατότητα – τεχνογνωσία είτε δεν επέλεξε για οικονομικούς λόγους να επενδύσει στην έρευνα και ανάπτυξη αυτών, με αποτέλεσμα να τα εισάγει. Στην πληθώρα ωστόσο των εισαγωγών υπογράφηκαν συμφωνίες εγχώριας συναρμολόγησης ή αναβάθμισης, επωφελώντας και πάλι με αυτό τον τρόπο την αμυντική βιομηχανία της χώρας.

Η κατανομή των εισαγωγών ανά κατηγορία επιβεβαιώνει πλήρως τα ευρήματα της προηγούμενης παραγράφου καθώς η εισαγωγή τεθωρακισμένων οχημάτων φιγουράρει στην πρώτη θέση (40%) ακολουθούμενη από τους κινητήρες (19%) και τους αισθητήρες (16%). Συγκρίνοντας τα ευρήματα αυτά με την αντίστοιχη κατανομή των περισσότερων ευρωπαϊκών χωρών εξάγεται το συμπέρασμα μιας «αλλότριας» εικόνας, απολύτως ωστόσο αιτιολογημένης καθώς η Σουηδία διαθέτει πολύ αξιόλογη αμυντική βιομηχανία και καλύπτει εγχώρια της ανάγκες της σε καίρια συστήματα όπως μαχητικά αεροσκάφη και πολεμικά πλοία.

Πίνακας 5.26.2 Κατανομή Εισαγωγών Σουηδίας ανά Κατηγορία Οπλικού Συστήματος

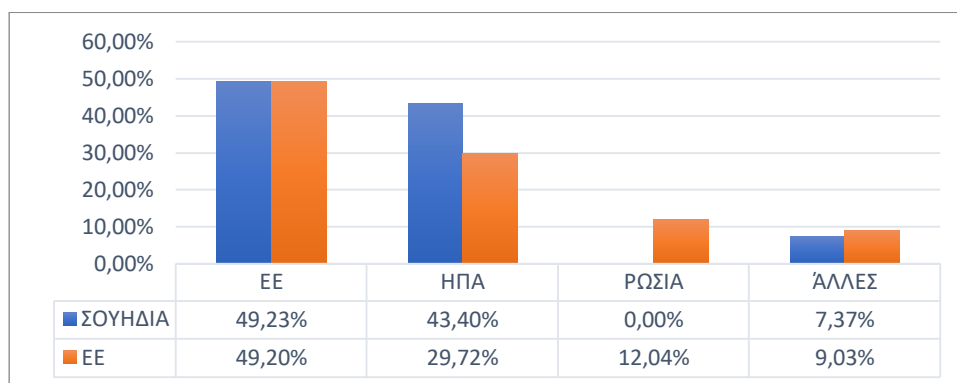

Πηγή: SIPRI

5.1.26.2 Πηγές Εισαγωγής Οπλικών Συστημάτων

Οι χώρες της ΕΕ αποτέλεσαν τον κυριότερο πάροχο της Σουηδίας με μικρή διαφορά μπροστά από τις ΗΠΑ, ενώ από την Ρωσία δεν έχει πραγματοποιήσει καμία αγορά παρόλο που η χώρα διαθέτει σοβιετικού τύπου τεθωρακισμένα οχήματα τα οποία προμηθεύτηκε από την Ανατολική Γερμανία μετά την επανένωση της με την Δυτική Γερμανία. Κυριότερος ευρωπαϊκός πάροχος ήταν η Γερμανία, ενώ από την κατηγορία «άλλες» χώρες ο Καναδάς και η Νορβηγία. Γενικότερα κινήθηκε σύμφωνα με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο με την διαφορά ότι το ποσοστό της Ρωσίας το απορρόφησαν οι ΗΠΑ.

Πίνακας 5.26.3 Σύγκριση Πηγών Προμήθειας Σουηδίας - ΕΕ

Πηγή: SIPRI

5.1.27 Τσεχία

Η Τσεχία αποτελεί ένα από τα δύο διαδοχικά κράτη της Τσεχοσλοβακίας μετά την διάσπαση της το 1993 και συνορεύει με την Σλοβακία, την Πολωνία, την Γερμανία και την Αυστρία. Μέχρι τον Φεβρουάριο του 1948, η Τσεχοσλοβακία ήταν ένα πλουραλιστικό, δημοκρατικό κράτος, με επίγνωση των σοβιετικών ανησυχιών για την εθνική ασφάλεια, αλλά συνδεδεμένο οικονομικά και πνευματικά με τη Δύση. Στη συνέχεια, σε διάστημα επτά ημερών, μετατράπηκε απότομα σε κομμουνιστική δικτατορία⁹⁵, ενώ το 1968 οι χώρες του Συμφώνου της Βαρσοβίας εισέβαλαν στην χώρα (λόγω της έκφρασης της αντίθεσης της χώρας ενάντια στις πολιτικές της Σοβιετικής Ένωσης που εκδηλώθηκε με την αποκαλούμενη «άνοιξη της Πράγας») και επέβαλλαν την κυβέρνηση της αρεσκείας τους. Τελικά το 1989 συντελέστηκε η πτώση του κομμουνιστικού καθεστώτος και η χώρα βάδισε σταδιακά τον δρόμο του εκδημοκρατισμού και της «δυτικοποίησης» της. Εκτός από τους θεμελιώδεις πολιτικούς μετασχηματισμούς, η χώρα «έχασε» και τον εχθρό της, οδηγώντας τελικά στην αλλαγή της στάσης απέναντι στην οικοδόμηση και τη χρήση των ενόπλων δυνάμεων κρίνοντας τις μαζικές ένοπλες δυνάμεις ως περιττές⁹⁶. Έγινε μέλος της ΕΕ το 2004 και του NATO το 1999, αποτελεί μέλος της PESCO και έχει συμμετάσχει σε ειρηνευτικές αποστολές υπό την αιγίδα του NATO, της ΕΕ και του ΟΗΕ.

Την περίοδο 1991-2021 δεν αντιμετώπισε κάποια σημαντική εξωτερική ή εσωτερική απειλή, ενώ οι όποιες διμερείς διαφωνίες με τις γειτονικές χώρες σχετικά με εδαφικά ζητήματα, δεν αποτέλεσαν αιτίες για να αυξηθεί η ένταση μεταξύ των χωρών, καθότι όλες

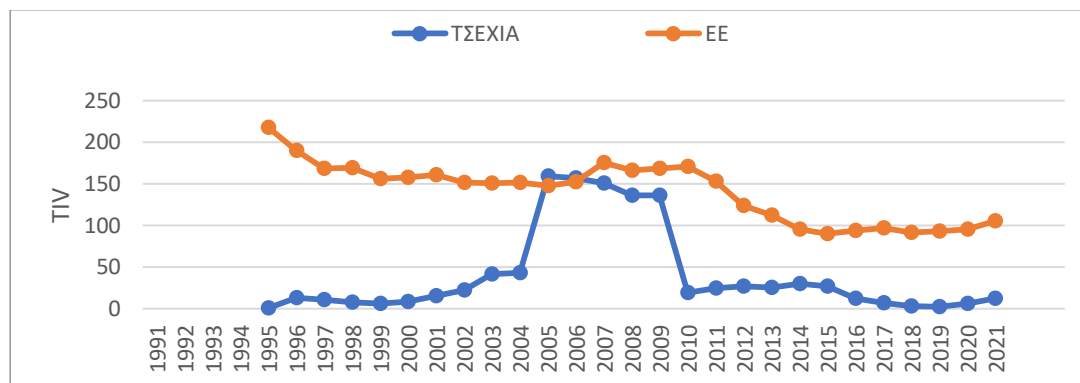
95 <https://www.globalsecurity.org/military/world/europe/cz-intro.htm>, πρόσβαση 17/1/2023.

96 <https://www.globalsecurity.org/military/world/europe/cz-policy.htm>, πρόσβαση 17/1/2023.

αποτελούν μέλη της ΕΕ⁹⁷. Η οικονομία της παρόλο που στην αρχή ήταν αναμικτή, στην συνέχεια εμφάνισε οικονομική μεγέθυνση καταλήγοντας το 2021 να αποτελεί μία από τις μεσαίες οικονομικές δυνάμεις της ΕΕ. Διέθεσε το 1,49 % του ΑΕΠ και το 3,28% των γενικών κρατικών δαπανών στον τομέα της άμυνας, κινούμενη χαμηλότερα από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Από το 1996, οι ΗΠΑ παρείχαν πάνω από 87 εκατομμύρια δολάρια στον τσεχικό στρατό με σκοπό την εξέλιξη του τσεχικού στρατού ώστε να γίνει ένας πλήρως ολοκληρωμένος εταίρος του ΝΑΤΟ⁹⁸. Η χώρα πριν το τέλος του ψυχρού πολέμου διέθετε αξιόλογη αμυντική βιομηχανία, η οποία περιελάμβανε ακόμα και την κατασκευή αεροσκαφών. Ωστόσο μετά το 1991, η έλλειψη κονδυλίων προς τον τομέα αυτό, δημιούργησε ένα τεχνολογικό κενό το οποίο πλέον ήταν πολύ δύσκολο να καλύψει η χώρα, με αποτέλεσμα οι ικανότητες της αμυντικής βιομηχανίας να έχουν αποδυναμωθεί και να περιορίζεται πλέον στην κατασκευή λιγότερο προηγμένων οπλικών συστημάτων και υποσυστημάτων.

5.1.27.1 Ανάλυση μεταβολών

Πίνακας 5.27.1 Σύγκριση Κυλιόμενων Μέσων Όρων Τσεχίας – ΕΕ

Πηγή: SIPRI

Η καμπύλη των εισαγωγών της Τσεχίας κινήθηκε χαμηλότερα του ευρωπαϊκού μέσου όρου, παραμένοντας σε σχετικά χαμηλή αξία με εξαίρεση την περίοδο 2004-2009. Ο κυριότερος λόγος των χαμηλών εισαγωγών ήταν οι οικονομικές δυσκολίες της χώρας, ιδίως με την κρίση του 2008, η οποία σήμανε και το τέλος της οποιας προσπάθειας εκσυγχρονισμού έγινε από το 2004 και έπειτα⁹⁹. Το σταθερό γεωπολιτικό περιβάλλον σε

97 <https://crisis24.garda.com/insights-intelligence/intelligence/country-reports/czech-republic>, πρόσβαση 17/1/2023.

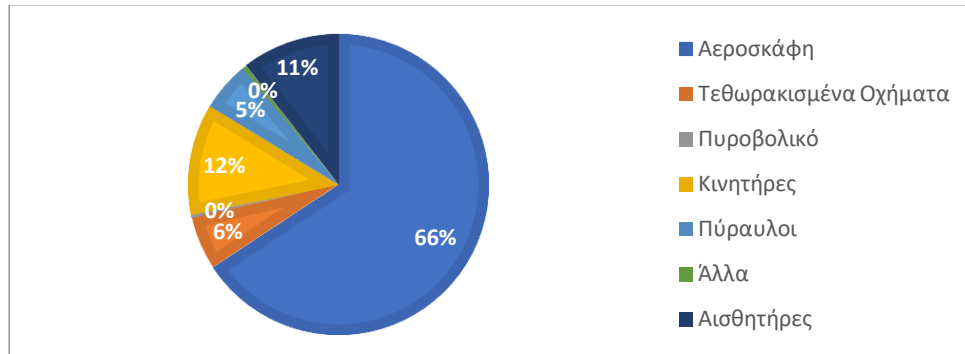
98 <https://www.globalsecurity.org/military/world/europe/cz-budget.htm>, πρόσβαση 17/1/2023.

99 <https://www.globalsecurity.org/military/world/europe/cz-budget.htm>, πρόσβαση 17/1/2023.

συνδυασμό με την ασφάλεια που παρείχε η συμμετοχή στις συμμαχίες της ΕΕ και του ΝΑΤΟ δεν δημιούργησαν «πίεση» για την κάλυψη των κρίσιμων αμυντικών αναγκών της χώρας, μιας και ο απώτερος στόχος της διατήρησης της εθνικής κυριαρχίας, επετεύχθη με έμμεσο τρόπο.

Η πρώτη εισαγωγή της χώρας πραγματοποιήθηκε το 1995 και αφορούσε την προμήθεια επίγειων Radar και την ανταλλαγή των μαχητικών της αεροσκαφών με μεταφορικά ελικόπτερα της Πολωνίας, ενώ η πρώτη αγορά από τις ΗΠΑ έγινε μετά την ένταξη της χώρας στο ΝΑΤΟ. Γενικότερα, η στρατηγική της χώρας στον τομέα των εισαγωγών ήταν η προμήθεια καίριων υποσυστημάτων για την υποστήριξη – αναβάθμιση - συντήρηση των ήδη υπαρχόντων συστημάτων, η προμήθεια ή επικοινωνία μεταχειρισμένων συστημάτων υψηλής τεχνολογίας και τέλος η υπογραφή συμφωνιών κοινοπραξίας με σκοπό την εξασφάλιση βιομηχανικού έργου στις εγχώριες αμυντικές βιομηχανίες και την όσο το δυνατόν απόκτηση τεχνογνωσίας. Το μεγαλύτερο μέρος των εισαγωγών απορρόφησε ο τομέας των αεροσκαφών και αφορούσε κυρίως την επικοινωνία μαχητικών αεροσκαφών από τη Σουηδία (66%), ακολουθούμενος από τους κινητήρες (12%) και τους αισθητήρες (11%).

Πίνακας 5.27.2 Κατανομή Εισαγωγών Τσεχίας ανά Κατηγορία Οπλικού Συστήματος

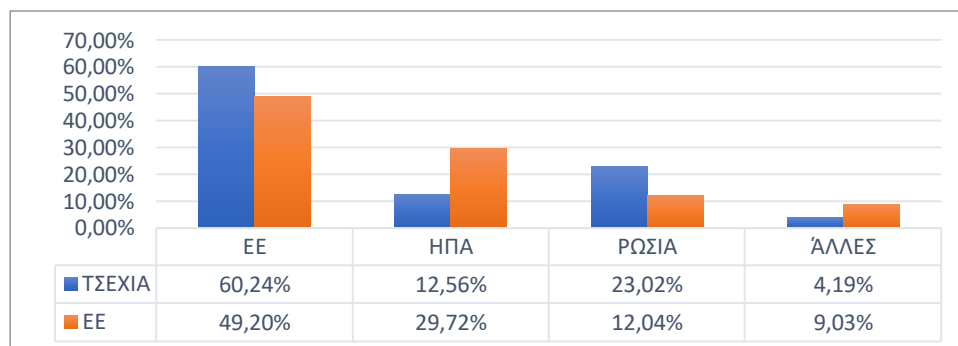
Πηγή: SIPRI

5.1.27.2 Πηγές Εισαγωγής Οπλικών Συστημάτων

Κυριότερος πάροχος της Τσεχίας αναδεικνύονται οι χώρες της ΕΕ με ποσοστό υψηλότερο από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (60%), ακολουθούμενες από την Ρωσία. Οι εισαγωγές ωστόσο από την Ρωσία έγιναν στο πλαίσιο της αποπληρωμής του χρέους της τελευταίας προς την Τσεχία, οπότε δεν αποτέλεσε στρατηγική επιλογή της χώρας αλλά ενός είδους «εξαναγκασμός». Υπό το πρίσμα αυτό, το μερίδιο των ευρωπαϊκών χωρών αυξάνει ακόμα περισσότερο και δεύτερη τη τάξη πηγή αναδεικνύονται οι ΗΠΑ, το μερίδιο των

οποίων βαίνει αυξανόμενο μιας και η Τσεχία έχει προχωρήσει στην παραγγελία επιθετικών ελικοπτέρων από τις ΗΠΑ με τις παραδόσεις να μην έχουν ξεκινήσει ακόμα. Κυριότερος ευρωπαϊκός πάροχος ήταν η Σουηδία, ενώ από τις «άλλες» χώρες το Ισραήλ.

Πίνακας 5.27.3 Σύγκριση Πηγών Προμήθειας Τσεχίας - ΕΕ

Πηγή: SIPRI

5.1.28 Φινλανδία

Η Φινλανδία μέχρι και το 2021 αποτέλεσε μία ουδέτερη χώρα, ευρισκόμενη μεταξύ των βόρειων Ρωσικών περιοχών και των στρατηγικών περιοχών της Νορβηγίας και της Σουηδίας. Από τον μεσαίωνα έως το 1809 αποτέλεσε τμήμα της Σουηδίας, ενώ την χρονιά εκείνη κατακτήθηκε από την Ρωσία. Το 1917 κατά την εξέλιξη της επανάστασης των μπολσεβίκων στην Ρωσία ανακήρυξε την ανεξαρτησία της, ωστόσο το Νοέμβριο του 1939 δέχτηκε την επίθεση των Σοβιετικών, από τους οποίους τελικά ηττήθηκε, προξενώντας τους ωστόσο τεράστιες απώλειες. Το Μάρτιο του 1940 αναγκάστηκε να συνάψει ειρήνη με την Σοβιετική Ένωση παραχωρώντας σημαντικά τμήματα της επικράτειας της, ενώ κατά την διάρκεια του Β Παγκοσμίου Πολέμου, συμμάχησε με την Γερμανία, πολεμώντας εναντίον των Σοβιετικών, χωρίς ωστόσο να επιτύχει κάτι, ενώ η συνθήκη ειρήνης των Παρισίων το 1947 περιόρισε κατά πολύ τις αμυντικές δυνατότητες της χώρας. Η υπογραφή συνθήκης φιλίας το 1948 με τη Σοβιετική Ένωση οδήγησε περαιτέρω στην αποκαλούμενη «Φινλανδοποίηση», αποδυναμώνοντας ουσιαστικά τις ένοπλες δυνάμεις της και επιτρέποντας την εγκαθίδρυση Σοβιετικών δυνάμεων ακόμα και πλησίον της πρωτεύουσας της χώρας. Η ακολουθούμενη πολιτική της Φινλανδίας έπεισε στην συνέχεια τους Σοβιετικούς για την ουδετερότητα της χώρας με αποτέλεσμα να αποσύρουν τις δυνάμεις τους από την Φινλανδία το 1955, κάτι το οποίο ωστόσο δεν έγινε από καλή τη πρόθεση αλλά περισσότερο ως κίνηση για να πειστεί η Σουηδία να μην αποτελέσει μέρος του NATO¹⁰⁰. Η μετέπειτα στρατηγική της χώρας συνέκλινε ελαφρώς περισσότερο προς την Δύση, προσπαθώντας ωστόσο να τηρήσει

100 <https://www.globalsecurity.org/military/world/europe/fi.htm>, πρόσβαση 17/1/2023.

τις ισορροπίες και την ουδετερότητα της, με αντικειμενικό σκοπό να αποφύγει την χρήση του εδάφους της για τις πολεμικές επιχειρήσεις είτε της μίας είτε της άλλης πλευράς¹⁰¹. Το 1990, με φόντο την κατάρρευση της ΕΣΣΔ, η Φινλανδία ανακήρυξε τα προβλεπόμενα της συνθήκης των Παρισίων ως «ξεπερασμένα» και ότι δεν υποχρεούνταν πλέον να συμμορφώνεται με αυτά. Εισήλθε στην ΕΕ το 1995, είναι μέλος της PESCO και δεν αποτέλεσε την εξεταζόμενη χρονική περίοδο μέλος του NATO.

Την περίοδο 1991-2021, (σύμφωνα και με το επίσημο κείμενο αμυντικής πολιτικής της χώρας¹⁰²), δεν υπήρχε κάποια απειλή για την εδαφική ακεραιότητα της χώρας, ενώ κατόπιν της επέκτασης του NATO στις Βαλτικές χώρες το 2004, ο θαλάσσιος και εναέριος χώρος της Βαλτικής απέκτησε διαφορετική σημασία, μιας και υπήρχε επαναδραστηριοποίηση της Ρωσίας, γεγονός που θα μπορούσε να οδηγήσει σε ανεξέλεγκτες καταστάσεις και να απειλήσει την εδαφική ακεραιότητα της χώρας. Το 2014 κατόπιν της εισβολής της Ρωσίας στην Κριμαία η χώρα θορυβήθηκε και αύξησε την προσέγγιση της με την Σουηδία και το NATO¹⁰³.

Διαθέτει αμυντική βιομηχανία, περιορισμένων ωστόσο δυνατοτήτων με ειδίκευση στην κατασκευή του ατομικού εξοπλισμού των στρατιωτών, τεθωρακισμένων οχημάτων και περιπολικών σκαφών. Η οικονομία της εμφάνισε μεγέθυνση, ενώ επηρεάστηκε από την κρίση του 2008 από την οποία ανέκαμψε το 2011¹⁰⁴. Την περίοδο 1991-2021 δαπάνησε το 1,49% του ΑΕΠ και το 2,75% των κρατικών δαπανών για τις αμυντικές της ανάγκες, κινούμενη χαμηλότερα του ευρωπαϊκού μέσου όρου.

101 <https://www.globalsecurity.org/military/world/europe/fi-intro.htm>, πρόσβαση 17/1/2023.

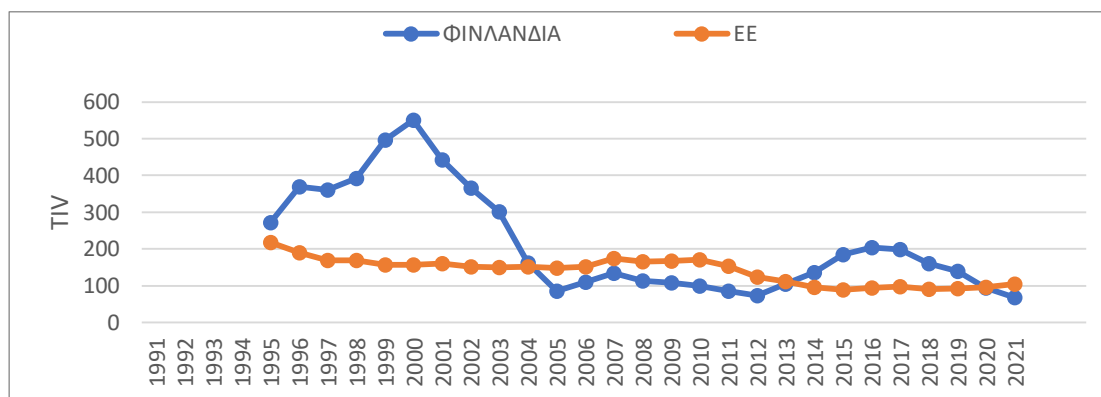
102 <https://www.globalsecurity.org/military/world/europe/fi-policy.htm>, πρόσβαση 17/1/2023.

103 <https://crisis24.garda.com/insights-intelligence/intelligence/country-reports/finland>, πρόσβαση 17/1/2023.

104 <https://data.oecd.org/gdp/gross-domestic-product-gdp.htm>, πρόσβαση 17/1/2023.

5.1.28.1 Ανάλυση μεταβολών

Πίνακας 5.28.1 Σύγκριση Κυλιόμενων Μέσων Όρων Φινλανδίας – ΕΕ

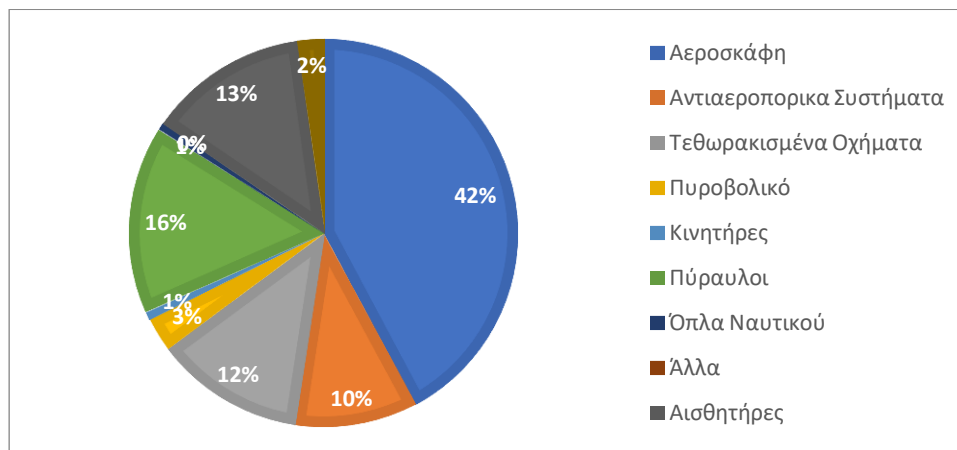
Πηγή: SIPRI

Η ευρύτερη τακτική προσέγγιση των ενόπλων δυνάμεων της χώρας (κατόπιν των διδαγμάτων των πολέμων με την Σοβιετική Ένωση) συντέινει στην δημιουργία μικρών αλλά ευέλικτων δυνάμεων τα οποία δεν θα ερχόταν σε ευθεία αντιπαράθεση με έναν μεγαλύτερο στρατό αλλά θα χρησιμοποιούσαν την τακτική του αιφνιδιασμού και των αντεπιθέσεων¹⁰⁵, αποτελώντας εντέλει το βασικό κριτήριο για την επιλογή των οπλικών συστημάτων που χρειαζόταν η χώρα. Η αξία των εισαγωγών κινήθηκε την μεγαλύτερη χρονική διάρκεια πάνω από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, με εξαίρεση την περίοδο 2005-2013 που ήταν χαμηλότερη. Τα πρώτα χρόνια ήταν ιδιαίτερα αυξημένες λόγω του «εξοπλιστικού πυρετού» της χώρας κατόπιν της απαλλαγής από τους περιορισμούς της συνθήκης τερματισμού του Β Παγκοσμίου Πολέμου (περίοδος που αποκτήθηκαν μαχητικά αεροσκάφη με τον απαιτούμενο οπλισμό τους κ.α.), ενώ σε βάθος δεκαετίας επήλθε σταθεροποίηση μιας και οι περισσότερες ανάγκες είχαν πλέον καλυφθεί και αφορούσαν κυρίως πάγιες απαιτήσεις. Από το 2000 συνέχισαν να βαίνουν μειούμενες μέχρι και το 2005 οπότε και σταθεροποιήθηκαν έως το 2012. Η εντεινόμενη αύξηση της έντασης στην Βαλτική οδήγησε στην αύξηση των εισαγωγών από το 2013 και έπειτα, ενώ μετά το 2017 παρατηρείται μείωση. Η αγορά μεταχειρισμένων αλλά αναβαθμισμένων οπλικών συστημάτων αποτέλεσε βασική επιλογή της χώρας, η οποία σε συνδυασμό με τις στοχευμένες αγορές υποσυστημάτων και οπλισμού, αύξησε κατά πολύ τις επιχειρησιακές δυνατότητες της χώρας.

Το μεγαλύτερο μερίδιο των εισαγωγών αφορούσε την προμήθεια αεροσκαφών (42%), ακολουθούμενο από τους πυραύλους, τους αισθητήρες, τα τεθωρακισμένα οχήματα και τα αντιαεροπορικά συστήματα τα οποία κατέλαβαν παραπλήσιο ποσοστό.

¹⁰⁵ <https://www.globalsecurity.org/military/world/europe/fi-intro.htm>, πρόσβαση 17/1/2023.

Πίνακας 5.28.2 Κατανομή Εισαγωγών Φινλανδίας ανά Κατηγορία Οπλικού Συστήματος

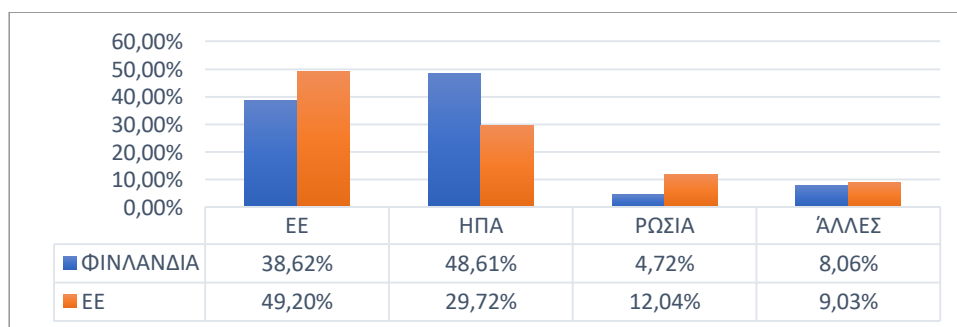

Πηγή: SIPRI

5.1.28.2 Πηγές Εισαγωγής Οπλικών Συστημάτων

Κύρια πάροχος αναδεικνύονται οι ΗΠΑ, ακολουθούμενες από τις χώρες της ΕΕ. Από την Ρωσία εισήγαγε οπλικά συστήματα τα οποία είτε αφορούσαν παραγγελίες οι οποίες είχαν γίνει πριν το 1991 (στα πλαίσια της τήρησης ισορροπιών) είτε στην αποπληρωμή του χρέους της τελευταίας προς την Φινλανδία, μικρής αξίας εισαγωγών λόγω των περιορισμών στους οποίους υπόκεινται η χώρα πριν το 1990. Η επιλογή των ΗΠΑ έναντι των χωρών της ΕΕ έγινε λόγω των επιχειρησιακών κριτηρίων που τέθηκαν από τις ένοπλες δυνάμεις της χώρας, ενώ εκκρεμεί και η παράδοση των νέων υπερσύγχρονων μαχητικών F-35 που έγινε το 2021. Κυριότερος ευρωπαϊκός πάροχος ήταν η Γαλλία, ενώ από την κατηγορία «άλλες» χώρες η Νορβηγία.

Πίνακας 5.28.3 Σύγκριση Πηγών Προμήθειας Φινλανδίας - ΕΕ

Πηγή: SIPRI

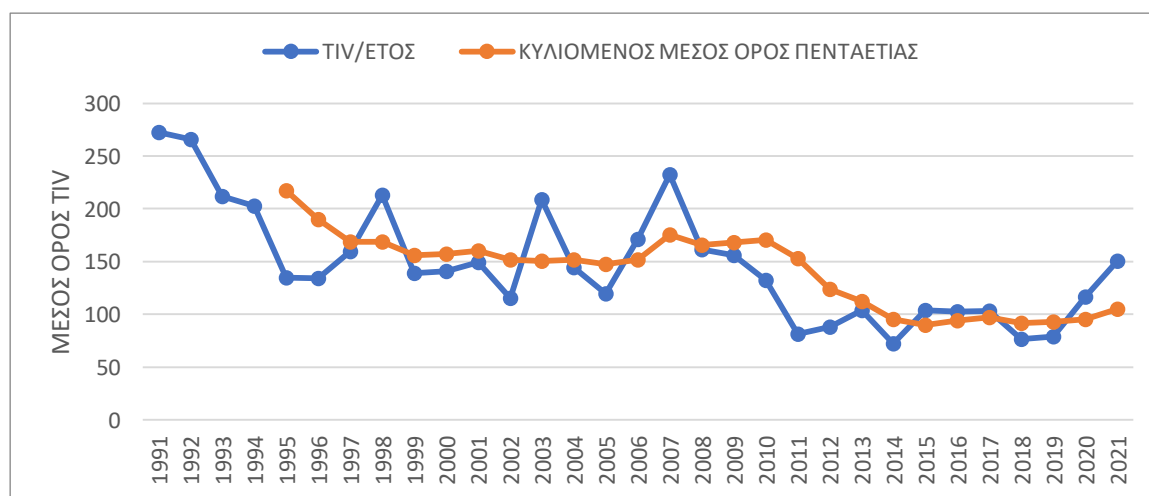
5.2 Επίδραση των ασκούμενων πολιτικών της ΕΕ στον τομέα των εισαγωγών συμβατικών οπλικών συστημάτων

Σε αυτό το υποκεφάλαιο επιχειρείται η μελέτη του κατά πόσο οι ασκούμενες πολιτικές της ΕΕ μέσω των δομών και των θεσμών που διαθέτει επηρεάζουν τις εισαγωγές των χωρών – μελών της. Λόγω της περίπλοκης φύσης των παραγόντων που επηρεάζουν τις εισαγωγές (όπως έχει ήδη αναλυθεί σε προηγούμενα κεφάλαια), κρίνεται σκόπιμο να εξεταστούν ξεχωριστά οι επιδράσεις των πολιτικών που στόχευαν αποκλειστικά στην δημιουργία της κοινής ευρωπαϊκής πολιτικής ασφάλειας και άμυνας και ξεχωριστά το πώς επηρέασαν οι ασκούμενες πολιτικές - δράσεις τον τομέα της ευρωπαϊκής αμυντικής βιομηχανίας, κυρίως μέσω της προσπάθειας που επιτελέστηκε για την ενοποίηση τους.

5.2.1 Εισαγωγές Συμβατικών Οπλικών Συστημάτων και Κοινή Ευρωπαϊκή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας

Όπως έχει ήδη αναλυθεί στο Κεφάλαιο 3, η ΕΕ έχει αναπτύξει πολλές δομές που αφορούν την καθιέρωση της Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας (ΚΠΑΑ) με κορωνίδα την υπογραφή της Συνθήκης της Λισαβόνας το Δεκέμβριο του 2009, η οποία περιελάμβανε ρήτρα αμοιβαίας συνδρομής και αλληλεγγύης. Με έτος ορόσημο το 2010 και με την χρήση των δεδομένων του SIPRI, θα επιχειρηθεί μία αποτίμηση του κατά πόσο η καθιέρωση της Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας επηρέασε τις εισαγωγές των οπλικών συστημάτων από τις χώρες της ΕΕ.

Πίνακας 5.1 Εισαγωγές Οπλικών Συστημάτων της ΕΕ ως σύνολο

Πηγή: SIPRI

Εξετάζοντας την καμπύλη εισαγωγών της ΕΕ ως σύνολο (συνολικός μέσος όρος) παρατηρείται πτώση της αξίας των εισαγωγών από το 2010 και έπειτα, βάση του οποίου όντως θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι η καθιέρωση της Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας επηρέασε τις εισαγωγές της ΕΕ ως σύνολο. Η επίτευξη κοινής ευρωπαϊκής άμυνας μέσω της συνδρομής όλων των χωρών στο κράτος που αντιμετώπιζε απειλή, δεν απαιτεί την ύπαρξη πολύ ισχυρών εθνικών δυνάμεων διότι σε αυτές θα προστεθούν οι ένοπλες δυνάμεις και των άλλων χωρών αυξάνοντας σημαντικά τις συνολικές αμυντικές ικανότητες. Για την αποδοχή ή απόρριψη του ανωτέρω συμπεράσματος ωστόσο, θα πρέπει να εξεταστούν και επιπλέον παράμετροι οι οποίοι δεν θα εστιάζουν απλά στην στείρα ανάλυση των κυλιόμενων μέσων όρων αλλά θα λαμβάνουν υπόψη και άλλους σημαντικούς παράγοντες, οι οποίοι ίσως τελικά διαμορφώνουν την πραγματική εικόνα.

Αρχικά, θα πρέπει να εξεταστεί το κατά πόσο οι ίδιες οι χώρες πίστεψαν σε αυτό το εγχείρημα, δηλαδή της συλλογικής άμυνας και την αμοιβαίας συνδρομής, καθώς και αν αυτό συνέβη εάν και όταν κλήθηκε να εφαρμοστεί στην πράξη. Με βάση μία έρευνα που διεξήχθη το 2015 από την γνωστή εταιρία δημοσκοπήσεων Gallor¹⁰⁶, οι πολίτες της ΕΕ βρέθηκαν να είναι οι πιο απρόθυμοι να πολεμήσουν για την χώρα τους με το μέσο όρο να κυμαίνεται μόλις στο 33%. Αν στο ερώτημα το πόσο πρόθυμοι είναι να πολεμήσουν για την χώρα τους το ποσοστό ανέρχεται σε μόλις 33%, τότε εύκολα μπορεί να εξαχθεί το συμπέρασμα για το πόσο απρόθυμοι θα ήταν να πολεμήσουν για μία άλλη χώρα. Το αντεπιχείρημα σε αυτό είναι ότι οι ένοπλες δυνάμεις των χωρών της ΕΕ είναι κατά κύριο λόγο επαγγελματικές, οπότε αν δινόταν η εντολή στις ένοπλες δυνάμεις να πολεμήσουν τότε αυτές θα το έκαναν. Αυτός ο ισχυρισμός όντως ισχύει, δεδομένου ότι τα στελέχη των ενόπλων δυνάμεων εκτελούν διαταγές και αν δεν το κάνουν τότε θα έρθουν αντιμέτωποι με τρομερές επιπτώσεις. Αυτό που θα ήταν δύσκολο ωστόσο, θα ήταν η λήψη της πολιτικής απόφασης από την εκάστοτε κυβέρνηση για να στείλει τα μέσα και ιδίως το προσωπικό των ενόπλων δυνάμεων σε έναν πόλεμο που δεν αφορά άμεσα την ίδια την χώρα, ενώ στην περίπτωση ανθρώπινων απωλειών το πολιτικό κόστος θα ήταν τεράστιο. Ως παράδειγμα που επιβεβαιώνει τους ανωτέρω ισχυρισμούς είναι η πολιτική διαμάχη που ξέσπασε στην Ελλάδα μετά την υπογραφή της συμφωνίας αμυντικής συνεργασίας με την Γαλλία, σύμφωνα με την οποία προσωπικό των ενόπλων δυνάμεων της χώρας θα μπορούσε να αποσταλεί στην περιοχή ενδιαφέροντος της Γαλλίας στην Αφρική, εκπληρώνοντας τις αμοιβαίες υποχρεώσεις¹⁰⁷.

¹⁰⁶ <https://brilliantmaps.com/europe-fight-war/>, πρόσβαση 18/1/2023.

¹⁰⁷ <https://www.tovima.gr/2021/10/07/politics/ti-einai-to-saxel-gia-to-opoio-tsakothikan-tsipras-kai-mitsotakis-poies-stratiotikes-epixeiriseis-dieksagei-i-gallia/>, πρόσβαση 18/1/2023.

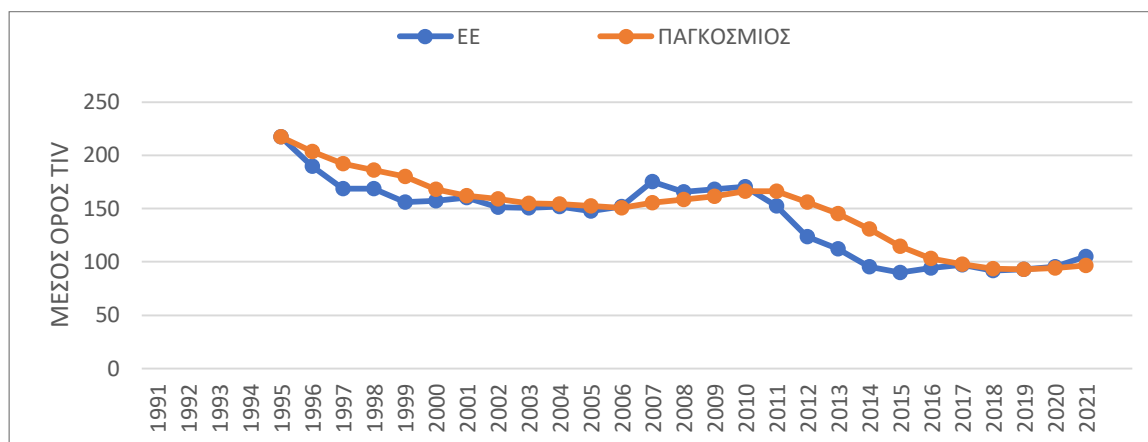
Η μοναδική φορά που έγινε επίκληση του άρθρου 42.7 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ρήτρα αμοιβαίας αλληλεγγύης)¹⁰⁸ ήταν το 2015 και το επικαλέστηκε η Γαλλία ζητώντας την ενεργοποίησή του μετά τις τρομοκρατικές επιθέσεις στο Παρίσι, στην πράξη όμως η ενεργοποίησή του ήταν περισσότερο συμβολική παρά ουσιαστική. Η Ελλάδα κατά την Ελληνο-τουρκική κρίση το 2020 (που αφορούσε την εισβολή της Τουρκίας σε μη οριοθετημένες θαλάσσιες ζώνες κατά παράβαση του διεθνούς δικαίου) δεν έκανε επίκληση του άρθρου, ωστόσο δήλωσε την πρόθεση της να το κάνει αν κλιμακώνονταν περαιτέρω οι επιθετικές ενέργειες της Τουρκίας¹⁰⁹. Το κλίμα ωστόσο που επικρατούσε στους κόλπους των χωρών της ΕΕ ήταν σχετικά διχασμένο, με τους εκπροσώπους της ΕΕ να δηλώνουν μεν την αλληλεγγύη τους προς την Ελλάδα, με τις χώρες – μέλη όμως να μην εναρμονίζονται με την αναμενόμενη ευρωπαϊκή πολιτική της κοινής πολιτικής και ασφάλειας, αλλά να τηρούν την δική τους στάση με βάση τα εθνικά τους συμφέροντα και όχι τα ευρωπαϊκά ιδεώδη (κάποιες χώρες δήλωναν σαφώς υπέρ της Ελλάδας, κάποιες δήλωναν ουδέτερες και κάποιες άλλες, χωρίς ωστόσο να το δηλώνουν, να τηρούν ευνοϊκότερη στάση προς την Τουρκία, κυρίως λόγω των διμερών τους οικονομικών και πολιτικών συμφερόντων). Το τελευταίο και πιο απτό παράδειγμα αποδεικνύει ότι η δηλωμένη κοινή πολιτική ασφάλειας και άμυνας (ΚΠΑΑ) της ΕΕ είναι περισσότερο διακηρύξεις, κενά λόγια και ευχολόγια, παρά ρεαλιστική πολιτική και στρατηγική προσέγγιση στην οποία οι χώρες μπορούν να βασίσουν την εθνική τους άμυνα και ασφάλεια. Η συνειδητοποίηση αυτής της πραγματικότητας ίσως και να συνέβαλε στην αύξηση των εισαγωγών μετά το 2020, ιδίως από τις χώρες που αντιμετώπιζαν σημαντικές προκλήσεις ασφάλειας και άμυνας, ωστόσο δεν μπορεί να εξεταστεί τι επίδραση είχε η Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας στην διαμόρφωση των εισαγωγών επί πραγματικών δεδομένων, λόγω του ότι δεν ενεργοποιήθηκε ποτέ η σημαντικότερη διάταξη της.

Ένας θεωρητικός τρόπος προσέγγισης για την εξέταση του κατά πόσο η ΚΠΑΑ της ΕΕ επηρέασε τις εισαγωγές των οπλικών συστημάτων από τις χώρες – μέλη θα ήταν με το να γίνει αντιπαραβολή της καμπύλης εισαγωγών της ΕΕ με την καμπύλη εισαγωγών παγκοσμίως.

108 Συγκεκριμένα περιγράφει: “Εάν ένα κράτος-μέλος δεχθεί ένοπλη επίθεση στο έδαφός του, τα άλλα κράτη-μέλη θα πρέπει να έχουν απέναντί του μια υποχρέωση βοήθειας και συνδρομής με όλα τα μέσα που έχουν στη διάθεσή τους, σύμφωνα με το Άρθρο 51 του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών. Αυτό δεν θα πρέπει να θίγει τον ειδικό χαρακτήρα της πολιτικής ασφάλειας και άμυνας ορισμένων κρατών-μελών. Οι δεσμεύσεις και η συνεργασία σε αυτό τον τομέα θα πρέπει να είναι σύμφωνες με τις δεσμεύσεις απέναντι στο ΝΑΤΟ, το οποίο, για εκείνα τα κράτη που είναι μέλη του, παραμένει το θεμέλιο της συλλογικής άμυνας και το όργανο της εφαρμογής της”.

109 <https://economico.gr/diplomatiki-antepithesi-tis-athinas-apananti-ston-erntogan-epistoles-se-oie-kai-pobeo-epiklisi-tis-ritras-amoivaias-allilengyis-stin-ee/>, πρόσβαση 18/1/2023.

Πίνακας 5.2 Σύγκριση κυλιόμενων μέσων όρων πενταετίας ΕΕ - Παγκόσμιος

Πηγή: SIPRI

Μελετώντας τον πίνακα 5.2 παρατηρείται ότι ο κυλιόμενος μέσος όρος της ΕΕ και ο Παγκόσμιος κυλιόμενος μέσος όρος ταυτίζονται σχεδόν, με μία πολύ μικρή διαφοροποίηση από το 2011 έως το 2015. Το συμπέρασμα λοιπόν που εξάγεται από την αντιπαραβολή αυτών των δύο είναι ότι ο ευρωπαϊκός μέσος όρος κινήθηκε σχεδόν πανομοιότυπα με τον παγκόσμιο.

Συνοψίζοντας, λαμβάνοντας υπόψη όλες τις διαπιστώσεις των προηγούμενων παραγράφων του παρόντος υποκεφαλαίου η απάντηση στο ερευνητικό ερώτημα που τέθηκε στο κατά πόσο οι πολιτικές της ΕΕ επηρέασαν τις εισαγωγές των συμβατικών οπλικών συστημάτων των χωρών της ΕΕ είναι από λίγο έως καθόλου.

5.2.2 Ενοποιημένη Ευρωπαϊκή Αμυντική Βιομηχανία και Εισαγωγές Οπλικών Συστημάτων από τις Χώρες της ΕΕ

Σε αυτή την υποπαράγραφο μελετάται το πώς η επιχειρούμενη ενοποίηση των ευρωπαϊκών αμυντικών βιομηχανιών επηρέασε τις εισαγωγές των οπλικών συστημάτων από τις χώρες της ΕΕ, όχι τόσο ποσοτικά, αλλά κυρίως στο αν κατάφερε το κύριο σκοπό της που είναι η αύξηση του μεριδίου των ευρωπαϊκών αμυντικών βιομηχανιών. Η ΕΕ έχει θεσπίσει (όπως έχει ήδη αναλυθεί στο κεφάλαιο 3) πολλές δομές που συγκλίνουν προς αυτήν την κατεύθυνση, έχοντας χάσει όμως πολύτιμο έδαφος έναντι του μεγάλου ανταγωνιστή της που δεν είναι άλλος από τις ΗΠΑ. Τα προηγούμενα χρόνια οι ευρωπαϊκές αμυντικές βιομηχανίες δεν είχαν να ανταγωνιστούν μόνο τις εταιρίες Αμερικανικής προελεύσεως, αλλά ανταγωνιζόταν και αναμεταξύ τους, γεγονός που κόστιζε τόσο στην ποιότητα των

παραγόμενων συστημάτων όσο και στο κόστος έρευνας & ανάπτυξης το οποίο μετακυλούσε στην τελική τιμή πώλησης. Η ΕΕ αντιλαμβανόμενη το ανωτέρω (έστω και καθυστερημένα) προσπάθησε να προβεί σε αλλαγές που στόχευαν στην αύξηση του ανταγωνισμού των ευρωπαϊκών βιομηχανιών και στην εμπέδωση της πολιτικής από τις χώρες της ΕΕ «αγοράζουμε ευρωπαϊκά» για την στήριξη τους. Ως έτος ορόσημο για τους σκοπούς της απάντησης του ερευνητικού ερωτήματος ορίζεται το 2017, χρονιά κατά την οποία είχαν πλέον είχαν διαμορφωθεί όλες σχεδόν οι δομές και ασκούμενες πολιτικές της ΕΕ. Σύμφωνα με τη βάση δεδομένων του SIPRI, το μερίδιο των ευρωπαϊκών αμυντικών βιομηχανιών από τις εισαγωγές οπλικών συστημάτων των χωρών της ΕΕ την περίοδο 1991-2017 ανέρχονταν σε 48,2%, ενώ το αντίστοιχο μερίδιο την περίοδο 2018-2021 σε 45,1%. Αν και για να είναι απόλυτα σωστή η σύγκριση θα έπρεπε να εξεταστεί η ίδια χρονική περίοδος σε διάρκεια, ωστόσο το ανωτέρω ποσοστό αποτελεί μια αποτύπωση των προθέσεων των χωρών, οι οποίες από ότι διαφαίνεται δεν άλλαξαν τον αγοραστικό τους προσανατολισμό, αφού τα ποσοστά κυμαίνονται στα ίδια και ελαφρώς χαμηλότερα επίπεδα. Ωστόσο, η μικρή χρονική περίοδος που έχει διανυθεί από την εφαρμογή των εν λόγω πολιτικών ίσως δεν αρκεί για να φανούν τα πραγματικά αποτελέσματα της, μιας και πληθώρα των προγραμμάτων βρίσκονται ακόμα στο στάδιο της σχεδίασης και επεξεργασίας και χρειάζονται χρόνο για να αποδώσουν.

Πίνακας 5.3 Μερίδιο των Ευρωπαϊκών Αμυντικών Βιομηχανιών από τις εισαγωγές οπλικών συστημάτων από χώρες της ΕΕ.

ΧΡΟΝΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ	1991-2017	2018-2021
ΜΕΡΙΔΙΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΑΜΥΝΤΙΚΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΩΝ	48,2%	45,1%

Πηγή: SIPRI

5.3 Προβλεπόμενη τάση του τομέα των εισαγωγών συμβατικών οπλικών συστημάτων

Το πώς θα διαμορφωθούν οι εισαγωγές των συμβατικών οπλικών συστημάτων αποτελεί μία πολύ δύσκολη πρόβλεψη, δεδομένου ότι ο συνδυασμός πολλών παραγόντων ταυτόχρονα θα καθορίσει την μελλοντική εξέλιξη τους. Στο παρόν υποκεφάλαιο θα επιχειρηθεί μία εκτίμηση της πορείας τους, ακολουθώντας την ίδια μέθοδο που χρησιμοποιήθηκε για την ανάλυση των μεταβολών των εισαγωγών που διενεργήθηκαν από τις χώρες της ΕΕ την περίοδο 1991-2021. Η οικονομική κατάσταση, οι γεωπολιτικοί και γεωστρατηγικοί παράγοντες, οι συμμαχίες και η πολιτική κατεύθυνση – στρατηγική των χωρών αποτελούν μέρη μιας ευμετάβλητης και πολύπλοκης συνάρτησης, με αβέβαιο αποτέλεσμα.

5.3.1 Γεωπολιτικός και Γεωστρατηγικός Παράγοντας

Οι εισαγωγές των οπλικών συστημάτων έχουν ως απώτερο σκοπό την ενίσχυση της επιχειρησιακής ικανότητας των ενόπλων δυνάμεων της εκάστοτε χώρας, αποστολή των οποίων είναι κυρίως η υπεράσπιση της ανεξαρτησίας και ακεραιότητας της χώρας και των πολιτών της, καθώς επίσης της διασφάλισης των συμφερόντων της και της υποστήριξης των σχεδιασθέντων πολιτικών - στρατηγικών της. Το πόσο ισχυρές ένοπλες δυνάμεις χρειάζεται η κάθε χώρα εξαρτάται από τον βαθμό δυσκολίας που απαιτείται για να φέρουν εις πέρας την προαναφερθείσα αποστολή τους και εννοείται ότι δεν είναι για κάθε χώρα το ίδιο. Σε ένα σταθερό γεωπολιτικό και γεωστρατηγικό περιβάλλον όπου η χώρα δεν απειλείται άμεσα από γείτονες χώρες τότε η αποστολή της υπεράσπισης της εδαφικής ακεραιότητας και ανεξαρτησίας είναι σχετικά εύκολη και δεν απαιτούνται πολύ ισχυρές ένοπλες δυνάμεις, αρά είναι μειωμένη και η ανάγκη της κατοχής – εισαγωγής οπλικών συστημάτων. Αν η χώρα ωστόσο δεν αντιμετωπίζει άμεση απειλή για την ασφάλεια της αλλά έχει ζωτικά συμφέροντα σε άλλη περιοχή ή επιθυμεί την υποστήριξη της σχεδιασθείσας στρατηγικής της, τότε απαιτείται πάλι η ύπαρξη ικανών ένοπλων δυνάμεων για να μπορέσουν να επιτύχουν την αποστολή τους.

Οι περισσότερες χώρες της ΕΕ μετά το 1991 και μέχρι την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία το 2021 δεν αντιμετώπισαν κάποια άμεση απειλή για την ασφάλεια τους, ωστόσο χώρες που βρίσκονται στα σύνορα της ΕΕ και ιδίως στα Ανατολικά και Νότια αντιμετώπισαν αυξημένες προκλήσεις ασφάλειας, οι οποίες προερχόταν είτε από γειτονικές αναθεωρητικές χώρες (π.χ. Ελλάδα – Τουρκία), είτε λόγω των αυξημένων μεταναστευτικών ροών οι οποίες

προκάλεσαν τόσο την ανάγκη αυξημένης επιτήρησης των συνόρων από τις ένοπλες δυνάμεις όσο και την αντιμετώπιση των εσωτερικών προβλημάτων ασφαλείας μέσω της διεξαγωγής τρομοκρατικών επιθέσεων από μαχητές του Ισλαμικού κράτους.

Η ανάδειξη της Ρωσίας ως αναθεωρητική δύναμη (η οποία μπορεί να αποτελέσει απειλή για την ακεραιότητα των χωρών που συνορεύει) σε συνδυασμό με την ακόμα πιο αναθεωρητική Τουρκία (συστηματικό παραβάτη του διεθνούς δικαίου) και του συνεχιζόμενου πολέμου κατά του Ισλαμικού κράτους στον οποίο συμμετέχουν και χώρες της ΕΕ (ο οποίος προκαλεί κύματα μεταναστών και εκδικητικών – τρομοκρατικών επιθέσεων από ακραίους Ισλαμιστές στο έδαφος των χωρών της ΕΕ), αναμένεται να προκαλέσει αύξηση των απαιτήσεων των ενόπλων δυνάμεων των περισσότερων χωρών της ΕΕ, οι οποίες πρωτίστως θα καλυφτούν μέσω της αύξησης των εισαγωγών οπλικών συστημάτων.

5.3.2 Οικονομικός Παράγοντας

Η οικονομία αποτελεί το «καύσιμο» της διαδικασίας των εισαγωγών οπλικών συστημάτων, μιας και εισαγωγή τους από μια χώρα προϋποθέτει (τις περισσότερες φορές) την αντίστοιχη καταβολή του οικονομικού τιμήματος. Όσο η οικονομία παρουσιάζει μεγέθυνση, τόσο αυξάνονται τα διαθέσιμα κονδύλια για τις αμυντικές δαπάνες που μαθηματικά οδηγούν στην αύξηση των εισαγωγών, ενώ αντίστοιχα η ύφεση επηρεάζει αρνητικά την εισαγωγή των οπλικών συστημάτων (π.χ. η Ελλάδα κατά την οικονομική κρίση από το 2008 και έπειτα). Τα ανωτέρω όμως ισχύουν εφόσον οι γεωπολιτικοί παράγοντες παραμένουν σταθεροί και η απειλή μιας διασυνοριακής σύρραξης ή άλλης απειλής παραμένει σε σχετικά χαμηλό επίπεδο. Στην περίπτωση που η απειλή είναι άμεση, τότε η χώρα είναι αναγκασμένη να παραβλέψει την κακή της οικονομική κατάσταση και να διοχετεύσει τα απαιτούμενα κονδύλια για την προάσπιση της εθνικής ασφάλειας και κυριαρχίας ή της εξυπηρέτησης των εθνικών της στρατηγικών και πολιτικών. Ωστόσο, όσα πιο πολλά ξοδεύει μια χώρα κατά ποσοστό ΑΕΠ δεν σημαίνει ότι τόσο πιο αξιόμαχες και ικανές ένοπλες δυνάμεις έχει δεδομένου ότι μεγαλύτερη σημασία έχει το καθαρό χρηματικό ποσό που διατίθεται για την εισαγωγή των οπλικών συστημάτων, καθώς η τιμή πώλησης των όπλων είναι πάντα σε καθορισμένο ποσό και όχι τι αναλογεί επί ποσοστό επί του ΑΕΠ.

Η σχέση του γεωπολιτικού και γεωστρατηγικού παράγοντα με τον οικονομικό συνοψίζεται με την διαπίστωση ότι οι δύο πρώτοι παράγοντες δημιουργούν τις ανάγκες των ενόπλων δυνάμεων και ο τρίτος (οικονομία) τους καλύπτει. Όσο πιο επιτακτική κρίνεται η κάλυψη των αναγκών τόσο πιο πολλά κονδύλια κατευθύνονται για την κάλυψή τους.

Η οικονομία των χωρών της ΕΕ βρίσκεται υπό πίεση λόγω του αυξημένου πληθωρισμού και των υψηλών τιμών ενέργειας, γεγονός που αναγκάζει τις κυβερνήσεις των χωρών να διαθέτουν μεγάλα χρηματικά ποσά για την στήριξη όσων πλήττονται, στερώντας πιθανόν πόρους από τον τομέα της άμυνας και των εισαγωγών οπλικών συστημάτων. Για την μείωση του πληθωρισμού, η ΕΕ μέσω της ευρωπαϊκής κεντρικής τράπεζας έχει ήδη λάβει κάποια στοχευόμενα μέτρα, η αποτελεσματικότητα των οποίων μένει να φανεί στο επόμενο χρονικό διάστημα με θετικές ωστόσο προοπτικές¹¹⁰. Όσον αφορά την ενεργειακή κρίση, η υπερβολική εξάρτηση της ΕΕ από το Ρωσικό αέριο χρησιμοποιήθηκε από την τελευταία ως μοχλός πίεσης προς την ΕΕ έτσι ώστε είτε να αποφύγει τις κυρώσεις είτε να λειτουργήσει τιμωρητικά προς την ΕΕ με φόντο το πιθανό εμπάργκο που θα μπορούσε να της επιβληθεί λόγω της εισβολής της στην Ουκρανία. Τελικά, παρότι η ΕΕ αμφιταλαντεύτηκε αρκετά και δεν τηρήθηκε η κοινή γραμμή από όλες τις χώρες – μέλη, τελικά επέλεξε τον δρόμο της επιβολής του εμπάργκο που με την σειρά του οδήγησε στην Ρωσία να λάβει μέτρα τα οποία και προκάλεσαν εκτίναξη των τιμών ενέργειας επηρεάζοντας εμμέσως αρνητικά τις οικονομίες των χωρών της ΕΕ. Η ΕΕ ήδη εφαρμόζει σχέδιο δράσης το οποίο θα μειώσει την ενεργειακή εξάρτηση από την Ρωσία (REPowerEU)¹¹¹ και αναμένεται να σταθεροποιήσει την ενεργειακή αγορά τα επόμενα 1-2 χρόνια¹¹².

Λαμβάνοντας υπόψη τα ανωτέρα δεδομένα, οδηγούμαστε στο συμπέρασμα ότι ελλείψει άλλου απρόβλεπτου αποσταθεροποιητικού παράγοντα, οι οικονομίες των χωρών της ΕΕ θα εμφανίσουν μελλοντικά ανάπτυξη (εκτίμηση 1-2 χρόνια), αυξάνοντας κατά αυτό τον τρόπο το μερίδιο που αναλογεί για τις εισαγωγές των οπλικών συστημάτων ή τουλάχιστον δεν θα αποτελέσουν ανασταλτικό παράγοντα.

5.3.3 Συμμαχικός Παράγοντας

Η συμμετοχή μιας χώρας σε μία συμμαχία ή ένα συνασπισμό κρατών δημιουργεί δικαιώματα αλλά και υποχρεώσεις. Όσον αφορά τον τομέα της άμυνας, η χώρα μέσω του στρατιωτικού σκέλους της εκάστοτε συμμαχίας ή συνασπισμού απολαμβάνει τα οφέλη που της προσφέρει η συλλογική άμυνα, ωστόσο της δημιουργεί την υποχρέωση να συνεισφέρει αντίστοιχα και αυτή. Χώρες που αντιμετωπίζουν αυξημένες προκλήσεις ασφάλειας ουσιαστικά επωφελούνται και τούμπαλιν. Η συμμετοχή στο στρατιωτικό σκέλος της ΕΕ δεν

110 <https://edition.cnn.com/2022/11/30/economy/europe-inflation/index.html>, πρόσβαση 18/1/2023.

111 https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_22_3131, πρόσβαση 18/1/2023.

112 https://energy.ec.europa.eu/topics/markets-and-consumers/action-and-measures-energy-prices_en, πρόσβαση 18/1/2023.

προϋποθέτει την εκπλήρωση κάποιων σημαντικών απαιτήσεων, ενώ η συμμετοχή στο NATO (μέλος του οποίου είναι οι περισσότερες χώρες της ΕΕ) προϋποθέτει την διάθεση τουλάχιστον του 2% του ΑΕΠ στις αμυντικές δαπάνες. Όσο μεγαλύτερο ΑΕΠ έχει μία χώρα τόσο μεγαλύτερο καθαρό χρηματικό ποσό υποχρεούται να δαπανήσει και αυτό συμβαίνει λόγω της αρχής της αναλογικότητας, μιας και θα ήταν παράλογο να συνεισφέρουν όλες οι χώρες το ίδιο λογιστικό ποσό, ανεξάρτητα του οικονομικού τους μεγέθους. Οι χώρες που αντιμετωπίζουν σημαντικές προκλήσεις ασφάλειας (π.χ. Ελλάδα) δαπανούν σταθερά πάνω από το 2% του ΑΕΠ στην άμυνα, ενώ χώρες οι οποίες δεν αντιμετωπίζουν άμεσους κινδύνους δεν χρειάζεται να το κάνουν, εντούτοις όμως, είναι υποχρεωμένες να προχωρούν σε αυτές τις δαπάνες για να εκπληρώσουν τις συμμαχικές τους υποχρεώσεις. Μέχρι και το 2021 η συμμαχική υποχρέωση του NATO δεν πληρούνταν από μεγάλη μερίδα χωρών (ενδεικτικά για το 2021, μόλις 8 από τις 30 εκπλήρωσαν την υποχρέωση), ενώ το στρατιωτικό σκέλος της ΕΕ ήταν εμφανώς παραγκωνισμένο και αδρανοποιημένο. Η τήρηση ή όχι των ελάχιστων αμυντικών υποχρεώσεων υπάγεται εν μέρει στην πολιτική βούληση των χωρών – μελών αλλά και τον «εξαναγκασμό» που μπορούν να επιβάλλουν οι διοικήσεις των εν λόγω συμμαχιών και τα υπόλοιπα μέλη. Πρόθεση της ΕΕ αλλά κυρίως του NATO είναι τα κράτη – μέλη να εκπληρώνουν από τούδε και στο εξής τις συμμαχικές τους υποχρεώσεις¹¹³, γεγονός που θα οδηγήσει σε αύξηση των εισαγωγών οπλικών συστημάτων από τις χώρες της ΕΕ.

5.3.4 Πολιτικός Παράγοντας

Την τελική απόφαση για την εισαγωγή ή όχι των απαιτούμενων οπλικών συστημάτων την έχει η πολιτική ηγεσία της χώρας, η οποία αξιολογώντας τις απαιτήσεις των ενόπλων δυνάμεων για την εκπλήρωση της αποστολής τους, τις οικονομικές δυνατότητες της χώρας και τους γεωπολιτικούς – γεωστρατηγικούς παράγοντες που της επιβάλλουν, καταλήγει στο εάν θα της υλοποιήσει τελικά και σε ποιο βαθμό. Οι κυβερνήσεις των περισσότερων ευρωπαϊκών κρατών μέχρι και το 2021 θεωρούσαν την πιθανότητα πολέμου στην Ευρώπη ως ένα απόμακρο σενάριο καθότι κοντόφθαλμα όπως τελικά αποδείχτηκε δεν διέκριναν κάποιον δυνητικό κίνδυνο. Το αποτέλεσμα ήταν οι δαπάνες της άμυνας να βαίνουν συνεχώς μειούμενες ενώ ιεραρχούταν χαμηλότερα σε αναγκαιότητα από άλλους τομείς της διακυβέρνησης. Η εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία (αρχικά το 2014 και πολύ περισσότερο το 2021) αφύπνισε τις εν λόγω κυβερνήσεις οι οποίες έστω και καθυστερημένα διαπίστωσαν την ανάγκη ύπαρξης ισχυρών ενόπλων δυνάμεων όχι για την εφαρμογή

113 <https://www.nato.int/cps/en/natohq/184620.htm>, πρόσβαση 18/1/2023.

επιθετικών πολιτικών αλλά για την προάσπιση των ευρωπαϊκών κεκτημένων ενάντια σε καθεστώτα που τα απειλούν. *«Πρέπει να αναγνωρίσουμε ότι ο κόσμος δεν είναι τόσο φιλικός όσο θα θέλαμε. Υπάρχουν κράτη που δυστυχώς είναι πρόθυμα να καταφύγουν σε στρατιωτική ισχύ προκειμένου να διεκδικήσουν τα συμφέροντά τους»*, δήλωσε ο Αυστριακός υπουργός εξωτερικών Michael Linhart στις 16/5/22¹¹⁴, προαναγγέλλοντας με αυτό τον τρόπο την πολιτική κατεύθυνση που πρόκειται να ακολουθήσει η χώρα του συμπληρώνοντας ότι θα απαιτηθεί και η αύξηση των στρατιωτικών δαπανών (με συνεπακόλουθο και την αύξηση των εισαγωγών οπλικών συστημάτων). Αν η Αυστρία, μία χώρα που τελεί συνταγματικά υπό καθεστώς ουδετερότητας, προβαίνει σε αυτή την αλλαγή πολιτικής, τότε εύκολα μπορεί να εξαχθεί το συμπέρασμα ότι όλες σχεδόν οι χώρες της ΕΕ θα πράξουν κάτι αντίστοιχο και θα μεταβάλλουν την πολιτική τους κατεύθυνση επενδύοντας περισσότερο στην άμυνα των χωρών τους, οδηγώντας συνεπακόλουθα στην αύξηση των εισαγωγών οπλικών συστημάτων.

Κλείνοντας, προκειμένου να αναδειχθεί η μεταβλητότητα του γεωπολιτικού – γεωστρατηγικού παράγοντα που μοιραία επηρεάζει την πολιτική κατεύθυνση της εκάστοτε χώρας και με αφορμή της προαναφερθείσες δηλώσεις του Αυστριακού υπουργού εξωτερικών, αξίζει να σημειωθεί ότι το 2008 ο τότε υπουργός άμυνας της χώρας Norbert Darabos δήλωνε ότι *«Οι βαριές και δαπανηρές δομές για εδαφική άμυνα μπορούν να μειωθούν σημαντικά»* εκφράζοντας την τότε πολιτική κατεύθυνση της χώρας, η οποία και έρχεται σε πλήρη αντίθεση με την κατεύθυνση που πρόκειται να ακολουθηθεί στο μέλλον.

Συνοψίζοντας, η προβλεπόμενη τάση που πρόκειται να επικρατήσει τα επόμενα χρόνια είναι αυτή της αύξησης των εισαγωγών οπλικών συστημάτων από τις χώρες της ΕΕ, όπως υποδεικνύει η ανάλυση των κυρίων παραγόντων που τις επηρεάζουν στις παραγράφους που προηγήθηκαν. Αυτό που δεν μπορεί να προβλεφθεί με ακρίβεια είναι το πόσο μεγάλη θα είναι αυτή η μεταβολή, καθώς το ευμετάβλητο των παραγόντων που τις επηρεάζουν, δεν επιτρέπει την διατύπωση ασφαλών και τεκμηριωμένων προβλέψεων.

114 <https://www.kathimerini.gr/world/561862195/aystria-den-theloyme-na-entachthoyme-sto-nato/>, πρόσβαση 19/01/2023.

Κεφάλαιο 6

Συμπεράσματα

Στόχος της παρούσας διπλωματικής εργασίας ήταν να παρουσιάσει τις μεταβολές και τις τάσεις του τομέα των εισαγωγών συμβατικών οπλικών συστημάτων από τις χώρες της ΕΕ την χρονική περίοδο 1991-2021. Ο τρόπος προσέγγισης που ακολουθήθηκε, μέσω της ανάλυσης των δεδομένων του SIPRI και τη μετατροπή τους σε γραφικές απεικονίσεις που δημιουργήθηκαν από τον συγγραφέα στόχευε στο να γίνουν κατανοητό στον αναγνώστη οι παράγοντες που επηρέασαν τις εισαγωγές οπλικών συστημάτων, ποιες ήταν οι ποσοτικές μεταβολές στο πέρασμα του χρόνου, ποια ήταν η αγοραστική συμπεριφορά της κάθε χώρας, ποιες ήταν οι στρατηγικές και ιστορικές της ευαισθησίες καθώς και ποιες ήταν και είναι οι επικρατούσες τάσεις, αποφεύγοντας μια απλή παράθεση στατιστικών δεδομένων. Επιπρόσθετα, η ανάδειξη των δομών και των πολιτικών της ΕΕ στον τομέα της κοινής ασφάλειας – άμυνας και της ευρωπαϊκής αμυντικής βιομηχανίας, καθώς και η εξέταση της αποτελεσματικότητά τους μέσω της παράθεσης στατιστικών δεδομένων, συνέβαλε στο να αποκτήσει ο αναγνώστης μια ολοκληρωμένη γνώση επί του θέματος.

Η ΕΕ αποτελεί δυστυχώς περισσότερο μία οικονομική ένωση (και αυτή όχι ολοκληρωμένη), της οποίας η λειτουργία επηρεάζεται βαθύτατα από τα εθνικά συμφέροντα των κρατών – μελών της. Παρά της διατεινόμενες προσπάθειες στο να μιλά με μία φωνή και να λειτουργεί ως ένα σύνολο, αυτές οι προσπάθειες καπηλεύονται από την εθνική ατζέντα των κρατών. Η Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας (ΚΠΑΑ) της ΕΕ παρόλο που διαθέτει σωστό προσανατολισμό και όσα περιγράφει προάγουν την ενδυνάμωση της ευρωπαϊκής συνείδησης, εντούτοις ακυρώνεται στην πράξη από τις ίδιες χώρες – μέλη. Το συμπέρασμα όλων αυτών είναι ότι καμία χώρα δεν μπορεί να βασίσει την άμυνα της (τουλάχιστον όχι ακόμα) στην εφαρμογή της ΚΠΑΑ της ΕΕ, οπότε θα πρέπει από μόνη της να διαθέτει ισχυρές εθνικές ένοπλες δυνάμεις. Επιπρόσθετα, η τάση των εισαγωγών των χωρών της ΕΕ μετά την εφαρμογή της ΚΠΑΑ ακολούθησε την Παγκόσμια τάση, λειτουργώντας ως μία επιπλέον ένδειξη ότι η ΚΠΑΑ της ΕΕ δεν επηρέασε την πορεία των εισαγωγών, καθώς τα κράτη – μέλη δεν πίστεψαν σε αυτή.

Έχοντας καταλήξει στον απαιτούμενο στρατηγικό προσανατολισμό των χωρών της ΕΕ, το επόμενο ερώτημα που τέθηκε ήταν αν μπορούν οι ένοπλες δυνάμεις των χωρών της ΕΕ να αποτελούνται αν όχι αποκλειστικά αλλά έστω στο μεγαλύτερο μέρος τους από οπικά συστήματα ευρωπαϊκής προέλευσης. Η ΕΕ διαθέτει σπουδαίες και προηγμένες αμυντικές

βιομηχανίες οι οποίες δυστυχώς ανάλωσαν μεγάλο τμήμα των πόρων τους και τους δυναμικούς τους στο μεταξύ τους ανταγωνισμό αναπτύσσοντας πολλές φορές ίδιου τύπου οπλικά συστήματα και υποσυστήματα. Για ακόμη μια φορά, η υπερίσχυση των εθνικών συμφερόντων έναντι των συλλογικών, έβλαψε τελικά όχι μόνο την ίδια την ΕΕ αλλά και τις ίδιες τις χώρες, καθότι μεγάλο μερίδιο των εισαγωγών των χωρών της ΕΕ πραγματοποιήθηκε από τις ΗΠΑ. Η ΕΕ αντιλαμβανόμενη το πρόβλημα (έστω και καθυστερημένα), εφάρμοσε τα τελευταία χρόνια πολιτική η οποία στοχεύει στην εξάλειψη του «εσωτερικού» ανταγωνισμού και στην εμπέδωση της νοοτροπίας «αγοράζουμε ευρωπαϊκά». Αναμφίβολα, οι δυνατότητες των αμυντικών βιομηχανιών των χωρών της ΕΕ είναι πάρα πολύ αυξημένες και σε πολλές περιπτώσεις τα παραγόμενα οπλικά συστήματα της Ευρώπης είναι ανώτερα των αντίστοιχων εταιριών εκτός ευρωπαϊκής ηπείρου. Ο σωστός καταμερισμός του έργου και ιδίως του κόστους έρευνας & ανάπτυξης αναμένεται να «απογειώσει» τις ευρωπαϊκές αμυντικές βιομηχανίες καθότι τα παραγόμενα προϊόντα θα είναι τεχνολογικά ανώτερα και πιο οικονομικά από τον αντίστοιχο ανταγωνισμό, ενώ η ομοιοτυπία μεταξύ των ενόπλων δυνάμεων των χωρών της ΕΕ ίσως τελικά συμβάλει στην εμπέδωση του πνεύματος της Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας. Τα πάντα ωστόσο θα εξαρτηθούν από την δέσμευση των χωρών – μελών στην κατεύθυνση της ευρωπαϊκής συλλογικής ανάπτυξης και όχι της εξυπηρέτησης αποκλειστικά των εθνικών τους συμφερόντων. Οι εισαγωγές των οπλικών συστημάτων αποτελούν μια περίπλοκη εξίσωση όπου εκτός των επιχειρησιακών παραγόντων υπεισέρχονται και άλλοι εξωγενείς παράγοντες όπως για παράδειγμα πολιτικοί και διπλωματικοί, όπου η λεγόμενη «διπλωματία των όπλων» στοχεύει στην οικοδόμηση φιλικών σχέσεων με την χώρα – πάροχο. Αρκετά μεγάλο μέρος των εισαγωγών των χωρών της ΕΕ κινήθηκε στα πλαίσια αυτής της λογικής (χωρίς ωστόσο να μπορεί να αποδειχθεί έμπρακτα), εστιάζοντας στην οικοδόμηση συμμαχικών σχέσεων ιδίως με τις ΗΠΑ αλλά και με άλλες χώρες της ΕΕ. Η καθιέρωση της ΕΕ ως κύριου στρατηγικού εταίρου θα οδηγήσει πιθανότατα σε αύξηση του μεριδίου των αμυντικών βιομηχανιών της ΕΕ.

Όσον αφορά τις μεταβολές των εισαγωγών οπλικών συστημάτων των χωρών της ΕΕ, αυτές κινήθηκαν σύμφωνα με την Παγκόσμια τάση υποδηλώνοντας ότι η ΕΕ ως σύνολο κινήθηκε όπως και ο υπόλοιπος κόσμος. Ωστόσο, επιχειρώντας μία ενδοσκόπηση εντός της ΕΕ, κάθε χώρα – μέλος της έχει το δικό της ιστορικό υπόβαθρο, τις δικές της ευαισθησίες καθώς και τις δικές της στρατηγικές ανησυχίες οι οποίες καθορίζουν τον στρατηγικό – πολιτικό προσανατολισμό της και σε συνδυασμό με τον οικονομικό παράγοντα επηρεάζουν καθοριστικά τις εισαγωγές των οπλικών συστημάτων. Η διασπορά της κατανομής των εισαγωγών ανάμεσα στις χώρες της ΕΕ (όπου εμφανίζονται ακραίες αποκλίσεις),

επιβεβαιώνει τον ανωτέρω ισχυρισμό, ότι οι χώρες δηλαδή κινήθηκαν αποκλειστικά με βάση τα εθνικά τους κριτήρια, περιορισμούς και ανάγκες μη λειτουργώντας ως μέλη ενός ευρύτερου οργανισμού.

Το καινοτόμο που παρουσίασε αυτή η διπλωματική εργασία είναι ότι δεν εξέτασε απλώς τις στατιστικές μεταβολές των εισαγωγών, αλλά προσπάθησε να εντυπώσει στο τρόπο σκέψης - δράσης της κάθε χώρας και γιατί προέβει σε αυτές την συγκεκριμένη χρονική στιγμή. Λόγω του ότι η ΕΕ αποτελείται από χώρες με διαφορετικό γεωστρατηγικό και γεωπολιτικό υπόβαθρο και οι οποίες διαθέτουν διαφορετικό στρατηγικό προσανατολισμό, δεν θεωρήθηκε ότι ήταν ορθό να εξεταστούν οι μεταβολές των εισαγωγών ως σύνολο αλλά για την κάθε μία ξεχωριστά, όπως και συντελέστηκε σε αυτή την εργασία.

Κλείνοντας, η ουτοπιστική εικόνα των πρώτων ετών μετά την πτώση της ΕΣΣΔ ότι η πιθανότητα πόλεμου στην ευρωπαϊκή ήπειρο αποτελεί ένα απόμακρο σενάριο, αποδομήθηκε σταδιακά από το 2014 με την προσάρτηση της Κριμαίας από την Ρωσία, ακολουθούμενη από την Ελληνο-τουρκική κρίση του 2020, καθώς και την ολοένα πιο αυξανόμενη επιθετικότητα της Ρωσίας στην Βαλτική και γενικότερα στα δυτικά σύνορα της. Λόγω των ανωτέρω, η τάση των εισαγωγών από τις χώρες της ΕΕ από το 2020 και έπειτα εμφανίστηκε ανοδική. Ρίχνοντας μια κλεφτή ματιά στο μέλλον, η πορεία των εισαγωγών οπλικών συστημάτων προβλέπεται γενικότερα να είναι ανοδική, δεδομένης της αβέβαιης γεωπολιτικής κατάστασης στην Ευρωπαϊκή Ήπειρο. Η ύπαρξη ισχυρών ένοπλων δυνάμεων από τις χώρες της ΕΕ δεν προάγει τον πόλεμο όπως κάποιοι αφήνουν να εννοηθεί, αλλά προάγει την ειρήνη δεδομένου ότι λειτουργούν ως παράγοντας αποτροπής στις αναθεωρητικές και πολεμικές σκέψεις καθεστώτων και πολιτικών που δεν συμμερίζονται τα πανανθρώπινα και ευρωπαϊκά ιδεώδη.

Στο σημείο αυτό, κλείνει ένας επίπονος αλλά όμορφος κύκλος που αφορούσε τη συγγραφή της διπλωματικής εργασίας, αφήνοντας ως παρακαταθήκη και πρόκληση για τον επόμενο μελλοντικό ερευνητή την επιβεβαίωση ή την απόρριψη των συμπερασμάτων της εργασίας.

Βιβλιογραφία

A. ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

Benedict Wilkinson (2020), The EU's Defense Technological and Industrial Base, European parliament, Brussels.

Benedict Wilkinson (2020), The EU's Defense Technological and Industrial Base, European parliament, Brussels.

CARD Fact Sheet (2016), Results of first coordinated annual Review on defence, European Defense Agency, Brussels.

Carolyn Moser, Steven Blockmans (2022), The extent of the European Parliament's competence in Common Security and Defence Policy, European parliament, Brussels.

CDP Factsheet (2018), Capability Development Plan, European Defense Agency, Brussels.

Cemal Karakas (2021), Defence industry cooperation in the European Union, European Parliament, Brussels.

Charles h. Anderton (1995), Economics of arms trade, Handbook of Defense Economics, Chapter 18.

Christoph O. Meyer (2020), 10 years of CSDP, European Parliament, Brussels.

Christoph O. Meyer (2020), CSDP Missions and Operations, European Parliament's Sub-Committee on Security and Defense, Brussels.

Christos Kollias & Panayiotis Tzeremes (2021). In the EDTIB we trust(?), European security 2022, vol. 31, no. 1, pp 58–75.

Christos Kollias and Kleanthis Sirakoulis (2002). Arms racing and the costs of arms imports: A stochastic model, Defence and Peace Economics, Vol. 13(2), pp. 137–143.

David Kiefer (2001). International Arms Trade After the Cold War, Chulalongkorn Journal of Economics. Volume 13 Number 2.

Elena Lazarou & Alina Dobrova (2019), Security and defence, European Parliament, Brussels.

Elena Lazarou & Linda Tothova (2022), Annual report on the common security and defence policy (CSDP), European Parliamentary Research Service, Brussels.

Elena Lazarou & Linda Tothova (2022), Third-country participation in EU defence, European parliament, Brussels.

Elena Lazarou (2019), Peace and Security in 2019, European parliament, Brussels.

- Evgeny Buzhinskiy & Oleg Shakirov (2019), *Outlines for future conventional arms control in Europe: A sub-regional regime in the Baltics*, European Leadership Network, London.
- George Timoney Ringström (2015). *Arms, Alliances and Trade*, Lund University Faculty of Economics.
- Gregory G. Govan (2015), *Conventional Arms Control in Europe: Some Thoughts About an Uncertain Future*, Deep Cuts Issue Brief #5, Hamburg.
- Hans-Joachim Schmidt (2017), *A Fresh Start of Conventional Arms Control in Europe Will Face Many Structural Problems*, PRIF, Frankfurt.
- Ian Anthony (2018), *Trends in post-cold war international arms transfers*, SIPRI, Stockholm.
- Inmaculada Martínez-Zarzoso & Florian Johannsen (2017). *The Gravity of Arms, Defence and Peace Economics*.
- Keith Hartley (2007). *The benefits and costs of the UK arms trade*, *Defence and Peace Economics*, Vol. 11, pp. 445-459.
- Maître Frédéric Mauro (2018), *EU Defence: The White Book implementation process*, European Parliament, Brussels.
- Margherita Comola (2012), *Democracies, Politics, and Arms Supply*, *Review of International Economics*, 20(1), pp. 150–163.
- María d.c. García-Alonso & Paul Levine (2002). *Arms trade and arms races: a strategic analysis*, *Handbook of Defense Economics*, Volume 2, Chapter 29.
- Mary Carmen García-Alonso (2007). *Price competition in a model of arms trade*, *Defence and Peace Economics*, Vol. 10, pp. 273-303.
- Michael Brzoska (2004). *The economics of arms imports after the end of the cold war*, *Defence and Peace Economics*, Vol. 15(2), April, pp. 111–123.
- Miroslava Karaboytcheva (2021), *European Defence Fund Multiannual financial framework 2021-2027*, European parliament, Brussels.
- Neha Khanna & Duane Chapman (2008), *An Analysis of Conventional Weapons Trade in the Post-Cold War Era*, Binghamton University Economics Department, Ithaca, New York.
- Nicholas Williams & Simon Lunn (2020), *Modernising conventional arms control: An urgent imperative*, European Leadership Network, London.

Oliver Pamp & Paul W. Thurner (2017). Trading Arms and the Demand for Military Expenditures: Empirical Explorations Using New SIPRI-Data, *Defence and Peace Economics*, 2017, VOL. 28, NO . 4, pp. 457–472.

Oliver Pamp, Florian Dendorfer & Paul W. Thurner (2018). Arm your friends and save on defense? The impact of arms exports on military expenditures, *Public Choice* (2018), pp. 165–187.

Paul Holtom, Mark Bromley and Verena Simmel (2012), *Measuring international Arms transfers*, SIPRI Fact Sheet, Stockholm.

Paul Levine , Fotis Mouzakis & Ron Smith (2007), Prices and quantities in the arms trade, *Defence and Peace Economics*. Vol. 9, pp. 223-236.

Paul Levine , Somnath Sen & Ron Smith (1994). A model of the international arms market, *Defence and Peace Economics*, Vol. 5, pp. 1-18.

Richard A.I. Johnson (2015). The role and capabilities of major weapon systems transferred between 1950 and 2010: Empirical examinations of an arms transfer data set, *Defence and Peace Economic*, Vol. 28, No. 3, 272–297.

Ron p. Smith & Ali Tasiran (2005). The Demand for Arms Imports, *Journal of Peace Research*, vol. 42, no. 2, 2005, pp. 167–181.

Sam Perlo Freeman (2018). How big is the international arms trade?, *World Peace Foundation at the Fletcher School*, Somerville, USA.

Sebastian Clapp (2022), *Member States' defence investment and capability gaps*, European Parliament, Brussels.

Steven J. Childs (2012). Small world, big guns: globalization, interstate security networks and conventional weapons imports, *Defense & Security Analysis*, Vol. 28, No. 4, December 2012, 343–359.

Suzana Elena Anghel (2022), *The European Council and defence cooperation Overview of debates and way forward*, European parliament, Brussels.

Tania Lațici (2020), *Military mobility and Infrastructure for the defence of Europe*, European Parliament, Brussels.

Tania Lațici (2021), *Implementation of the common security and defence policy*, European Parliament, Brussels.

Tie-Ying Liu, Chi-Wei Su, Ran Tao & Han Cong (2019). Better is the Neighbor?, *Defence and Peace Economics*, vol. 30, no. 6, 706–718.

Tracey German & Andriy Tyushka (2022), *Security challenges at the EU's eastern border: which role for CSDP?*, European parliament, Brussels.

Valerio Briani (2013), The costs of non-europe in the defence field, Centre for studies on federalism, Roma.

B. ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΗ

Χρήστος Κόλλιας (2017), Οικονομική της Αμυνας, Εκδόσεις Τουρίκη, Αθήνα.

Γ. ΙΣΤΟΤΟΠΟΙ

<https://crisis24.garda.com>

<https://www.globalsecurity.org/index.html>

<https://data.oecd.org/gdp/gross-domestic-product-gdp.htm>

https://data.worldbank.org/indicator/MS.MIL.XPND.GD.ZS?end=2020&name_desc=false&start=1991

<https://www.globalfirepower.com/>

<https://www.wdmma.org/>

<https://milex.sipri.org/sipri>

<https://www.sipri.org/>

<https://www.nonproliferation.eu/thematics/conventional-weapons/>

<https://www.armscontrol.org/>

<https://att-assistance.org/>

<https://www.un.org/disarmament/conventional-arms/>

https://commission.europa.eu/index_en

<https://www.eeas.europa.eu/en>

Παραρτήματα

A. Συγκεντρωτικοί Πίνακες Επεξεργασμένων Δεδομένων SIPRI

Πίνακας Α-1 Κατανομή εισαγωγών ανά πηγή προέλευσης την περίοδο 1991-2021

ΧΩΡΕΣ	ΕΕ	ΗΠΑ	ΡΩΣΙΑ	ΆΛΛΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ
ΑΥΣΤΡΙΑ	87,55%	8,14%	0,00%	4,31%	100,00%
ΒΕΛΓΙΟ	66,67%	23,79%	0,00%	9,54%	100,00%
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	48%	1,70%	47,82%	1,99%	100,00%
ΓΑΛΛΙΑ	31,53%	56,87%	0,00%	11,60%	100,00%
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	23,26%	70,59%	0,44%	5,71%	100,00%
ΔΑΝΙΑ	48,45%	41,11%	0,00%	10,43%	100,00%
ΕΛΛΑΔΑ	48,76%	45,04%	5,09%	1,11%	100,00%
ΕΣΘΟΝΙΑ	83,62%	6,77%	0,00%	9,61%	100,00%
ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ	14,02%	78,92%	0,01%	7,05%	100,00%
ΙΡΛΑΝΔΙΑ	68,84%	1,86%	0,00%	29,30%	100,00%
ΙΣΠΑΝΙΑ	49,76%	44,09%	0,00%	6,15%	100,00%
ΙΤΑΛΙΑ	37,76%	58,24%	0,00%	4,00%	100,00%
ΚΡΟΑΤΙΑ	27,89%	21,51%	24,50%	26,10%	100,00%
ΚΥΠΡΟΣ	33,58%	0,52%	58,11%	7,80%	100,00%
ΛΕΤΟΝΙΑ	66,26%	21,76%	2,20%	9,78%	100,00%
ΛΙΘΟΥΑΝΙΑ	55,85%	16,96%	10,36%	16,82%	100,00%
ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ	92,92%	5,31%	0,00%	1,77%	100,00%
ΜΑΛΤΑ	74,16%	25,84%	0,00%	0,00%	100,00%
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	29,38%	66,86%	0,00%	3,75%	100,00%
ΟΥΓΓΑΡΙΑ	33,27%	4,00%	57,23%	5,50%	100,00%
ΠΟΛΩΝΙΑ	43,61%	41,08%	6,95%	8,35%	100,00%
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	64,14%	33,50%	0,00%	2,37%	100,00%
ΡΟΥΜΑΝΙΑ	48,36%	18,91%	9,79%	22,94%	100,00%
ΣΛΟΒΑΚΙΑ	7,48%	12,07%	75,34%	5,10%	100,00%
ΣΛΟΒΕΝΙΑ	43,84%	22,26%	11,64%	22,26%	100,00%
ΣΟΥΗΔΙΑ	49,23%	43,40%	0,00%	7,37%	100,00%
ΤΣΕΧΙΑ	60,24%	12,56%	23,02%	4,19%	100,00%
ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ	38,62%	48,61%	4,72%	8,06%	100,00%
ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ	49,20%	29,72%	12,04%	9,03%	100,00%

Πηγή: SIPRI, Επεξεργασία Συγγραφέα

Πίνακας Α-2 Κατάταξη χωρών βάση συνολικής αξίας εισαγωγών ΤΙΥ την περίοδο 1991-2021

	ΧΩΡΑ	ΤΙΥ
1	ΕΛΛΑΔΑ	21482
2	ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ	17775
3	ΙΤΑΛΙΑ	8616
4	ΙΣΠΑΝΙΑ	7438
5	ΟΛΛΑΝΔΙΑ	6741
6	ΓΕΡΜΑΝΙΑ	6630
7	ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ	6469
8	ΠΟΛΩΝΙΑ	5941
9	ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	4226
10	ΓΑΛΛΙΑ	3881
11	ΣΟΥΗΔΙΑ	3039
12	ΔΑΝΙΑ	2939
13	ΡΟΥΜΑΝΙΑ	2675
14	ΟΥΓΓΑΡΙΑ	2073
15	ΒΕΛΓΙΟ	1798
16	ΑΥΣΤΡΙΑ	1669
17	ΤΣΕΧΙΑ	1099
18	ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	1057
19	ΚΥΠΡΟΣ	962
20	ΛΙΘΟΥΑΝΙΑ	743
21	ΣΛΟΒΑΚΙΑ	590
22	ΚΡΟΑΤΙΑ	499
23	ΕΣΘΟΝΙΑ	457
24	ΙΡΛΑΝΔΙΑ	426
25	ΛΕΤΟΝΙΑ	408
26	ΣΛΟΒΕΝΙΑ	292
27	ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ	113
28	ΜΑΛΤΑ	90

Πηγή: SIPRI, Επεξεργασία Συγγραφέα

Πίνακας Α-3 Κατάταξη χωρών βάση αμυντικών δαπανών ανά ποσοστό του ΑΕΠ την περίοδο 1991-2021

	ΧΩΡΑ	%ΑΕΠ
1	ΚΡΟΑΤΙΑ	3,64%
2	ΕΛΛΑΔΑ	2,99%
3	ΚΥΠΡΟΣ	2,80%
4	ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ	2,54%
5	ΡΟΥΜΑΝΙΑ	2,14%
6	ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	2,13%
7	ΓΑΛΛΙΑ	2,12%
8	ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	1,99%
9	ΠΟΛΩΝΙΑ	1,98%
10	ΣΛΟΒΑΚΙΑ	1,64%
11	ΕΣΘΟΝΙΑ	1,61%
12	ΙΤΑΛΙΑ	1,55%
13	ΙΣΠΑΝΙΑ	1,52%
14	ΤΣΕΧΙΑ	1,49%
15	ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ	1,49%
16	ΣΟΥΗΔΙΑ	1,48%
17	ΟΛΛΑΝΔΙΑ	1,48%
18	ΔΑΝΙΑ	1,45%
19	ΟΥΓΓΑΡΙΑ	1,37%
20	ΣΛΟΒΕΝΙΑ	1,34%
21	ΓΕΡΜΑΝΙΑ	1,34%
22	ΛΕΤΟΝΙΑ	1,28%
23	ΒΕΛΓΙΟ	1,24%
24	ΛΙΘΟΥΑΝΙΑ	1,16%
25	ΑΥΣΤΡΙΑ	0,89%
26	ΜΑΛΤΑ	0,66%
27	ΙΡΛΑΝΔΙΑ	0,64%
28	ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ	0,56%
	ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ	1,66%

Πηγή: SIPRI, Επεξεργασία Συγγραφέα

Πίνακας Α-4 Κατάταξη χωρών βάση αμυντικών δαπανών ανά ποσοστό των γενικών κρατικών δαπανών την περίοδο 1991-2021

	ΧΩΡΕΣ	% ΚΡΑΤ. ΔΑΠ.
1	ΚΡΟΑΤΙΑ	7,89%
2	ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ	6,48%
3	ΕΛΛΑΔΑ	6,21%
4	ΡΟΥΜΑΝΙΑ	6,21%
5	ΚΥΠΡΟΣ	6,19%
6	ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	5,63%
7	ΠΟΛΩΝΙΑ	4,37%
8	ΕΣΘΟΝΙΑ	4,34%
9	ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	4,31%
10	ΓΑΛΛΙΑ	3,87%
11	ΛΕΤΟΝΙΑ	3,74%
12	ΣΛΟΒΑΚΙΑ	3,65%
13	ΙΣΠΑΝΙΑ	3,52%
14	ΤΣΕΧΙΑ	3,28%
15	ΟΛΛΑΝΔΙΑ	3,26%
16	ΛΙΘΟΥΑΝΙΑ	3,24%
17	ΙΤΑΛΙΑ	3,07%
18	ΓΕΡΜΑΝΙΑ	2,84%
19	ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ	2,75%
20	ΣΟΥΗΔΙΑ	2,71%
21	ΣΛΟΒΕΝΙΑ	2,69%
22	ΔΑΝΙΑ	2,66%
23	ΟΥΓΓΑΡΙΑ	2,58%
24	ΒΕΛΓΙΟ	2,34%
25	ΙΡΛΑΝΔΙΑ	1,72%
26	ΑΥΣΤΡΙΑ	1,72%
27	ΜΑΛΤΑ	1,42%
28	ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ	1,23%
	ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ	3,71%

Πηγή: SIPRI, Επεξεργασία Συγγραφέα

Πίνακας Α-5 Κατάταξη χωρών βάση συνολικών αμυντικών δαπανών σε εκατομμύρια δολάρια (ισοτιμία 2022)

	ΧΩΡΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΣΕ ΕΚΑΤΟΜΜΥΡΙΑ \$
1	ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ	1673357,1
2	ΓΑΛΛΙΑ	1364348,3
3	ΓΕΡΜΑΝΙΑ	1204962,3
4	ΙΤΑΛΙΑ	803064,1
5	ΙΣΠΑΝΙΑ	462665,5
6	ΟΛΛΑΝΔΙΑ	289399,9
7	ΠΟΛΩΝΙΑ	208888,6
8	ΕΛΛΑΔΑ	178212,3
9	ΣΟΥΗΔΙΑ	172152,4
10	ΒΕΛΓΙΟ	139826,4
11	ΔΑΝΙΑ	112531,9
12	ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	109342,0
13	ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ	92009,5
14	ΑΥΣΤΡΙΑ	85613,1
15	ΡΟΥΜΑΝΙΑ	66975,9
16	ΤΣΕΧΙΑ	58285,3
17	ΟΥΓΓΑΡΙΑ	39853,1
18	ΚΡΟΑΤΙΑ	32811,0
19	ΙΡΛΑΝΔΙΑ	31055,9
20	ΣΛΟΒΑΚΙΑ	26565,7
21	ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	20608,0
22	ΣΛΟΒΕΝΙΑ	14158,3
23	ΛΙΘΟΥΑΝΙΑ	12258,9
24	ΚΥΠΡΟΣ	11713,8
25	ΕΣΘΟΝΙΑ	8951,7
26	ΛΕΤΟΝΙΑ	8591,3
27	ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ	6557,4
28	ΜΑΛΤΑ	1421,0

Πηγή: SIPRI, Επεξεργασία Συγγραφέα

Πίνακας Α-6 Κατάταξη χωρών βάση μέσου όρου αμυντικών δαπανών σε εκατομμύρια δολάρια (ισοτιμία 2020) την περίοδο 1991-2021

1	ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ	56830,3
2	ΓΑΛΛΙΑ	49176,4
3	ΓΕΡΜΑΝΙΑ	44362,8
4	ΙΤΑΛΙΑ	29613,0
5	ΙΣΠΑΝΙΑ	17190
6	ΟΛΛΑΝΔΙΑ	11092,9
7	ΠΟΛΩΝΙΑ	7536,6
8	ΕΛΛΑΔΑ	6418,4
9	ΒΕΛΓΙΟ	5451,3
10	ΣΟΥΗΔΙΑ	5440,69
11	ΔΑΝΙΑ	4161,8
12	ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	4017,5
13	ΑΥΣΤΡΙΑ	3310,1
14	ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ	3224,9
15	ΤΣΕΧΙΑ	2728,0
16	ΡΟΥΜΑΝΙΑ	2698,6
17	ΟΥΓΓΑΡΙΑ	1495,8
18	ΚΡΟΑΤΙΑ	1395,4
19	ΣΛΟΒΑΚΙΑ	1299,3
20	ΙΡΛΑΝΔΙΑ	1104,3
21	ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	978,1
22	ΣΛΟΒΕΝΙΑ	538,5
23	ΛΙΘΟΥΑΝΙΑ	470,0
24	ΚΥΠΡΟΣ	451,8
25	ΕΣΘΟΝΙΑ	340,0
26	ΛΕΤΟΝΙΑ	338,4
27	ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ	243,4
28	ΜΑΛΤΑ	53,2

Πηγή: SIPRI, Επεξεργασία Συγγραφέα